ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР НАУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АПВ
БІЛОРУСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНИХ ТА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
КАЗАХСЬКИЙ АГРОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. С.СЕЙФУЛЛІНА
ХАРКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ БІЗНЕСУ І МЕНЕДЖМЕНТУ
ІЖЕВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. М.Т.КАЛАШНИКОВА
НАУКОВИЙ КЛУБ «SOPHUS»

ІННОВАЦІЙНИЙ ШЛЯХ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА: ПРОБЛЕМИ, ДОСЯГНЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Збірник наукових праць
міжнародної науково-практичної
Інтернет-конференції

30–31 травня 2013 року
м. Кам'янець-Подільський, Україна

УДК 330.341.1
ББК 65.9 (4укр)-55
І 66

Інноваційний шлях розвитку суспільства: проблеми, досягнення та перспективи : зб. наук. праць міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 30–31 травня 2013 р., ПДАТУ, м. Кам'янець-Подільський. – Тернопіль : Крок, 2013. – 310 с.

ISBN 978-617-692-125-7

Збірник містить матеріали міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції "Інноваційний шлях розвитку суспільства: проблеми, досягнення та перспективи" з актуальних технологічних, технічних, економічних, соціальних та екологічних проблем і напрямів розвитку України, інших держав та сучасного суспільства загалом.

***Редакційна колегія**:*

Бахмат М.І., д.с-г.н., проф.; Бендера І.М., д.пед.н., проф.; Водяник І.І., д.т.н., проф.; Гораш О.С., д.с.-г.н., проф.; Касянчук В.В., д.вет.н., проф.; Лотоцький І.І., д.е.н., проф.; Лучик С.Д., д.е.н., проф.; Павлов К.В., д.е.н., проф.; Повозніков М.Г., д.с.-г.н., проф.; Цвігун А.Т., д.с-г.н., проф., Шевчук В.К., д.с-г.н., проф.; Бакушевич Я.М., к.т.н., проф.; Бакушевич І.В., к.е.н., проф.; Бігдан І.А., к.е.н., доцент; Бондаренко М.І., к.е.н., проф.; Гарасимчук І.Д., к.т.н., доцент; Зеленський В.А., к.с.-г.н.; Маленький І.А., к.вет.н., доцент; Морозевич О.А., к.е.н., доцент; Мелешенко Н.М., к.е.н., доцент; Попович М.Д., к.філ.н., доцент; Рудик В.К., к.е.н., доцент;Сава А.П., к.е.н., с.н.с.; Сеник І.І., к.с.-г.н.; Семенишена Н.В., к.е.н., доцент; Слободян В.Д., к.е.н., проф.

Рекомендовано до друку Вченою радою
Подільського державного аграрно-технічного університету
(протокол № 3 від 11.06.2013 р.)

***Відповідальний за випуск**:*
к.е.н., Семенишена Н.В.

Відповідальність за зміст і достовірність публікацій несуть автори матеріалів. Точки зору авторів публікацій можуть не співпадати з точкою зору редколегії збірника.

ISBN 978-617-692-125-7

© Подільський державний аграрно-технічний університет, 2013

З М І С Т

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ БЛОК ДОСЛІДЖЕНЬ

Бірта Г.О.
ЗМІНА ПОКАЗНИКІВ ЯКОСТІ М'ЯСА СВИНИНИ 9
Кушнирук Т.М.
ПРОДУКТИВНОСТЬ ФОТОСИНТЕЗА ГИБРИДА ОГУРЦА АНЖЕЛИНА F1 ПОД ВЛИЯНИЕМ КАПЕЛЬНОГО ОРОШЕНИЯ И МИНЕРАЛЬНИХ УДОБРЕНИЙ 13
Любич В.В.
ЛІНІЙНІ РОЗМІРИ ЗЕРНІВКИ СОРТІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ РІЗНОГО ЕКОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНОГО ПОХОДЖЕННЯ 16
Мельнічук О.Є., Хоркун У.
ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЇ НА ЯКІСТЬ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ (ВАРЕННЯ) 18
Репа М.В.
ТЕХНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОДЕРЖАННЯ БІОЕТАНОЛУ З РОСЛИННОЇ СИРОВИНИ 20
Сеник І.І., Змарко Т.В.
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВИДОВОГО СКЛАДУ БОБОВО-ЗЛАКОВОГО АГРОФІТОЦЕНОЗУ ЗАЛЕЖНО ВІД ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРИЙОМІВ ВИРОЩУВАННЯ 22
Сеник М.Л., Сеник Р.І.
БІОЛОГІЧНА ФІКСАЦІЯ АЗОТУ БАГАТОРІЧНИМИ БОБОВИМИ ТРАВАМИ ТА ОСНОВНІ ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ 25
Шевчук О., Мельнічук О.Є.
МЕТОД ХОЛОДНОГО ПРОТИРАННЯ, ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ КОНЦЕНТРОВАНИХ ФРУКТОВИХ КОНСЕРВІВ 27
Якубець І.
УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА КОНСЕРВОВАНИХ ЗБАГАЧЕНИХ ДОБАВОК ДЛЯ ДИТЯЧОГО ХАРЧУВАННЯ 29

ЕКОНОМІЧНИЙ БЛОК ДОСЛІДЖЕНЬ

Архіпов Н.М.
БІЗНЕС-ПЛАН ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЕКТУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ 31
Афоніна І.М., Касич А.О.
ОСОБЛИВОСТІ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ІНФЛЯЦІЇ В УКРАЇНІ 35
Баранік О.О.
ПИТАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ 37
Білошенко В.О.
РОЗВИТОК ТА СУЧАСНИЙ СТАН БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ 40
Бєлікова В.С.
МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ОБСЯГАМИ ВИРОБНИЦТВА ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ ПРОМИСЛОВОСТІ 43
Білоусько Т.Ю.
АКТУАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ 45
Більцан А.О.
АНАЛІЗ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТУ ФССзТВП ЗА СТАТТЕЮ "ВИПЛАТА ДОПОМОГ" ЗА 2008-2012 РОКИ 48

Бойко Є.О.
АКТУАЛЬНІСТЬ ІДЕЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В XXI СТОЛІТТІ 50
Бойков В.О.
МЕХАНІЗМ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В АПК УКРАЇНИ 52
Бурбан О.І.
ЯКІСТЬ ПЕРСОНАЛУ ЯК ЕЛЕМЕНТ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 54
Бурносова А.М.
РОЛЬ МІЖНАРОДНОЇ ФЕДЕРАЦІЇ БУХГАЛТЕРІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ БУХГАЛТЕРА 56
Вагіна А.А., Кононова А.С.
ІНСТИТУЦІЙНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ 59
Вечірська В.І.
АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ 63
Воєнна К.І.
РОЛЬ ФУНКЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ У МЕНЕДЖМЕНТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ 65
Горб В.О., Касич А.О.
ДИНАМІКА ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В УКРАЇНІ 67
Грабар М.В., Уліганець М.С.
РОЛЬ ЗБАЛАНСОВАНОЇ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ В УПРАВЛІННІ ЯКІСТЮ 70
Гулей А.В.
РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ 72
Демченко Т.А.
ПРОГНОЗУВАННЯ ТА МОДЕЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ 74
Дем`янова К.В.
МАРКЕТИНГОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО І СРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ 76
Друшляк А.В.
ОСОБЕННОСТИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА И НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ ДОХОДА ТОРГОВОГО ПРЕДПРИЯТИЯ ПРИ ОПЕРАЦИЯХ С ОТДЕЛЬНЫМИ ВИДАМИ ЗАПАСОВ 79
Дубовик А.В.
ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ 82
Єлісєєва В.О.
ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НАУКОВО - ДОСЛІДНИХ РОБІТ 84
Жалдак Г.П.
АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ 87
Зелена М.І., Мамчур О.І., Кобилянко Т.В.
ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ ВТОМИ У ПРАЦІВНИКІВ 89
Ізмайлова Н.В., Колос В.І.
ОЦІНКА СТАНУ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 92
Калабухова С.В.
КІБЕРНЕТИЧНИЙ ПІДХІД ДО АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО МЕНЕДЖМЕНТУ 94
Калантай А.М.
ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ І ЧИННИКИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ 98

Капленко Г.В.
ДЕЯКІ КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ СЕЗОННОСТІ СПОЖИВЧИХ ВИДАТКІВ І ПОПИТУ 100
Климчук А.В., Михайловська І.М.
КЛАСИФІКАЦІЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СТРАХОВИКА 102
Князєва А.І., Кабанова А.А.
ПОКРАЩЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ 105
Когут Ю.В.
ЗАВДАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ 107
Козенко Н.В.
ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИКІВ НА РИНКУ УКРАЇНИ 109
Колодійчук А.В.
ЦЕНТР НАУКИ, ІННОВАЦІЙ ТА ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТРАНСФЕРУ ІННОВАЦІЙ (НА ПРИКЛАДІ ЛЬВІВСЬКОГО ЦНІІ) 113
Комендант О.В.
СТАН УКРАЇНИ У СВІТОВИХ ІТ РЕЙТИНГАХ В АСПЕКТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ 116
Коніна М.О., Терещенко С.О.
ПЕРЕХІД ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ДО РИНКОВОГО ТИПУ – ПЕРШИЙ КРОК ДЛЯ СТВОРЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ 119
Кривоносов О.С.
ІННОВАЦІЙНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ДЕРЖАВИ 121
Кропивка Ю.Г.
ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ СУТНОСТІ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ 124
Крочак М.С.
АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ 126
Крупа О.М.
ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ КАРТОПЛЯРСТВА 129
Куклик С.Н.
ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОДДЕРЖКА АГРАРНОГО СЕКТОРА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ С УЧЕТОМ ВХОЖДЕНИЯ В СИСТЕМУ МИРОВЫХ ТОРГОВЫХ СВЯЗЕЙ 132
Кухаренко Ю.І.
ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА: СУТНІСТЬ ТА ШЛЯХИ ЗБІЛЬШЕННЯ 136
Логунова Н.А.
ПРОБЛЕМЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ КРУИЗНОГО БИЗНЕСА: ИННОВАЦИОННЫЙ АСПЕКТ 140
Луганська К.С.
ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН В РОЗВИНУТИХ КРАЇНАХ ТА МОЖЛИВІСТЬ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ 142
Луцик М.В.
РОЛЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ РЕСУРСІВ В РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ЯК ОСНОВИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ НА СВІТОВОМУ РИНКУ 146
Максимова С.В.
ФОРФЕЙТИНГ ЯК ФОРМА ФІНАНСУВАННЯ ТА КРЕДИТУВАННЯ 151
Мануйленко Н.Ю., Новицька А.А., Філіпенко В.В.
ПОДАТКОВИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ 153

Мартинюк І.М.
НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПОТУЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 155
Маслова К.В.
ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ 157
Мелентьєва О.М.
ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА 159
Меречина Ю.О.
ГУДВІЛ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 164
Миронюк Ю.Б.
ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ 166
Моргун М.І., Кожемякіна Т.В.
МІЖНАРОДНІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЇХ РОЛЬ У ПОДОЛАННІ НАСЛІДКІВ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ 169
Мороз О.С.
МОДЕЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ 173
Нелезенко Н.П.
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАСАД ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ 176
Озтюрк Т.В.
АНАЛІЗ КОНЦЕПЦІЇ ФОРМУВАННЯ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ В ЛАНЦЮГУ ПОСТАЧАННЯ 178
Окопний Л.С.
АДАПТИВНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ ІННОВАЦІЙ 180
Павлик В.П.
МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ІНТЕГРАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ 182
Павлов К.В.
СТАДИИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ РОССИИЙСКОЙ ЭКОНОМИКИ 185
Парайко І.І., Когут Ю.В.
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА – ЗДАТНІСТЬ ДО АДАПТАЦІЇВ УМОВАХ ЗМІН ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА 189
Пастух О.В.
ЕКОНОМІЧНЕ СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ 191
Петрашенко М.В.
ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ – НОВІТНІЙ ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇНИ 194
Підгурський О.І.
МОДЕЛЮВАННЯ ФУНКЦІЙ УПРАВЛІННЯ НА БАЗІ НАВЧАЛЬНОГО ВІРТУАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА 198
Познякова А.В.
ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ПОТОЧНИМИ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ 201
Попель С.А.
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОГО РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ 205
Постой-Волгіна К.С.
АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ТА ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКИХ РЕГІОНІВ: РІВНЕНСЬКА ОБЛАСТЬ 209

Притула В.І.
КОНЦЕПЦІЯ ЛЮДИНИ В ЕКОНОМІЧНІЙ ТЕОРІЇ ТА ЇЇ ДИСПЕРСІЙНИЙ ВПЛИВ НА СПЕКТРИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ 213
Пуцентейло П.Р.
ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ДЕРЕВНИХ ВІДХОДІВ ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА ГРАНУЛЬОВАНОГО БІОПАЛИВА 216
Рехтета О.М.
ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНІМ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ 219
Ромашко О.М.
СУТНІСТЬ ТА НЕОБХІДНІСТЬ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ 221
Руденко В.К., Метлушко С.К.
ПРОБЛЕМЫ ОЦЕНКИ ЭКСПОРТНОГО ПОТЕНЦИАЛА ОРГАНИЗАЦИИ 223
Рудик В.К.
ПОТЕНЦІАЛ БАГАТОРІВНЕВИХ ПЕНСІЙНИХ МОДЕЛЕЙ В УМОВАХ ПРОЯВУ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ В СУСПІЛЬСТВІ 226
Савчинська Т.І.
ПРОБЛЕМИ ПОШУКУ МЕХАНІЗМІВ МОТИВАЦІЇ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ 228
Силенко М.Ф.
РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК У ТРАНЗИТИВНИХ КРАЇНАХ. ДОСВІД ПОЛЬЩІ 230
Сіднєва Ж.К.
ІННОВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ 234
Собкевич О.В.
НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ 238
Сотник І.М., Вегера Н.Ю.
ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК ЗРОСТАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ 241
Стояненко І.В., Іващенко Є.О.
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА 243
Сукач А.В.
СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЇ ЕКОНОМІКИ 247
Ткачук В.В.
СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ 249
Трач Н.Д.
ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА 252
Тредіт В.Є.
ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ 257
Туренок М.А.
РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ 259
Уварова А.С., Коляда С.П.
ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА ЗА ДОПОМОГОЮ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ 261
Фадєєва Г.М., Бігдан І.А.
МОДЕЛІ ВЗАЄМОДІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ І ОБЛІКУ ДЛЯ ЦІЛЕЙ ОПОДАТКУВАННЯ 264

Хрулев Е.А.
АНАЛИЗ ИНСТРУМЕНТОВ БЕНЧМАРКИНГА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ НА ОТРАСЛЕВОМ УРОВНЕ 266
Цигилик О.О., Вівчар О.Й.
ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОВІДНОСИН ДЕРЖАВНОГО І МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ 269
Чирва І.В.
ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ 272
Шамота Г.М., Андрющенко О.Ю.
МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ 274
Шевченко А.В.
РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ У ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ 275
Шевчук О.П.
БІЗНЕС-ПОДАРУНОК ЯК КОМПОНЕНТ УСПІШНОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ 279
Шульгат Н.І.
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ БАГАТОФАКТОРНИХ МОДЕЛЕЙ У ФОРМУВАННІ БРЕНД-ПЛАТФОРМИ ПІДПРИЄМСТВА 281
Шустікова Н.О.
СТРАТЕГІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ 284
Юха Т.М., Кулініч М.О.
ПРОБЛЕМА ВТРАТ БЮДЖЕТУ ВІД НАДАННЯ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ 287

СОЦІАЛЬНИЙ БЛОК ДОСЛІДЖЕНЬ

Власова-Чмерук О.М.
КОНКУРЕНТНІСТЬ ЯК ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 291
Мирвода С.І.
ЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРНО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА 293
Соляр Л.В., Кордонська А.В.
ПРОФЕСІЙНО ПЕДАГОГІЧНІ СТИЛІ СПІЛКУВАННЯ ВИКЛАДАЧА ТА СТУДЕНТІВ 296

ПРИРОДНИЧИЙ БЛОК ДОСЛІДЖЕНЬ

Вагнер І.В., Чорна В.І.
ФЕРМЕНТАТИВНА АКТИВНІСТЬ ЯК ІНДИКАТОР БІОХІМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В ЧОРНОЗЕМАХ ЗВИЧАЙНИХ СИНЕЛЬНИКОВСЬКОГО РАЙОНУ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ 299
Bilyera N., Gorodniy M., Dudka O.
EVALUATION OF PHOSPHORUS AND POTASSIUM SOIL STATUS UNDER SPRING BARLEY IN LONG-TERM FIELD EXPERIMENT 302
Zadnipryany I.V., Sataieva T.P.
STUNNED AND HIBERNATING MYOCARDIUM 305
Закорчевний І.І.
ДОСЛІДЖЕННЯ ЗНИЖЕННЯ ФІТОТОКСИЧНОЇ ДІЇ СІРЧАНОКИСЛОЇ МІДІ ПІД ВПЛИВОМ ОРГАНІЧНИХ СПОЛУК – СКЛАДОВИХ КОРЕНЕВИХ ЕКСУДАТІВ 307

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ БЛОК ДОСЛІДЖЕНЬ

Бірта Г.О., *д.с.-г.н., професор,*
завідувач кафедри товарознавства продовольчих товарів
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»
м. Полтава, Україна

ЗМІНА ПОКАЗНИКІВ ЯКОСТІ М'ЯСА СВИНИНИ

Охолодження або заморожування м'яса, його подальше зберігання при низьких температурах, вважається найбільш перспективним методом консервування. При цьому сповільнюється або припиняється розвиток мікроорганізмів, гальмується швидкість фізико-хімічних і біохімічних процесів, дія протеолітичних ферментів, порушується обмін речовин у мікробних клітин. Чим швидше знижується температура продукту, тим скоріше пригнічується розвиток мікроорганізмів і активність ферментів, а хімічні та структурні зміни проходять повільніше [1].

Консистенція м'яса залежить, в основному, від його ніжності, соковитості та м'якості. Встановлено, що соковитість, ніжність, смак та інші товарознавчі та технологічні властивості залежать від вологоутримуючих особливостей м'яса. Тому знання цих особливостей м'яса в різному його стані і при зберіганні мають важливе практичне значення. М'ясо більш темного кольору, більш соковите менше втрачає масу при варінні. Високий показник pH збільшує вологоутримуючу властивість м'яса. При pH 6,8 ніжність м'яса найбільш виявляється і зменшується при зменшенні мармуровості м'яса.

Ніжність свинячого м'яса визначається в значній мірі кількістю і якістю сполучної тканини в м'язових пучках, вмістом внутрішньом'язового жиру, діаметром м'язових волокон. При підвищеному вмісті в м'ясі сполучної тканини ніжність знижується.

Важлива властивість м'яса – його вологоємність, яка визначається кількістю зв'язаної води, що міститься в ньому. Чим більше в м'ясі зв'язаної води, тим краще його технологічні властивості.

Один з найнадійніших шляхів зміни і управління якістю свинини– селекція. Теоретичною передумовою селекції на підвищення м'ясності і поліпшення якості свинини є висока спадковість ознак, що характеризують м'ясні якості свинини, а також їх тісний взаємозв'язок. Це основа для успішного відбору і підбору тварин в бажаному напрямі.

Всі ознаки, що визначають смакові якості і товарний вид свинини (вологоутримуюча здатність, колір, ніжність, мармуровість), – високоуспадковувані показники.

У високому ступені успадковується колір м'яса (0,71), вологоутримуюча здатність (0,59), вміст триптофану (0,58) і площа м'язового волокна (0,54), дещо гірше – вміст жиру в м'язовій тканині.

М'ясо хорошої якості має вологоутримуючу здатність в межах 53-66%.

Охолоджене м’ясо має кірочку підсихання, однорідне забарвлення, своєрідний м’ясний аромат, пружну консистенцію. М’ясний сік їх прозорий і важко виділяється.

Поверхня м’яса також поступово темніє за рахунок підвищення концентрації барвників у зв’язку з випаровуванням вологи і окислення міоглобіну. Частіше спостерігається потемніння у м’ясі пониженої вгодованості, особливо на розрізах м’язової тканини. Чим нижча температура і вища відносна вологість повітря, тим довше зберігається природне забарвлення м’яса.

Витрати м’яса за 3 доби зберігання в охолодженому стані складають для свинини жирної і м’ясної – 0,4 і 0,48 %. При зберіганні м’яса понад три до п’яти діб норми висихання збільшуються на 0,04% за кожну добу, понад п’ять і до семи діб – на 0,01 % за кожну добу.

Підморожування м’яса призводить до часткового виморожування води при інтенсивному охолодженні м’яса до температур, близьких до кріоскопічних. Зберігання м’яса при температурі –2 ^{0}С не змінює характеру біохімічних процесів у порівнянні з тими, які відбуваються у м’ясі, охолодженому звичайним способом, а тільки затримує їх. Цим визначається більша стійкість підмороженого м’яса при зберіганні. При підморожуванні м’яса суттєво знижується кількість життєздатних мікроорганізмів на його поверхні.

Заморожування м’яса і субпродуктів проводять з метою забезпечення тривалого їх зберігання. При цьому більша частина вологи, що міститься в тканинах, переходить у твердий стан, завдяки чому припиняється діяльність мікроорганізмів, різко гальмуються ферментативні, хімічні та фізичні (утворення кристалів льоду, підвищення ступеня концентрації тканинної рідини, ріст тиску всередині клітин, сепарація емульсоїдних систем та збільшення об’єму) процеси в м’ясі. Ефект консервування досягається за рахунок зниження температури і активності води внаслідок перетворення її у лід [2].

При високій швидкості заморожування м’ясної сировини під тиском гине значна кількість мікрофлори. Аеробні психрофільні бактерії відмирають при заморожуванні швидше, ніж мезофільні. Більш стійкими до дії кріоконсервування під тиском є плісняві гриби і дріжджі. При зберіганні швидкозамороженого м’яса при температурі –28 ^{0}С відмирання мікроорганізмів, які вижили при заморожуванні, сповільнюється.

Штучний холод сприяє вирішенню питань якості продуктів як основного фактору їх безпеки. Холодильна обробка гальмує ріст бактерій у продуктах, і завдяки цьому значно знижує їх втрати та небезпеку харчового отруєння [2].

Повторно заморожене м’ясо відрізняється темно-червоним кольором

поверхні і вишнево-червоним на розрізі. При зігріванні пальцем його колір не змінюється. Таке м'ясо поступається м'ясу замороженому один раз.

Свинина бліда дрябла ексудативна, нормальна і темна щільна по різному змінюються при зберіганні. На світлі зміни проходять швидше, ніж у темноті [3].

Метою досліджень було дослідити зміни якості свинини в процесі збереження.

Оцінка якості продуктів забою проводилась за методиками А.М. Поливоди, Р.В. Стробикіної, М.Д. Любецького [4].

pH м'яса визначали з допомогою лабораторного pH-метра. Вологоутримуюча здатність (вологопоглинання) м'яса визначається по методу Р. Грау і Р. Гамм, в модифікації В. Воловинської і Б. Кельмана.

Ніжність м'яса визначалась методом розрізання за допомогою приладу Уорнера-Братцлера, модифікованого Максаковим. Сутність методу заключається в тім, що зразки м'яса розрізняються спеціальним ножем, а час розрізання реєструється з допомогою секундоміра. Зразки м'яса вирізаються круглим ножем по довжині м'язових волокон.

Інтенсивність забарвлення м'язової тканини визначалася у відображенні світла на спектрофотометрі.

Аналіз змін якості свинини в процесі збереження, проведений на свинях великої білої породи зарубіжної ВБ(З) та української ВБ(У) селекції показав, що ніжність м'яса, визначена через 24 години після забою, має високий позитивний зв'язок із рівнем кислотності в 24 години (r = 0,42), ніжністю в 48 годин (r = 0,59) та кислотністю в 48 годин (r = 0,46).

Негативна кореляція спостерігається у цієї ознаки з інтенсивністю забарвлення в 24 години (r = - 0,45) та втратами під час кулінарної обробки через 48 годин (r = - 0,42).

За виключенням позитивної кореляції з ніжністю через 24 години, ніжність м'яса, визначена через 48 годин після забою, має негативні всі статистичні взаємозв'язки: з інтенсивністю забарвлення в 24 години (r = - 0,44), з інтенсивністю забарвлення в 48 годин (r = - 0,48) та з вологоутримуючою здатністю через 48 годин (r = - 0,47).

Кислотність м'яса через 24 години після забою має високий позитивний зв'язок із показниками вологоутримуючої здатності м'яса через 24 години (r = 0,80) та через 48 годин після забою (r = 0,68). Кислотність через 48 годин після забою має аналогічні статистичні зв'язки, що і кислотність через 24 години, а саме – з показником вологоутримуючої здатності м'яса забою (r = 0,77). Достовірна негативна кореляція з іншими ознаками відсутня.

Інтенсивність забарвлення м'яса через 24 години після забою має позитивну кореляцію з інтенсивністю забарвлення через 48 годин (r = 0,66) та негативну – з ніжністю через 48 годин (r = - 0,45). Інтенсивність забарвлення через 48 годин після забою, крім позитивної кореляції з інтенсивністю забарвлення через 24 години, має негативну кореляцію з ніжністю через 48 годин (r = - 0,48).

Втрати під час кулінарної обробки м'яса в 24 години мають високий негативний зв'язок із вмістом внутрішньом'язового жиру через 48 годин (r = - 0,68). Якщо залучити до аналізу також зв'язок між втратами під час кулінарної

обробки через 48 годин та вмістом внутрішньом'язевого жиру в 48 годин (r = -0,21), то стане зрозуміло, що втрати такого характеру пов'язані з рівнем осаленості туш свиней, тобто внутрішньом'язовий жир сприяє накопиченню зв'язаної вологи в м'ясі і дещо стримує негативний перебіг гідролітичних процесів у м'язовій тканині.

Показник ніжності є важливим не лише для аналізу вмісту сполучної тканини у м'ясі, а може також використовуватися для опосередкованого аналізу інших ознак якості м'яса. Ніжність зумовлена рівнем кислотності м'яса. До того ж цей показник через 24 години є набагато суттєвішим, ніж через 48 годин, де, очевидно, на ознаку ніжності починають впливати інші фактори.

Рихле, занадто ніжне м'ясо має світлий колір і втрачає більше вологи під час варіння, тобто підтверджується біологічна суть взаємодії фізико-хімічних процесів у м'язовій тканині й можливість прояву PSE-вад м'яса. При дозріванні м'яса рангова градація ознаки не змінюється (через однакову швидкість дозрівання м'яса у тварин різних генотипів), тобто встановивши значення ознаки в м'ясі через 24 години після забою, можна спрогнозувати його ніжність через 48 годин після забою.

Ймовірно, що вологоутримуюча здатність м'яса визначається рівнем його кислотності. До того ж, цей фактор є визначальним як через 24, так і через 48 годин після забою, а його різке зниження призводить до різних втрат вільної вологи м'яса.

Література

1. Поливода А. М. Оценка качества свинины по физико-химическим показателям / А. М. Поливода // Свинарство. – 1976. – Вып. 24. – С. 57–62.

2. Поливода А. М. Показатели качества мяса и сала у свиней разных пород / А. М. Поливода, В. М. Юдинцева, А. Г. Мысик // Научн. труды Южн. отд. ВАСХНИЛ. – 1976. – С. 94–102.

3. Стробикіна Р. В. Порівняльні фізико-хімічні та гістологічні показники якості м'яса свиней / Р. В. Стробикіна // Свинарство. – 1975. – Вип. 23. – С. 25.

4. Поливода А. М. Методика оценки качества продуктов убоя свиней / А. М. Поливода, Р. В. Стробыкина, Н. Д. Любецкий // Методика исследований по свиноводству. – Х., 1977. – С. 48–56.

Кушнирук Т.М., *старший лаборант кафедры*
Подольский государственный аграрно-технический университет
г. Каменец-Подольский, Украина

ПРОДУКТИВНОСТЬ ФОТОСИНТЕЗА ГИБРИДА ОГУРЦА АНЖЕЛИНА F1 ПОД ВЛИЯНИЕМ КАПЕЛЬНОГО ОРОШЕНИЯ И МИНЕРАЛЬНИХ УДОБРЕНИЙ

Важной особенностью овощных культур является большое насыщение тканей водой, что связано с их значительными размерами клеток и характером биохимических процессов, происходящих в растении. Благодаря интенсивному обмену влагой, овощные растения имеют высокие темпы накопления органической массы, что существенно отличает их от других культур. В течение почти всего периода вегетации они хорошо реагируют на повышенную влажность почвы. При водном дефиците происходит деградация сформированных хлоропластов, изменяется структурная связь хлорофилла с белками, растет количество прочно связанной воды. Дефицит воды в листьях может быть общим показателем фотосинтеза, поскольку там отражается влияние влажности почвы и всех метеорологических факторов (температуры, влажности воздуха, радиационного режима).

Овощные растения, хорошо обеспечены влагой, имеют более широкие листья, крупные устьица, увеличены межклеточные полости, что способствует лучшей вентиляции листьев. При недостатке влаги резко уменьшается площадь листьев, увеличивается количество и уменьшаются размеры устьиц, ухудшается насыщенность клеток листьев водой, растет дефицит влаги в листьях. Чтобы уменьшить потери влаги, растения закрывают устьица, однако это задерживает доступ углекислоты, что ослабляет или прекращает фотосинтез и приводит к снижению урожайности [3].

Главная причина снижения урожайности является уменьшение ассимиляционной поверхности листьев растений, недостаточно обеспечена влагой. Как следствие, уменьшаются размеры каждого листа, а нижние - быстро завершают жизненный цикл и отмирают [3].

Корневая система усваивает различные макро и микроэлементы, необходимые для процесса фотосинтеза, на формирование фотосинтетического аппарата: хлорофиллов, каротиноидов, ферредоксинов, других ферментов и коферментов. Необходимо поступление и микроэлементов (магния, марганца, серы, железа), и макроэлементов (азота, калия, фосфора), без которых невозможно ни процессы образования макроэргических молекул, ни биосинтез продуктов фотосинтеза. Когда азота и фосфора в почвенном растворе наблюдаются глубокие изменения ультраструктуры хлоропластов, нарушение синтеза пигментов. Зато оптимальный световой режим в посевах способствует повышению эффективности действия минеральных удобрений [4].

Фотосинтетическую деятельность растений огурца определяют площадь листовой поверхности, ее динамика в течение периода вегетации, которая характеризуется фотосинтетическим потенциалом, и чистая продуктивность фотосинтеза в граммах сухого вещества, формирует растение за сутки на площади 1 м^2 листовой поверхности. Одним из основных путей повышения продуктивности фотосинтеза является увеличение площади листовой поверхности и количества углекислого газа за счет внесения органических удобрений или использование органических остатков, сидератов.

Растения поглощают солнечное излучение в диапазоне видимой части спектра с длиной волны от 380 до 720 нм. Это фотосинтетическая активная радиация (ФАР). В пределах 400-700 нм она поглощается хлорофиллом растений. Зависимости от климатической зоны за вегетационный период поступает ФАР от 4,19-6,29 млрд. Дж / га, из которых культурные растения поглощают в среднем 1,3%. Для нормального прохождения фотосинтеза каждая культура имеет определенный оптимум площади листовой поверхности. Листовая поверхность растений, накапливает пластические вещества для формирования урожая плодов, не должна быть слишком большой, так как часть листьев будет тени листьями верхних ярусов, что не будет способствовать получению высокого репродуктивной урожайности культуры. Часть листьев не только не дает продуктивной отдачи, а на ее формирование использует много питательных веществ. Отсюда для большинства сельскохозяйственных культур, в том числе и бахчевых, оптимальной площадью листовой поверхности есть от 40-50 до 60 тыс. м^2/га посева. Следует заметить, что оптимальная площадь листовой поверхности должна быть сформированной на период активной вегетации растений - от начала генеративного периода до образования плодов. В бахчевых культур в этот период одновременно происходят цветения и образования плодов и он достаточно длительный.

Большое значение для функционирования листовой поверхности имеет подбор таких сортов, которые мало повреждаются вредителями и болезнями, были устойчивыми к применению как биологических, так и химических препаратов, применяемых против повреждения листьев. Опираясь на механизмах влияния внутренних и внешних факторов, действующих на показатели фотосинтетической активности растений, на практике сельского хозяйства используют ряд приемов, позволяющих увеличить интенсивность фотосинтеза и повысить урожайность сельскохозяйственных культур. Прежде всего это точное соблюдение оптимальной технологии: соблюдение режима орошения, минерального питания, использование необходимых внекорневых подкормок микроэлементами.

Исследования проводились в течение 2007-2009 гг. на опытном поле кафедры « Плодоовочеводства, лесного и садово-паркового хозяйства» Подольского государственного аграрно-технического университета (г. Каменец - Подольский).

Площадь експерементальной посевной участка - 39,2 м^2 (2,8 $\times$ 14 м), учетной - 28 м ^{2} (2,8 $\times$ 10 м), повторение - четырехразовое. Опыт закладывали двумя блоками - без капельного орошения и с капельным орошением; в

пределах блоков варианты фонов питания и внекорневой подкормки размещались взаимно перпендикулярно по методу расщепленных участков. На каждом участке в среднем было 140 растений с площадью питания 0,28 м^2 (1,40 $\times$ 0,2 м). Увеличение под влиянием исследуемых элементов технологии выращивания огурцов длины главного стебля, формирование боковых побегов, количества листьев на растение и лучше их сохранность способствовали существенному повышению продуктивности фотосинтеза (табл. 1).

Таблиця 1

Влияние элементов технологии выращивания на продуктивность фотосинтеза гибрида огурца Анжелина F1, см (среднее за 2007-2009 гг.)

Режим увлажнения	Фон питания	Внекорневые подкормки	Площа лисьтев, тыс. м^2 /га	Фотосинтетичний потенциал, млн. м^2 суток /га	Чистая продуктивность фотосинтеза, г / м^2 листовой поверхности
Контроль - без капельного орошения	Контроль - без удобрений	контроль	34,3	2,74	2,47
		Кристалон особый	35,4	2,83	2,54
		Кристалон + Метаксил	36,4	2,91	2,77
	$N_{60}P_{120}K_{90}$ в розброс	контроль	37,2	2,98	3,06
		Кристалон особый	38,6	3,09	3,31
		Кристалон + Метаксил	39,4	3,15	4,56
капельное орошение	Контроль - без удобрений	контроль	35,4	2,83	4,86
		Кристалон особый	36,6	2,93	4,57
		Кристалон + Метаксил	37,4	2,99	3,07
	$N_{60}P_{120}K_{90}$ в розброс	контроль	38,4	3,07	3,31
		Кристалон особый	39,7	3,18	3,62
		Кристалон + Метаксил	40,5	3,24	5,12
$НІР_{05}$ = оорошения и удобрений			0,9	0,18	0,45
внекорневые подкормки			1,1	0,22	0,64

Площадь листовой поверхности огурцов в опыте изменялась от 34,3 до 40,5 тыс. м^2 / га. При средней площади листьев на контроле без капельного орошения, внесения минеральных удобрений и проведения внекорневой подкормки Кристалоном особенным и его смесью с метаксилом площадь листовой поверхности составляла 34,3 тыс. м^2 / га.

За счет проведения капельного орошения она увеличилась на 1,1 тыс. м^2 / га (с 34,3 до 36,4 тыс.). Внесение минеральных удобрений нормой N60P120K90 на фоне без капельного орошения обеспечило увеличение площади листовой поверхности на 2,9 тыс. м^2 / га, а на фоне капельного орошения - на 3,0 тыс. м^2 / га. Внекорневые подкормки огурцов перед цветением Кристалоном особым 5 кг / га и его смесью с Метаксилом, с. п., 2,5 кг / га способствовало увеличению площади листовой поверхности соответственно от на 1,1 и 2,1 до 1,3 и 2,1 тыс. м^2 / га.

Фотосинтетический потенциал посевов огурцов составлял от 2,73 до 3,24

млн. м^2 • суток / га. Высокий он был в условиях капельного орошения с внесением минеральных удобрений нормой N60P120K90 и проведением внекорневой подкормки Кристалоном особым 5 кг / га и его смесью с метаксилом, с. п., 2,5 кг / га перед цветением - 3,24 млн. м^2 • суток / га. Чистая продуктивность фотосинтеза по вариантам опыта изменялась в пределах от 2,47 до 5,12 г / м^2 листовой поверхности; последняя градация принадлежала варианта с капельным орошением, внесением минеральных удобрений нормой N60P120K90 и проведением внекорневой подкормки Кристалоном особым 5 кг / га и его смесью с Метаксилом, с. п., 2,5 кг / га перед цветением.

Литература

1. Болотських О.С. Огірки / О.С Болотських, М.С.Єфімов, В.М.Лісіцин // Київ: Урожай, 1987.- С.6.
2. Бондаренко Г.Л. Методика дослідної справи в овочівництві і баштанництві / Г.Л.Бондаренко, К.І.Яковенко. – Х.: Основа, 2001. – 369 с.
3. Ничипорович А. А. Фотосинтетическая деятельность растений и пути повышения их продуктивности. Монография / А. А. Ничипорович. – М.: 1972. – С. 511-527.
4. Удобрення овочевих культур / За ред. В.Ю. Гончаренка. – К.: Урожай, 1989. – С. 41–50.

***Любич В.В.**, к. с.-г. н., старший викладач*
Уманський національний університет садівництва
м. Умань, Україна

ЛІНІЙНІ РОЗМІРИ ЗЕРНІВКИ СОРТІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ РІЗНОГО ЕКОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНОГО ПОХОДЖЕННЯ

Одна з основних вимог, якапред’являється до якості зерна пшениці – це його висока харчова цінність, яка залежить від вмісту білка та амінокислотного складу [1, 2]. Проте важливим є виробництво зерна пшениці з високими борошномельними властивостями, які залежать від залежать від крупності та вирівняності, форми зернівки, маси 1000 зерен і склоподібності [3].

Експериментальну частину роботи проводили в умовах навчально-науково-виробничому відділі Уманського національного університету садівництва впродовж 2011–2012 рр.

Агротехніка вирощування пшениці озимої загальноприйнята для Правобережного Лісостепу України. У досліді вирощували пшеницю озиму, попередником якої був викоовес на зелений корм.

Загальна площа ділянки в короткотерміновому досліді становила 5 м²,

повторність досліду – триразова, розміщенняділянокпослідовне. Закладання польових, проведення спостережень і досліджень проводили у відповідності з рекомендаціями, методичними вказівками і довідниками останніх років.

Лінійні розміри зерна пшениці озимої змінювались залежно від місця створення сорту та погодних умов років досліджень. Так, у середньому за два роки досліджень довжина сортів пшениці озимої коливалась в межах 6,1–7,3 мм, товщина – 2,9−3,5, ширина – 3,1−4,2 (табл. 1). Із сортів, створених в умовах Правобережного Лісостепу найбільша довжина була у сорту Золотоколоса – 7,3 мм, що на 0,1 мм більше порівняно з сортом Подолянка. Найменша довжина була у сорту Артія – 6,1 мм. Довжина решти сортів коливалась в межах 6,2−7,2 мм. Проте, найбільша товщина була у сорту Афіна – 3,5 мм, що перевищує контроль на 0,3 мм або на 9,3%. Товщина зерна решти сортів коливалась в межах 3,1−3,2 мм. Найбільша ширина була у сортів Афіна, Золотоколоса та Миронівська 808 – 4,2 мм, що на 0,1 мм перевищувало контроль. Ширина зерна решти сортів коливалась в межах 3,1−3,3 мм.

Серед сортів, які створено в умовах Степу довжина зерна лише у сорту Ластівка одеська перевищила контроль на 0,1 мм, і становила 7,3 мм, довжина решти сортів коливалася у межах 6,3−6,4 мм. Найбільшу товщину зерна мав сорт Ластівка одеська 3,2 мм, так як і контроль. Товщина решти сортів коливалась в межах 2,9−3,2 мм. Найбільшу ширину зерна мав сорт Донецька 48 − 4,1 мм, так як і контроль. Ширина зерна решти сортів становила 3,2 мм.

Серед сортів закордонної селекції за довжиною зерна жоден із сортів не перевищив контроль. Найбільшу довжину мав сорт Плутос – 7,1 мм, довжина решти сортів коливалась в межах 6,1−6,3 мм. Товщина зерніки сорту Лупус становила 3,2 мм, так як і контроль. А товщина решти сортів коливалась в межах 2,8-3,1 мм. Ширина зернівки сорту Плутос становила 4,1 мм, решта сортів показали меншу ширину, яка становила 3,2 мм.

Крупність зерна пшениці озимої змінювалась також залежно від місця створення сорту та погодних умов років досліджень. Так, у середньому за два роки досліджень крупність сортів пшениці озимої коливалась в межах 2,6−2,8 – 2,8−3,0 (табл. 2). Із сортів, створених в умовах Правобережного Лісостепу у сортів Афіна та Артія крупність становила 2,8−3,0. У решти сортів крупність зерна становила 2,6−2,8, що було на рівні сортуПодолянка.

Серед сортів, які створено в умовах Степу лише у сортів Ластівка одеська та Тронка крупність зерна становила 2,8−3,0, а в сорту Донецька 48 – 2,6−2,8.

Сорти закордонної селекції мали крупність зерна: сорт Торрілд – 2,4−2,6, Лупус – 2,6−2,8, Плутос – 2,6−3,0.

Отже, довжина, ширина і товщина зернівки майже не змінювались залежно від сорту та його географічного походження. Проте високу крупність зерна мають сорти Афіна, Артія, Ластівка одеська, Тронка та Плутос, яка становить 2,8−3,0 мм.

Література

1. Коломієць Л.А. Формування адаптивних ознак між сортовимигібридами озимої пшениці (*Triticum aestivim Z.)* / Л.А. Коломієць // Сортовивчення

таохорона прав на сорти рослин. – 2007. – №6. – С. 26–34.

2. Голик Л.М. Новий зимостійкий сорт пшениці м'якої озимої(*Triticum aestivim Z.*) Волошкова / Л.М. Голик // Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин. – 2007. – №6. – С.5–11.

3. Жемела Г.П. Технологія зберігання і переробки продукції рослинництва / Г.П. Жемела, В.І. Шемавньов, О.М. Олексюк. – Полтава, 2003. – 420 с.

Мельнічук О.Є., *к.т.н., доцент,* ***Хоркун У.,*** *студент*
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЇ НА ЯКІСТЬ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ (ВАРЕННЯ)

Варення займає важливе місце в загальному об'ємі виробництва фруктової продукції. Досконаліть технології визначається тим, наскільки вона повно забезпечує збереження біологічно активних речовин (БАР).

Якість консервів, у тому числі варення залежить від якості сировини та зміни її окремих компонентів при технологічній переробці (подрібненні, бланшуванні, уварюванні, стерилізації) та зберіганні готової продукції.

Серед показників якості варення найбільш важливе значення мають органолептичні показники (смак, колір, консистенція характерні для сировини). Для більшості видів сировини вони обумовлені наявністю поліфенольних сполук, БАР, які в основному представлені: флавоноїдами, оксікоричними кислотами й фенолкарбоновими кислотами.

Уміст поліфенольних сполук в фруктах і ягодах робить їх основним джерелом поповнення організму людини цими важливими компонентами. Поліфенольні сполуки формують смакові якості плодів та мають вплив на якісні показники готової продукції. Їх кількісний та якісний вміст залежить від ступені зрілості, помологічного сорту та районів вирощування плодів.

У роботах Марха А.Т. та співробітників кафедри біохімії Одеського інституту харчової промисловості показано, що вміст поліфенолів в плодах обумовлюється не тільки видовими особливостями сировини, але в значній мірі буде залежати від помологічного сорту та районів вирощування.

Полуниця – королева ягід, саме так називають цей ароматний, соковитий, солодкий плід, що є улюбленими ласощами багатьох людей. Полуницю вживають у свіжому вигляді, варять компоти, варення, джеми, конфітюри, вона надзвичайно смачна й корисна у будь-якому вигляді. В полуниці знаходиться велика кількість антиоксидантів (антоціанів, вітамін С, органічні кислоти та фенольні сполуки), які допоможуть запобігти та усунути велику кількість

найрізноманітніших проблем із здоров'ям.

Полуниця для тривалого зберігання не придатна, так як достатньо сильно змінюється кількісний склад поліфенольних сполук, на який має вплив активність ферментів самого плоду. Тому, промислова переробка полуниці є актуальною, а виробництво концентрованих консервів таких як варення - доцільним.

При підготовці плодів (фруктів і ягід) до консервування (очищення, подрібненні та інші), тобто ті операції, які пов'язані з руйнуванням цілісності тканин, гетерогенності структури, створюють добрі умови для контакту ферментів з ПФ сполуками, в результаті чого пришвидшуються окислювальні процеси, з утворенням темнозабарвлених пігментів. Такі зміни впливають не тільки на якісні показники плодів, але і на їх цінність.

Найбільш досліджений вплив цукру на стабільність антоціанів, але висновки по цьому питанню різні. Одні вчені вважають, що сам цукор та продукти його розпаду глюкоза, фруктоза, фурфурол і оксиметилфурфурол реагують з антоціанами, інші притримуються думки, що цукор має стабілізуючий вплив на антоціани.

Валуйко Г.Г., Германова Л.М., Дикереу показали, що руйнування антоціанів стримується присутністю цукру. Зміну забарвлення, зниження антоціанів при високих концентраціях цукру можна вважати результатом впливу продуктів розпаду. При концентрації цукру від 40 до 70% інтенсивно протікають реакції мелаїдиноутворення та нагромадження продуктів їх розпаду (фурфуролу, ОМФ).

Вплив термічної обробки на компоненти харчових продуктів оцінюють по швидкості їх руйнування при даній температурі. У процесі стерилізації змінюється колір сировини, за рахунок руйнування пігментів: антоціанів, хлорофілів, каротиноїдів.

У межах t=45÷110 °С присутня лінійна залежність між зруйнованою кількістю антоціанів та підвищенням температури. Встановлено, що руйнування антоціанів підпорядковується реакції першого порядку, "антоціанове число" Z=27 °С. Для розрахунків було обрано ту ж еталонну температуру, яка використовувалась при розрахунках стерилізації фруктових консервів 80 °С. При такій температурі час повного руйнування антоціанів лежить в межах 600÷800 хвилин.

При всіх традиційних способах виробництва варення використовується процес уварювання, що негативно впливає на структуру тканин плодів і ягід.

Метод видалення вологи, зокрема такий як уварювання в тій чи іншій ступені негативно впливає на якісні показники готового продукту. Виключення складає попереднє осмотичне збезводнення, під час протікання якого сировина збезводнюється, а волога видаляється осмотичним шляхом, не змінюючи свій агрегатний стан. Такий спосіб видалення вологи є достатньо перспективним і тому створюється можливість застосувати його у виробництві варення, виключивши процес уварювання.

Як було сказано вище осмос частково використовується при виробництві варення з полуниці. відокремлюється від ягід, а випаровується; тому можливо доцільніше запропонувати схему переробки полуниці на варення, з

видаленням вологи в тійкількості, яка є необхідною для випаровування.

Застосування такого способу концентрування, як осмос, дозволить одержати варення з полуниці високої якості.

***Репа М.В.**, магістрант кафедри біотехнології і мікробіології*
Національний університет харчових технологій
м. Київ, Україна

ТЕХНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОДЕРЖАННЯ БІОЕТАНОЛУ З РОСЛИННОЇ СИРОВИНИ

На сьогоднійшній день у світовій практиці спостерігаються тенденції широкого використання палив з біологічної сировини. Такі зміни зумовлені низкою факторів: виснаження природних запасів нафти, постійно зростаюча ціна на вуглеводневе паливо та критична екологічна ситуація планети.

Екологічні аспекти використання біопалива полягають у зменшені викидів в атмосферу оксиду вуглецю, сажі тадвоокису сірки. Під час згорання біоетанолу виділяється стільки вуглекислого газу, скільки рослина здатна поглинутийого з атмосфери.Разом з тим, паливо з відтворювальних джерел сировини має високе біологічнерозщеплення. У разі потрапляння у ґрунт або воду біопаливо протягом 25-30 днів практично повністю розкладається та не завдає екологічної шкоди. [1].

На сьогоднішній день як сировину, длявиробництва біоетанолу широко застосовують харчові ресурси, що в свою чергу спричинює проблему гуманітарного характеру. Саме тому, у зв'язку з цим є актуальним створення біопалива з відновлюваної нехарчової сировини, а саме біомаса цілих рослин як трав'янистих, так і дерев, включаючи відходи сільського господарства та деревообробної промисловості.

Проте, технологія одержання біоетанолу з лігноцелюлозної сировини, на сьогоднішній день має багато проблем, в першу чергу вони пов'язані з будовою цих біополімерів.Лігноцелюлозні матеріали являють собою складний комплекс, що включає целюлозу (40-50%), геміцелюлоз (25-35%) та лігнін (15-30%). Геміцелюлоза та лігнін утворюють між собою міжмолекулярні ефірні зв'язки, які утворюють міцну оболонку навколо волокон целюлози. Крім того 50-90% всієї целюлози володіє високою кристалічність. Ці та інші фактори зумовлюють дуже низьку реакційну здатність біомаси по відношенню до ферментативного гідролізу. Саме тому, щоб підвищити швидкість ферментативного гідролізу целюлози проводять попередню обробку лігнецелюлозної сировини [2].

Після попередньої обробкисировиниоцукренесуслопередаєтьсянапроцес

зброджeння. Проте, цей процес може бути здійснено ефективно і економічно вигіднимшляхом одночасного оцукрювання і ферментації. Даний процес поєднує в собі ферментативне оцукрювання полімерів целюлози на прості форми такі як глюкоза та їх подальше зброджeння дріжджами до етанол в тому ж біореакторі.

Дана технологія має такі переваги перед традиційними технологіями: продукти ферментативного гідролізу (глюкоза ксилоза) відразу споживається мікроорганізмами, які здійснюють бродіння, що в свою чергу призводить до більшого виходу біоетанолу, та використання меншої кількості ферментів; значно зменшується ризик контамінації ферментативного гідролізу; менша кількість апаратурного обладнання у виробництві, що призводить до зниження капіталовитрат на виробництво [3].

Вимоги до мікроорганізму, який здійснює спиртове бродіння цукрів гідролізатів лігноцелюлози, є значно вищими, ніж до організму, котрий зброджує продукт гідролізу крохмалю (глюкозу) або ж сахарозу. Мікроорганізм, що зброджує гідролізат лігноцелюлози, повинен бути здатним ефективно ферментувати принаймні основні цукри гідролізатів, якими є глюкоза (середній вміст 40%) та ксилоза (30%), а також маннозу, галактозу та L-арабінозу.

Додатковими вимогами до штама, який використовується в зброджуванні лігноцелюлози, є: висока стійкість до утворюваного етанолу; максимальна термотолерантність для можливості проведення процесу одночасного оцукрювання і зброджування; стійкість до токсичних речовин, які утворюються під час гідролізу; мінімальна кількість побічних продуктів; здатність до одночасної утилізації вуглецевих субстратів; непатогенність; мінімальні поживні потреби та деякі інші.

На сьогоднішній день не виявлено у природі жодного мікроорганізму, який би цілком відповідав усім переліченим критеріям. Дляпосиленнятихабоіншихтехнологічноважливихвластивостей продуцентіввикористовують прийоми спрямованої селекції, мутагенезу, генної інженерії, гібридизаціїта інші.

Існує два основних підходи в цих роботах. Більшість дослідників працює з усталеними продуцентами етанолу (*Saccharomyces cerevisiae, Zymomonas mobilis*), намагаючись увести в них гени метаболізму ксилози й арабінози з інших організмів та підвищити вихід і продуктивність синтезу етанолу в таких штамів шляхом додаткових генно-нженерних маніпуляцій. Інші дослідники прагнуть поліпшити параметри ферментації гексоз та пентоз у мікроорганізмів (бактерії *Escherichia coli, Klebsiella oxytoca*, дріжджі *Pichia stipitis, Hansenula polymorpha*), які ніколи не використовувалися для отримання етилового спирту [4].

Література

1. Geddes C.C., Nieves I.U., Ingram L.O. Advances in ethanol production // Current Opinion in Biotechnology. – 2011. – V.22. P. 312 – 319.

2. Limayem A., Ricke S. C. Lignocellulosic biomass for bioethanol production:

Current perspectives, potential issues and future prospects // Progress in

Energy and Combustion Science. – 2012. – V.38. – P. 449-457.
3. Ishola MM, Jahandideh A. Simultaneous saccharification and fermentation (SSF): A novel method for bioethanol production from lignocellulosic biomass. – 2013. – V.133. P. 66 – 73.
4. Zhang F, Rodriguez S. Metabolic engineering of microbial pathways for advanced biofuels production // Current Opinion in Biotechnology. – 2012. – V.22. – P. 775-783.

Сеник І.І., *к. с.-г. наук, завідувач лабораторії кормовиробництва та агроекології,*
Змарко Т.В., *молодший науковий співробітник лабораторії кормовиробництва та агроекології*
Тернопільська державна сільськогосподарська дослідна станція ІКСГП НААН
м. Тернопіль, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВИДОВОГО СКЛАДУ БОБОВО-ЗЛАКОВОГО АГРОФІТОЦЕНОЗУ ЗАЛЕЖНО ВІД ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРИЙОМІВ ВИРОЩУВАННЯ

В умовах ведення сучасного сільськогосподарського виробництва актуальним постає питання досягнення максимально можливого рівня продуктивності сільськогосподарських культур при мінімальних затратах праці і коштів. Аналогічна ситуація склалася і в кормовиробництві. Одним із шляхів вирішення проблеми виробництва достатньої кількості високоякісних і дешевих кормів є вирощування багаторічних трав та їх сумішок.

Загальновідомо, що змішані посіви кількох видів бобових і злакових трав більш урожайні, ніж чисті посіви, корм багатший на протеїн, жир, мінеральні речовини [2].

У зв'язку з цим важливим аспектом формування сіяних лучних агрофітоценозів є оптимізація їх компонентного складу, оскільки в сумісних посівах бобові трави повинні характеризуватися високою життєздатністю, добре утримуватися в травостої та забезпечувати високу продуктивність, а злакові - сприяти формуванню міцної дернини збалансованості корму та не пригнічувати бобові трави [1].

Дослідження із вивчення впливу технологічних прийомів вирощування на формування видового складу бобово-злакового агрофітоценозу проводилися в двофакторному досліді відповідно до загальноприйнятих методик [3]. На бобово-злаковій травосумішці, яка складалася із люцерни посівної, костриці

східної (очеретяної) та стоколосу безостого, вивчалися різні системи удобрення.

Нами встановлено, що застосування мінеральних добрив, бактеризації насіння бобового компонента та гумінового добрива з властивостями стимулятора росту Лігногумат, суттєво впливали на видовий склад сіяного лучного агрофітоценозу, табл. 1.

Таблиця 1

Видовий склад сіяного лучного агрофітоценозу, % (середнє за 2011-2012 роки)

Видовий склад травостою	Удобрення					
	Контроль	$P_{60}K_{60}$	$N_{60}P_{60}K_{60}$	Лігногумат	$P_{60}K_{60}$ + Лігногумат	$N_{60}P_{60}K_{60}$ + Лігногумат
Без бактеризації						
Люцерна посівна	47,8	57,3	39,2	51,9	59,5	41,5
Костриця очеретяна	45,0	36,1	55,4	42,7	33,9	54,0
Стоколос безостий	3,8	4,1	3,8	3,6	4,5	3,8
З бактеризацією						
Люцерна посівна	51,7	60,1	41,8	54,5	61,9	43,1
Костриця очеретяна	42,9	34,4	54,4	41,1	33,0	53,3
Стоколос безостий	2,9	3,3	2,9	3,0	3,5	3,2

Дольова участь люцерни посівної, як найбільш цінного в господарському відношенні компонента травостою, знаходилася в межах 39,2-61,9% залежно від варіанта досліду. Найменшою вона виявилася на варіанті без інокуляції та при внесенні повного мінерального добрива $N_{60}P_{60}K_{60}$ поверхнево – 39,2%, а найбільшою – при застосуванні фосфорно-калійного удобрення $P_{60}K_{60}$ поверхнево, Лігногумату позакоренево та проведенні передпосівної обробки насіння Ризобофітом – 61,9%.

Серед злакових компонентів агрофітоценозу, які були представлені кострицею очеретяною та стоколосом безостим, домінуюче положення займала костриця. Залежно від варіанту удобрення її дольова участь знаходилася в межах 33,0-55,4%, тоді як стоколосу – 2,9-4,5%.

Найбільший відсоток костриці очеретяної зафіксовано на варіанті без інокуляції та при внесенні повного мінерального добрива $N_{60}P_{60}K_{60}$ поверхнево – 55,4%, а найменший – при передпосівній бактеризації насіння люцерни, внесенні фосфорно-калійних добрив $P_{60}K_{60}$ поверхнево та Лігногумату позакоренево – 33,0%.

Дольова участь стоколосу безостого найбільшою виявилася при внесенні фосфорно-калійних добрив $P_{60}K_{60}$ поверхнево та Лігногумату позакоренево

без бактеризації насіння люцерни – 4,5%.

Слід відмітити, що застосування агротехнічних прийомів вирощування багаторічних агрофітоценозів спрямованих на збільшення відсотка люцерни в травостої, зумовлює зменшення частки костриці очеретяної та стоколосу безостого. В той же час, зростання дольової участі костриці та стоколосу спричиняє зниження частки люцерни.

Між кострицею очеретяною та стоколосом безостим також відбувається міжвидова конкуренція, яка проявляється у пригніченні стоколосу кострицею, особливо на варіантах, що сприяють більш інтенсивному її розвиткові.

Таким чином, застосування різних технологічних прийомів вирощування багаторічних агрофітоценозів дозволяє їх оптимізувати видовий склад та сприяє збереженню найбільш цінних в господарському відношенні видів

Література

1. Довідник по сіножатях і пасовищах / [Боговін А. В., Макаренко П. С., Кургак В. Г. та інші] ; за ред. А. В. Боговіна. – К.: Урожай, 1990. – 208 с.

2. Козяр О. М. Підбір травосумішок для створення високопродуктивних сіножатей в умовах правобережного Лісостепу України / О. М. Козяр// Корми і кормовиробництво. Міжвідомчий тематичний науковий збірник / Ред. кол.: В.Ф. Петриченко (відп.ред.). – Вінниця.: Тезис – 2003. – Вип. 51. – С. 216 – 218.

3. Методика проведення дослідів з кормовиробництва і годівлі [під редакцією А.О. Бабича.] – Київ, «Аграрна наука»1998. – 77 с.

Сеник М.Л., *молодший науковий співробітник лабораторії кормовиробництва і агроекології*
Тернопільська державна сільськогосподарська дослідна станція ІКСГП НААН
м. Тернопіль, Україна
Сеник Р.І., *аспірант Інституту кормів та сільського господарства Поділля НААН, завідувач лабораторії «Колекційно-дослідне поле»*
ВП НУБіП України «Заліщицький аграрний коледж ім. Є. Храпливого»
м. Заліщики, Україна

БІОЛОГІЧНА ФІКСАЦІЯ АЗОТУ БАГАТОРІЧНИМИ БОБОВИМИ ТРАВАМИ ТА ОСНОВНІ ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

Однією з актуальних проблем сучасного кормовиробництва є підвищення ефективності використання бобових трав, як джерела важливого і найдешевшого джерела біологічного азоту. Фіксація молекулярного азоту атмосфери мікроорганізмами – є одним із важливих біологічних процесів у біосфері, який прирівнюється до фотосинтезу та мінералізації органічних решток, що відіграють важливу роль у забезпеченні рослин поживними речовинами [5].

За рахунок симбіотичної фіксації з повітря атмосферного азоту, бобові трави повністю забезпечують себе азотом і в значній мірі задовільняють потребу інших компонентів лучних агрофітоценозів у цьому елементі живлення [2].

Багаторічним бобовим травам, висіяним у чистому вигляді та в сумішках із злаками, як важливого джерела високобілкових трав'яних кормів й фактора зниження їх собівартості за рахунок залучення в продукційний процес найдешевшого симбіотичного азоту, нині приділяється велика увага не тільки в нашій країні, а й у світі [4].

Ефективність засвоєння азоту повітря бобовими культурами залежить від активності бульбочкових бактерій, що поселяються на коренях рослин. Бульбочки краще розвиваються на структурних грунтах з доброю аерацією, при температурі повітря 24-28°С, ґрунту 24-25°С, відносній вологості повітря 40-60%.

Головним фактором, який обмежує активність симбіозу і біологічної фіксації азоту в Лісостепу є підвищена кислотність ґрунту. Так, оптимальним рівнем pH, який забезпечує високу ефективність симбіозу лядвенцю рогатого з бульбочковими бактеріями є 4,0-7,0, конюшини повзучої – 5,0-7,5, конюшини лучної – 5,5-7,5, люцерни посівної – 6,5-7,5 [1]. Тому розміщення посівів багаторічних бобових трав з врахуванням оптимального рівня pH для кожної з них та проведення хімічної меліорації ґрунтів є важливим елементом успішного вирощування багаторічних бобових трав та їх сумішок і сприяє покращенню процесу азотфіксації бульбочковими бактеріями.

Обов'язковою умовою формування фіксуючої атмосферний азот бобово-ризобіальної системи є наявність в грунті специфічних для кожного виду бобових культур бульбочкових бактерій. Проте, їх чисельність може бути невеликою або мати низьку активність. У зв'язку з цим одним із основним прийомів, які здатні суттєво підвищити азот фіксуючу здатність симбіозів з бобовими травами є інокуляція насіння препаратами виготовленими на основі активних, вірулентних, конкурентноздатних штамів бульбочкових бактерій [3].

Проведення передпосівної обробки насіння багаторічних бобових трав бактеріальними інокулянтами дає змогу поліпшити умови азотного живлення бобових завдяки фіксації атмосферного азоту, підвищити урожайність та якість вирощеної продукції.

Незважаючи на здатність бобових трав засвоювати атмосферний азот з повітря, забезпечуючи себе та інші компоненти агрофітоценозу цим елементом живлення, система їх удобрення відіграє важливу роль підвищенні продуктивності багаторічних травостоїв. Так, фосфорно-калійне удобрення сприяє підвищенню дольової участі бобових компонентів агрофітоценозу та посиленню процесу азотфіксації. Мінеральне азотне живлення спричиняє зменшення частки бобових в травостої та зумовлює зниження рівня процесу азотфіксації [1]. У зв'язку з цим одним із шляхів покращення азотфіксації бобовими травами є оптимізація фосфорно-калійного живлення та мінімізація застосування мінеральних азотних добрив.

В цілому ж, досягнення високого рівня біологічного засвоєння атмосферного азоту багаторічними бобовими травами можливе лише при комплексному застосуванні всіх технологічних прийомів, спрямованих на вирішення цієї проблеми.

Література

1. Бабич А.О. Кормові і лікарські рослини в XX-XXI століттях. / А.О. Бабич. – К.: аграрна наука, 2007. – 822 с.

2. Боговин А.В. Подбор травосмесей для создания многолетних культурных пастбищ на природних кормовых угодиях Полесья УССР : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. с. - г. наук / А. В. Боговин. – Киев, 1965. – 25 с.

3. Доросинский Л.М. Вопросы экологии и физиологии микроорганизмов, используемых в сельском хозяйстве / Л.М. Доросинский, Л.М. Афанасьєва. – Л. 1976. – С. 27-32.

4. Єфремова Г. В. Вплив підсівання бобових трав на продуктивність лучних угідь у північному Лісостепу України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. с. - г. наук / Г.В. Єфремова – Київ, 2007. – 26 с.

5. Мальцева Н.Н. Значение билогического азота в решении прблемы увелечения ресурсов растительного белка / Н.Н. Мальцева, В.В. Волкогон, С.М. Черствый // Тез. доклада.Всес. симпозиума «Современные аспекты решения проблемы увелечения ресурсов и повышения эффективности использования растительного белка». – Винница, 1992. – С. 75-76.

Шевчук О., *студент,* ***Мельнічук О.Є.,*** *к.т.н., доцент*
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

МЕТОД ХОЛОДНОГО ПРОТИРАННЯ, ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ КОНЦЕНТРОВАНИХ ФРУКТОВИХ КОНСЕРВІВ

Здоров'я сучасної людини значною мірою визначається повноцінністю, рівнем, структурою та безпечністю харчування. У щоденному раціоні значної частки населення існує дефіцит вітамінів, мінеральних речовин, харчових волокон та інших нутрієнтів, що призводить до зниження працездатності, загальної резистентності організму до захворювань і несприятливих факторів довкілля. Найважливішим завданням організації харчування населення надалі залишається, поряд із підвищенням його якості, раціональне використання місцевих ресурсів і, в першу чергу, овочів та фруктів як основних джерел біологічно активних речовин.

Серед овочевих культур, які вирощують в Україні, важливе місце завдяки хімічному складу посідає гарбуз. Різні види й сорти гарбузів мають характерні властивості анатомії та ультраструктури зрілих плодів. Харчова, дієтична, профілактична цінність гарбузів беззаперечна. Саме гарбузи відрізняються високим вмістом β-каротину, клітковини, пектину, які сприяють очищенню організму, покращують виведення шлаків, токсинів, солей важких металів та радіонуклідів із організму.

При виробництві концентрованих фруктових консервів «вузьким місцем» в існуючій технології є процес уварювання. При протіканні, якоговідбувається втрата вологи, біологічно активних та барвних речовин.

Професором А.Т. Безусовим запропоновано нову технологію концентрування фруктових пюре холодним способом. Технологічна схема отримання концентрованого пюре включає такі технологічні процеси: миття, інспекцію, холодне протирання на дробильно-фінішерній установці (d=0,5...0,8 мм), відділення м'якоті на центрифузі (5000 об/хв.), змішування з протертою масою.

Враховуючи такі важливі фактори, запропоновано новий прогресивний метод холодного протирання. Перехід харчової промисловості на запропоновану нову технологію первинної переробки рослинної сировини значно спрощує процес.

Запропонований метод холодного протирання – перспектива майбутнього у консервуванні. Тому, необхідне краще вивчення і дослідження доцільності використання переваг цього методупри консервуванні.

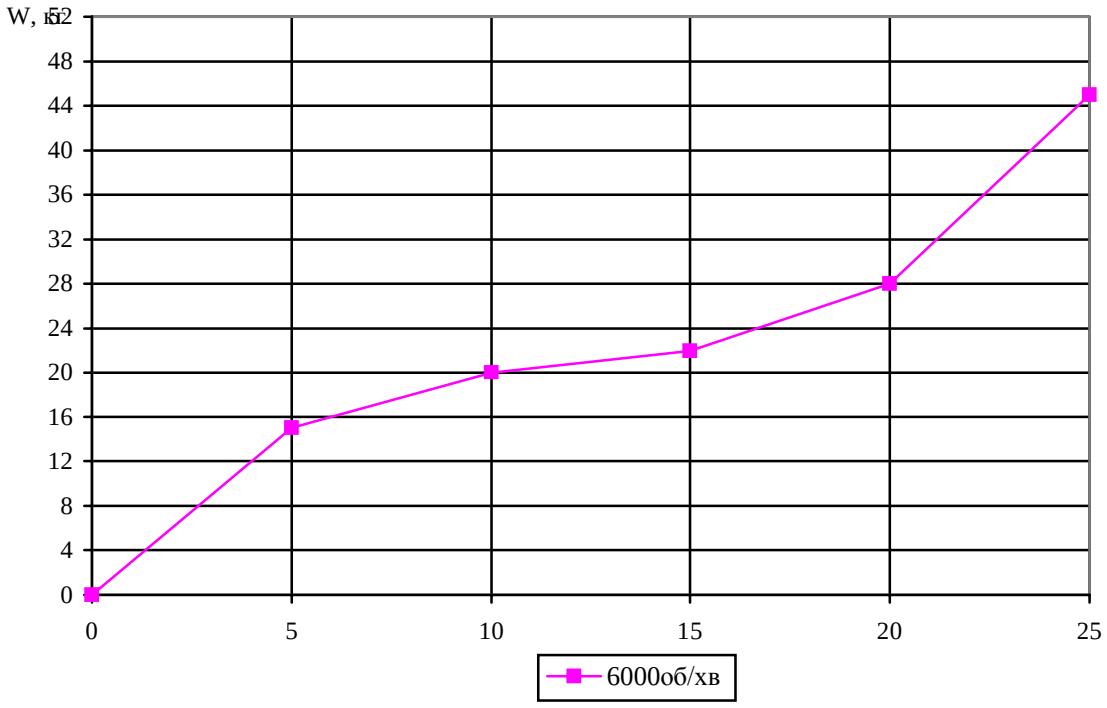

Рис. 1. Графік залежностівиходу рідкої фази (гарбузового соку) від тривалості процесу центрифугування (6000 об/хв.)

Існуюча технологія виробництва повидла передбачає такі основні технологічні операції: отримання пюре, змішування з цукром відповідно до рецептури та уварювання суміші до масової частки розчинних сухих речовин – 69%. Інший спосіб передбачає концентрування самого пюре до масової частки сухих речовин 16% та змішування цієї суміші з цукром та подальше уварювання до заданого вмісту сухих речовин. Але у кожному з цих способів визначальним є процес уварювання, при протіканні якого волога випаровується, що веде до втрати БАР та зміни органолептичних показників. Використання методу холодного протирання у технології виробництва повидла, є актуальним та не викликає сумнівів.

На рисунку подано графік залежності виходу рідкої фази від тривалості центрифугування. Аналізуючи графічну залежність можна зробити висновок, що і з збільшенням тривалості центрифугування, зростає вихід рідкої фази. Отже, рідку фазу можна вилучити перед змішуванням компонентів, які будуть поступати на змішування, що дозволить спростити технологічний процес, виключивши з нього процес уварювання.

Пюре, виготовлене таким способом, характеризується низькою в’язкістю та високими показниками якості, масової частки розчинних сухих речовин, що робить його найбільш придатним для виробництва концентрованих продуктів із високими органолептичними та фізико-хімічними показниками.

Якубець І., *студент*
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА КОНСЕРВОВАНИХ ЗБАГАЧЕНИХ ДОБАВОК ДЛЯ ДИТЯЧОГО ХАРЧУВАННЯ

Безпека немовляти великою мірою залежить від якості продуктів харчування, якими її годують. Ретельний підхід до підбору сировини, інгредієнтів та процесу виробництва – запорука здорового дитинства. Щоб виробництво дитячих продуктів харчування відбувалося на найвищому рівні, а самі виробники сумлінніше підходили до виготовлення своєї продукції, Держспоживстандарт України затвердив технічний регламент зокрема, і для виробництва фруктових, овочевих та овочево-м'ясних консервів для дитячого харчування.

Технічний регламент поширюється на такі види та групи продукції:

1. Консерви фруктові або овочеві натуральні (пюре фруктові, пюре овочеві);
2. Консерви з цукром або медом (пюре фруктові з цукром або медом, пюре овочеві з цукром, пюре з суміші фруктів з цукром, пюре фруктові з фруктовими соками та цукром, пюре з суміші овочів та фруктів або фруктових соків з цукром, консерви овочево-фруктові з цукром);
3. Консерви фруктові, овочеві та овочево-фруктові з додаванням зернових та молочних компонентів (пюре із фруктів з крупами та молоком, пюре із фруктів з вершками, креми фруктові, десерти фруктові, консерви з доданням вітамінів);
4. Консерви овочеві та овочево-м'ясні (пюре овочево-м'ясні, консерви овочеві та овочево-м'ясні);
5. Страви перші та другі обідні (страви перші обідні, страви другі обідні).

Відповідно до регламенту консерви фруктові або овочеві натуральні, консерви з цукром або медом, консерви фруктові, овочеві та овочево-фруктові з доданням зернових та молочних компонентів виготовляють гомогенізованими або протертими і рекомендуються для введення до раціонів харчування дітей віком від 4 місяців (гомогенізовані) та від 6 місяців (протерті). Консерви овочеві та овочево-м'ясні виготовляють протертими або крупноподрібненими і рекомендовані дітям віком від 6 місяців (протерті) та від 9 місяців (крупноподрібнені). Страви перші обідні виготовляють крупноподрібненими (для дітей віком від 9 місяців) та нарізаними (від 1,5 річного віку) шматочками.

Ще одна група консервів для дитячого харчування -це консервовані збагачені добавки, їх виготовляють у такому асортименті: морквяний, вишневий та гарбузовий медок. Основні технологічні операції при виробництві

такої групи консервів такі: підготовчі (миття, інспекція, очищення, подрібнення), розварювання; протирання, змішування, гомогенізація, деаерація, підігрів та уварювання; фасування, закупорювання та стерилізація.

Аналізуючитехнологічну схемувиробництва консервів цієї групи, можна зробити висновок, що такі технологічні процеси як розварювання та уварювання ведуть при достатньо високих температурах та тривалий час, що не може не впливати на якість готової продукції.

Удосконалення технології виробництва консервованих збагачених добавок для дитячого харчування є актуальним, оскільки для їх виробництва використовують дуже цінну в харчовому відношенні сировину (гарбуз, моркву, вишню), яка містить велику кількість біологічно активних речовин, природних антиоксидантів.

Весь секрет гарбуза криється в його найбагатшому складі: вітаміни (бета-каротин, В1, В2, В5, В6, С, Е, К, Т, РР); мінерали (калій, кальцій, магній, залізо, натрій, фосфор, мідь, цинк); пектин; легкозасвоювані цукри; білки; жири.

Гарбуз - переможець серед овочів за вмістом заліза. У гарбузі містяться також такий рідкісний вітамін Т, який впливає на обмінні процеси в організмі. Лікарі радять споживати якомога більше страв з гарбуза, щоб захистити себе від такої хвороби, як пієлонефрит. Корисна гарбуз і гіпертонікам.

Завдяки вітаміну А, гарбуз корисний при загоєнні ран, виразок та опіків. У м'якоті гарбуза міститься дуже багато цінного для дитячого організму вітаміну D, який підсилює життєдіяльність і прискорює ріст дітей. Клітковину цього овочу легко засвоює навіть ослаблений організм, ось тому страви з гарбуза рекомендують для лікувального та профілактичного харчування. Оскільки в гарбузі багато солей міді, заліза і фосфору, які позитивно впливають на процес кровотворення в організмі, вживання її рекомендовано як профілактика недокрів'я і атеросклерозу.

Корисна гарбуз також при захворюванні печінки і нирок. Гарбуз відмінний регулятор травлення і за рахунок великого вмісту пектину сприяє виведенню холестерину з організму.

З органічних кислот в гарбузі міститься переважно яблучна кислота. У ній достатню кількість цукристих речовин: глюкоза, фруктоза, сахароза, причому 2/3 сумарного вмісту цукристих сполук становить глюкоза.

Діюча технологічна інструкція передбачає використання процесу розварювання, який для гарбуза складає 15 -20 хв., при температурі 105 ± 2^0С.Високі температури розварювання та тривалість процесу будуть впливати наякісні показники сировини та її харчову та біологічну цінність. Метою роботи, був пошук методів, використання яких дозволило б зменшити теплову дію на сировину, тим самим підвищити харчову та біологічну цінність сировини. До таких методів можна віднести спосіб роздільного концентрування, який дозволив би виключити розварювання з існуючої технологічної схеми та одержати напівфабрикат високої харчової якості.

ЕКОНОМІЧНИЙ БЛОК ДОСЛІДЖЕНЬ

Архіпов Н.М., *магістрант кафедри економіки*
та фінансів підприємства
Київський національний торгово-економічний університет
м. Київ, Україна

БІЗНЕС-ПЛАН ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЕКТУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Роблячи перші кроки в бізнесі або реалізуючи новий проект, можна зіштовхнутися, по-перше, з недостатністю фінансових ресурсів, по-друге – з багатьма непередбачуваними обставинами, які можуть збити ваше підприємство з обраного курсу. Щоб цього уникнути необхідно заздалегідь викласти свої цілі, оцінки і прогнози на папері, тобто скласти бізнес-план.

На сьогоднішній день більшість людей ототожнює такі поняття як "бізнес-план" та "інвестиційний проект". Проте ці поняття, хоча і мають багато спільного, проте не є тотожними.

Метою даного дослідження є визначення основних особливостей та відмінностей бізнес-плану інвестиційного проекту від інших основних типів бізнес-планів.

Існують дві найважливіші причини для підготовки бізнес-плану:

1. Переконати сторонніх інвесторів в доцільності вкладання коштів в ваш бізнес або надання кредиту.
2. Допомогти зберегти обраний курс і не дозволити випадковим обставинам відхилити вас від обраної цілі.

Основна мета бізнес-плану – досягнення розумного і виконуваного компромісу між тим, що фірма хоче і тим, чого може досягти. План покликаний показати працівникам і потенціальним інвесторам цілісність обраного курсу.

Бізнес-план має два принципових напрямки розробки:

1. Внутрішній – підготувати замовнику інформаційне досьє, програму реалізації проектної пропозиції з оцінкою результатів на кожному етапі його реалізації.
2. Зовнішній – інформувати про технічні, інформаційно-економічні, фінансові, юридичні та інші переваги (а також ризики та проблеми) зовнішнього інвестора інші зацікавлені організації, муніципальні органи, що приймають рішення (наприклад, комерційні банки, що надають кредит).

Сучасна вітчизняна концепція бізнес-планування наділяє бізнес-план такими характеристиками:

1. Бізнес-план є письмовим документом, в якому викладено сутність, шляхи і способи реалізації підприємницької ідеї; охарактеризовані ринкові виробничі, організаційні і фінансові аспекти майбутнього бізнесу та особливості управління ним. Він є основою для здійснення підприємницької діяльності, необхідною передумовою залучення інвесторів до процесу фінансування розробки та реалізації підприємницької ідеї, реалізації інноваційно-інвестиційних проектів.

2. У ринковій системі господарювання бізнес-план виконує дві важливі функції зовнішню (ознайомлення ділових людей із сутністю та програмою реалізації нової підприємницької ідеї) та внутрішню (опрацювання системи управління реалізацією підприємницького проекту).

3. Обов'язковою передумовою розробки високоякісного бізнес-плану є формування інформаційного поля, тобто відомостей різного характеру для забезпечення процесу бізнес-планування.

4. Загальна методологія розробки бізнес-плану, як правило, охоплює три стадії: початкову (розробляється концепція майбутнього бізнесу), підготовчу (формується інформаційне поле стосовно майбутнього бізнесу; виявляються сприятливі фактори та загрози з боку зовнішнього середовища; оцінюються сильні й слабкі сторони фірми; формулюються її місія та конкретні цілі; вибирається її стратегія; виявляються можливі стратегічні альтернативи) та основну (відбувається безпосереднє опрацювання конкретного бізнес-плану) [2, С. 7].

Підготовка детального бізнес-плану вимагає значних затрат часу та сил. Проте в готовому вигляді бізнес-план стане основою подальшої діяльності, свого роду картою, за допомогою якої буде скоріше досягнуто поставлену ціль.

Було б перебільшенням стверджувати, що при наявності бізнес-плану завжди можна розраховувати на отримання фінансування. Але план може допомогти в повній мірі продемонструвати свої підприємницькі й організаторські здібності, донести свої ідеї до потенціальних інвесторів. Цими людьми можуть бути банкіри, партнери, або консалтингові агентства. Їм буде легше вас зрозуміти і сприйняти доводи, що ви приводитимете. Як тільки вони розберуться в ваших цілях, їм буде простіше допомогти вам.

Розробка бізнес-плану дозволяє глибше розібратися в процесі планування. Саме сама робота над складанням плану і план як кінцевий результат забезпечать довготривале благополуччя компанії. Розвиток компаній носить динамічний характер. Так само стрімко міняються і ринкові, конкурентні умови діяльності компаній на ринку. Неможливо очікувати, що всі події будуть обов'язково відбуватися саме так, як викладено в бізнес-плані, однак знання і уявлення, отримані при розробці цього плану, допоможуть компанії достатньо швидко адаптуватися до будь яких змін на ринку.

Щоб зрозуміти, що таке бізнес-план інвестиційного проекту, треба розкрити поняття інвестиційного проекту як економічної категорії.

В загальному вигляді проект є організаційною формою реалізації процесу інвестування. У даному понятті зосереджене як стратегічне планування, так і

практична реалізація оперативного управління.Длябільш повного охоплення багатофункціональності даного поняття доцільно було б виділити два підходи визначення сутності проекту, які є найпоширенішими в економічній літературі:

1. Проект – спеціальним чином підготовлена документація з повним описом та обґрунтуванням всіх особливостей майбутнього інвестування. Тобто проект – документований інвестиційний план.

2. Проект – комплекс заходів, що здійснюються інвестором з метою реалізації свого плану примноження капіталу.

Другий підхід дозволяє більш комплексно дослідити економічні аспекти інвестиційного проекту, його закономірності та економічні чинникиіснування. Тому цей підхід покладемо в основу висвітлення суті проекту.

А.І. Зімін трактує інвестиційний проект як програму реалізаціїінвестицій, пов'язануз обґрунтуванням економічної доцільності, обсягом та терміном реалізації вкладень, у тому числі із складанням усієїнеобхідноїпроектно-кошторисноїдокументаціїтаописанням конкретних практичних дій по здійсненню бізнес-плану [3, С. 158].

В.П. Попов та В.П. Семенов визначають інвестиційний проект як комплекс взаємопов'язаних заходів для вкладання капіталу протягом обмеженогоперіоду часу з метою отримання доходів в майбутньому [4, С. 37].

Н.М. Гайдис розглядаєінвестиційнийпроект як об'єкт фінансової операції, яка пов'язана з розподіленими в часі фінансовиминадходженнямитавитратамигрошовихкоштів [5, С. 59]. Виходячи з такого тлумачення, будь-яке планування можнавважатиінвестиційним, що не є цілкомправильним, адже грошові потоки характерні не лише для інвестиційної діяльності.

В.П. Савчук дає наступне визначення проекту – спеціальним чином оформлена пропозиція про зміну діяльності підприємства, що переслідує певну ціль. [6, С. 654]

На думку В.Базилевича, інвестиційний проект — цілеспрямоване, заздалегідь опрацьоване, заплановане створення та модернізація фізичних об'єктів, технологічних процесів, технічної та організаційноїдокументаціїдля них, матеріальних, фінансових, трудових та інших ресурсів, а також управлінських рішень і заходів їх виконання [7, С. 13]. Тобто, автор дещо звужує поняття інвестиційного проекту, розглядаючи його лише як захід з проектування, будівництва чи модернізації діючого виробництва,результатом реалізації якого є фізичні об'єкти.

У теорії та практиціуправлінняінвестиційнийпроектвизначається як діяльність, при якій матеріальні, фінансові та людські ресурси організовані новаторським способом для виконання унікального завдання в умовах визначеного бюджету та строку та досягнення позитивних змін, що відповідають певним кількісним та якісним параметрам. [8, С. 272]

Отже, по своїй суті інвестиційний проект є сукупністю унікальних,неповторнихзаходівзнаступними,притаманнимийому ознаками:

- наявністю чітко сформульованої мети проекту, яка є бажаним результатом, досягнутим у рамках заданого строку та визначених умов реалізації;

- кількісною оцінкою результатів реалізації проекту структуризацією проекту за цілями;
- мета проекту має свою структурупредставленуввиглядіієрархіїцілей, починаючи з стратегічних та закінчуючи конкретизованими тактичними завданнями;
- зміною стану проекту для досягнення поставленої мети. Адже реалізація інвестиційного проекту пов'язана іззмінами у відповідної системи та перетворенням теперішнього стану у бажаний;
- обмеженістю ресурсів, яка свідчить про те, що кожен проект має свій обсяг матеріальних, людських і фінансових ресурсів;
- наявністю часових меж. Це означає, що проект має чітко визначений строк його початку та завершення;
- унікальністю, що проявляється у відповідному рівні інновацій, комплектності та структурованості.

Отже, узагальнюючи вищевикладене можна дати наступне визначення інвестиційного проекту: інвестиційний проект — системно обмежений і закінчений комплекс взаємопов'язаних організаційно-правових, розрахункових та конструктивно-технічних заходів, що забезпечує окремий напрям стратегічного розвитку суб'єкта господарювання, обґрунтовує необхідність інвестиційних ресурсів та включає систему відповідних управлінських рішеньз ціллюдосягненняконкретнихрезультатівзаумовобмеженостіресурсів та чітко визначених строків.

Таким чином, на відміну від інших типів бізнес-планів, бізнес-план інвестиційного проекту має найбільше охоплення та деталізацію проробки, оскільки включає в собі не лише розділи типових бізнес-планів, а й додаткові матеріали (інвестиційний план, розрахунки з інвесторами, захист інтересів інвесторів, екологічну та соціальну складову, більш детальні рекомендації/настанови щодо управлінських рішень під час реалізації проекту).

Література

1. Маркова В.Д. Бизнес-планирование – Новосибирск: ЭКОР, 1994, 153с.
2. Гетало В.П., Гончаров Г.О., Колісник А.В. – Бізнес-планування – Київ "ВД "Професіонал"" 2008р, 236ст
3. Зимин А.И. Инвестиции: вопросы и ответы. — М.: ИД «Юриспруденция», 2006. — 256 с.
4. Попов В.П., Семенов В. П. Организация и финансирование инвестиций. — СПб.: Питер, 2001. — 224 с.
5. Золотогоров В.Г. Инвестиционноепроектирование: Учеб.пособие,— Мн. ИП «Экоперспектива», 1998. — 463 с.
6. СавчукВ.П.Практическаяэнциклопедия.Финансовыйменеджмент: 3-е изд. — К.: Companion Group, 2008. — 880 с.
7. БазилевичВ., МазурІ. Методичніаспектиоцінкимасштабівтіньової економіки // Економіка України. — 2004. — № 8.—С. 36-44.
8. Грицай Т.Л.Інвестиційний проект як економічна категорія // Фінанси, облік і аудит. – 2011р. - №18 – С.45-42.

Афоніна І.М., *студентка*
Касич А.О., *к.е.н., викладач*
Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського
м. Кременчук, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ІНФЛЯЦІЇ В УКРАЇНІ

Інфляція являє собою складне багатоаспектне явище соціально-економічного характеру. Досить часто економісти досліджують проблему інфляції, адже вона на даний час є досить актуальною. Інфляція призводить до знецінення грошової одиниці країни, що в свою чергу зумовлює зростання цін.

У сучасних умовах у всьому світі інфляція носить хронічний, всеохоплюючий характер, який зумовлений не тільки грошовим, але і не грошовим характером. Повністю вилучити її з економіки неможливо, але може йти мова про керовану, регульовану інфляцію.

Актуальність даної проблеми також зумовлена тим що: по-перше, сучасна економіка України інтегрована в світове господарство і розвивається під впливом складних міжнародних процесів. По-друге, ринкові відносини в країні мають ознаки нестабільності, поглиблення якої може спричинити руйнівні наслідки у короткостроковий період.

Взагалі інфляція зароджується на грошовому ринку і саме у деформаціях грошового обігу слід шукати її корені. Вона відбувається тоді, коли центральний банк проводить неправильну грошову політику, а саме не забезпечує рівновагу між виробленими товарами та масою грошей. Також інфляційні процеси неминучі в тому випадку, коли витрати держави перевищують її доходи. Це проявляється у дефіциті держбюджету. На інфляційні процеси в Україні суттєво вплинули кризові періоди 2008-го та 2009-го років. В українській економіці вони набули такого характеру, що для їх подолання потрібні скоординовані та комплексні рішення. Так як грошова маса в Україні рухається швидше товарної, то потрібно сконцентрувати увагу на фінансовому сектору економіки [3].

Індекс інфляції за 2010-2013 рр. мав явні зміни, його динаміка зображена на діаграмі (рис.1).

Як бачимо на діаграмі рівень інфляції у 2010 році становив 109,1% і до 2012 року мав тенденцію до зниження (99,8%), але потім знову починає зростати і на 2013 рік становить 100,1% [4].

Головним чинником, який спричинив сьогоднішню інфляцію стали ціни на продукти харчування. Ціни на них зросли в усьому світі, проте в України вони виявилися одними з найвищих. В той же час головним джерелом інфляційних ризиків є падіння курсу гривні.

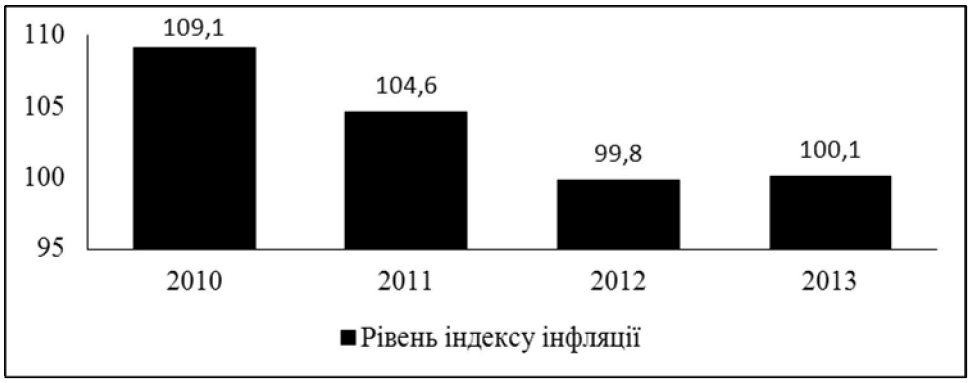

Рис. 1. Рівень інфляції за 2010-2013 рр.

Сьогодні наша держава прагне перейти до режиму таргетування інфляції, тобто досягнення стабільності цін для зростання виробництва і зайнятості. Для запровадження інфляційного таргетування необхідно врахувати такі чинники:

1. Наявність розвинутих фінансових ринків.
2. Національний банк повинен володіти перевіреними інструментами впливу на інфляцію.
3. Необхідні відповідна інституційна база, достатня автономність Національного банку України, політичний збіг думок.
4. Макроекономічні умови. Сьогодні в Україні показники ВВП, доходу на душу населення, рівня монетизації, капіталізації фондового ринку, реальних відсоткових ставок мають низький рівень і т.д. [1].

Як бачимо перехід нашої держави до таргетування інфляції є досить складним процесом і Україні потрібно прикласти багато зусиль, щоб за допомогою цього методу контролювати інфляцію.

Для вирішення проблеми інфляції слід звернутися до вивчення досвіду інших країн. У межах боротьби з прискорення інфляції в єврозоні в 2011 році Європейський центральний банк підвищив базову процентну ставку з 1.25% до 1.5% річних. Ідентичної політики дотримуються Швеція та Китай. Шведський Ріксбанк підвищив процентну ставку вже сім разів за 2011 рік, вона досягла 2%, а Народний банк Китаю за такий же періодпідняв вартість кредитування втретє до 6.56%. Але ця політика не підходить для країн, що розвиваються, в тому числі і для України, тому що вона може дати зворотний результат, що призведе до автоматичного зростання цін на товари і прискорить інфляцію [2].

Для недопущення інфляції уряду країни потрібно розробити антиінфляційну стратегію, основною складовою якої є ефективно монетарна політика. Вона повинна передбачати щорічний приріст грошової маси темпом, який не перевищує темп зростання національно продукту. Також однією із найважливіших стратегій антиінфляційної політики є впорядкування державних фінансів, передовсім скорочення бюджетного дефіциту з перспективою його повної ліквідації.

Література

1. Міркування щодо антиінфляційної політики в Україні/В.С.Марцин// Актуальні проблеми економіки. – 2010. - № 1 (103). С. 93-102
2. Прискорення інфляції як виклик стабільному розвитку світової

економіки/О. Лапко// Вісник НБУ. – 2011. С. 59-63

3. Інфляція в умовах сучасної ринкової економіки/В.А. Шинкар, Т.Ю.Ковач// Науковий вісник Ужгородського університету. – 2011. - № 33, ч.3 С. 212-216

4. Мінфін – ділове співтовариство, банки, валюта, особисті фінанси [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://index.minfin.com.ua

Баранік О.О., *старший викладач*
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна

ПИТАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

У свій час було прийнято Указ Президента України від 3 липня 1998 р. «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва», яким запроваджено справляння єдиного податку суб'єктами малого підприємництва.

В даний час облік та звітність суб'єктів малого бізнесу регулюється в основному Податковим кодексом України [1]. У рамках підтримки малого бізнесу для окремої категорії малих підприємств (які відповідають критеріям п. 154.6 ст. 154 ПКУ) введено тимчасову (до 01.01.2016 р.) нульову ставку податку на прибуток, а також надано право ведення спрощеного обліку доходів і витрат для складання фінансової звітності, що передбачає можливість систематизації інформації первинних документів у регістрах бухгалтерського обліку без застосування подвійного запису (п. 9 П(С)БО 25) та Плану рахунків бухгалтерського обліку.

Відповідно до п. 296.2 ст. 296 ПКУ, спрощена система оподаткування, обліку та звітності - це особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, визначених п. 297.1 ст. 297 ПКУ, щодо сплати єдиного податку з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності.

Спрощена система передбачає сплату підприємствами єдиного податку і звільняє такі підприємства від сплати деяких податків і зборів, а також використання спрощеної системи обліку та звітності.

Зокрема, платники єдиного податку звільняються від наступних податків і зборів:

- податок на прибуток підприємства;
- податок на доходи фізичних осіб у частині доходів (об'єкта оподаткування), що отримані в результаті господарської діяльності фізичної особи та оподатковувані згідно з нормами гл. 1 розд. XIV ПКУ;

- податок на додану вартість з операцій постачання товарів, робіт, послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, крім тих платників, які сплачують єдиний податок за ставкою 3 і 7 відсотків;

- земельний податок, крім земельного податку за земельні ділянки, що не використовуються платниками єдиного податку для провадження господарської діяльності;

- збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності;

- збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства.

Із вище зазначено, можна констатувати, що, вказана норма ПКУ доволі гнучка і потребує обґрунтованого підходу до вибору системи оподаткування на підприємстві.

Звільнення суб'єктів господарювання від сплати деяких податків і зборів є однією з найважливіших переваг спрощеної системи.

Для організації спрощеного обліку доходів і витрат та складання спрощеної фінансової звітності на малих підприємствах (відповідно до п. 44.2. ПКУ та прийнятими змінами до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні») було розроблено та затверджено нові Методичні рекомендації від 15.06.2011 р. № 720. Рекомендації надають інформацію про групування господарських операцій і дотримання встановленої послідовності та методики їх відображення у журналах і відомостях з подальшим перенесенням інформації до спрощеного фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва.

Спрощена система оподаткування в Україні виконала основне своє завдання, посприявши розвитку та розширенню малого підприємництва. Проте, поряд із позитивними здобутками її застосування, постало багато проблем. Причиною цього є ігнорування основного критерію, якого дотримуються в усіх розвинених країнах - ув'язки суми податкового зобов'язання підприємця із фінансовими результатами його діяльності. На сьогодні ж відсутні ефективні механізми оподаткування підприємців і контролю за їх доходами, що призводить до значних бюджетних втрат [2].

З цього приводу у наукових колах можна зустріти різні думки. Так, на думку, С. Юрія та О. Квасовського, спрощені методи оподаткування для приватних підприємців є ефективними з фіскальної і стимулюючої точок зору [3, с. 64].

Водночас А. Соколовська відмічає, що спрощена система запроваджувалася як тимчасовий захід з метою становлення малого підприємництва, та її застосування не є нормою податкових відносин [4, с. 58]. В той же час, що в більшості країн ЄС взагалі відсутні спрощені режими оподаткування суб'єктів малого підприємництва, натомість поширені інші форми їх державної підтримки: спрощена система бухгалтерського обліку і звітності, спеціальні режими сплати ПДВ та інші [5, с. 14].

Одночасно, слід відзначити, що спрощена система оподаткування у вигляді сплати єдиного податку існує в таких країнах як Австрії, Канаді, Нідерландах, Росії, Швейцарії тощо.

Так, в Австрії всі види господарюючих суб'єктів незалежно від їх юридичного статусу обкладаються податком на підприємницьку діяльність,

який складається з двох частин – податку на прибуток підприємства та податку на фонд заробітної плати [6, с. 62-63].

У Нідерландах з фізичних осіб справляється єдиний (комбінований) податок, до складу якого входять прибутковий податок і податок на соціальне страхування [6, с. 135-136].

В Японії на рівні місцевих податків справляється корпоративний муніципальний податок, до складу якого входять префектурний і міський або міський (як у випадку з Токіо) і районний [7, с. 95].

Досвід застосування спрощеної системи оподаткування в Україні дає достатньо підстав говорити про позитивний вплив цього режиму оподаткування на сектор малого підприємництва, що дозволяє максимально спростити облік і контроль за діяльністю суб'єктів підприємництва і забезпечує стабільні надходження в бюджет.

Таким чином, спрощена система оподаткування полягає в тому, що вона створює найбільш сприятливі умови податкового режиму для малого бізнесу, що свідчить про необхідність стимулювання його розвитку з боку держави. А розширення груп платників єдиного податку зацікавлює підприємців до переходу на цю систему оподаткування, хоча вона пов'язана з певними незручностями, зокрема, необхідністю вести постійний контроль за обсягом доходів і чисельністю працюючих.

Література

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17.

2. Дема Д. І. Спрощена система оподаткування: реалії та перспективи в Україні [Текст] / Д. І. Дема, І. В. Шевчук // Облік і фінанси АПК. - 2011. - № 1. – С. 146-149.

3. Юрій С. І. Фіскальна і стимулююча ефективність спрощених режимів оподаткування для приватних підприємців [Текст] / С. І. Юрій, О. Р. Квасовський // Фінанси України. - 2002. - № 8. - С. 63-70.

4. Соколовська А. М. До питання про податкову реформу в Україні [Текст] / А. М. Соколовська // Фінанси України. - 2006. - № 4. - С. 55-61.

5. Концепція реформування податкової системи України: від 19 лютого 2007 р. № 56-р. [Текст] // Нове законодавство. - 2007. - № 12. - С. 10-18.

6. Налоговые системы зарубежных стран [Текст] // Под ред. В. Г. Князева, Д. Г. Черника. – М. : Закон и право, ЮНИТИ, 1997. – 191 с.

7. Крисоватий А. І. Податкові системи зарубіжних країн [Текст] . – Тернопіль: Економічна думка, 2001. – 257 с.

Білошенко В.О., *студентка*
Донецький державний університет управління
м. Донецьк, Україна

РОЗВИТОК ТА СУЧАСНИЙ СТАН БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Трансформація вітчизняної системи бухгалтерського обліку згідно з вимогами міжнародних бухгалтерських та аудиторських стандартів, прийнятих національних стандартів та Плану рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу, забов'язань і господарських операцій підприємств і організацій привели до істотної перебудови методології бухгалтерського обліку і необхідності перегляду питань його організації, зокрема обліку витрат за елементами.

Нові економічні умови значно розширюють можливості підприємств у визначенні правил ведення облікової політики. Вітчизняні підприємства, виходячи з вимог господарювання, можуть самостійно визначати конкретні методики та форми організації бухгалтерського обліку, обирати методи оцінки виробничих запасів при їх віднесенні на витрати виробництва, способи і методи обчислення собівартості продукції [1].

До цих пір історики не прийшли до єдиної думки щодо періоду часу, до якого можна віднести появу бухгалтерського обліку. У спрощеному розумінні та відповідно з сучасним визначенням бухгалтерський облік являє собою інформаційну систему, яка відображатиме рух усіх матеріальних і нематеріальних активів господарюючого суб'єкта. Багато вчених вважають, що основи сучасного обліку були закладені при рабовласницькому ладі: у Єгипті, Римській імперії, Стародавньої Греції. До того часу у цих цивілізацій вже були добре розвинені обмінні операції, відбувалися угоди, які сьогодні назвали б бартером: торговцям було відомо, як можна з вигодою для себе обміняти продукти харчування, наприклад, на вироби і предмети побуту. У той час з'явилося найважливіше економічне поняття - норма витрати. Нормами визначалося кількість продуктів, які видаються рабам. Звичайно, облік вівся в кількісному вираженні, але відрізнявся арифметичної точністю і послідовністю.

Достовірно відомо, що першими містами, де подвійний запис стала застосовуватися на практиці, стали Венеція і Флоренція, а автором ідеї і основоположником італійської системи бухгалтерського обліку вважається італієць Лука Пачоллі. Основними заслугами італійського вченого вважаються: опис подвійного запису та обгрунтування необхідності її застосування при веденні будь-якої господарської діяльності, розробка першого плану рахунків для систематизації обліку руху різних цінностей і виведення залишків, визначення предмета бухгалтерського обліку як інформаційної системи, створення переліку всіх існуючих торговельно-господарських операцій.

Дотримуючись принципів бухобліку, згідно Л. Пачоллі, можна було правильно відображати рух активів, так як тепер бухгалтер знав, які регістри

він повинен заповнювати, з якою періодичністю і послідовністю, які підсумки повинні бути тотожними.

Л. Пачоллі першим прийшов до висновку про необхідність вести облік безперервно, послідовно, наростаючим підсумком, тому кожна господарська операція відображалася у відповідному журналі (принцип хронологічної запису), а підсумкові обороти переносилися в узагальнюючий документ - Головну книгу (принцип систематичного запису). Лука Пачоллі не забув розглянути такий важливий предмет господарських відносин між суб'єктами, як торговельну угоду, з точки зору умов її проведення і зобов'язань сторін.

Найважливіші висновки були зроблені Л. Пачоллі, бухгалтером, економістом і юристом. Коротко сформулювати суть висновків Л. Пачоллі можна так: договір носить двосторонній характер, і всі зобов'язання по ньому повинні бути визнані обома сторонами, тобто ніхто не може бути визнаний в односторонньому порядку боржником або верітелем. Л. Пачоллі першим встановив юридичну відповідальність учасників угоди за виконання її умов. З'явилися поняття «дебіторська та кредиторська заборгованість». Подальший розвиток бухгалтерського обліку тісно пов'язане з появою виробництва, розвитком банківської системи, встановленням міжнародних зв'язків, зростанням ролі цінних паперів, участю держави в економічному житті країни [2].

Ефективність фінансового аналізу безпосередньо залежить від повноти і якості використовуваної інформації. В даний час у вітчизняній літературі склався спрощений підхід до реалізації фінансового аналізу, орієнтує його на використання виключно бухгалтерської (фінансової) звітності або в дещо ширшому плані – на дані бухгалтерського обліку. Таке обмеження інформаційної бази звужує можливості фінансового аналізу і, головне, його результативність, оскільки залишає поза розгляду принципово важливі для об'єктивної оцінки фінансового стану фактори, пов'язані з галузевою належністю господарюючого суб'єкта, станом зовнішнього середовища, включаючи, в першу чергу, ринок матеріальних і фінансових ресурсів , тенденції фондового ринку, а також ряд інших суттєвих факторів, наприклад, фінансову стратегію власників і керівного персоналу. Ігнорування цих факторів призводить до помилкової оцінки фінансової стійкості господарюючого суб'єкта [3].

Аналізуючи вітчизняний досвід з питань обліку та обрахування витрат промислових підприємств, потрібно зазначити таке.

По-перше, принципи організації обліку витрат найбільшою мірою відповідають тим, які використовуються в країнах Західної Європи. Тобто дотримання таких принципів у веденні обліку витрат, як періодичність, автономність, безперервність, початкової вартості, притаманні для українських підприємств. При цьому варто визначити, що вже в умовах переходу до ринкової економіки в чинному законодавстві України щодо ведення бухгалтерського обліку, зокрема й обліку витрат, відбулися якісні зміни в напрямах наближення таких систем до загальноєвропейських вимог. Це потрібно вважати важливим і позитивним фактором для входження економіки

України до європейських та світових ринків, зниження фінансового ризику вітчизняних і зарубіжних інвесторів під час створення спільних підприємств.

По-друге, у вітчизняній практиці, порівняно з розвиненими країнами, значно менше уваги звертається на оцінку ефективності використання витрат.

По-третє, недоліки законодавчої бази та фіскальна податкова політика держави спонукає підприємства до зниження результатів виробництва та завищення витрат на виготовлення і збут продукції. Численні перевірки фінансової і бухгалтерської документації з боку контролюючих органів, зазвичай, не дає очікуваних результатів. Більше того, така практика, за відсутності чітких правил поведінки перевіряючи органів та адміністрації підприємств, призводить до зниження ефективності такої роботи та підвищення непродуктивних витрат на її здійснення [1].

Література

1. Месевра М.Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аналізу й аудиту витрат за економічними елементами /Месевра М.Ю.// Збірник наукових праць Національного лісотехнічного університету України «Збірник науково-технічних праць». – 2011. – Випуск 21.8. – С. 306-315.

2. Людаєва С. Ю.Історія бухгалтерського обліку. [електронний ресурс]. – (режим доступу) http://www.ab-solutions.ru/articles/bookkeeping/

3. Ефимова О.В. Финансовый анализ на современном этапе развития экономики России. [електронний ресурс]. – (Режим доступу):

http://www.dissercat.com/content/finansovyi-analiz-na-sovremennom-etape-razvitiya-ekonomiki-rossii-teoriya-i-metodologiya#ixzz2TkY2kATk.

***Бєлікова В.С.**, студентка магістратури*
Херсонський національний технічний університет
м. Херсон, Україна

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ОБСЯГАМИ ВИРОБНИЦТВА ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ ПРОМИСЛОВОСТІ

Використання поняття «механізм» при дослідженні і проектуванні економічних явищ і господарських результатів у багатьох випадках є дуже корисною і зручною формою абстракції, що дозволяє одержувати цікаві узагальнення й ефективні рішення економічних проблем [1]. Проте необхідно відзначити, що точно виділити, розмежувати та окремо розглянути організаційні та економічні компоненти механізму майже неможливо, тому що всі елементи взаємопов'язані та доповнюють один одного. Економічна складова досить часто включає елементи організаційних дій, які забезпечують формування та вибір інструментів постійно і не можуть бути розділені з економічною частиною механізму.

Теоретичні основи економічних понять виробництва та реалізації продукції можна знайти у працях Анікіна Б.А., Бурживалової О.Є., Березіна Л.М., Гордона М.П., Іванова Ю.Б., Калініченко О.В., Кардаша В.Я., Костоглодова Д.Д., Литвиненка Ю.М, Новикова О.А., Орлова П.А., Шкарабан С.І., та інших вітчизняних та зарубіжних учених-економістів.

Механізм управління обсягом виробництва та реалізації продукції – це аналіз,контроль, планування та впровадження в життя заходів, націлених на створення нової продукції, зміцнення і підтримку прибуткових обмінів з цільовими споживачами заради досягнення певних цілей підприємства, таких, як одержання прибутку, збільшення обсягу збуту, зростання частки ринку, що забезпечує можливість своєчасної дії на формування і прийняття стратегічних рішень в діяльності підприємства.

Механізм регулювання виробничо-збутової діяльності підприємств працює циклічно, бо циклічними є технологія процесів виробництва і реалізації продукції [2].

Метою створення механізму управління обсягом виробництва та реалізації продукції для будь-якого підприємства є досягнення світового рівня конкурентоспроможності виробництва.

Складовими елементами механізму управління можуть виступати: маркетингові дослідження, товарна та цінова політика, розробка та створення продукції, організація виробництва та збуту продукції, контроль та випробування продукції, пакування і маркування продукції, формування попиту та стимулювання збуту, організація сервісного обслуговування.

Методами управління обсягом виробництва та реалізації продукції є розробка норм, правил, нормативних актів, що регулюють умови і порядок

виконання завдань в межах елементів механізму (прямий метод) та визначення засобів, розробка показників та критеріїв оцінки, за допомогою яких здійснюється контроль ефективності елементів механізму (непрямий метод).

Інструменти за допомогою яких здійснюється управління обсягом виробництва та реалізації продукції можна поділити на адміністративні (плани та комплексні програми, стандарти, сертифікати, регламентації, нормативи, тарифи) та економічні (ціни, прогнози, індикативні нормативи, контракти).

На сьогоднішній день економічна ситуація в Україні не сприяє створенню конкурентоздатних підприємств і формуванню розвиненого конкурентного середовища у національній економіці. Припинення господарських зв'язків між країнами СНД, нестійкий фінансовий стан підприємств-суміжників, невисокий платоспроможний попит покупців, дефіцит власних обігових коштів, невелика конкурентоспроможність продукції, уповільнення процесу її оновлення та втрата раніше одержаних ринкових позицій є головними причинами низьких обсягів виробництва і реалізації продукції підприємств машинобудівної галузі промисловості України.

Тому в сучасних умовах посилюється необхідність як державного регулювання економіки в цілому, так і управління виробничо-збутової діяльності підприємств, що необхідно здійснювати як самим суб'єктам господарювання з ціллю зменшення ринкової невизначеності та пристосування до економічних умов, які постійно змінюються так і державним органам влади.

Функції держави в управлінні обсягами реалізації продукції підприємств машинобудівної галузі промисловості зводяться до скорочення податкового тиску на підприємства, лобіювання економічних інтересів України на світових товарних ринках, захисту внутрішнього ринку за окремими видами продукції, на яких традиційно спеціалізуються вітчизняні підприємства.

На даному етапі суб'єктам господарювання з метою управління обсягами виробництва та реалізації продукції найбільш доцільно застосовувати «наступальну» стратегію, які дозволить регулювати виробничо-збутову діяльність машинобудівних підприємств у напрямі експортної орієнтації виробництва і його інноваційно-інвестиційного розвитку.

Дієва реалізація виробничо-збутової стратегії підприємств машинобудівної галузі промисловості України передбачає поєднання і взаємозв'язок окремих її елементів: товарної, ціноутворення, взаємодії з постачальниками, зовнішньоекономічної діяльності, зниження виробничих витрат, інноваційно-інвестиційної діяльності, стимулювання персоналу.

Література

1. Заблодська І., Максимов В. Економічний механізм забезпечення виробництва та збуту товарів на регіональному ринку // Економіст. – 2007. №10. – С.38-39.

2. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівних підприємствах: [Навч. посібник для машинобудівних спеціальностей інж.-техн. вузів]. – Х.: Основа, 1993. – 288с.

***Білоусько Т.Ю.**, к.е.н., доцент,*
доцент кафедри виробничого менеджменту та агробізнесу
Харківський національний аграрний університет ім. В.В.Докучаєва
м. Харків, Україна

АКТУАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сільське господарство є, безумовно, однією з найперспективніших галузей економіки України. Формування конкурентоспроможного сільськогосподарського виробництва потребує створення ефективного механізму регулювання, орієнтованого на головний критерій розвитку галузі - ефективність. Саме тому сільське господарство для свого успішного функціонування потребує зваженої та збалансованої підтримки держави.

Державне регулювання економіки є складовою частиною процесу відтворення. Його об'єктивна необхідність пояснюється потребою подолання вад ринкового саморегулювання та виконання економічних функцій держави. Адже умови, за яких використовують ринковий механізм, не можуть або не мають стимулів виробляти блага в соціально оптимальних обсягах чи з належною якістю: недосконалість конкуренції на ринку; наявність зовнішнього впливу; неповнота і недосконалість інформації тощо. У цих умовах державне втручання може розглядатися як один зі способів підвищення ефективності розподілу ресурсів. При цьому, держава у всіх цих сферах повинна розглядатися лише як економічний суб'єкт, що втручається тільки у випадку, коли запобігання або пом'якшення тієї або іншої недосконалості не може бути забезпечене за рахунок функціонування ринку [1].

Враховуючи великий потенціал, аграрне виробництво в Україні залишається серед провідних галузей економіки. Про це свідчать наступні дані: частка сільського господарства у валовій доданій вартості склала у 2011 р. 9,6%. Цей показник зменшився в порівнянні із 2001р. на 6,7 пунктів (16,3% у 2001р.), але в абсолютних показниках ми відмічаємо збільшення з 29,4 млрд. грн. до 108,7 млрд. грн. Ми також простежуємо збільшення виробництва валової продукції сільського господарства за цей період з 151 млрд. грн. до 233,7 млрд. грн. [2]. Перспективні плані є також доволі оптимістичними. Як відзначив міністр аграрної політики та продовольства України М. Присяжнюк, в 2013 році очікується зростання валового виробництва аграрного сектору на 8%. Це передбачено Державною програмою активізації розвитку економіки на 2013 -2014 рр., основними завданнями якої є підтримка вітчизняного виробника, технічне переоснащення сільського господарства, покращення інвестиційного клімату та розвиток міжнародного співробітництва. Виробництво валової продукції сільського господарства за прогнозом, збільшиться до 2014 р. до 260 млрд. грн., обсяг експорту досягне 22 млрд. долл. в рік. Це посприяє збільшенню надходжень до бюджету до 48 млрд. грн.

[3].

Для досягнення таких результатів державі потрібно більш ретельно та уважно ставитися до проблем сільськогосподарських товаровиробників, надавати допомогу та здійснювати чітку, прозору регуляторну діяльність. Як відомо, затяжна фінансова криза важко вдарила по економіці країни та аграрному сектору. Допомога з бюджету сільському господарству скорочується з року в рік. Україна відноситься до країн з найнижчим рівнем державної підтримки умов відтворення у сільському господарстві з розрахунку на 1 га ріллі. Як наслідок, господарства переходять на моновиробництво окупної, як правило, експортноорієнтованої продукції, руйнуються сівозміни, деградують ґрунти. Значна частина працездатного населення витісняється з сільськогосподарських підприємств в особисті селянські господарства [4].

Сільськогосподарськими підприємствами отримано в 2011р. майже на 25% менше коштів державної підтримки ніж у 2008 р. , таблиця. Майже в п’ять разів зменшено розміри бюджетних дотацій в рослинництві та в дванадцять – у тваринництві. Збільшення державної підтримки ми можемо простежити лише за рахунок податку на додану вартість для підтримки виробництва продукції рослинництва.

Таблиця 1

Отримання коштів державної підтримки сільськогосподарськими підприємствами України [2]

Показники	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2011 р. у % до 2008 р.
Отримано коштів державної підтримки, млн. грн., всього	5749,3	3278,1	4608,1	4327,9	75,3
за рахунок бюджетних дотацій	3343,8	738,5	1316,0	729,3	21,8
у тому числі: - для підтримки виробництва продукції рослинництва	1094,2	211,7	465,5	230,7	21,1
- для розвитку тваринництва	1218,4	204,5	269,5	101,1	8,3
за рахунок податку на додану вартість	2405,5	2539,6	3292,1	3598,6	149,6
у тому числі: - для підтримки виробництва продукції рослинництва	828,1	1547,2	1790,1	2780,5	335,8
- для розвитку тваринництва	1577,4	992,4	1501,9	818,1	51,9

Зменшення допомоги свідчить про те, що не буде профінансовано низку старих і нових програм. Серед них, наприклад, страхування аграрних ризиків із 50-відсотковою участю державних коштів, підтримка фінансового лізингу та вітчизняного сільгоспмашинобудування, компенсація відсотків за кредити, підтримка фермерського і кооперативного руху, відновлення зрошувальних систем та багато чого іншого. Наслідки вкрай обмеженого бюджетного фінансування для АПК України будуть тяжкі. Агрохолдинги виживуть легко, бо вони не потребують державних дотацій, проте середній та малий аграрний бізнес може не витримати всіх ринкових негараздів. Так, за останні три роки ми простежуємо зменшення кількості фермерських господарств – на 1,5%, приватних підприємств – на 4,5%, виробничих кооперативів – на 10%.

Таким чином, ми можемо зробити висновок про те, що практично всі існуючі програми і концепції аграрної політики однозначно декларують, що економічний механізм функціонування агропромислового комплексу повинен формуватися за участю держави. Така постановка питання пояснюється неспроможністю саморегуляції сільськогосподарського виробництва і продовольчого ринку, недостатньою конкурентоспроможністю українських товаровиробників АПК в порівнянні із сільськогосподарськими товаровиробниками розвинених країн світу.

Тому ми вважаємо, що сучасна ситуація в АПК країни не дозволяє розраховувати на його швидку стабілізацію і перехід до стійкого зростання за рахунок внутрішніх ресурсів. У цих умовах державне регулювання агропромислового виробництва має бути невід'ємною частиною сучасної аграрної політики. При цьому слід враховувати, що заходи загальної економічної політики недостатні для розширення складних питань ринкових відносин в АПК. Необхідно формувати аграрну політику за рахунок використання форм, методів і механізмів державного регулювання.

Необхідно перейти до державного регулювання цін на соціально значущі продукти харчування, на паливно-енергетичні ресурси природних монополій; ввести погектарне субсидіювання, що враховує природно-кліматичні зони, в яких розміщено аграрне виробництво; виробити ефективний механізм формування заставних і порогових цін, а також цільових цін, що гарантують стабільний рівень доходів сільськогосподарських товаровиробників.

Саме ці заходи зроблять державну підтримку сільського господарства ефективною та результативною, та будуть сприяти підвищенню конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств.

Література

1. Мостовий Г.І. Агробізнес: державне регулювання: [монографія] / Г.І.Мостовий. – Х.: – Основа, 2002. – 299 с.

2. Сільське господарство України за 2008–2011рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua.

3. Прогнозы аграрного сектора [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rbc.ua/rus/news/economic/rost-valovogo-proizvodstva-agrarnogo-sektora-v-2013-g-sostavit-20032013111100.

4. Олійник Т. І. Державна підтримка аграрного сектору економіки / Т. І. Олійник // Економіка АПК. - 2009.– № 7. – С. 80–85.

Більцан А.О., *викладач*
Фінансово-економічний коледж
Буковинського фінансово-економічного університету
м. Чернівці, Україна

АНАЛІЗ ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТУ ФССзТВП ЗА СТАТТЕЮ “ВИПЛАТА ДОПОМОГ” ЗА 2008-2012 РОКИ

В структурі видатків ФССзТВП левова частка припадає на виплати допомог, частка яких в структурі витратної частини бюджету Фонду коливається від 76,68% до 81,02% та має тенденцію до зростання протягом досліджуваного періоду зі незначним зменшенням у 2011 році. Так, у 2008 році на виплату всіх видів допомоги з урахуванням резерву використано 5281597 тис. грн. [1], що становить 72,91% від витрат. У 2009 році – зростання фактичних витрат на виплату всіх видів допомог на 195592 тис. грн. до 5477189 тис. грн. [2] (72,84%). У 2010 році допомоги з урахуванням резерву досягають 6144388 тис. грн. [3], що складає 75,01% від витрат та на 667199 тис. грн. більше у порівнянні з попереднім роком. Фактичні витрати на виплату всіх видів допомог у 2011 році мають тенденцію до зменшення (на 19672 тис. грн.) та становили 6124716 тис. грн. [4] (81,02% від витрат). У 2012 році витрати по даній статті зростають до 7118349 тис. грн. [5] (76,68% від витрат), що на 993633 тис. грн. перевищує показник 2011 року. Темп росту витрат на виплату всіх видів допомог 2009 року становив 103,70%, 2010 року – 112,18%, 2011 року – 99,68% та 2012 року – 116,22%.

Серед виплат допомог більша частка припадає на виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності, так у 2008 році на дану статтю витрачено 3917564 тис. грн. (74,17% від усіх допомог) або 54,08% до витрат. У 2009 році, в порівнянні з аналогічним періодом минулого року, спостерігається збільшення витрат по даній статті на 37776 тис. грн. та становить 3955340 тис. грн. (72,21% від усіх допомог) або 52,6% до витрат. Ситуація із збільшенням витрат по даній статті спостерігається і в 2010 році (на 579988 тис. грн. більше в порівнянні з 2009 роком) та становить 4535328 тис. грн. (73,81% від усіх допомог) або 55,37% до витрат. У 2011 році виплати допомоги по тимчасовій непрацездатності зменшуються до 4336720 тис. грн. (70,81% від усіх допомог) або 57,37% до витрат, що на 195608 тис. грн. менше за попередній 2010 рік. Головним чинником зменшення витрат по даній статті є зменшення абсолютної кількості оплачених днів (по 25 регіонах, крім Донецького та Луганського відділень Фонду) на 8295,4 тис. днів, або 18,0% при незначному збільшенні розміру середньоденної допомоги в цілому по Фонду у порівнянні з 2010 роком. У 2012 році виплати по даній статті збільшуються на 558298 тис. грн. та становили 4895018 тис. грн. (68,77% від усіх допомог) або 52,73% до витрат. Темп росту витрат на виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності 2009 року становить 100,96%, 2010 року – 114,66%, 2011 року – 95,62% та 2012 року – 112,87% [1-5].

Серед виплат допомог дещо менша частка припадає на виплату допомоги по вагітності та пологах, так у 2008 році на дану статтю витрачено 1328860 тис. грн. (25,16% від усіх допомог) або 18,36% до витрат. У 2009 році, в порівнянні з аналогічним періодом минулого року, спостерігається збільшення витрат по даній статті на 164650 тис. грн., у порівнянні з аналогічним періодом минулого року та становить 1493510 тис. грн. (27,27% від усіх допомог) або 19,86% до витрат при зменшенні протягом року кількості днів відпусток, пов'язаних з вагітністю та пологами (з 22,4 млн. до 21,6 млн. днів). Аналогічна ситуація із збільшенням витрат по даній статті спостерігається і в наступні роки. Так, у 2010 році – на 89783 тис. грн. в порівнянні з попереднім роком і становить 1583293 тис. грн. (25,77% від усіх допомог) або 19,33% до витрат, у 2011 році – на 183704 тис. грн. та становить 1766997 тис. грн. (28,85% від усіх допомог) або 23,37% до витрат та у 2012 році на 422217 тис. грн. та досягає максимального значення 2189214 тис. грн. (30,75% до усіх допомог) або 23,58% від усіх витрат. Темп росту витрат на виплату допомоги по вагітності та пологах 2009 року становить 112,39%, 2010 року – 106,01%, 2011 року – 111,60 % та 2012 року – 123,89% [1-5].

Серед виплат допомог найменша частка припадає на виплату допомоги на поховання. Так у 2008 році на дану статтю витрачено 35173 тис. грн. (0,67% від усіх допомог) або 0,48% до витрат, у 2009 році – на 6834 тис. грн. менше, в порівняні з попереднім роком та становить 28339 тис. грн. (0,52% від усіх допомог або 0,38% до витрат), у 2010 році – зменшення на 2575 тис. грн. до 25767 тис. грн. (0,42% від усіх допомог або 0,31% до витрат), у 2011 році – зменшення на 4768 тис. грн. та становить 20999 тис. грн. (0,34% від усіх допомог або 0,28% до витрат). У 2012 році. Виплати по даній статті зростають до 34117 тис. грн., що на 13118 тис. грн. більше у порівняні з попереднім роком та становлять 0,48% від усіх допомог та 0,37% від витрат. Темп росту витрат на виплату допомоги по вагітності та пологах 2009 року становить 80,57%, 2010 року – 90,92%, 2011 року – 81,49% та 2012 року – 123,89% [1-5].

Витрати по статті виплата допомоги громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи за період 2008-2012 р.р. коливаються в межах 0,43-0,53% від усіх витрат ФССзТВП [1-5].

Література

1. Постанова Правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності "Про виконання бюджету Фонду та регіональних програм щодо відновлення здоров'я застрахованих осіб та членів їх сімей за 2008 рік" від 23 квітня 2009 р. № 36 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.fse.gov.ua/fse/control/uk/publish/article?art_id=222882&cat_id=176760.

2. Постанова Правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності "Про виконання бюджету Фонду та регіональних програм щодо відновлення здоров'я застрахованих осіб та членів їх сімей за 2009 рік" від 15 квітня 2010 р. № 6 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.fse.gov.ua/fse/control/uk/publish/article?art_id=352340&cat_id=352337.

3. Інформація "Про виконання бюджету Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності за 2010 рік" [Електронний ресурс] – Режим

доступу:
http://www.fse.gov.ua/fse/control/uk/publish/article?art_id=421960&cat_id=421951.

4. Постанова Правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності “Про виконання бюджету Фонду та регіональних програм щодо відновлення здоров'я застрахованих осіб та членів їх сімей за 2011 рік” від 03.04.2012 № 21 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.fse.gov.ua/fse/control/uk/publish/article?art_id=544498&cat_id=510586.

5. Протокол № 7 засідання Громадської ради при Пенсійному фонді України від 26 березня 2013 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pfu.gov.ua/pfu/control/uk/publish/article?art_id=210088&cat_id=164649&mustWords=протокол №7&searchForum=1&searchDocarch=1&searchPublishing=1.

Бойко Є.О., *к.е.н., доцент*
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна

АКТУАЛЬНІСТЬ ІДЕЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В XXI СТОЛІТТІ

Враховуючи особливості сьогодення і тенденції глобалізації громадського життя, можна стверджувати, що потрібна ідеологія, яка б брала до уваги сучасні особливості переходу до ліберально-ринкової економіки і входження в міжнародні структури. Це ще раз підкреслює необхідність комплексних кардинальних структурних зрушень в управлінській сфері, у тому числі в природо-ресурсній площині.

Наприкінці XX століття в багатьох сферах світового розвитку поглибились кризові явища. Така ситуація поставила людство перед необхідністю формування нового світогляду, обґрунтування нових цінностей, морально-етичних критеріїв та корекції спільних цілей і пріоритетів. Після завершення „холодної війни”, коли виникли сприятливі умови кооперування, інтеграції, розширення міжнародної співпраці для вирішення актуальних проблем, що постали перед світовою спільнотою, як ніколи потрібна ідея, мета, котра б об’єднувала народи й держави. Найбільш прийнятною метою в найближчому майбутньому, вважають фахівці, може бути сталий розвиток людства [1].

В 1992 р. в м. Ріо-де-Жанейро (Бразилія) відбулася Конференція ООН з питань навколишнього середовища і розвитку, на якій було одностайно проголошено, що основою розв'язання гострих соціально-економічних і ресурсо-екологічних проблем є перехід до моделі сталого розвитку. Концепція сталого розвитку економіки визнана світовою спільнотою народів домінантною ідеологією розвитку людської цивілізації у XXI ст., стратегічним напрямом забезпечення матеріального, соціального і духовного прогресу суспільства.

Необхідність переходу на модель сталого розвитку всіх країн світу об'єктивно зумовлена демографічним «вибухом», сучасною науково-технічною революцією, а також нинішнім кризовим станом земної біосфери, істотним зниженням її відновлювальних, відтворювальних і асиміляційних можливостей внаслідок надмірних антропотехногенних навантажень на природу.

Новою парадигмою розвитку українського суспільства, яка є узгодженою з більшістю країн світу, розглядається парадигма сталого розвитку, яку доцільно розуміти не лише в контексті зміни стосунків людини і природи задля розширення можливостей економічного зростання, а як скоординовану глобальну стратегію виживання людства, орієнтовану на збереження і відновлення природних спільнот у масштабах, необхідних для повернення до меж господарської місткості біосфери.

У старих і нових індустріальних регіонах України нині відбувається тотальна інтоксикація природи і населення. В останні два-три десятиліття в багатьох областях, особливо у південних і на Донбасі, а також у Карпатському регіоні, активізувалися негативні процеси і явища, зокрема водна і вітрова ерозія ґрунтів, зсуви, селі, руйнуються береги річок, зростає кількість техногенних аварій і катастроф. Поряд з цим прискорилася дегуміфікація ґрунтів, падає їх родючість і, як наслідок — знижується продуктивність сільськогосподарських і лісових угідь. Посилилася ймовірність виникнення катастрофічних паводків та вітровалів. Гострою екологічною й соціально-економічною проблемою стали замулювання і зникнення малих річок, забруднення і зниження якості природних вод, руйнування і деградація водних екосистем, зменшення рибопродуктивності, втрата рекреаційного потенціалу та естетичної цінності ландшафтів [2].

Наукові основи національної стратегії переходу України на принципи сталого розвитку ґрунтуються на властивих державі геополітичних, географічних, демографічних, соціал мю-сконо мічних і екологічних особливостях. Основними цілями сталого розвитку є [3]:

- економічне зростання - формування соціально-орієнтованої ринкової економіки, забезпечення можливостей, мотивацій та гарантій праці громадян, якості життя, раціонального споживання матеріальних ресурсів;
- охорона навколишнього середовища - створення громадянам умов для життя в якісному природному середовищі з чистим повітрям, землею, водою, захист і відновлення біорізноманіття, реалізація екологічного імператива розвитку виробництва;
- соціальна справедливість - забезпечення гарантій рівності громадян перед законом, забезпечення рівних можливостей для досягнення матеріального, екологічного і соціального благополуччя;
- раціональне використання природних ресурсів - створення системи гарантій раціонального використання природних ресурсів на основі дотримання національних інтересів країни і їхнього збереження для майбутніх поколінь;
- стабілізація чисельності населення - формування державної політики з метою збільшення тривалості життя і стабілізації чисельності населення, надання всебічної підтримки молодим родинам, охорона материнства і

дитинства;

- освіта - забезпечення гарантій доступності для одержання екологічної освіти громадян, збереження інтелектуального потенціалу країни;
- міжнародне співробітництво - активне співробітництво з усіма країнами і міжнародними організаціями з метою раціонального використання екосистем, забезпечення сприятливого і безпечного майбутнього.

Література

1. Актуальність ідеї сталого розвитку для України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://politiko.ua/blogpost25399

2. Поняття сталого розвитку. Критерії та принципи. Екологічна домінанта сталого розвитку. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://pidruchniki.ws/ekologiya/ponyattya_stalogo_rozvitku_kriteriyi_printsipi_ekologichna_dominanta_stalogo_rozvitku

3. Трегобчук В. Концепція сталого розвитку для України / В. Трегобчук // Вісник НАН України. — N 2 — 2002. . [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/all/herald/2002-02/7.htm

Бойков В.О., *магістрант*
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

МЕХАНІЗМ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В АПК УКРАЇНИ

Проблема розвитку інвестиційного процесу нині набуває визначального характеру для виходу підприємств агропромислового комплексу з критичного стану та забезпечення конкурентоспроможного виробництва продуктів харчування як на внутрішньому, так і на зовнішньому продовольчих ринках.

На сьогодні, більшість сільськогосподарських та переробних підприємств аграрного ринку відчуває гостру нестачу власних коштів для повноцінного розвитку виробничої діяльності. Очевидно, що низький рівень матеріально-технічного забезпечення аграрних підприємств є основним чинником, який унеможливлює ведення розширеного виробництва за рахунок використання лише власних ресурсів. Крім того, орієнтація тільки на внутрішні резерви може призвести до надто великого збільшення періоду відродження сталого розвитку аграрного ринку. На фоні спаду сільськогосподарського виробництва в середині країни участь іноземного капіталу сприяє підвищенню експортного потенціалу, підйому загального технологічного рівня аграрних підприємств,

використанню передового управлінського досвіду [3].

Дослідження можливостей подальшого залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор економіки України та їх ефективного використання, а також розробка відповідного механізму реалізації цих можливостей є невідкладними завданнями, які вимагають негайного вирішення.

Міжнародне й українське законодавство передбачає можливість використання різних механізмів залучення іноземних інвестицій. Серед основних із них: створення спільних підприємств(СП); стратегічних альянсів та вільних економічних зон; здійснення інвестицій на основі лізингу та концесій; викуп пакетів акції; придбання існуючих та створення нових підприємств спільно з підприємств, що повністю іноземними партнерами, а також заснування власних належать ТНК тощо.

Заслуговує на увагу такий спосіб залучення іноземних інвестицій як технічна допомога. На сьогодні в Україні реалізується 13 проектів міжнародної технічної допомоги АПК, основними донорами по яких є ЄС, уряди США, Канади, Нідерландів, Німеччини та Швейцарії. Загальна сума залучених коштів по цих проектах складає майже 53 млн. дол. США [2].

Механізм залучення іноземних інвестицій має включати:

- системний аналіз результатів соціально-економічного розвитку, висновки, що передують прийняттю рішень із залучення іноземних інвестицій;
- визначення стратегічних цілей і завдань, виходячи з реальної ситуації в країні з урахуванням зовнішніх і внутрішніх умов;
- при невідповідності внутрішніх факторів поставленим цілям і завданням необхідно розробити і реалізувати заходи з удосконалення системи залучення іноземних інвестицій та її узгодження з поставленими цілями і завданнями. Зовнішні фактори, як правило, не піддаються впливові. Якщо спостерігається явна невідповідність поставлених цілей і завдань, умовам зовнішнього середовища, то слід їх переглянути й уточнити, конкретизацію умов державного і регіонального рівнів, що можуть негативно вплинути на розробку та реалізацію політики залучення іноземних інвестицій;
- розробку політики залучення іноземних інвестицій (стратегічний рівень),
- визначення завдань учасників політики залучення іноземних інвестицій, структуризацію завдань за ступенем пріоритетності, узгодження та співвідношення пріоритетів між всіма учасниками політики;
- розробку програми залучення іноземних інвестицій. Добір інвестиційних проектів, що відповідають цілям і завдання політики (оперативний рівень);
- реалізацію програм з урахуванням можливих корегувань та аналіз їх ефективності; розробку наглядової системи, координації і контролю і за процесом досягнення кінцевих результатів з виявленням причин і винуватців можливих відхилень фактичних значень від підконтрольних показників [1].

Вся направленість інвестиційної політики в сільськомугосподарствіповиннаполягатив тому,щобкомерційнийінтерес інвесторів призвести у відповідність з народногосподарськими інтересами, що, у свою чергу, дасть змогу стабілізувати фінансовий ринок країни, покращити його дисципліну та ділову культуру.

Різноманітність аспектів міжнародного руху капіталів обумовлює

створення ряду механізмів залучення іноземних фінансових ресурсів у залежності від потреб країни та особливостей формування її інвестиційного клімату. Проте особлива увага уряду повинна спрямовуватись на визначення першочерговості застосування тих механізмів, що найбільшою мірою сприятимуть розвитку галузей аграрного сектору. Використання того чи іншого механізму залучення іноземних інвестицій має відбуватись з урахуванням науково обгрунтованих внутрішніх та зовнішньоекономічних пріоритетів України.

Література

1. Андрусяк Л. Залучення іноземних інвестицій в АПК України.[Електронний ресурс]. - Режим доступу:http://conftiapv.at.ua/publ/konf_26_27_kvitnja_2012_r/sekcija_5_ekonomichni_nauki/zaluchennja_inozemnikh_investicij_v_apk_ukrajini/41-1-0-1731

2. Гапчук О.В. Оцінка механізмів ефективного залучення іноземних інвестицій в АПК України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=19749

3. Дейнеко Л., Шелудько Е. Перспективи формування інтегрованих структур в агропромисловому комплексі України // Продуктивні сили і регіональна економіка. - 2004. - № 2. - С. 146 - 154.

Бурбан О.І., *студент*
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна

ЯКІСТЬ ПЕРСОНАЛУ ЯК ЕЛЕМЕНТ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

При оцінці ефективності сучасного підприємства все більш важливим фактором стає якість робочої сили, залученої до реалізації цілей організації. Якісний, конкурентоспроможний персонал складає значну частину нематеріальних активів підприємства, які в даний час в нашій країні ще тільки починають впливати на вартість бізнесу, але в подальшому можуть стати визначальною складовою частиною. Управління процесом підвищення якості робочої сили та конкурентоспроможності персоналу стає невід'ємною частиною функцій структурних підрозділів організації по роботі з персоналом. Визначення взаємозв'язку якості робочої сили та конкурентоспроможності фахівців сприяє визначенню пріоритетів при формуванні і реалізації стратегії розвитку організації.

Найбільш складним об'єктом управління на підприємстві є персонал, оскільки на відміну від речових факторів виробництва є «одушевленим», володіє здатністю самостійно вирішувати, діяти, мати суб'єктивні інтереси, критично оцінювати пропоновані до нього вимоги, надзвичайно чутливий до управлінського впливу.

Якість персоналу підприємства є одним з головних факторів, який обумовлює темпи розвитку підприємства, зростання його конкурентних переваг, якість обслуговування покупців та задоволення їх попиту, зростання ефективності діяльності підприємства в цілому [2].

Як вважають Д. П. Богиня і О. А. Грішнова якість робочої сили — це сукупність людських характеристик, що виявляються у процесі праці й включають кваліфікацію та особисті якості працівника та стан здоров'я, розумові (інтелектуальні) здібності, здатність адаптуватися, гнучкість, мобільність, мотивованість, інноваційність, професійну придатність, моральність тощо [1].

Так, в ринкових умовах відбувається трансформація моделі працівника, причому найдинамічніші зміни стосуються професійної складової цієї моделі (рівня знань, майстерності, отримання навичок та накопиченого досвіду в конкретній сфері людської діяльності). Тобто якість персоналу визначається його кваліфікацією [3].

Очевидно, що за кожним елементом діяльності підприємства стоїть діяльність людини. Так, якість продукції і витрати організації безпосередньо залежать від кваліфікації працівників виготовили товар. Фінансові ресурси потребують раціональному управлінні, яке також здійснюється і залежить від кваліфікації персоналу, відповідального за це управління. Інноваційні можливості в чому визначаються творчим потенціалом персоналу організації, його здатністю винаходити, удосконалювати діяльність.

Отже, основним чинником, що формує конкурентоспроможність підприємств є саме трудові ресурси і втому числі їх якість. Трудовими ресурсами потрібно управляти відповідно до їх особливостей та умов зовнішнього середовища. Ефективними мають бути стратегічні плани щодо управління персоналом, створюватися новітні системи розвитку, заохочення та перекваліфікації найманого персоналу. Саме тому трудові ресурси слід розглядати не лише з економічного, але і з соціального аспекту.

Таким чином, роль персоналу у підвищенні конкурентоспроможності підприємства важко переоцінити, тому що саме персонал створює продукцію, за рахунок реалізації якої підприємство отримує прибуток, створює імідж підприємства, генерує нові ідеї та впроваджує нові методи виробництва або управління. Тому, персонал є однією із складових підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Література

1. Богиня Д. П. Основи економіки праці / Д. П. Богиня, О. А. Грішнова. — К.: Знання-Прес, 2000. — 121 с.

2. Марцин В. С. Економіка торгівлі [підручник] / Марцин В. С. – Київ: Знання,2006. 402 с.

3. Формування якості трудового потенціалу [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://ubooks.com.ua/books/000234/inx22.php

***Бурносова А.М**., студентка*
Донецький державний університет управління
м. Донецьк, Україна

РОЛЬ МІЖНАРОДНОЇ ФЕДЕРАЦІЇ БУХГАЛТЕРІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ БУХГАЛТЕРА

Розвиток світових господарських відносин у рамках глобалізації виявився однією з об'єктивних умов істотних змін як в українській системі бухгалтерського обліку та звітності, так і в облікових системах практично всіх країн. Причому віддзеркалення сучасних міжнародних процесів у національних облікових системах являє собою складні й багато у чому поки що не розв'язані проблеми. Чим швидше проходить зближення бухгалтерських стандартів із бухгалтерською практикою в різних країнах, тим наукоємнішою стає професія бухгалтера і тим більше останніх у підприємствах та в установах прагнуть виявити й засвоїти нові методи роботи, щоб пристосуватися до нових умов. Нині бухгалтер знаходиться у скрутному становищі, адже перед ним стоїть непросте завдання: перебудувати себе і організувати свою роботу так, щоб не зрадити своїм основоположним принципам чесності та компетентності й урахувати вимоги, зумовлені потребами нового часу, спираючись при цьому на інновації та сильну етичну основу відповідно до нових сформованих умов.

Велику роль у становленні національних професійних спільнот відіграє Міжнародна федерація бухгалтерів (МФБ). Це світова організація бухгалтерського співтовариства, що покликана служити інтересам громадськості шляхом зміцнення професії й сприяння розвитку сильних економічних систем, орієнтованих на міжнародні відносини. Вона об'єднує національні професійні організації 120 країн світу. Стандарти, які видає МФБ, є „нормативною базою” для міжнародної бухгалтерської спільноти.

Без сильних професійних об'єднань ці функції навряд чи можна виконувати на належному рівні. Становлення сильних національних професійних об'єднань дає низку переваг, особливо коли урядові структури передають їм певний рівень завдань, цілей, повноважень та довіри.

По суті, професійна організація повинна діяти як провідник, щоб підтримувати контакти зі своїми членами, представляти професію і вносити пропозиції державним, національним регуляторним органам, лобіювати потрібні для міцного, остаточного розвитку бухгалтерської професії [1].

В свою чергу, державні органи можуть звертатися до професійних об'єднань за порадами, методологічною допомогою при ухваленні рішень. Адже де отримати потрібну інформацію, як не в середовищі експертів – як практиків, так і науковців, що їх об'єднують професійні організації!

Звичайно, для успішної роботи бухгалтером, окрім відповідної освіти, потрібно мати нахил до бухгалтерської справи і велике бажання до такої діяльності.

Розвиток бухгалтерської професії на місцевому рівні забезпечується інститутами професійних бухгалтерів. Як приклад, такими інститутами є: у Великобританії - Інститут присяжних бухгалтерів Шотландії (ICAS); у США - Американський інститут присяжних бухгалтерів (AICPA),вАвстралії - Інститут присяжних бухгалтерів Австралії (ICCA) та Австралійське товариство дипломованих бухгалтерів-практиків (ASCPA). Подібні інститути існують практично в усіх економічно розвинутих країнах світу.

Отже, значення національних інститутів велике, оскільки по суті вони визначають політику в галузі бухгалтерського обліку в країні. Для координації зусиль щодо гармонізації та стандартизації бухгалтерського обліку у світовому масштабі національні інститути, як правило, об'єднуються в міжнародні організації.

На даному етапі уніфікацією обліку займається ряд міжнародних професійних організацій, серед яких варто виділити Міжнародну федерацію бухгалтерів – МФБ (IF AC). МФБ є глобальною організацією, яка об'єднує всіх представників бухгалтерської професії, включаючи аудиторів, бухгалтерів, інших працівників бухгалтерської та фінансової сфер[1]. Це - єдина міжнародна організація, що об'єднує представників бухгалтерської професії з приватного і державного секторів економіки, сфери аудиторсько-консультаційних послуг, освіти.

Метою діяльності цієї організації є розвиток та вдосконалення бухгалтерської професії на міжнародному рівні за допомогою гармонізованих стандартів для надання бухгалтерами стабільно високоякісних послуг в інтересах суспільства. Неодмінною умовою досягнення цієї мети є розуміння того, що послуги високої якості передбачають і відповідну якість професійних стандартів, які регулюють ці послуги, а також сприятимуть розвиткові міжнародної координації практики бухгалтерів.

Місія та стратегія МФБ - служити суспільним інтересам і з цією метою продовжувати зміцнювати бухгалтерську професію в усьому світі; сприяти зміцненню економіки різних країн, розробляючи та сприяючи поширенню принципу дотримання високоякісних професійних стандартів; подальшому зближенню цих стандартів у міжнародному масштабі, висловлюючи погляди із суспільно значущих питань, що входять до безпосередньої компетенції професії [2].

Глобалізація стала визначальним фактором розвитку професійної діяльність бухгалтерів, під впливом якої бухгалтерська професія набула чіткіше вираженого суспільного характеру, збільшуючи при цьому потребу в реформуванні системи підготовки, підвищенні кваліфікації бухгалтерів і їхньої сертифікації. Вдосконалення професійних знань бухгалтерів – безперервний

процес, який повинен тривати протягом усієї їхньої трудової діяльності, оскільки від кваліфікації й рівня роботи персоналу залежить ефективність роботи будь-якого підприємства, де хороший професіонал завжди на вагу золота [3].

На даному етапі розвиток бухгалтерського обліку і створення цілісної системи управління неможливі без підготовки, підвищення кваліфікації та сертифікації бухгалтерів, які покликані робити активні кроки по забезпеченню прозорості в бізнесі, побудові й підтримці ефективної системи управління господарськими суб'єктами.

Отже, лише при поєднанні зусиль міжнародних і національних професійних бухгалтерських організацій, а також відповідних державних органів влади підготовка, підвищення кваліфікаціїї сертифікація бухгалтерів як в цілому у світі, так і в Україні зокрема проходитиме успішно. Це забезпечить зростання престижу бухгалтерської професії та матеріального благополуччя її представників, а також сприятиме гармонізації української системи професійної підготовки бухгалтерів за міжнародними стандартами й посиленню контролю за дотриманням норм професійної етики бухгалтерів і аудиторів. Завдяки дослідженню діяльності Міжнародної федерації бухгалтерів виявлено, що ця міжнародна інституція виступає як міжнародний представник бухгалтерської професії на міжнародній арені та сприяє вирішенню широкого кола питань державної політики. Це досягається частково за рахунок зв'язків із численними організаціями, які покладаються на бухгалтерів, або мають інтерес до міжнародної бухгалтерської професії, її діяльність спрямована саме на зміцнення бухгалтерської професії за рахунок: розробки міжнародних стандартів і підтримки їх запровадження та використання; міжнародної сертифікації й підвищення кваліфікації; сприяння взаємодії та співробітництву між своїми організаціями-членами; спільної роботи і співпраці з іншими міжнародними організаціями.

Література

1. Офіційний сайт Міжнародної федерації бухгалтерів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ifac.org
2. URL: http://www.audit.kz/index.php?do=static&page=IFAC
3. URL: http://www.ipbr.org/?page=mesh&mesh=ifac
4. URL: http://ru.ifac.org

Вагіна А.А., *студентка*
Кононова А.С., *студентка*
Донецький державний університет управління
м. Донецьк, Україна

ІНСТИТУЦІЙНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

Бухгалтерський облік на сьогодні є сформованим соціально-економічним інститутом, представленим системою формальних і неформальних правил, дотримання яких забезпечується відповідними механізмами. Цим інститутом передбачаються діїсуб'єктів діяльності у сфері бухгалтерського обліку для забезпечення об'єктивності та достовірності економічної інформації, представленої у фінансовій звітності, з метою дослідження соціально-економічних об'єктів, процесів і явищ.

Сучасні тенденції глобалізації економіки, що проявляються у створенні єдиного світового фінансово-інформаційного простору, зумовлюють кардинальні зміни як у самій економіці, так і у системі бухгалтерського обліку. І та, й інша створюють інформаційні ресурси, необхідні для реалізації економічної політики, спрямованої на формування інфраструктурного середовища, здатного задовольняти потреби в інформації держави і бізнесу, вітчизняних і зарубіжних інвесторів, правових і політичних інституцій тощо. Оскільки і економічна, й облікова системи є поведінковими системами, то вони підпадають під дію інституційного підходу, який вивчає поведінку різного роду систем, починаючи від окремих індивідів і закінчуючи колективами та державою в цілому.

Аналіз останніх публікацій з цього питання свідчить, що інституційний підхід більше розглядають у економічній теорії, де виокремлюють праці таких науковців, як: Т. Гайдай [1], Пушкар М.С. [2], В. Панков [3], Н. Семенішина [4], Т. Сльозко [5].

Автори зазначають, що інституційна теорія привертає увагу лише як доктрина, здатна пояснити сучасний стан економіки та перспективи її розвитку з позицій взаємодії базових економічних інститутів. Її поширення зумовлене актуалізацією наукового інтересу до інституційних проблем, що пов’язано з якісно новим етапом розвитку самої інституційної теорії, коли, на думку Т. Гайдай : "...із периферійного теоретичного відгалуження вона перетворилася у потужний і найбільш теоретико розгалужений науковий напрям , який суттєво вплинув на систему бухгалтерського обліку. Цей вплив здійснюється через чинники оточуючого середовища, яке в умовах інституційного підходу доцільно назвати інституційним" [1].

Український дослідник професор М. Пушкар у своїх роботах пов'язує бухгалтерський облік зі свідомістю людини, зокрема він зазначає: «... облік у своїй основі пов'язаний з об'єктивним процесом відображення реальної

картини навколишнього світу у свідомості людини, здатної сприймати складні причинно-наслідкові зв'язки між речами, явищами і процесами у всіх сферах науки, техніки, мистецтва і робити практичні висновки за наслідками вивчених залежностей» [2].

Дивлячись на те, що бухгалтерський облік є інформаційною базою економіки, то в умовах її розвитку він також динамічно змінюється. Задовольняючи потребу економіки в інформації, облік підлягає впливу процесів, які у ній відбуваються. Одним із таких процесів і став розвиток інституційного підходу. На думку фахівців, "...інституційний підхід акумулює чималий обсяг інформації про функціонування різних інститутів і результати перспективних наукових розробок у суміжних з бухгалтерським обліком галузях знань, дає можливість покласти його в основу багатьох концептуальних рішень, що приймаються на макрорівні на сучасному етапі розвитку, дозволяючи пояснити динаміку облікового процесу, особливості його трансформації" [4]. Вважається, що саме цей підхід дасть змогу побудувати баланс між теоретичними концепціями і практичними конструкціями, який може бути досягнутий завдяки урахуванню ролі економічних інститутів у процесі трансформації облікової системи.

Більш глибоко чинники інституційного середовища, що впливає на облікову систему, визначені російським вченим В. Панковим [3]. До зовнішніх чинників він відносить: домінуючі у суспільстві соціальні і культурні установки; звичаї і практику ділового обороту; загальну правову систему; спеціальну нормативну базу, що регулює правила ведення обліку і формування фінансової звітності; умови економічного розвитку; технічний прогрес і розвиток інформаційних технологій; загальні процеси глобалізації й інтеграції; систему освіти і підготовки спеціалістів, інформаційні процеси в професійному середовищі [3]. На його думку, зовнішні чинники визначають структуру і характер інституційного середовища, встановлюючи тим самим формальні межі інституту.

Чинники зовнішнього середовища зменшують загальну невизначеність, притаманну господарській діяльності, дозволяють структурувати технічні та інституційні межі облікового процесу, визначають ступінь їх легітимності і визнання у діловому співтоваристві. Зовнішні чинники допомагають встановити єдиний формат, порядок, а також межі достовірності і точності – для зовнішніх користувачів фінансової звітності; формують спільність і одноманітність правил підготовки і формування облікової інформації.

Дуже важливим вважається внутрішнє середовище, яке визначає реальну облікову практику, використовуючи для цього більшою мірою неявні і неформальні правила взаємодії та комунікації. До внутрішніх чинників належать: облікова політика, система регламентації облікових процесів; внутрішня організаційна структура бізнесу; характер внутрішніх інформаційних і комунікаційних процесів; поведінкові мотиви працівників і користувачів звітності. Внутрішнє середовище проявляється на макрорівні і багато в чому індивідуально, оскільки воно відображає багатогранність і складність внутрішньої структури конкретного облікового процесу. Механізми впливу внутрішнього середовища піддаються меншій формалізації порівняно із

зовнішніми,і, як правило, чітко визначені і структуровані юридично, організаційно і економічно [3].

Отже, існуючі чинники інституційного середовища, що впливають на облікову систему, можна поділити на чинники суб'єктивного й об'єктивного характеру. Перші залежать від конкретних осіб (суб'єктів), що представлені у складі інституцій та організацій. Другі – не залежать, оскільки відображають об'єктивні зміни у об'єктах, предметі обліку, категоріях обліку. І ті, й інші пов'язані з управлінням та регулюванням окремих галузей, економічних та суспільних відносин.

До чинників суб'єктивного характеру належать: інституції та особи, зацікавлені у обліковій інформації (зовнішні та внутрішні користувачі). Зовнішні – це інституції державної влади, які розробляють закони, стандарти та інші нормативні, що регламентують бухгалтерський облік, серед яких: Міністерство фінансів України, Кабінет Міністрів України, Національний банк України. Розроблені ними Закони затверджує інша інституція – Верховна Рада України. Оскільки закони (за інституційним підходом "інститути") часто змінюються, то разом із ними змінюється і практика обліку, і облікова методологія, а з ними й облікова теорія.На облік впливають і такі суб'єктивні чинники, як внутрішні користувачі. Вони висувають до його інформації свої інституційні запити. Керівництво підприємства, зокрема головний бухгалтер та керівник, розробляють та затверджують Наказ про облікову політику підприємства, який регламентує правила та методи ведення бухгалтерського обліку на певному підприємстві на звітний рік.

У ньому обґрунтовано вибір керівництвом тих чи інших методів оцінки об'єктів обліку, методики їх відображення у системі рахунків – це може досить суттєво вплинути на результат роботи підприємства. Наприклад, вибраний метод нарахування амортизації необоротних активів чи метод оцінки запасів, використаних для виробництва, може збільшити або зменшити прибуток підприємства, що детально розкрито у [5].

Із цього можна зробити висновок, що власне Наказ про облікову політику слід вважати внутрішнім регулюючим інструментом (внутрішнім законом підприємства), іншими словами – інститутом.

Чинниками об'єктивного характеру є різного роду процеси, які відбуваються у суспільстві та в економіці в цілому на кожному етапі їх розвитку. При цьому особливе значення мають економіко-соціальні процеси, до яких належать, з одного боку, процеси, що відбуваються у економіці: рівень розвитку продуктивних сил і виробничих відносин; ступінь усуспільнення виробництва; типи організаційно-правових форм підприємств та їх розміри; розвиток господарського механізму у вигляді економічних та фінансових взаємозв'язків між підприємствами. З іншого боку, процеси, що відбуваються у суспільстві: досягнення науково-технічного прогресу; соціально-етичні норми, прийняті в суспільстві; існуючі форми власності та їх правовий захист; кваліфікація фахівців економіки та суспільства в цілому.

Із викладеного можна сформулювати кілька важливих висновків. По-перше, практика обліку знаходиться безпосередньо у сфері розвитку економіки (як основа створення інформації для неї), тому інституційний підхід

останньої перемістився до системи бухгалтерського обліку, змінюючи її практику й теорію. По-друге, ці зміни відбуваються під впливом різних чинників інституційного середовища, серед яких можна виокремити дві групи – суб'єктивні та об'єктивні. Вони по-різному змінюють облікову систему, реалізуючись через законодавчі і нормативні акти ("правила гри"), формалізовані і неформалізовані схеми взаємодії, відповідні змінам запитів різного роду інституцій. По-третє, характерною особливістю облікової системи в інституційному середовищі стала зміна її концептуальних основ: мети і завдань, предмету і об'єктів, принципів і регламентів тощо. Усе це свідчить про нову тенденцію бухгалтерського обліку. Її можна сформулювати як процес формування, закріплення та удосконалення інституційних форм у системі бухгалтерського обліку, який і називається інституціоналізацією бухгалтерського обліку.

Література

1. Гайдай Т. В. Інституція як інструмент інституційного економічного аналізу / Т. В. Гайдай // Економічна теорія. — 2006. — № 2. — С. 53–54.

2. Пушкар М.С. Метатеорія обліку або якою повинна стати теорія : моногр. / М.С. Пушкар. - Тернопіль : Карт-бланш, 2007. - 359 с.

3. Панков В. В. Институциональная теория бухгалтерского учета и аудита: учебное пособие / В. В. Панков. — М. : ИнформБюро, 2011. — 168 с.

4. Семенишена Н. Теорія обліку: основні підходи до вивчення / Семенишена Н. // Важелі і механізми формування сталого розвитку економіки в умовах світової глобалізації : Мат. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 9–10 грудня 2010 р. — Тернопіль : Крок, 2010.

5. Slyozko T. M. Cost estimation problems of objects / T. M. Slyozko // Quantitative methods in finance and accounting ; Wroclaw university of economics. — Wroclaw, 2008. — C. 113–119.

Вечірська В.І., *студентка*
Криворізький економічний інститут
ДВНЗ «Криворізький національний університет»
м. Кривий Ріг, Україна

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Розвиток ринкових відносин неможливий без подальшого розвитку творчої, інтелектуальної праці, використання новітніх технологій. Тому останнім часом в майні суб'єктів господарювання будь-якої організаційної форми і форми власності неухильно підвищується значення нематеріальних активів, а в суспільстві все частіше чути вислови "інтелектуальна власність", "інтелектуальний капітал", "комерціалізація інтелектуальної власності" тощо. Отже, нагальними стають і потреби у визначенні вартості та аналізу ефективності використання нематеріальних активів.

Окремими питаннями аналізу використання нематеріальних активів в Україні займається не велика група вчених: Д. Ільницький [1], Т. Мізерна, А. Рось, О. Обутна, та В. Сизоненко. Аналізу різних аспектів інтелектуальної власності присвчені роботи Л. Войцехівської, І. Гарлиці, В. Поляков [2]. Але проблеми аналізу ефективності використання нематеріальних активів є недостатньо дослідженими, дана тема є актуальною для дослідження.

Вкладення капіталу в нематеріальні активи є об’єктом спостереження, обіку і управління. Інвестиції в нематеріальні активи можуть окупаються протягом певного періоду за рахунок додаткового прибутку, що отримує підприємство в результаті їх використання, і за рахунок амортизаційних відрахувань. Останнім часом можна відмітити ріст економічного інтересу до підвищення прибутковості підприємств за рахунок використання прав інтелектуальної власності. Ці процеси в Україні загострилися у зв’язку з боротьбою за захист прав інтелектуальної власності [1].

Останнім часом часто обговорюються питання інтелектуальної власності, оскільки її використання має значно більший економічний ефект ніж використання матеріальних активів.

Ефективне управління нематеріальними активами вимагає вирішення таких задач:

- вивчення структури нематеріальних активів в складі необоротних активів;
- вивчення структури нематеріальних активів по різним класифікаційним ознакам;
- вивчення стану нематеріальних активів;
- вивчення ефективності використання нематеріальних активів;
- вивчення резервів росту ефективності використання нематеріальних

активів [2].

Основними завданнями аналізу використання нематеріальних активів є:

- аналіз обсягу і динаміки нематеріальних активів;
- аналіз структури і стану нематеріальних активів за видами, термінами використання і правової захищеності;
- аналіз дохідності (рентабельності) і фондовіддачі нематеріальних активів;
- аналіз ліквідності нематеріальних активів і рівня ризику вкладення капіталу в нематеріальні активи [1].

Для аналізу нематеріальних активів розробляють систему економічних показників, які характеризують стан і динаміку (рух) об'єкта, який вивчають. Особливе значення для аналізу мають показники ефективності використання нематеріальних об'єктів, що відображають рівень їх впливу на фінансовий стан і фінансові результати діяльності підприємства. Розрахунок ефективності використання нематеріальних активів пов'язаний з великими труднощами і потребує комплексного підходу

Ефективність придбання ліцензії і ноу-хау залежить також від розмірів одноразових виплат за них; від термінів фінансування й обсягу капітальних вкладень підприємства у виробничий та інші фонди; поточних витрат, пов'язаних з виготовленням і збутом ліцензованої продукції.

Кінцевий ефект використання нематеріальних активів відображається у загальних результатах господарської діяльності: зниженні витрат на виробництво, зменшенні обсягів збуту продукції, зростанні прибутку, підвищенні платіжності і стійкості фінансового стану [2].

Основним чинником зростання дохідності є збільшення фондовіддачі нематеріальних активів і підвищення рентабельності реалізації. Кількісний вплив цих чинників можна визначити за допомогою прийому ланцюгових підстановок або будь-якого іншого відомого прийому факторного аналізу.

Отже у сучасних умовах глобалізації економіки,вумовах ринкової конкурентної економіки підприємствам важливо визначити ефективність і доцільність вкладення капіталу в нематеріальні активи, необхідно ефективніше використовувати ресурси, що не входять до складу активів, та які зазвичай мають інформаційну природу. Це такі інформаційно насичені ресурси, як людський капітал, ноу-хау, становище на ринку, досвід,організаційна структура управління, комунікації та зв'язок.

Література

1. Ільницький Д.Порівняльний аналіз залежності успішності діяльності провідних компаній світу та України від нематеріальних активів// Актуальні проблеми економіки.- 2008.- №5.- С.56-61.

2. Поляков В.Нематериальные активы: применение в бизнесе// Корпоративные системы.- 2009.- №5.- С.10-12.

Воєнна К.І., *слухач магістратури*
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

РОЛЬ ФУНКЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ У МЕНЕДЖМЕНТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розвиток сучасних ринкових відносин в Україні передбачає підвищення ефективності господарювання, що у свою чергу, зумовлює необхідність перебудови системи менеджменту аграрних підприємств. Саме за таких умов виникає потреба у необхідності перегляду всіх функцій менеджменту, у тому числі й удосконаленні функції внутрішньогосподарського контролю, яка виступає не лише функцією, а й ключовим елементом управління сільськогосподарськими підприємствами. Контроль має виступати зв'язуючою ланкою між власниками підприємства та суб'єктами управління ним.

Дослідженням внутрішнього контролю займалось чимало науковців, зокремаМ.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, Н.П. Кузик, І.К. Дрозд, В.В. Бурцев,Р.О. Костирко, В.П. Пантелеєва, Л.В. Мельянкова, О.А. Подолянчук та ін.

Метою роботи виступає обґрунтування ролі і значення внутрішнього контролю як функції менеджменту аграрних підприємств.

Будь-який вид управління неможливий без чіткої організованої системи контролю, тому що не можна ефективно управляти, не перевіряючи виконання встановлених вимог і не виявляючи фактичного стану справ на керованих об’єктах. Більшість науковців та практиків акцентують увагу на тому, що продумана та правильно організована система внутрішнього контролю сприяє безпеці активів підприємства, інвестицій акціонерів та безумовно сприяє підвищенню ефективності управління підприємствами.

Сучасний стан внутрішньогосподарського контролю не відповідає інформаційним потребам менеджменту та не забезпечує адекватних прямих і зворотних зв’язків у системі управління. Тому внутрішньогосподарський контроль у сільськогосподарських підприємствах вимагає серйозної модернізації та вдосконалення. Впровадження внутрішнього аудиту є не самоціллю, а об’єктивною необхідністю для підвищення ефективності управління сільським господарством [1].

В умовах трансформації та ускладнення форм та методів управління, постійних змін та невизначеності факторів зовнішнього середовища, в якому функціонують сільськогосподарські підприємства, належна організація системи внутрішнього контролю визначає здатність забезпечити реалізацію цілого комплексу завдань в інтересах його функціонування і досягнення бажаних напрямів розвитку [2].

Як зазначає Подолянчук О.А., характерними особливостями внутрішньогосподарського контролю є: здійснення функцій контролю особами, які є членами даного підприємства і представляють його інтереси; поєднання

усіх видів контролю, який здійснюється представниками підприємства; забезпечення як зворотного, так і прямого зв'язку між об'єктом та органом управління [3].

Внутрішньогосподарський контроль сільськогосподарських підприємств можна характеризувати як систему, що функціонує всередині підприємства і як функцію управління, яку виконують відповідні відділи, служби чи окремі особи відповідно до покладених на них посадових обов'язків: агрономічна, зооветеринарна, інженерна служби, економічний відділ та економіст, головний бухгалтер і обліковий персонал, матеріально-відповідальні особи тощо [3].

Наявність компетентного персоналу, що заслуговує на довіру, з чітко визначеними правами й обов'язками є найважливішим елементом внутрішнього контролю. Працівники підприємства мають бути компетентними, чесними і ретельними, а права й обов'язки кожного працівника повинні бути чітко визначені у посадових інструкціях [4]

На початку переходу до ринкових відносин, не належна увага керівників до організації внутрішньогосподарського контролю привела багато підприємств до банкрутства. І лише деякі з них, які в першочергові завдання поставили і впровадили інноваційні методи контролю, змогли утриматися в умовах ринку. Отже, застосування належним чином системи внутрішньогосподарського контролю на різних етапах виробництва, дозволяє зменшити собівартість продукції та підвищити її якість, що безпосередньо впливає на конкурентоспроможність підприємств, а також призводить до більш ефективного використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Внутрішній контроль може перетворити пасивно еволюційний характер функціонування внутрішньогосподарського контролю у розвинену активно-адаптивну систему з багатою типовістю її поведінки для ефективного управління сільськогосподарським виробництвом [1].

З метою успішного функціонування підприємства необхідно налагодити механізм управління, тобто певну систему внутрішнього контролю. Система контролю має бути економічно вигідною, тобто затрати на її функціонування мають бути меншими за витрати підприємства через її відсутність. Якщо система внутрішньогосподарського контролю буде функціонувати ефективно, це дасть змогу підвищитиекономічну та соціальну ефективність управління.

Література

1. Бондарчук Н.В. Реформування внутрішньогосподарського контролю на базі внутрішнього аудиту в сільськогосподарських підприємствах / Н.В. Бондарчук, Л.М. Васільєва, Г.Є. Павлова // Інноваційна економіка. — №3. — 2012. — С.119-122.

2. Кузик Н.П.,Внутрішній контроль як основа ефективної діяльності сільськогосподарських підприємств / Н.П. Кузик, О.А. Боярова // Науковий вісник НУБіП України. — 2010. —№ 154. — Ч.3. — С. 178-183.

3. Подолянчук О.А. Внутрішньогосподарський контроль у діяльності сільськогосподарських підприємств / О.А.Подолянчук // Економіка АПК. — 2010. — №10. — С. 109-112.

4. Бурцев В.В. Внутренний контроль: основные понятия и организация

проведения / В.В. Бурцев // Менеджмент в России и за рубежом. — 2002. — №4. — С. 14–20.

***Горб В.О.**, студентка*
***Касич А.О.**, к.е.н., викладач*
Кременчуцький національний університет імені М. Остроградського
м. Кременчук, Україна

ДИНАМІКА ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ В УКРАЇНІ

Регулювання заробітної плати є одним із головних механізмів та напрямів регіональної політики доходів, оскільки зміни розмірів заробітної плати формують відмінності соціального стану життя населення регіонів країни. Заробітна плата є складовою частиною доходів, що є одним із основних показників матеріального добробуту. Заробітна плата становить найбільшу частку доходів домогосподарств України, динаміка якої визначає основні зрушення у їх сукупних ресурсах.

Для оцінки динаміки заробітної плати в Україні потрібно визначити та узагальнити чинники, що впливають на заробітну плату в економіці країні.

Питанню диференціації доходів та зміні заробітної плати в регіонах України присвячено багато праць, а саме: О. Ривака [2], Л. Кравчука [3], О. Піщуліної [4] та інших авторів.

За рівнем заробітної плати Україна відноситься до найбідніших країн світу. Заробітна плата залишається низькою вже протягом двох десятиліть, незважаючи навіть на певну динаміку ії рівня (рис. 1).

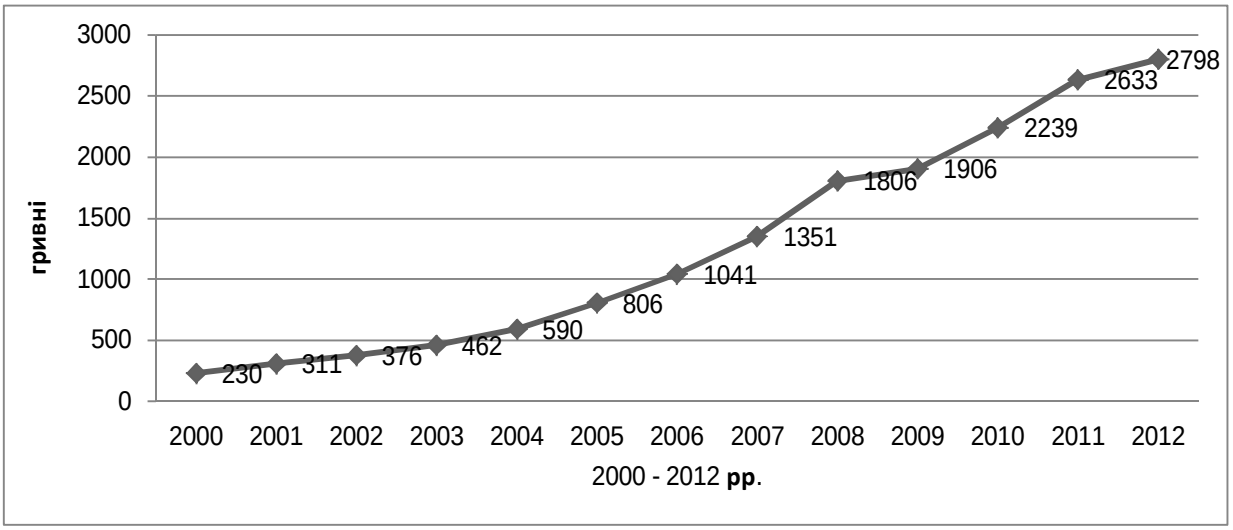

Рис. 1. Динаміка середньомісячної заробітної плати України в 2000 – 2012 рр.

Так, у 2010 р. середня заробітна плата зросла на 10,2 %, у 2011 р. – на 8,7 %, а у 2012 р. – на 6,3% і становила 2798 грн. Загалом заробітна плата в Україні залишається у 20 разів меншою за середньоєвропейську оплату праці [3, с. 136]. Така ситуація зумовлює збереження проблеми зниження рівня життя. За даними щорічного звіту Global Wealth 2012 року швейцарського банку Credit Suisse, Україна посідає передостаннє місце серед 40 європейських країн за рівнем заможності громадян. Середній статок українця становить 3251 дол., майже так як у жителів Нікарагуа або Гайани. Українці бідніші за росіян, поляків, білорусів [2].

Зважаючи на такий рівень, в даний час, заробітна плата в Україні, як економічна категорія, не відіграє основних функцій, зокрема: відтворювальної (заробітна плата повинна задовольняти матеріальні потреби працівника та його сім'ї), мотиваційної (формування мотиваційних механізмів до праці), регулятивної (заробітна повинна слугувати розподілом праці між галузями та сферами національної економіки), та інших.

Крім того, існують чинники, що супроводжують до неринкових проявів заробітної плати:

1) наявність тіньової заробітної плати, що негативно впливає на економічну ситуацію в країні та соціальну захищеність працівників;

2) оплата праці не залежить від рівня освіти. Так, працівники США, які мають незакінчену середню освіту отримують 65 % від заробітної плати, яку отримують особи, що мають повну середньою освітою, а особи з університетським дипломом отримають на 72 % більше заробітної плати, ніж їхні ровесники з наявністю шкільного атестату [3, с. 111];

3) несвоєчасність виплати заробітної плати на підприємствах. Така ситуація знижує мотивацію до праці, погіршує матеріальне становище працівників. В Україні спостерігається позитивна тенденція щодо скорочення обсягів заборгованості виплати заробітної плати з початку економічного росту в національній економіці.

4) діяльність підприємств спирається на неефективні форми і системи оплати праці, через низький вплив та ефективність роботи профспілок на формування заробітної плати. Пояснюється це тим, що держава зламала на початку 90-х років опір профспілок, які тоді тільки формувалися як незалежні. На сьогодні в Україні діє 130 всеукраїнських профспілок і 17 всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців, проте ефективність їх діяльності на ринку праці є дуже низькою [4, с. 145];

5) регіональна та міжгалузева диференціація заробітної плати (рис. 2).

Існує значний розрив у рівнях заробітної плати окремих областей. Так 2013 року найнижча заробітна плата зафіксована у Тернопільській області що становить 2242 грн. Найвища заробітна плата на одного штатного працівника у 2013 році зафіксована у місті Києві, та становить 4998 грн. Загальноукраїнський показник – 3212 грн. Вищу за середню в країні заробітну плату спостерігають в таких регіонах – Дніпропетровській, Донецькій, Київській та Луганській областях [1].

Отже, заробітна плата, слугуючи оплатою послуг праці працівника, відображає соціально-економічне становище в національній економіці та

рівень життя у суспільстві. В Україні економічна необґрунтованість заробітної плати та недосконаліть трудових відносин спричиняє соціально-економічну напруженість у суспільстві. Для підвищення заробітної плати в Україні, на нашу думку необхідно: зменшити тіньовий сектор національного господарства, збільшити обсяги виробництва на підприємствах, зменшити рівень інфляції, збільшити ціни на робочу силу, збільшити вплив профспілок та удосконалити законодавчу базу.

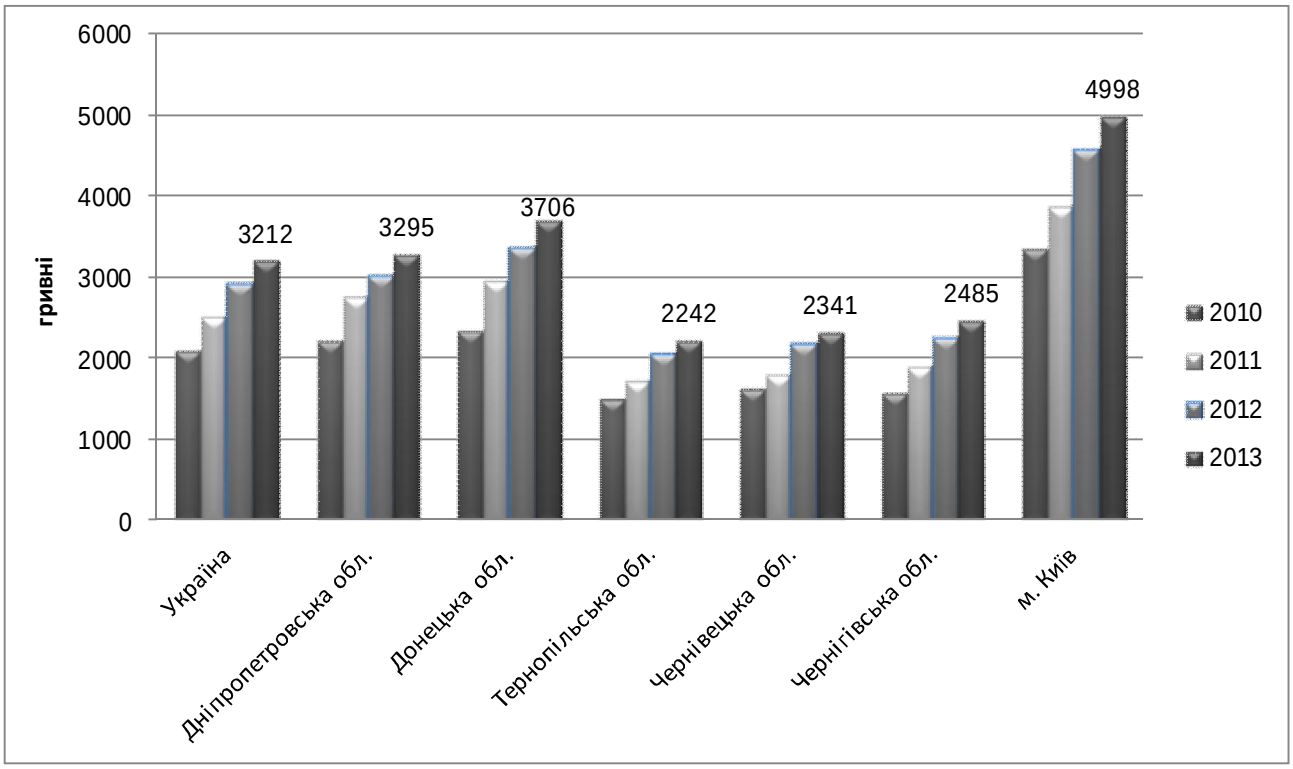

Рис. 2. Середньомісячна заробітна плата по регіонам, за 2010 – 2012 роки (в розрахунку на одного штатного працівника, грн.)

Література

1. Державна служба статистика України [Електронний ресурс]. – режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua

2. Доходи населення України в умовах ринкових перетворень / О.С. Ривак // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.3. – С. 136-140.

3. Характеристика впливаючих факторів на рівень заробітної плати / Л.С. Кравчук, Т.А. Дзюба // Інноваційна економіка. – 2010. – № 4. – С. 110-112.

4. "Інституціональні пастки" функціонування ринку праці в Україні / О.М. Пищуліна // Стратегічні пріоритети. – 2009. – № 4.

Грабар М.В., *асистент*
Уліганець М.С., *магістрант*
Мукачівський державний університет
м. Мукачево, Україна

РОЛЬ ЗБАЛАНСОВАНОЇ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ В УПРАВЛІННІ ЯКІСТЮ

Розвиток концепції системи збалансованих показників (далі – ЗСП) значно підвищила ефективність діючих систем управління. Довгий час технології оцінки діяльності компаній були засновані виключно на економіко-фінансових індикаторах, що виключало з аналіза такі важливі фактори успіху будь-якої організації, як бренд, знання і досвід співробітників, відносини з клієнтами і партнерами, впроваджені інновації тощо. При цьому створювався розрив між оціночними системами та показниками страгічних планів організації.

Р. Каплан та Д. Нортон являються розробниками ЗСП, в основі якої лежать причинно-наслідкові зв'язки між стратегічними цілями, відображаючими їх параметрами і факторами отримання запланованих результатів. В останні роки стали цікавитися питаннями розробки ЗСПбагато вчених та фахівці, серед яких А. Гершуна,О. Данилина, А. Коробкова, П.А. Альмана, М.Г. Васильєва, М.В. Макаренко, Н.П.Федоренко, Ф.І. Яшунський, Є.Г. Ясина, В.А. Верба.

За досить невеликий термін існування ЗСП набула надзвичайної популярності й сьогодні її широко використовують підприємства різних масштабів та бізнес-профілів. Серед найуспішніших проектів упровадження ЗСП компанії MobiI, Hilton, Saatchi & Saatchi, Canon, Motorola, Siemens, BMW Financial Services та інші. ЗСП розробляють багато урядових організацій, у тому числі міністерство оборони США, Національна асоціація з реформування уряду США, активні розроблення систем показників ведуть уряди Мексики та Бразилії [1, с. 204-205]. Сутність ЗСП полягає в тому, що це перспективна модель стратегічного управління та оцінки її ефективності, яка переводить місію і загальну стратегію компанії в систему показників на основі нерозривної послідовності дій з реалізації стратегії.

Згідно класичної концепції ЗСП розглядається в чотирьох проекціях [2, с. 49, 66, 93, 120]:

1. Фінанси. Фінансові показники збережені в ЗСП тому, що вони оцінюють економічні наслідки прийнятих дій і являються індикаторами відповідності стратегії компанії. Як правило, фінансові цілі відносяться до прибутковості і вимірюються, наприклад операційним прибутком, доданою вартістю, дохідністю позичкового капіталу. Альтернативними фінансовими цілями можуть бути швидкий ріст об'єму продаж або генерування потоку готівки.

2. Клієнти. Ця складова ЗСП визначає коло клієнтів і сегменти споживчого ринку, де компанія збирається працювати. Частка ринку,

збереження клієнтської бази, розширення клієнтської бази, задоволення потреб клієнта, прибутковість клієнта – ключові показники проекції клієнти, які є універсальними для всіх підприємств. Клієнтська складова перетворює загальну ціль і стратегію в площину конкретних задач орієнтованих на цільові сегменти споживчого ринку.

3. Внутрішні бізнес-процеси. Ця проекція безпосередньо пов'язана з так званим «процесним підходом», який передбачає розгляд діяльності організації як сукупності пов'язаних бізнес-процесів. Визначається ефективність бізнес-процесів, їх якість, склад, структура необхідність в оптимізації, акцентування уваги, ліквідації. Типова модель внутрішніх бізнес-процесів включає інновації, операції та після продажне обслуговування.

4. Навчання та розвиток. У сучасних умовах, що характеризуються швидкими змінами технологій та умов діяльності, людський фактор часто займає лідируюче місце в списку ресурсів. Таким чином, саме здатність підтримувати належний рівень підготовки фахівців дозволяє організації не тільки виживати, а й розвиватися. Проведені дослідження на виробничих і обслуговуючих підприємствах дозволили визначити три принципові напрямки навчання і розвитку: 1) можливості працівника; 2) можливості інформаційних систем; 3) мотивація, делегування повноважень відповідність особистих цілей корпоративним.

Розробка та впровадження ЗСП являє собою послідовність етапів і конкретних методів. Р. Каплан вважає, що процес реалізації концепції ЗСП повинен складатися з чотирьох етапів [2, с. 19]:

– розробка ЗСП - перетворення перспективних планів і стратегії в сукупність цілей і заходів, що інтегровані в управлінський процес;

– зчеплення - ув'язка всіх ієрархічних рівнів (від вищої управлінської ланки до допоміжних ланок) шляхом вибудовування відповідних цілей і показників, організація стратегічної комунікації;

– планування - визначення шляхів досягнення у часі запланованих результатів через конкретні планові завдання;

– зворотній зв'язок і навчання - тестування теоретичної бази стратегії і оновлення останньої з відображенням отриманих знань.

Змістовий аналіз наукової праці Р. Каплана та Д. Нортона «Збалансована система показників. Від стратегії до дій» дозволяє стверджувати, що однією з важливих причин впровадження ЗСП є поліпшення процесу управління якістю, де якість розглядається як «конкурентна необхідність».

Управління якістю – це процес покращення усієї пов'язаної із об'єктом управління сукупності параметрів якості шляхом послідовного наближення їх характеристик до заданих з одночасним зниженням частоти та амплітуди їх коливань у межах цільових значень.

Література

1. Верба В.А. Управління розвитком компанії : навч. посіб. / В.А. Верба, О.М. Гребешкова. – К.: КНЕУ, 2011. – 482 с.

2. Каплан Р., Нортон Д. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию. – 2-е изд., испр.и доп. / Р. Каплан, Д.Нортон. – Пер. с

англ.– М.: ЗАО «Олимп–Бизнес», 2006. – 320 с.

Гулей А.В., *студент*
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна

РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Поступова стабілізація вітчизняної економіки та нарощування економічного потенціалу в останні роки неоднозначно впливають на стан промисловості в країні. Саме цей сектор економіки нашої держави свідчить про місце на міжнародній арені. Рівень національної економіки визначає конкурентоспроможність нашої країни на внутрішньому та світовому ринку. Адже від цього залежить наскільки сталим буде її економічне зростання в подальшому.

Кризові явища, що час від часу відбуваються в країні та за її межами, зумовлені великою кількістю факторів і саме вони доводять необхідність докорінної перебудови існуючої системи вдосконалення промислового виробництва. Тому одним із завдань більш ефективного розвитку виробничого потенціалу промислових підприємств є їх структурна перебудова, здійснювати яку можна за допомогою проведення ефективної реструктуризації.

Завданням реструктуризації є: сприяння у виживанні та забезпечення повноцінного функціонування підприємств, відновлення їх конкурентоспроможності та платоспроможності. Саме тому питання реструктуризації набуває особливої актуальності як в даний час, так і в перспективі.

Реструктуризація – це комплексний і безперервний процес перебудови всіх сфер діяльності підприємства з метою підвищення його конкурентоспроможності, подолання кризових явищ та збільшення прибутковості.

Опрацювання певної літератури та вивчення питань пов’язаних з проблемами здійснення реструктуризації промислових підприємств, а також узагальнення їх результатів дають підстави зробити наступні основні висновки та пропозиції.

Головна особливість реструктуризації, на відміну від поточних окремих змін, полягає в тому, що вона не є частиною повсякденного виробничого циклу підприємства та повинна проводитися, коли її необхідність викликана об’єктивними обставинами.

Комплексність характеру перетворень, які стосуються практично всіх сторін діяльності підприємства, є основною рисою реструктуризації.

Реструктуризація підприємства має дві основні цілі:

- по-перше, впродовж короткого періоду часу забезпечити виживання підприємства;
- по-друге, відновити конкурентоспроможність підприємства на тривалий час.

Реструктуризація є процесом багатогранним і включає в себе найрізноманітніші заходи залежно від того, яка із систем суб'єкта господарювання підлягає змінам. Для того, щоб комплекс заходів із реструктуризації був ефективним і цілеспрямовано вирішував існуючі на підприємстві проблеми, слід чітко визначитися з формою та видом реструктуризації.

Реструктуризаційні перетворення проводяться також в умовах, коли стан підприємства можна вважати задовільним, але прогнози його діяльності є несприятливими. В цьому випадку реструктуризація є інструментом попередження негативних змін, поки вони не набули катастрофічного характеру. Причини реструктуризації можуть виникнути як всередині підприємства, так і за його межами, тобто вона може бути викликана рядом ендогенних та екзогенних факторів.

Основна ідея реструктуризації підприємств – це створення конкурентоздатних виробництв і зміна поведінки підприємства через запровадження жорстких бюджетних обмежень, властивих ринковій економіці.

Поведінку підприємства в ринковій економіці, свободу його дій визначають ринкові ціни та співвідношення доходів і витрат, тобто жорсткість його бюджетних обмежень.

Реструктуризація – це останній спосіб врятувати підприємство з катастрофічним падінням результатів виробничої діяльності, серйозними проблемами з показниками ліквідності, втратою традиційних ринків.

Перехід України до ринкової моделі господарювання супроводжується зміною умов і принципів функціонування суб’єктів господарювання. Економічна нестабільність та відсутність досвіду роботи в конкурентному середовищі призводять до виникнення й поглиблення кризових явищ на вітчизняних підприємствах. Саме тому гостро постала проблема банкрутства суб’єктів господарювання, виникла необхідність його регулювання та проведення стратегії реструктуризації.

Заходи щодо оздоровлення виробничої діяльності підприємства можуть дати позитивні результати тільки за умови проведення ефективної, продуманої реструктуризації. В будь-якій цивілізованій країні з розвинутою економічною системою одним з основних елементів механізму регулювання виробничо-господарської діяльності підприємства, підтримання його платоспроможності, виведення з банкрутства є процес реструктуризації. Актуальність і практична значущість її залишається на сьогоднішній день досить великою та до кінця невирішеною, а пошук шляхів його вдосконалення триває й надалі.

***Демченко Т.А.**, к.е.н., доцент кафедри економіки підприємства, фінансів, обліку і аудиту*
Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини
м. Умань, Україна

ПРОГНОЗУВАННЯ ТА МОДЕЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

Прискорення, глобалізація та ускладнення економічного розвитку призвели до необхідності використання нових високоінтелектуальних економіко-математичних технологій, що особливо є необхідним в умовах регіональних ринків з конкуруючими між собою підприємствами. А тому впровадження аналітичних моделей, що підкріплені відповідним аналітичним математичним апаратом, є нагально необхідним в сучасних ринкових умовах функціонування економіки як в осередку діяльності підприємства, так і в середовищі на макрорівні розвитку здійснення основних виробничих функцій та отримання економічних результатів господарювання акціонерних товариств в Україні.

Використання моделювання особливо є важливим елементом в прогнозуванні ринкової кон'юнктури, так як допомагає управлінню підприємствами вчасно зрозуміти і відреагувати на основні тенденції розвитку і функціонування, а також прийняти адекватні рішення для вирішення ситуації та її виправлення.

На сьогодні методології, принципам і методам регулювання управління діяльності акціонерних товариств в Україні реального сектору економіки приділяється недостатньо уваги. Досить значимим є інтерес до суб'єктів ринкової економіки в зв'язку з їх приватизацією, акціонуванням, процесами вторинного перерозподілу власності, в результаті чого постає проблема ефективності функціонування таких підприємств.

Крім того, в умовах невизначеності економічного середовища господарювання акціонерних товариств, таким функціям управління як прогнозуванню та плануванню роботи підприємств не приділяється значної уваги. Можна зауважити, що не в повній мірі до того ж функціонує система підходу до взаємозв'язку внутрішньовиробничих, галузевих та регіональних принципів управління. Складається ситуація таким чином, що управлінські структури різного рівня знаходяться в очікуванні певного економічного зростання, при цьому не приділяючи достатньої уваги таким суб'єктам ринкової економіки як підприємствам, зокрема акціонерним товариствам.

В процесі управління акціонерними товариствами виникають певні економічні відносини, а тому важливо дослідити їх з позиції використання функцій саме прогнозування та моделювання в умовах самофінансування фінансово-господарської діяльності. А тому основною метою економічного

аналізу є оцінка й ідентифікація внутрішніх проблем підприємства для підготовки, обґрунтування, прийняття різних управлінських рішень, у тому числі в сферах: розвитку підприємства, виходу з кризи, переходу до процедур банкрутства, купівлі-продажу бізнесу або пакету акцій, залучення інвестицій. Головна мета реалізується за допомогою досягнення наступних цілей, основою яких є: визначення фінансово-економічного стану підприємства; виявлення змін у фінансово-економічному стані в просторово-часовому розрізі; встановлення основних факторів, що викликають зміни у господарській діяльності підприємства; прогнозування основних тенденцій фінансово-господарської діяльності підприємства [2].

Отже, головною проблемою є відсутність методології, методики і практики управління акціонерними товариствами в ринковому середовищі економіки де чітко виділяється присутність різноманітних цілей, задач, що ставляться перед ними в умовах трансформаційного періоду. А це, в свою чергу, обумовлює необхідність значного використання в управлінні аналітичних функцій, зокрема діагностики, прогнозування та моделювання. Такі функції повинні стати основними елементами в діяльності акціонерних товариств, виявленні основних чинників, що достатньо сильно впливають на фінансово-економічне положення підприємств та управління ними. При цьому є потреба в створенні нового погляду на акціонерні товариства як цілісного елемента в системі сучасних економічних відносин.

А тому постає завдання дати теоретико-методологічне обґрунтування використання прогнозування та моделювання як необхідної складової в сучасних ринкових умовах функціонування економіки для здійснення основних виробничих функцій підприємств та отримання економічних результатів господарювання акціонерних товариств в Україні.

Для досягнення цієї мети потрібно зробити наступне:

- визначити нові риси акціонерних товариств в системі сучасних ринкових умов господарювання в державі та порівняння їх із зарубіжним досвідом та історичним взаємозв’язком ринку та економіки по етапах розвитку;
- дослідити місце акціонерних товариств в системі економічних відносин;
- обґрунтувати цілі та критерії оцінки господарювання акціонерних товариств в ринковому середовищі;
- вибрати форми і методи прогнозування та моделювання для ефективного функціонування акціонерних товариств;
- проаналізувати впровадження сучасних комп’ютерних систем і технологій в управління для аналізу та вибору ґрунтовних рішень щодо діяльності акціонерних товариств.

Література

1. Колас Б. Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы, концепции и методы: учеб. пособие / Б. Колас; [пер. с франц.; под ред. проф. Я.В. Соколова]- М.: ЮНИТИ, 1997.- 576с.

2. Райан Б. Стратегический учет для руководителя / Б. Райан; [пер. с англ.; под ред. В.А. Микрюкова] – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. – 616 с.

Дем`янова К.В., *студентка магістратури*
Херсонський національний технічний університет
м. Херсон, Україна

МАРКЕТИНГОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО І СРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

У сучасних умовах функціонування та розвитку української економіки одним із життєво важливих факторів є знання та застосування парадигми маркетингу, яка дає змогу підприємству зайняти та утримати достатню частку внутрішнього та міжнародного ринку, сформувати у споживачів позитивне ставлення до себе і отримати головний результат діяльності будь-якого підприємства – високий рівень прибутку за відносно низького рівня витрат.

Проблеми маркетингової діяльності підприємства, розробка основних принципів та практичних методів покращення управління маркетинговою діяльністю на ньому висвітлено у роботах американських економістів та провідних вітчизняних учених, серед яких можна назвати Т. Амблера, С. Аникеєва, Ю.П. Аніскіна, В.И. Беляєва, Б. Бермана, В.И. Герасемчука, Е.П. Голубкова, Дж. Р. Еванса, В.Я. Кардаша, Ф. Котлера, Г. Кунца, Д. Маккарти [1]. Питанням щодо сутності, теорії та практики управління маркетинговою діяльністю підприємств присвячені наукові розроблення зарубіжних авторів Ф. Котлера, М. Портера, Е. Майкла, а також українських науковців – Н. Куденка, К. Радченка, О. Сумця, В. Василенка, О. Ковтуна та інших.

У роботах розглянуті такі аспекти зазначеної проблеми, як організація та управління виробничою та збутовою діяльністю на підприємстві, вивчення ринку з метою формування та задоволення попиту на продукцію та послуги, підвищення ефективності та прибутковості підприємства. Водночас подальшого дослідження вимагають питання розробки сучасної маркетингової стратегії впливу на показники ефективності підприємства,структури управління на підприємстві. Але вивченню та розробці сучасної маркетингової ситуації підприємств України з урахуванням діючого макроекономічного середовищаприділяється недостатня увага.

Маркетингова діяльність є об'єктивною потребою орієнтації науково-технічної, виробничої і збутової діяльності підприємства на врахування ринкового попиту, потреб і вимог споживачів. Вона спрямована на визначення конкретних цілей і шляхів їх досягнення. Для цього потрібно вивчати суспільні та індивідуальні потреби, запити ринку як умову і передумову виробництва. Маркетингова діяльність включає в себе товарну, цінову, збутову та комунікаційну політку.

Оскільки маркетинг орієнтований на задоволення потреб споживачів, то маркетингова діяльність завжди починається з комплексного дослідження ринку. Дослідження ринку також передбачає вивчення і прогнозування попиту

на товар, аналіз цін і товарів конкурентів, визначення місткості ринку і частки під¬приємства на ньому. Такий аналіз допомагає оцінити ринкові можливості визна¬чити привабливий напрям маркетингової діяльності і набути конкурентних переваг. Маркетингова діяльність також включає в себе визначення каналів і методів збуту з кожного конкретного виду товару і ринку; проведення розрахунків витрат на організацію збуту, на рекламу і транспортування виробів [2]. Водночас ведеться пошук своїх потенційних споживачів, потреби яких підприємство прагне задовольнити. При цьому використовують сегментацію ринку, тобто розподіл споживачів на групи на підставі різниці в їх потребах, характеристиках та поведінці. Якщо підприємство правильно вибрало ринковий сегмент для подальшої співпраці, значить, воно знайшло свою «нішу» на ринку.

Прийнявши рішення щодо позиціонування свого товару, підприємство може розпочинати розроблення комплексу маркетингу [3]. Комплекс маркетингу - це набір змінних чинників маркетингу, що піддаються контролю, сукупність яких підприємство використовує в прагненні викликати бажану відповідну реакцію з боку цільового ринку. Насправді, комплекс маркетингу це ряд заходів спрямованих на створення і просування створюваного товару.

Проблема формування маркетингового комплексу промислового виробничого підприємства є надзвичайно важливою, оскільки належить до маркетингової тактичної діяльності, тобто повсякденного реального управління підприємством. В еволюцію концепції маркетингового комплексу значний внесок зробили наступні вчені: Дж. Каллітон, Нейл Борден, Джером МакКарті, Філіп Котлер, Джон Гейл, Кристофер Лавлок, Стенлі Паливода, Ван Вотершут та Ван ден Бюльт, В.І. Черенков.

Водночас, в науковій літературі є чітке уявлення про склад та структуру маркетингового комплексу як економічної концепції, зокрема теорія Котлера (7Р, 4Р). В світовій практиці більшість теоретичних положень щодо планування та управління маркетинговим комплексом залишаються дискусійними [1].

Значний вплив на планування і здійснення маркетингової діяльності підприємства виявляє маркетингове середовище підприємства, в умовах якого воно існує, функціонує і на ситуаційні виклики якого маєвчасно та адекватно реагувати.

Застосування маркетингу дозволяє малим підприємствам перебудувати свою виробничо-господарську діяльність з урахуванням вимог, пропонованих ринком, тому що маркетинг для даних об'єктів являє собою комплексну систему організації виробництва і збуту продукції, що ґрунтується на вивченні споживчого попиту і можливостей збуту товарів і послуг підприємства. У науковій літературі вчених-економістів у вирішенні проблем щодо формування та реалізації політикивсферімалогобізнесу О.М. Азарян, Л.В.Балабанової, М.Г.Білопольского, Г.К.Губерної,Лутай Л.А., В.К.Мамутова, Л.О.Омелянович, В.Ф.Оніщенка В.В.Рибака, А.А.Садєкова, М.Г.Чумаченко, О.О.Шубіна та інших можна зустріти найрізноманітніші судження з приводу політики в сфері малого бізнесу та використаннямаркетингу в його діяльності[1]. Однак теоретичні основи цієї політики в сучасних умовах розроблені недостатньо і практично

відсутні рекомендації з використання маркетингового підходу при розробці і реалізації стратегії економічної безпеки суб'єктів малого бізнесу [2].

На сьогодні маркетингова діяльність підприємства є неефективною без застосування інформаційних технологій. Така ситуація склалась через розвиток комп'ютерних технологій та Інтернету. У сучасних маркетингових підходах важливе значення надається маркетинговим дослідженням. Маркетингові дослідження – це систематизований, послідовний процес збирання, нагромадження, оброблення та аналізу інформації, яка відображає конкурентну ситуацію на досліджуваному ринку. Інформаційні технології дають змогу оперативно отримувати таку інформацію та аналізувати її у потрібному підприємству ракурсі. Цей процес ніколи не припиняється та дає змогу підприємству підвищити ефективність маркетингової діяльності.

В останній час стали використовуватись такі терміни, як «традиційний (старий)» та новий маркетинг. Мається на увазі, що перший орієнтований на збільшення об’єму продажів, ринкової долі, прибутку, тоді як новий маркетинг – на підвищення вартості бізнесу, значущу частину якого можуть складати нематеріальні активи, що включають споживчий капітал. З цієї точки зору посилюється орієнтація на довгострокову перспективу всіх напрямів маркетингової діяльності. Зокрема, затрати на рекламу повинні бути інвестиціями у вартість торгової марки, тобто – в майбутній прибуток. У даному випадку реклама повинна бути спрямована на створення торгової марки, яку будуть впізнавати на протязі довгострокового періоду, та формування лояльності у споживача.

Її ефективність можна оцінити за допомогоюспівставлення росту вартості торгової марки до витрат на дане проведення рекламної кампанії. Як стверджують Г. Хемел та К.К. Прахалад, перспективи підприємства залежать не на функціонуючих, а на майбутніх ринках, які ще не існують, але їх необхідно уявляти вже сьогодні і створювати навіть протягом п’яти, десяти і більше років. Концепція, запропонована цими вченими, має назву «інтелектуальне лідерство». При цьому в центрі уваги автори поставили споживача: маркетингові зусилля не повинні обмежуватися задоволенням існуючих запитів, а мають бути спрямовані на розробку і пропозицію такого продукту, про який споживач ще не знає. Інакше кажучи, варто задовольняти не просто примхи споживача, а формувати його потреби, створюючи для себе ринок [3].

Сучасний маркетинг повинен базуватися на швидкому, гнучкому плануванні нововведень, в центрі яких завжди повинен бути споживач. Нові продукти можуть створити нові ринки, а на існуючих ринках допомагають потіснити конкурентів. Якщо найчастіше пріоритети віддавалися мінімізації ризику виходу на ринок з новим продуктом, то на сьогодні пріоритети зміщуються у бік прискорення виходу на ринок, прагнення стати на ньому піонером, що, як правило, має більшу долю ринка.

Розвиток цілісного маркетингу суттєво змінює роль відділу маркетингу. Маркетинг занадто важливий, щоб ним займався лише цей відділ. Задача відділу маркетингу – це координація робіт з маркетингу. Саме підприємство – великий відділ маркетингу. Маркетинг повинен бути цілісним, а не

обмежуватися одним «профільним» відділом. Керівники та співробітники підприємства свою діяльність незалежно від того, де вони працюють, повинні планувати та оцінювати під кутом зору маркетингу. При цьому посилюється роль маркетингової грамотності всього персоналу підприємства та підвищення кваліфікації керівників та співробітників маркетингової служби.

Література

1. Азарян О. Генезис трансформації роздрібної торгівлі в Україні та формування сучасної парадигми її розвитку / О. Азарян, В. Соболєв // Маркетинг в Україні. – 2009. – № 5. – С. 34-37.

2. Александрова Г.М. Вплив факторів зовнішнього оточення на стан ресурсного забезпечення торговельних підприємств / Г.М. Александрова // Торгівля і ринок України: тем. зб.наук. праць. – Донецьк : Вид-во ДонНУЕТ, 2008. – Вип. 26, т. 1. – С. 155-164.

3. Еванс Дж. Р. Маркетинг / Р. Дж. Еванс. - М. : Экономика, 1993. – 371 с.

Друшляк А.В., *соискатель*
Харьковский государственный университет питания и торговли
г. Харьков, Украина

ОСОБЕННОСТИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА И НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ ДОХОДА ТОРГОВОГО ПРЕДПРИЯТИЯ ПРИ ОПЕРАЦИЯХ С ОТДЕЛЬНЫМИ ВИДАМИ ЗАПАСОВ

Эффективный учет и налогообложение операций торгового предприятияс запасами является важной составляющей процесса управления, контроля, анализа работы хозяйствующего субъекта. На практике, работа любых машин, оборудования или механизмовпрактически не обходится без их ремонта либо технического обслуживания силами хозяйствующего субъекта, при которых используются запасные части – узлы, детали, механизмы, используемые для замены изношенных либо вышедших из строя частей машины. Часть демонтируемых при ремонте неисправных деталей пригодна для дальнейшего использования в качестве лома, утиля,либо (после восстановления) – как запасные части.

В Инструкции № 291 [2], регулирующей назначение и порядок ведения счетов бухгалтерского учета,в комментарии к счету 23 «Производство» указано, что доход при оприходовании подобных запасов не отражается, но при этом уменьшается себестоимость услуг по ремонту. Однако, в бухгалтерском учете доход признается при увеличении актива либо

уменьшении обязательства, обуславливающем возрастание собственного капитала. При определении дохода от подобных операций не учитываются некоторые особенности функционирования торгового предприятия, как, например, отсутствие процесса производства готовой продукции, выполнения подрядных работ и т.п. В своих работах отечественные специалисты [1, 4, 7] предлагают в подобных случаях два противоречивых решения -отражать доход по полученным после ремонта активам либо уменьшать себестоимость услуг по ремонту. Поэтому проблема отражения дохода от оприходования запасов при ремонте оборудования торговых предприятий является актуальной. Целью и задачами данного исследования является установление особенностей отражения в налоговом и бухгалтерском учете дохода от операций по оприходованию запасов после ремонта основных средств торгового предприятия. Инструкцией № 291 [2] установлено, что себестоимость услуг по ремонту, проведенного ремонтным подразделением предприятия, уменьшается на стоимость материалов (в том числе запасных частей), полученных при его проведении, пригодных к дальнейшему использованию и оприходованых в составе запасов. Если полученные от ремонта запасы принесут в дальнейшем экономическую выгоду, то они приходуются с соответствующим исключением их стоимости из себестоимости ремонта. При этом отметим, что счет 23 «Производство» предназначен для обобщения информации о расходах на производство продукции (работ, услуг). Особенность же деятельности торговых предприятий, в общем случае, состоит в отсутствии стадии производства, как организационно-технического процесса. Следовательно, применять правила учета запасов, предусмотренные для учета производствапродукции (работ, услуг) при оприходовании запасов от ремонта основных средств торгового предприятия – нецелесообразно.

Национальные стандарты бухгалтерского учета [6] устанавливают правила, согласно которым доход признается, в том числе, при увеличении актива, при условии, что оценка дохода может быть достоверно определена. Поэтому, если полученные вследствие ремонта детали, лом и т.п. признаются активами и приходуются как запасы, то одновременно в бухгалтерском учете должен отражаться доход. Демонтируемые запасы признаются активами, если существует вероятность того, что предприятие в будущем получит экономические выгоды, связанные с их использованием и их стоимость может быть достоверно определена. Согласно п.2.12Методических рекомендаций [3] запасы, полученные в процессе ремонта и улучшения (модернизации, достройки, реконструкции основных средств) приходуются по чистой стоимости реализации или в оценке возможного их использования, которая может быть определена исходя из стоимости подобных запасов при наличии их на балансе предприятия, с учетом степени их пригодности к эксплуатации. Расходы на ремонт демонтированных запасов (запасных частей), связанные с приведением их состояние, в котором они пригодны для использования в запланированных целях (расходы на доработку и повышение качественных и технических характеристик), включаются в их первоначальную стоимость.

Статьей пп.4 п.5 ст. 135 НКУ [5] установлено, чтостоимость бесплатно

полученных налогоплательщиком товаров при расчете налога на прибыль включается в прочие доходы. Для интерпретации термина «бесплатно полученные товары» целесообразно обратиться к пп.13. п. 1 ст. 14 НКУ [5] , которая устанавливает, что бесплатно предоставленными являются товары, передаваемые предприятием другой стороне согласно договора дарения либо иного договора, не предусматривающим компенсации за передачу товарно-материальных ценностей. Поскольку, при самостоятельном ремонте собственных основных средств гражданско-правовые отношения со сторонними организациями по передаче демонтированных деталей отсутствуют, то в составе дохода в налоговом учете по налогу на прибыль стоимость оприходованных от демонтажа запасов не отражается.

Вывод - стоимость материалов, полученных при самостоятельном ремонте основных средств торговым предприятием включается в бухгалтерском учете в доходы, а при расчете налога на прибыль – нет.

Литература

1. Грачева Р. Запасные части// Дебет-Кредит.2004.№21.С.17.

2. Инструкция о применении Плана счетов бухгалтерского учета активов, капитала, обязательств и хозяйственных операций предприятий и организаций, утверждена приказом Министерства финансов Украины от 30 ноября 1999 года № 291[Электронный ресурс] / Верховный Совет Украины. – Режим доступа: zakon.rada.gov.ua.

3. Методические рекомендации по бухгалтерскому учету запасов, утвержденных приказом Министерства финансов Украины от 10 января2007 года № 2[Электронный ресурс] / Верховный Совет Украины. – Режим доступа: zakon.rada.gov.ua.

4. Назарбаева И. «Шинно-аккумуляторный» учет// Бухгалтерия.2006.№ 37.С.34.

5. Налоговый кодекс Украины 2755-VI: Офиц. текст с изм., по состоянию на 01.04.2013 [Электронный ресурс] / Верховный Совет Украины. – Режим доступа: zakon.rada.gov.ua.

6. Положение (стандарт) бухгалтерского учета №15 «Доход», утверждено приказом Министерства финансов Украины от 29 ноября 1999 года № 290 [Электронный ресурс] / Верховный Совет Украины. – Режим доступа: zakon.rada.gov.ua.

7. Самарченко Е. Запасные части// Бухгалтерия.2002.№ 39/1-2.С.44.

Дубовик А.В., *аспірант кафедри «Бухгалтерський облік і аудит»*
Чернігівський державний технологічний університет
м. Чернігів, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Інноваційно-інвестиційна діяльність являється незамінною частиною сталого економічного розвитку вітчизняної економіки. Дві взаємопов'язані економічні категорії («інвестиції» та «інновації») надають можливість підприємствам використовувати новітні технології під час виробничого процесу та залучати великі обсяги капіталу для виробництва конкурентоспроможної продукції. Проте на даний момент часу, ще не сформованого чіткого механізму створення відповідних умов для безпечної діяльності як вітчизняних, так і зарубіжних інвесторів. Масштабність проблеми полягає ще в тому, що інвестиційний процес потребує своєчасного реагування на зміни, що відбуваються у світовій та українській економіці, а це вимагає, в свою чергу, створення відповідних програм, стратегій для реалізації інноваційно-інвестиційної діяльності, забезпечення правовою та нормативною базою, що відповідають міжнародним стандартам інвестування.

Сучасна інноваційно-інвестиційна політика держави спрямована на забезпечення модернізації, технічного й технологічного переоснащення виробництва та формування конкурентоспроможного промислового комплексу [1, с. 40].

Держава може впливати на процес інноваційно-інвестиційної діяльності прямими методами за допомогою державного сектору економіки, і опосередковано, надавши повноваження органам виконавчої влади: Національному банку України, Фонду держмайна, Державному антимонопольному комітету, органам держарбітражу та позабюджетним фондам та регіональним органам виконавчої влади.

Створений механізм регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності дозволяє державі підтримувати позитивний інвестиційний клімат для вітчизняних і іноземних інвесторів, визначати пріоритетні напрями для ведення інноваційної діяльності підприємств і використовувати такі складові державного регулювання:

- інноваційно-інвестиційні стратегії, програми;
- державні преференції (податкові, митні, фінансові пільги інноваційно-активним суб'єктам підприємницької діяльності);
- державне замовлення на інноваційну продукцію;
- стандартизація та сертифікація продукції;
- розвиток венчурного виробництва;
- створення технопарків, технополісів, промислових парків, інноваційних

центрів;

- посилення зв'язків наука-виробництво, розбудова дослідницьких університетів;
- стимулювання інноваційних кластерів;
- інформаційно-методичне забезпечення всіх стадій інноваційного процесу;
- прогнозування інвестиційних ресурсів, науково-технічної діяльності, технологічного розвитку.

Основними напрямами реалізації інноваційно-інвестиційної політики в Україні є:

1) створення ефективної системи поєднання досягнень науки, виробництва і ринку;

2) вибіркова підтримка цільових досліджень за державними замовленнями;

3) створення системи позабюджетних джерел фінансування науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт та освоєння виробництва прогресивної техніки;

4) забезпечення випереджаючого зростання виробництва наукомісткої експортно-орієнтованої продукції та освоєння виробництва імпортозамінної техніки;

5) формування та розвиток науково-технічної інформаційної бази;

6) підтримка розвитку принципово нових енерго- та ресурсозберігаючих технологій;

7) інвестиційне забезпечення та державна підтримка техніко-технологічного переоснащення виробництва;

8) створення сприятливих нормативно-правових, митно-тарифних, бюджетно-податкових умов для виходу високотехнологічних підприємств на зовнішні ринки [2].

Слід зауважити, що для державного сектору актуальними, а відповідно, і пріоритетними повинні бути наступні напрями інвестування: розвиток і модернізація паливно-енергетичного комплексу, створення власної бази – інфраструктури енергоносіїв, впровадження енергозберігаючих технологій; структурна перебудова національної економіки (розвиток інфраструктурних галузей з використанням інноваційних проектів; реконструкція і створення нових екологічно чистих виробництв); інвестування галузей і виробництв, які сприяли б розширенню конкурентного середовища, розвитку приватизації і підприємництва; вибіркове інвестування і державна підтримка виробництв, які потребують оновлення фондів і мають значний інноваційний потенціал, з допомогою якого можна здійснити нарощування обсягів виробництва; припинення інвестування неперспективних, технологічно відсталих, збиткових виробництв [3, с. 5].

Література

1. Олешко А.А. Державне регулювання інноваційно-інвестиційного розвитку України. / Формування ринкових відносин в Україні № 10 (137). – 2012. – С.39-42.

2. Гальчинський А.С. Інноваційна стратегія українських реформ. / А.С.Гальчинський. В.М.Геєць, А.К.Кінах, В.П.Семиноженко. – К.: Знання України. 2002. – 336 с.

3. Денисенко М.П. Сучасний стан державного регулювання інвестиційних процесів на регіональному рівні. / Інвестиції: практика та досвід. № 15. – 2012 р. – С. 4-6.

4. Музиченко А.С. Інвестиційна діяльність в Україні. Проблеми регулювання. – К.: Кондор, 2009. – 406 с.

Єлісєєва В.О., *студентка*
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені М. Туган – Барановського
м. Донецьк, Україна

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НАУКОВО - ДОСЛІДНИХ РОБІТ

Найважливішим фактором успішного функціонування будь-якої галузі є масштабне впровадження досягнень науково-технічного прогресу на підприємства галузі. Багаторічний досвід підтверджує, що понад 90% приросту продуктивності праці, більше половини економії витрат і 60% одержуваного додаткового прибутку досягається за рахунок використання в народному господарстві досягнень науково-технічного прогресу.

Науково-дослідницька діяльність бюджетних установ прямо пов'язана з виконанням бюджетних наукових програм або замовлень за укладеними угодами. Необхідним елементом контролю за використанням коштів на науково-дослідницькі розробки, дослідження є належна організація обліку витрат на їх виконання. Саме ця необхідність і зумовлює актуальність обраної теми.

Метою даної роботи є висвітлення основних особливостей бухгалтерського обліку науково-дослідних робіт.

Вивченням цієї теми займалися такі видатні вчені як Ф. Бутинець, С. Івахненков, М. Лучко, Л. Терещенко, С. Свірко, Н. Хорунжак, С. Сисюкта інші..

Основоположним аспектом вивчення будь-якого виду обліку є визначення його нормативної бази. Бухгалтерський облік науково-дослідницької діяльності регламентують наступні нормативно-правові акти: Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 08.09.2001 № 3715-VI; Порядок формування та виконання замовлень на проведення фундаментальних наукових досліджень, прикладних наукових досліджень та

виконання науково-технічних (експериментальних) розробок за рахунок коштів державного бюджету, затверджений Кабінетом Міністрів України від 15.11.2011 № 1084; Типове положення зпланування, обліку і калькулювання собівартості науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, затверджене Кабінетом Міністрів України від 20.07.1996 № 830 (далі – Положення № 830).

Загальні відмінності наукового виробництва такі:

1. Невизначеність, імовірнісний характер майбутнього результату. Зокрема, можна отримати як позитивний, так і негативний результат, що також є продуктом діяльності.

2. Непередбачуваність досягнень, що пояснюється творчим характером наукової праці — доцільної діяльності людини з пізнання та теоретичної схематизації об'єктивних знань щодо дійсності.

3. Нематеріальний характер наукової продукції, що походить від інших характеристик результату — невідчужуваності, складності вимірювання.

4. Неповторність наукової продукції, пов'язана із самими характеристиками наукової праці. Вона полягає в отриманні внаслідок кожного окремого дослідження результату, який не має аналогів.

5. Цциклічність процесу наукового дослідження, яка пов'язана з етапами наукових досліджень.

6. Цілісність продукції наукового виробництва, що полягає в наданні статусу продукції кінцевому, а не проміжним за циклами результатам.

7. Продуктивність та високий рівень інтелектуальності продукції, що пояснюється високим рівнем затрат праці в загальній структурі затрат наукового виробництва, при цьому в складі затрат праці безумовно переважає висококваліфікована праця наукових працівників.

8. Специфічність предмета праці, яким виступає сума нагромаджених знань у відповідній галузі. На відміну від матеріального виробництва зазначені предмети праці не споживаються повністю, а використовуються, впливаючи на результат дослідження [1].

Усі види науково-дослідницької діяльності умовно можна поділити на основну та допоміжну. Основною вважається діяльність по виконанню бюджетних наукових програм по замовленнюдержави , тобто за рахунок бюджетних коштів. Допоміжна діяльність пов'язана з виконанням науково-дослідних робіт за угодами з замовниками за рахунок коштів останніх.

Згідно Положення № 830 визначає обчислення собівартості науково-дослідних робіт. До собівартості зараховують витрати, пов'язані з їх виконанням головною організацією, а також витрати на виконання цих робіт сторонніми організаціями.

Оцінка собівартості науково-дослідних робіт в структурних підрозділах установи повинна бути зіставною як у частині планових та звітних даних, так і у частині показників класифікації витрат.

Усі ці витрати відносять до вартості замовлення за той звітний період, в якому вони були здійснені, незалежно від часу їх оплати [2].

Щодо відображення операцій по виконанню замовлень на науково-дослідних робіт а рахунках бухгалтерського обліку, то для цього

використовують рахунки класу 3, 6, 7, 8. Для обліку витрат на виконання науково-дослідних робіт за договорами та розрахунками із замовниками та співвиконавцями планом рахунків передбачено такі субрахунки: 351 «Розрахунки із замовниками з авансів на науково-дослідні роботи»; 634 «Розрахунки із замовниками за науково-дослідні роботи, що підлягають оплаті»; 723 «Реалізація науково-дослідних робіт за договорами»; 823 «Витрати на науково-дослідні роботи за договорами».

Витрати, пов'язані з виконанням науково-дослідних робіт за договорами, обліковують за дебетом субрахунку 823 в кореспонденції з кредитом рахунків запасів, грошових коштів та зобов'язань. За кредитом субрахунку 823 відображають фактичну собівартість виконаних і зданих замовнику науково-дослідних робіт у кореспонденції з дебетом субрахунку 723. Витрати з незакінчених тем до повного їх закінчення і здачі замовникам обчислюють у складі незавершеного виробництва, вартість якого оцінюють за фактичними витратами згідно з карткою аналітичного обліку витрат на замовлення (тему науково-дослідних робіт) [3].

Аналітичний облік витрат науково-дослідних робіт за договорами із замовниками ведеться в картках обліку фактичних витрат на проведення науково-дослідних робіт у розрізі встановлених статей калькуляції.

На сьогоднішній день існує ряд проблем в обліку науково-дослідних установах. Зокрема невирішеним питанням методології є відображення витрат на науково-дослідні роботи. Для відображення їх в обліку використовують помітку «Інші» в кореспонденції з субрахунком 826 «Видатки до розподілу». Внаслідок цього в аналітиці обліку відображається неповна інформація про види непрямих витрат, що заважає оперативному плануванню та управлінню витратами. Тож можна ввести новий аналітичний рахунок 8261 «Непрямі витрати на науково-дослідні роботи».

Таким чином, облік науково-дослідницької діяльності досить трудомісткий процес, що має свої особливості та складності. Помилка у обчисленні витрат на здійснення науково-дослідних робіт автоматично призводить до цілої серії помилок і порушень, які є найважчими за своїми наслідками. З метою уникнення помилок в обліку науково-дослідницької діяльності необхідно знати чинне законодавство, яке регулює розрахунки, пов’язані з обліком науково-дослідних робіт та відповідну методику обчислення.

Література

1. Джога Р.Т., Свірко С.В., Сінельник Л.М. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: Підручник,— К.:КНЕУ. – 2003. с. 212.

2. О. Крылова. Учёт научно-исследовательских работ./ Всё о бухгалтерском учёте № 104, 2011. – с. 56 – 57.

3. Пілюшенко В.Л., Шкрабак І.В. Славенко Е.І. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення: Навч. посібник. - Київ: Лібра, 2009. - 344 с.

***Жалдак Г.П.**, аспірант*
Національний технічний університет України «КПІ»
м. Київ, Україна

АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Тенденції розвитку інноваційної діяльності підприємств машинобудування характеризуються диспропорційністю та нестабільністю, неузгодженням балансу соціального й економічного розвитку. У контексті існуючих соціально-економічних трансформацій розвитку відбувається перенесення критеріїв ефективності економічної діяльності у сферу соціальної діяльності. Вона займає все більш вагомі позиції у стратегічних пріоритетах розвитку економіки. Необхідність посилення соціальної орієнтації машинобудівних підприємств актуалізує питання виявлення основних аспектів розвитку соціальних інновацій на підприємствах машинобудування.

Ще у 1919 році Г. Фордом було усвідомлено усю важливість розвитку соціальних інновацій у машинобудуванні. Тоді компанія Ford Motor вперше почала впроваджувати соціальні інновації, витрачати частину прибутку на покращення умов праці та якість життя працівників. Не зважаючи на наявність критики у бік соціальних інновацій, криза 2008року підтвердила їх стійкість. Зараз покращення якості життя стало глобальним трендом. Відповідно і відношення до соціальних інновацій змінились. Власники підприємств не прямолінійно відносяться до способів отримання прибутків, вагомого значення для підприємств машинобудування набуває концепція сталого розвитку. Стало усвідомленим, що для довготермінового існування і постійного отримання прибутків необхідним є турбота про суспільство. Відбувається переоцінення ролі бізнесу з боку суспільства: він розглядаєтьсяяк активний учасник у вирішення соціальних проблем. Фізично важка, шкідлива для здоров'я, монотонна праця витісняється висококваліфікованою, де правилом стає творча діяльність, з високим рівнем розвитку техніки, технології, що безпосередньо характеризує рівень розвитку всього суспільства. Прогресивний соціальний розвиток визначається як процес, що веде до підвищення відповідальності за результати колективної праці, росту продуктивності праці, скорочення витрат робочого часу, забезпечує додатковий економічний ефект виступає ефективним джерелом економічного розвитку машинобудівних підприємств. Результати соціальної діагностики машинобудівних підприємств, дозволили зробити висновок, що для ефективного розвитку соціальних на машинобудівних підприємствах керівництву необхідно звернути увагу на:

1. Розвиток освіти та науки. Для модернізації підприємств необхідні кадри світового рівня, а отже підприємствам, як заінтересованим сторонам, необхідно підтримувати професійну освіту, сприяти появі у країні

висококваліфікованих кадрів. Ще одна проблема, яка з цим тісно пов'язана – падіння престижу технічних професій, прямою задачею кожного промислового підприємства є повернення престижу компаній

2. Необхідність розвитку корпоративно соціальної відповідальності. Важливим соціальним чинником формування інноваційного суспільства є забезпечення соціальної відповідальності бізнесу. Як зазначено у Звіті про розвиток соціальної відповідальності бізнесу в Україні, підготовленого Українською маркетинговою групою для Офісу координатора системи ООН в Україні [1], соціальна відповідальність бізнесу є одним з ключових факторів для побудови ефективного діалогу між урядом, бізнесом і громадянським суспільством. Ступінь розвитку соціальної відповідальності бізнесу відображає рівень партнерства між компаніями, урядовими структурами та головними дійовими особами громадянського суспільства під час вирішення соціальних проблем та інноваційного розвитку суспільства в цілому. Згідно з визначенням Форуму соціально відповідального бізнесу України, соціальна відповідальність бізнесу - відповідальне ставлення будь-якої компанії до свого продукту або послуги, до споживачів, працівників, партнерів. Це активна соціальна позиція компанії, яка полягає у гармонійному співіснуванні, взаємодії та постійному діалозі із суспільством, участь у вирішенні гострих соціальних проблем [2]. Проведене IBM Institute for Business Value опитування 250 лідерів світового бізнесу показав, що більш ніж 2/3 (68%) всесвітньо відомих компаній розглядають корпоративну соціальну діяльність як нове джерело доходів, а майже 54% респондентів впевнені, що корпоративна соціальна діяльність сприяє отриманню нових конкурентних переваг компанії на ринку [3].

3. Забезпечення працівників належними умовами праці, вдосконалення системи охорони здоров'я, оплати праці (матеріальне та моральне стимулювання), реалізація ініціатив по розвитку соціального капіталу, підвищення продуктивності праці. Причина низької продуктивнності – ймовірний компенсаційний опортунізм з боку найманих працівників як відповідь на занижені стандарти оплати й погані умови праці в цілому.

4. Розвиток соціальної інфраструктури (особливо відомчої, що знаходиться на балансі машинобудівних підприємств). Соціальна інфраструктура являє собою комплекс закладів, установ, підприємств сфери послуг та сфери господарства, що виконують специфічні суспільні функції, безпосередньо спрямовані на задоволення особистих, матеріальних і духовних потреб людей з метою підвищення їх життєвого рівня. Розвиток соціальної інфраструктури належить до найважливіших факторів, що визначають кількісні та якісні параметри соціальних процесів. Соціальна інфраструктура відіграє значну роль у формуванні умов відтворення населення, його фізичного й інтелектуального розвитку, забезпеченні належного рівня та якості життя людей.

Література

1. Звіт про розвиток соціальної відповідальності бізнесу в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.un.org.ua/files/SURVEY_UKR.pdf.

2. Attaining Sustainable Growth Through Corporate Social Responsibility. IBM Institute for Business Value, 2008. - P. 3. - С. 3-24.

3. Куліш А. Соціальна відповідальність бізнесу в банківській сфері у запитаннях і відповідях / А. Куліш. - К., 2008. - 80 с.

***Зелена М. І.**, асистент кафедри управління персоналом та економіки праці*
***Мамчур О.І., Кобилянко Т.В.**, студенти*
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький, Україна

ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ ВТОМИ У ПРАЦІВНИКІВ

Проблема профілактики втоми є особливо актуальною, адже необхідність прискореної переробки інформації, напружений графік роботи, скорочення часу на спілкування з рідними, збільшення відповідальності, загострення конкуренції, постійні стреси інтенсивно впливають на професійну діяльність працівників, що вимагає від них значних фізіологічних та психологічних зусиль. На успіх діяльності особливо впливає стан людини. Будь-який вид діяльності викликає втому, що призводить до погіршення кількісних та якісних показників роботи. Саме тому виникає необхідність обґрунтувати основнізаходи, спрямовані на запобігання втоми у працівників.

Виробнича втома як наслідок впливу на організм працівника трудових навантажень і умов виробничого середовища, з одного боку, відіграє захисну роль, а з іншого – стимулює відновлювальні процеси і підвищення працездатності. Тому заходи по боротьбі з втомою спрямовуються на:

- віддалення розвитку втоми в часі;
- недопущення глибоких стадій втоми і перевтоми працівників;
- прискорення відновлення сил і працездатності [1].

Комплекс заходів профілактики втоми включає у себе такі компоненти:

1. Комфортне робоче місце. Потрібно обладнати все так, щоб робоче місце не сприяло ще більшій втомі: зручно розташувати меблі, відрегулювати спинку крісла, обрати максимально комфортний стіл [2]. Залежно від росту людини висота стола при звичайній роботі сидячи має становити 700-750 мм. Створити умови для роботи сидячи, якщо є можливість, бо у такому разі продуктивність праці збільшиться на 5-10 % порівняно з роботою стоячи. Найбільш зручними стільцями для роботи сидячи вважаються поворотні стільці із сидінням, опорою для рук та спинкою, які регулюються. Від меблів на робочому місці залежить настрій і продуктивність праці робітників [3]. Робоче місце не повинно створювати труднощі.

2. Комфорт і відпочинок. Варто наповнити робоче місце якомога більшою кількістю приємних моментів. Наприклад, можна поставити біля комп'ютера цікавий вазон, постелити під ноги килимок, слухати улюблену музику, якщо все це не заважає роботі. Зазвичай відпочинок включає в себе такі стадії: стомленість, розслаблення, відновлення сил, розвага. Вихідні дні необхідні кожній людині, оскільки закладений в нас природою біоритм розрахований на 5-6 днів плідної діяльності. Вже на шостий день продуктивність праці різко падає, а на сьомий стає дуже малою. Коли людина працює весь тиждень без відпочинку і при цьому прагне підтримувати однаковий рівень віддачі, вона піддає себе колосальним навантаженням, що зношують організм і розхитують нервову систему. Багатьом буває необхідний денний сон. Його називають післяобіднім, проте лягати спати слід не відразу після трапези, а через 30-60 хвилин. Тривалість такого відпочинку не повинна перевищувати 2 години.

Управління мікрокліматом здійснюється за допомогою провітрювання робочого приміщення, вологого і сухого. Якщо є можливість поставити в своєму куточку невеликий вентилятор, то нею неодмінно потрібно скористатися [4].

3. Правильне харчування. Повноцінний сніданок перед виходом на роботу зарядить на весь день і додасть гарного настрою. Обідню перерву також не слід пропускати, адже це не тільки черговий прийом їжі, але й час відпочинку та відновлення сил. Існують певні правила харчування:

– їсти треба помірно;

– їжа повинна бути повноцінною: у ній повинні бути присутніми в достатній кількості білки, жири, вуглеводи, мінеральні речовини, вітаміни;

– необхідно дотримуватися режиму харчування [5].

4. Відмова від шкідливих звичок. Куріння зменшує кількість кисню у крові, що сприяє втомі, стресу і погіршенню самопочуття. Потрібно частіше займатися спортом, адже це позитивно впливає на працездатність людини [2].

Слід також відмітити засоби екстреного підвищення працездатності і віддалення втоми. Це, зокрема, різні хімічні стимулятори. Одна група цих стимуляторів включає речовини, які впливають на обмінні процеси, зменшуючи несприятливі гуморальні зрушення. Це глюкоза, фосфати, аскорбінова кислота, вітаміни та мікроелементи. Друга група стимуляторів включає речовини, які діють спеціально на нервову систему. До них належать фенамін, препарати лимоннику, женьшеню, кофеїнта ін. Вони можуть давати як справжню стимуляцію за рахунок активізації відновлювального процесу по ходу роботи, так і призводити до збільшення функціональних затрат через віддалення процесу гальмування. При цьому порушення коркової нейродинаміки погіршує якість виконання роботи, особливо там, де необхідна координація рухів [1].

Покращення соціально-психологічного клімату в організації, скорочення втрат робочого часу, високий рівень мотивації праці, впровадження інновацій, ефективна система стимулювання результатів діяльності, індивідуальний розвиток кожного працівника як особистості – усі ці фактори мають особливе значення в підвищенні працездатності працівників.

Втома і діяльність працівника – це два нероздільні поняття, тому

представлені нами заходи, спрямовані на запобігання втоми, дозволяють зменшити до мінімуму вплив негативних наслідків професійної діяльності. Від моральної готовності адекватно сприймати і долати труднощі залежить успіх кожного працівника. Ефективність трудової діяльності кожного працівника та якість його роботи значною мірою залежить від стану його здоров'я. Саме тому необхідно вести правильний спосіб життя, так керувати своїми емоціями, почуттями, звичками, щоб завжди підтримувати свою працездатність на високому рівні, а будь-яка стресова ситуація перетворювалась на можливість реалізувати свої амбіції.

Література

1. Крушельницька Я. В. Фізіологія і психологія праці [Електронний ресурс] : підручник / Я. В. Крушельницька. – К. : КНЕУ, 2003. – 367 с. – Режим доступу : http://studentbooks.com.ua/content/view/948/76/1/0/.

2. Как научиться бороться с усталостью на работе [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.career.ua/news/nid_4809/.

3. Данюк В. М. Організація праці : навч. посібник / В. М. Данюк, А. С. Тельнов, С. Л. Решміділова ; за заг. ред. В. М. Данюка. – К. : КНЕУ, 2009. – 332 с.

4. Режим праці і відпочинку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://wayoflife.dp.ua/pro-zdorovyj-obraz-zhyttya/rezhym-praci-i-vidpochynku/

5. Все про здоров'я [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://healt.blog.net.ua/2010/10/19/pravylne-harchuvannya/.

***Ізмайлова Н.В.**, к.е.н., доцент кафедри фінансів*
***Колос В.І.**, студент*
Криворізький економічний інститут
ДВНЗ «Криворізький національний університет»
м. Кривий Ріг, Україна

ОЦІНКА СТАНУ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Відомо, що оптимальна сума чистого оборотного капіталу залежить від особливостей діяльності підприємства, зокрема, від масштабів її діяльності, об'ємів реалізації продукції, швидкості обернення матеріальних запасів і дебіторської заборгованості. Автори погоджуються з висновками, зробленими у праці І.О.Школьника де визначено, що стан оборотного капіталу підприємств України у розрізі видів економічної діяльності має суперечливу динаміку [1]. Для розрахунку оборотного капіталу на макрорівні використано методику І.О.Бланка, Е.Нікбахта, А.Гроппеллі, де величина оборотного капіталу визначається як різниці між поточними активами та поточними пасивами. За основу взято працю І.О.Школьника, С.В.Лєонова, І.М.Боярко, А.Ю.Семенова [1], де науковці визначили чистий оборотний капітал підприємств України за видами економічної діяльності за 2005 – 2010 рр. Ця інформація була доповнена авторськими розрахунками за 2011 р. [2, 3].

Метою роботи встановлено: на основі статистичної інформації оцінити розмір, динаміку та ефективність використання оборотного капіталу вітчизняних підприємств за видами економічної діяльності.

Темп росту оборотного капіталу протягом 2006 – 2011 рр. (табл. 1) показав, що найбільше зростання цього показника відбувалось у сільському господарстві, мисливстві та лісовому господарстві, фінансовій діяльності. У промисловості, діяльності транспорту та зв'язку, будівництві та операцій з нерухомим майном цей показникпротягом періоду мав нестабільний характер, і на початок 2011 р. знизився майже у половину за рахунок збільшення поточних пасивів над поточними активами.

На думку Л.В.Гасенко, О.В.Луга за нульовим значенням чистого оборотного капіталу ризик втрати ліквідності досягає максимального значення, а зі зростанням значення даного показника ризик втрати ліквідності зменшується і дорівнюють нулю при максимальному значенні показника [4]. Тобто, з одного боку збільшення чистого оборотного капіталу в динаміці означає зростання ліквідності і збільшення кредитоспроможності, з іншого боку велике зростання оборотного капіталу може вказувати на не ефективну фінансову політику підприємств, котра може призвести до зниження рентабельності. Тому однозначно вважати, що збільшення оборотного капіталу в динаміці являється позитивним моментом не можна, оскільки відомо, що інвестиції на підприємстві повинні бути мінімальними.

Таблиця 1

Темп росту чистого оборотного капіталу підприємств України за окремими видами економічної діяльності за 2006 – 2011 рр., %

Види економічної діяльності	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	118,35	134,72	160,36	142,28	118,37	153,81
Промисловість	176,87	124,61	163,60	102,50	70,53	61,18
Будівництво	217,47	145,74	301,01	105,22	110,12	56,27
Діяльність транспорту та зв'язку	170,73	90,94	204,05	1,67	2447,32	52,72
Фінансова діяльність	162,83	84,81	285,19	128,46	103,72	262,16
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	219,55	28,02	432,93	-308,81	47,56	403,47
Всього	1065,81	608,85	1547,14	171,33	2897,62	989,61

Протягом 2005 – 2011 рр. рентабельність робочого капіталу (табл. 2) показала зменшення цього показника у динаміці у сільському господарстві (-2,38%),будівництві (-6,25%), фінансовій діяльності (-12,92%), що вказує на не ефективну фінансову діяльність цих підприємств. Відбулось покращення рентабельності у підприємств з операцій з нерухомим майном, оренди, діяльності транспорту та зв'язку, у промисловості за рахунок росту чистого прибутку над оборотним капіталом.

Таблиця 2

Рівень рентабельності чистого оборотного капіталу підприємств України за окремими видами економічної діяльності за 2005 – 2011 рр., %

Види економічної діяльності	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство	46,37	27,74	57,47	29,99	27,62	53,15	50,77
Промисловість	80,33	58,72	60,99	7,05	-17,62	20,93	92,76
Будівництво	17,40	32,33	13,58	-72,31	-38,25	-28,05	-34,30
Діяльність транспорту та зв'язку	298,85	142,45	214,17	3,50	4365,63	150,13	449,83
Фінансова діяльність	49,41	28,87	46,70	8,97	2,93	17,68	4,77
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	-64,14	-86,02	-1513,95	171,02	-72,06	-326,83	-24,62
Всього	428,22	204,09	-1121,05	148,23	4268,24	-112,99	539,19

Отже, наявність оборотного капіталу свідчить про те, що підприємства не тільки здатні сплатити власні поточні борги, а й мають фінансові ресурси для розширення діяльності та інвестування.

Література

1. Школьник І.О., Лєонов С.В., Боярко І.М., Семеног А.Ю. Фінансовий стан підприємств України. [Електронний ресурс] – Режим

доступу:http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/8030/1/UABS_FIN_2012_002.pdf.

2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу:http://ukrstat.gov.ua/.

3. Державний комітет статистики. Діяльність підприємств – суб'єктів підприємницької діяльності. Статистичний збірник за 2008 рік[Електронний ресурс] – Режим доступу: http://govuadocs.com.ua/tw_files2/urls_2/627/d-626987/7z-docs/1.pdf.

4. Гасенко Л.В., Луг О.В. Політика управління оборотним капіталом підприємства [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2011/Economics/10_88651.doc.htm.

Калабухова С.В., *к.е.н., доцент, професор кафедри*
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
м.Київ, Україна

КІБЕРНЕТИЧНИЙ ПІДХІД ДО АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

З погляду кібернетики процес управління складними системами полягає у здійсненні керуючих впливів системи управління на керовані підсистеми для досягнення оптимального функціонування об'єкта в цілому. При цьому головним завданням кібернетичного управління великими економічними системами є пошук та реалізація таких керуючих впливів, які за наявності зовнішніх і внутрішніх збурень середовища забезпечать гомеостатичний (постійно врівноважений) режим функціонування та розвитку системи. Структурними компонентами кібернетичного управління вважаються входи та виходи системи, орган системи управління і об'єкт системи управління.

До фундаментальних аспектів кібернетики відносять [1, с.52]:

− інформаційний, що нерозривно пов'язаний з процесами збору, накопичення, передачі та обробки інформації при будь-якому процесі управління та розвитку в людському суспільстві. При цьому врахування фактору часу дозволяє реалізувати принцип історизму при розгляді розвитку системи;

− управлінський, котрий дозволяє враховувати процеси функціонування системи та її цілепокладання і таким чином пояснювати спрямованість процесів розвитку;

− організаційний, що відображає внутрішню структуру і ступінь досконалості системи з точки зору її надійності, повноти реалізації функцій,

досконалості структури та ефективності управління.

Кібернетичний підхід, започаткований Н. Вінером та розвинений В.М. Глушковим, загалом полягає в обґрунтуванні інформаційної сутності управління, у визнанні універсальності законів управління для систем різної природи, у виявленні та організації механізмів зворотного зв'язку, що діють в системах управління, в оптимізації поведінки системи на основі зворотних зв'язків та у відповідності із заздалегідь визначеними цілями. При цьому у загальних термінах кібернетичного підходу керована система може розглядатися як чорний ящик перетворення потоку інформаційних входів у потік інформаційних виходів, в якому внутрішні деталі процесу ігноруються для спрощення.

Слід зазначити, що ефективність функціонування системи управління суб'єктом господарювання залежить від налагодження інформаційних комунікаційних зв'язків між її елементами. Під організаційними комунікаціями загалом розуміється процес, за допомогою якого керівники розвивають надання інформації великій кількості людей всередині підприємства та окремими індивідами та інститутами за її межами [2, с. 272].

Комунікаційні процеси облікової системи можуть мати внутрішньосистемний характер, який проявляється через процес обміну інформацією між елементами облікової системи з метою забезпечення інформаційних запитів внутрішніх та зовнішніх відносно системи користувачів повною та релевантною інформацією; а також міжсистемний характер, який проявляється у забезпеченні передачі інформації з налагодженням відповідного зворотного зв'язку між елементами інших систем управління нижчого ієрархічного рівня [3].

Слід відмітити, що безперервне ускладнення об'єктів управління та умов їх функціонування, різке підвищення вимог до ефективності процесів управління в умовах суттєвої апріорної та апостеріорної невизначеності бізнес-середовища зумовлюють необхідність переходу від концепції адаптивного управління до концепції інтелектуального управління підприємством. Тому на сьогоднішній день більшість суб'єктів підприємництва, котрі накопичують під час своєї діяльності величезні обсяги даних, прагнуть отримати на основі них не стільки історичну, скільки корисну інформацію.

Для отримання корисної інформації в світовій практиці найбільшого поширення набули такі методи виявлення нових знань:

• кластеризація — реалізує угрупування відносно схожих об'єктів бізнес-середовища;

• пошук асоціацій — реалізує пошук стійких комбінацій подій і об'єктів в господарській діяльності;

• дерево рішень — забезпечує побудову причинно-наслідкової ієрархії умов, що приводить до певних рішень.

Варто зауважити, що за психологічною сутністю процес прийняття рішення є вольовим актом формування послідовних дій, котрі забезпечують досягнення мети на підґрунті перетворення інформації за умов невизначеності [4]. Його суттєвою характерною рисою є обов'язкова наявність альтернатив, відсутність яких означає відсутність вибору, а за цим – відсутність вольового

акту, що унеможливлює прийняття рішення. Отже, з точки зору прийняття рішень як комунікаційного засобу цілеспрямованого управління інформаційними потребами зовнішніх та внутрішніх користувачів, процес аналітичної діяльності необхідно усвідомлювати як єдність знакового, логічного і психологічного рівнів осмислення інформації при її передачі.

Оскільки аналітичний процес забезпечує зворотний зв'язок управлінських рішень зовнішніх та внутрішніх користувачів (потоку інформаційних виходів) і облікової інформації про діяльність підприємства (потоку інформаційних входів), зменшує обсяг інформації, необхідної для прийняття рішень на різних інформаційних рівнях, шляхом генерування нових знань (прагматичної, корисної інформації) про варіанти розв'язання управлінських проблем (через «чорний ящик» аналітичного процесу), то у зв'язку із цим пропонується для аналітичного забезпечення бухгалтерського менеджменту застосовувати кібернетичний підхід (рис. 1).

Необхідно підкреслити, що значна частина облікових даних зберігається, передається і обробляється у формі знаків (алфавітних та цифрових символів), зафіксованих у різних документах або інших повідомленнях.

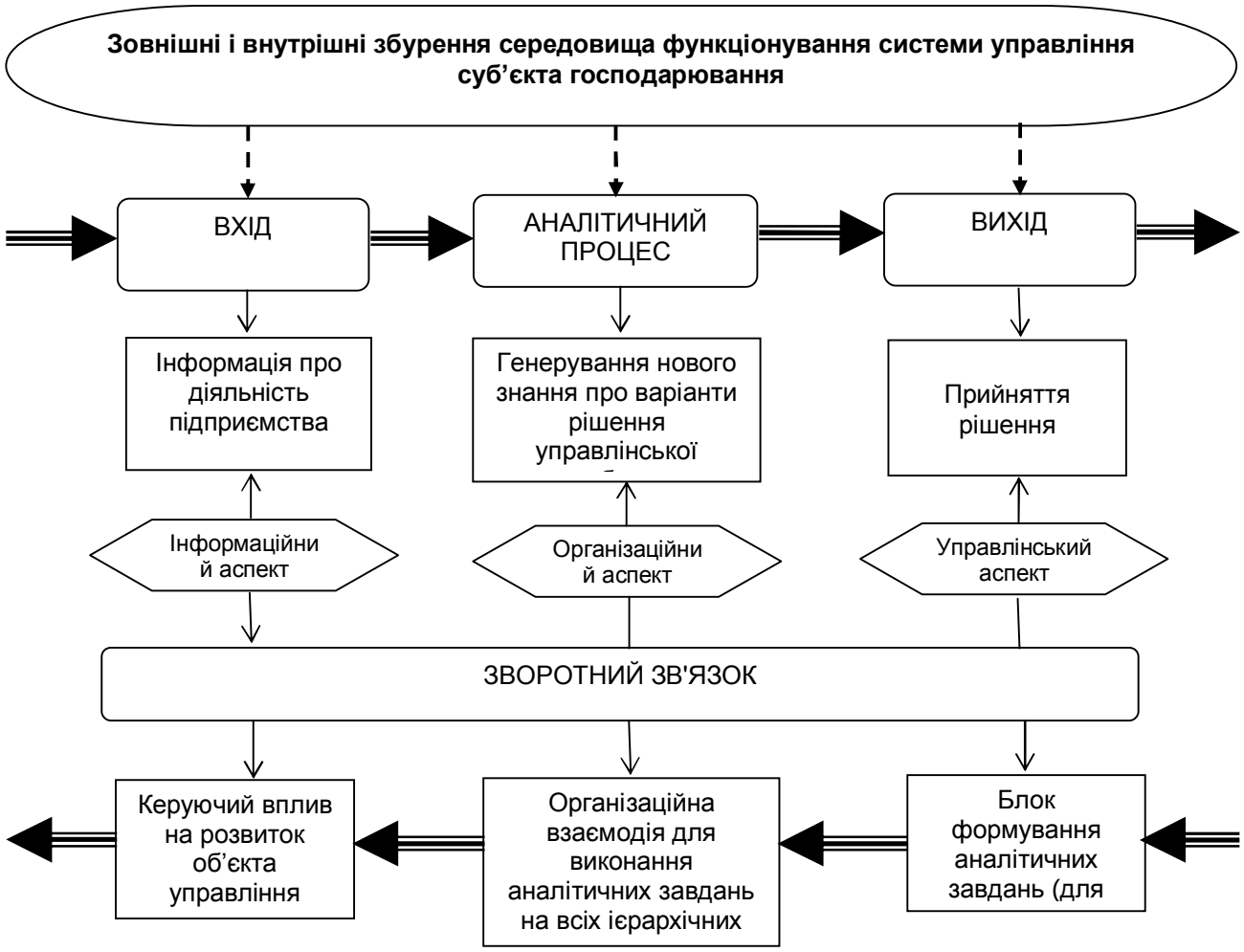

Рис.1. Схематичне зображення застосування кібернетичного підходу до аналітичного забезпечення бухгалтерського менеджменту

Розроблено автором

Для наукового дослідження економічної інформації застосовується теорія знакових систем – семіотика, у рамках якої виокремлюються три основних напрямки дослідження інформаційних процесів: синтактика, яка досліджує відношення між знаками незалежно від змісту і цінності інформації; семантика, яка вивчає зміст інформації, абстрагуючись від її цінності для певних користувачів; та прагматика, яка вивчає вплив повідомлень на поведінку користувачів, у чому і проявляється цінність даних.

З наведених вище положень стає зрозумілим, що дослідження інформаційних процесів можна трактувати з різних підходів. Узагальнення основних наукових підходів до розуміння процесу обміну інформацією в економічних системах наведено у табл.1.

Таблиця 1

Наукові підходи до дослідження інформаційних процесів в економічних системах (*розроблено автором*)

Рівні переробки інформації	***Наукові підходи***		
	Семіотичний	***Кібернетичний***	***Комунікаційний***
1	синтактична	В обліковій інформаційній системі	знакова
2	семантична	В аналітичній інформаційній системі	логічна
3	прагматична	В системі прийняття рішень	психологічна

З табл.1 видно, що в основі всіх підходів лежить семіотична редукція (спрощення) інформації: від розмаїття знаків ⇨ до семантичного розмаїття і від нього ⇨ до різноманіття цінної осмисленої інформації, тобто до прагматичного різноманіття. Таким чином, можна зробити висновок, що з позиції кібернетичного підходу аналітичний процес в системі бухгалтерського менеджменту забезпечує, по-перше, із первісно визначеної кількості бухгалтерських документів (синтактичного обсягу інформації) вироблення інформативних та змістовних повідомлень про стан суб'єкта господарювання (семантичного обсягу інформації); по-друге, забезпечує відбір найбільш цінної з точки зору користувача інформації для прийняття рішень (прагматичного обсягу інформації). Підкреслимо, що саме на рівні прагматичної інформації і розкривається важливість соціально-психологічних характеристик аналітичного забезпечення бухгалтерського менеджменту.

Література

1. Абдеев Р.Ф. Философия информационной цивилизации / Р. Ф. Абдеев. – М. : ВЛАДОС, 1994. – 336 с.

2. Мильнер Б.З. Теория организации: [учебник] / Б.З. Мильнер. – [5-е изд., перераб. и доп.]. – М.: ИНФРА-М, 2006. – 720 с.

3. Лаговська О.А. Організаційні комунікації в системі управління: обліковий контекст [Текст] / О.А.Лаговська // Міжнародний збірник наукових праць. – 2011. – Вип.3(21). – с.222-232.

4. Словарь практического психолога / Сост. С. Ю. Головин. – Минск : Харвест, 1998. – 800 с.

5. Івахненков С.В. Кібернетичний підхід до теоретичних аспектів контролю / С.В.Івахненков // Сталий розвиток економіки: всеукр. наук.-вир.

Журнал. – 2012. - №2. - С.9-17.

Калантай А.М., *викладач кафедри фінансів*
ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»
м. Суми, Україна

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ І ЧИННИКИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

З інституційної точки зору економічне зростання означає реалізацію здібностей господарської системи до якісних змін на основі перетворення знань в інноваційні блага в рамках інноваційно-інвестиційної системи. Існує вельми тісний взаємозв'язок між інвестиційними та інноваційними процесами, з одного боку, та економічним зростанням з іншого боку. В умовах сталого економічного зростання має місце цілий ряд сприятливих передумов для інноваційного розвитку економіки, а інновації, у свою чергу, сприяють економічному зростанню, дозволяючи підвищити ефективність інвестицій і поточного виробництва, створюючи попит на технічні нововведення і передові технології.

Інвестиційне забезпечення економічного зростання потребує докладного розгляду основних складових, які його формують. Доведено, що ефективна фінансова система сприяє покращенню економічних показників за трьома напрямами : забезпечення довгострокового економічного зростання шляхом стимулювання припливу капітальних вкладень; підвищення якості життя населення; внесок фінансів у стабілізацію економічної діяльності [1].

Внесок фінансової системи в довгострокове економічне зростання полягає, перш за все, у підвищенні сукупної продуктивності факторів виробництва, а не у збільшенні об’ємів інвестицій.

В умовах діючої глобальної фінансової кризи пошук шляхів інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності є найбільш актуальним. Для активізації інвестиційного процесу з метою активізації інноваційного та технологічного оновлення для забезпечення економічного зростання доцільним є реалізація на середньо- та довгострокову перспективу стратегії розвиту за рахунок таких чинників [2]:

- створення спеціалізованої фінансово-кредитної установи з державним капіталом для інвестування в інновації ;
- формування регіональних фондів підтримки інноваційних підприємств;
- запровадження податкових стимулів для реалізації програм технологічної модернізації виробничої бази ;

- створення спеціалізованих лізингових компаній;
- створення фінансових інструментів залучення в інвестиційну сферу заощаджень населення;
- створення системи венчурних фондів на основі державно-приватного партнерства;
- надання стимулів для страхових компаній;
- формування системи спеціалізованого рефінансування комерційних банків; запровадження диференційованого оподаткування операцій комерційних банків;
- фінансування розвитку інноваційної інфраструктури.

Тенденціями формування й розвитку національного ринку інноваційних продуктів є такі напрями:

– сприяння регіоналізації інноваційної політики;

– сприяння поетапному створенню національної мережі комерціалізації інноваційних продуктів та трансферу технологій;

– організація виявлення і добору найактуальніших винаходів українських авторів для їхньої подальшої комерціалізації і введення в господарський обіг. Створення бази даних “Перспективні українські винаходи”, що має постійно поповнюватися;

– запровадження розробки програми науково-технологічного партнерства між державними організаціями, державним, підприємницьким, приватним неприбутковим секторами та сектором вищої освіти науки та промисловістю на основі державного контракту або іншої угоди на проведення робіт за всіма етапами інноваційного циклу;

– сприяння розвитку інституту посередництва та підготовки технологічних менеджерів для наукомісткого сектора економіки.

Забезпечення економічного розвитку за рахунок інноваційно-інвестиційних чинників в умовах сучасного періоду трансформації вимагає узгодженого вирішення завдань з формування відповідних технологічної, інституційної та організаційної структур, здатних з’єднати всі необхідні елементи в загальний відтворювальний контур зростання сучасного технологічного укладу, створити передумови для модернізації та підвищення ефективності всієї економічної системи країни. На макрорівні слід сконцентруватися на створенні сприятливих умов для пожвавлення і наступного зростання виробничої, підприємницької, інноваційної та інвестиційної активності, формуванні привабливого інвестиційно - інноваційного клімату і створення гарантій стабільності для інноваційних інвестицій в реальний сектор економіки за умови адекватної валютної і фінансової політики, спрямованої на підвищення і подальше підтримання конкурентоспроможності країни на світовому ринку. На мікрорівні слід забезпечити чіткість і визначеність прав власності, що спричинить певну переорієнтацію підприємств на підвищення ефективності виробництва, його модернізацію, впровадження прогресивних виробничих та управлінських інновацій.

Література

1. Геєць В. Інноватівно-інноваційний шлях розвитку — модернізаційний проект розвитку української економіки і суспільства початку XXI століття. / В. Геєць // Банківська справа. — 2003. — №4. — С. 3-32.
2. Онікієнко В.В. Інноваційна парадигма соціально-економічного розвитку України / В.В. Онікієнко, Л.М. Ємельяненко, І.В. Терон / За ред. В.В. Онікієнка. – К.: РВПС України НАН України, 2006. – 480 с. -325-332.

Капленко Г.В., *к.е.н., доцент, доцент кафедри*
Львівська державна фінансова академія
м. Львів, Україна

ДЕЯКІ КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ СЕЗОННОСТІ СПОЖИВЧИХ ВИДАТКІВ І ПОПИТУ

У практиці ретро- і перспективного аналізу споживчих видатків і попиту населення проблема вимірювання сезонності виникає в трьох ситуаціях: 1) коли необхідно розробити прогноз цих показників у розрізі сезонів року; 2) якщо вилучення сезонної складової з вихідних даних диктується завданнями економічного аналізу; 3) за необхідності внутрішньорічного розподілу річного прогнозу (наприклад, морфологічного прогнозу попиту на якийсь товар тривалого вжитку). У першій ситуації виділення сезонного компонента не є обов'язковим, оскільки існує можливість прогнозування сезонних коливань без здійснення цієї операції. Так, із сезонного часового ряду можна виділити дані за однойменні сезони, на основі яких потім розробляються прогнози. Не передбачає виділення сезонного компонента й такий часто використовуваний шлях прогнозування внутрішньорічних коливань, як застосування авторегресійних моделей, побудованих на сезонних даних. Останнє, до речі, має, на наш погляд, перевагу над прогнозуванням на основі даних за однойменні сезони. Річ у тому, що тісний кореляційний зв'язок може спостерігатися між обсягами споживчих видатків та попиту не лише за однойменні сезони, але й за різнойменні.

Є два методологічних підходи до виділення й прогнозування сезонного компонента. Відповідно до одного з них декомпозиція сезонного часового ряду здійснюється за допомогою математичних моделей. Натомість методики, які репрезентують інший підхід, загалом являють собою вербальні приписи стосовно змісту й послідовності здійснення обчислювальних операцій, які потрібні для виділення сезонного компонента та його прогнозування. Якщо вони й передбачають модельну специфікацію, то лише на деяких етапах

декомпозиції. Типовою в цьому відношенні є методика, відповідно до якої: 1) знаходять відношення членів сезонного часового ряду до відповідних їм значень тренду; 2) обчислюють фактичні та прогнозні індекси сезонності за допомогою трендових моделей, які будують на відношеннях за однойменні сезони, отриманих згідно з попереднім пунктом [1, с. 121–135].

Уважаємо, що перший підхід є прийнятнішим. І ось чому. Відмова від математичного опису компонентів сезонного часового ряду означає відмову від пізнавального потенціалу математичного моделювання. Між тим останнє дозволяє з'ясувати гіпотези, які покладені в основу декомпозиції такого ряду, що забезпечує найкращі умови для їх переосмислення, уникнення суперечностей між ними. Зокрема, якщо ми виразимо за допомогою математичної моделі описану вище методику визначення індексів сезонності, то виявимо, що в ній закладено припущення про мультиплікативність випадкового компонента сезонного часового ряду. Проте ця ж методика передбачає визначення тренду останнього на основі гіпотези про адитивність випадкового компонента.

Попри вразливість методологічного підходу до декомпозиції сезонного часового ряду, який не спирається на його сформульовану в явному вигляді математичну модель, на практиці цей підхід широко застосовується. Зокрема, популярністю користується ітеративна процедура, яка передбачає, що спочатку за допомогою ковзної середньої намагаються досягти першого наближення до сезонної складової й тренду; потім уточнюють сезонну складову і т. д. Єдиним обґрунтуванням цієї суто емпіричної процедури, застосування якої пов'язане, на наш погляд, з великим ризиком постійного нарощування початкової похибки, слугує думка такого змісту: „Щоб дізнатися про смак пудингу, треба його покуштувати" [2, с. 551].

Наші сумніви щодо конструктивності ітеративних методик виділення сезонного компонента не поширюються на одну з операцій, передбачених першою із цих методик, яка належить Н. Четверикову [3, с. 146–148]. Ідеться про виявлення сезонних хвиль для кожного року за допомогою коефіцієнта напруженості сезонної хвилі, формула якого має строге логічне й математичне обґрунтування.

Дуже важливою перевагою декомпозиції сезонного часового ряду на основі його опису за допомогою математичної моделі є те, що вона дозволяє досягти *одночасного* виділення компонентів такого ряду. Проте не можна не визнати, що в практиці аналізу споживчих видатків і попиту населення зустрічаються ситуації, коли від одночасної декомпозиції сезонного часового ряду доводиться відмовлятися. У цих ситуаціях виявлення тренду внутрішньорічної динаміки має відбуватися в такий спосіб, щоб при цьому не зачіпався сезонний компонент. Існує кілька методик вирішення даної проблеми. Мабуть, найконструктивнішою з-поміж них є та, яку запропонував С. Бобров для випадку, коли стоїть завдання виявлення тренду місячної динаміки за низку років [4, с. 425–427]. Згідно з нею вирішення цього завдання розпочинається з того, що через п'ять середніх річних рівнів, знайдених на основі відповідних місячних даних, за допомогою методу найменших квадратів проводяться дві параболи другого порядку: одна через перший, другий, третій

й четвертий рівні, інша – через другий, третій, четвертий і п'ятий рівні. Далі для третього року п'ятирічного періоду кожна з парабол інтерполюється на всі дванадцять місяців року, а потім для кожного місяця обчислюється середня арифметична результатів інтерполяції. Отримані в такий спосіб середні арифметичні утворюють трендові значення місячної динаміки для третього року. Перехід до наступного ковзного п'ятиріччя дозволяє отримати в такий же спосіб значення тренду місячної динаміки в четвертому році і т. д. Передбачає розглядувана методика й можливість відшукання значень тренду внутрішньорічної динаміки для двох перших і двох останніх років базисного періоду, також не зачіпаючи при цьому сезонного компонента. Цілком очевидно, що логіку методики С. Боброва можна використати й з метою виявлення тренду квартальної динаміки.

Література

1. Бредов В.М. Экономико-математические модели спроса и расчеты на их основе / В.М. Бредов, А.И. Левин. – М. : Экономика, 1969. – 149 с.
2. Кендалл М.Дж. Многомерный статистический анализ и временные ряды / М.Дж. Кендалл, А. Стьюарт ; пер. с англ. – М. : Наука, 1976. – 736 с.
3. Четвериков Н.С. Статистические исследования: (теория и практика) / Н.С. Четвериков. – М. : Наука, 1975. – 388 с.
4. Бобров С.П. Экономическая статистика. Введение в изучение методов обработки временных рядов экономической статистики / С.П. Бобров. – М. ; Л. : Гиз, 1930. – 520 с.

Климчук А.В., *магістр*
Михайловська І.М., *к.е.н.*
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький, Україна

КЛАСИФІКАЦІЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СТРАХОВИКА

Специфіка фінансів страховика, що полягає у ймовірності неспівпадіння обсягу сформованих страхових резервів і потреб у виплаті страхового відшкодування, відбивається на складі і структурі її фінансових ресурсів. Тому важливим для формування фінансових ресурсів страховика стає визначення джерел фінансових ресурсів.

На вирішення проблеми класифікації ресурсів спрямовані дослідження, що викладені в роботах наступних авторів: Александрової М.М., Бігдаша В.Д Зятковського І. В., Поддєрьогіна А.М., Шелехова К.В. та ін.

Існує багато поглядів на класифікацію джерел фінансових ресурсів

взагалі та створення страхових резервів зокрема.

Так, Зятковський І.В. поділяє джерела створення фінансових ресурсів на кілька груп:

1. Привласнені кошти: статутний капітал, кошти засновників, спрямовані а поповнення статутного фонду в обмін на цінні папери, страхові відшкодування, кошти міжнародної технічної допомоги, кошти та кредити, отримані без вимоги їх повернення, бюджетні кошти, передані в розпорядження підприємствам.
2. Власні кошти: амортизаційні відрахування, чистий прибуток у національній та іноземній валюті.
3. Залучені кошти: тимчасово вільні кошти резервів, що формуються за рахунок чистого прибутку, реінвестовані кошти резерву на виплату дивідендів, перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською, інші види заборгованості.
4. Позичені кошти: кредити банків (довготермінові, середньо термінові, короткотермінові); лізинг (фінансовий) – товарний кредит: франшиза; комерційний кредит, факторинг, кошти, що надходять до бюджету, міністерств на умовах повернення [3].

Поддєрьогін А.М. вказує, що основними джерелами формування фінансових ресурсів є власні та залучені кошти. До власних належать: статутний капітал, амортизаційні відрахування, валовий дохід та прибуток. До залучених – отримані кредити, пайові та інші внески, кошти, мобілізовані на фінансовому ринку [4].

Слід зазначити, що у відповідності до Закону України «Про страхування», згідно ст. 14, страхові компанії можуть бути створені лише у вигляді акціонерних товариств, вважаємо за необхідне вказати на особливості формування власного капіталу. При недостатності коштів для сплати страхового відшкодування зі страхових резервів, сформованого статутного капіталу, вільних резервів, нерозподіленого прибутку, власники страхових компаній відповідають по зобов’язанням всім своїм майном. Тобто до власного капіталу ми можемо віднести і майно власників (на праві власності), яке не використовується у діяльності товариства, але потенційно належить йому [1].

На страховому ринку страхова компанія залучає кошти у вигляді страхових платежів. Страхові платежі, що надходять до страховика, належать страхувальникам. Страховик формує на основі страхових платежів страхові резерви і розміщує їх у фінансові інструменти.

Сьогодні вважається, що страхові резерви – це відкладені зобов’язання. Вважаємо, що це не зовсім вірно відображає глибинні зв’язки між страховиком та страхувальником. З точки зору права власності їх доцільно розглядати як майбутні доходи страховика.

Враховуючи вищевикладене можна запропонувати наступну класифікацію фінансових ресурсів страхової організації (рис. 1).

Рис. 1. Класифікація фінансових ресурсів за критерієм джерел формування

Можна погодитись з Александровою М.М., яка зазначає, що розмаїття підходів у тлумаченні та розумінні понять не дозволяє чітко визначити їх роль та призначення, сформувати види та порядок створення й використання фондів і резервів, їх реально оцінити та обліковувати. При цьому автор приходить до висновку, що зазначені терміни різняться межею їх використання та за економічним змістом є результатом розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту або доходів господарюючого суб'єкта. І, узагальнюючи розуміння цих термінів в довідниковій, економічній, фінансовій, страховій літературі, говорить про те, що вони відображають певне акумулювання ресурсів для подальшого використання [2].

Шелехов К.В., Бігдаш В.Д. вказують, що найважливішою особливістю фінансово-господарської діяльності страховиків є формування страхових резервів для забезпечення фінансової стійкості й виконання зобов'язань перед клієнтами. Кошти страхових резервів використовуються для виплат страхових сум і страхових відшкодувань у тих випадках, коли для забезпечення виплат страхувальникам не вистачає надходжень страхових премій [5].

Здійснюючи класифікацію фінансових ресурсів, потрібно виділяти позичкові, власні, залучені та умовно-залучені кошти. Адже ізні підходи до класифікації джерел фінансових ресурсів відображають ті або інші боки прояву впливу та ролі фінансових ресурсів у господарській діяльності суб'єкта підприємництва.

Література

1. Закон України «Про страхування» №85/96–ВР від 07.03.1996 р. із змінами станом на 18.01.2013 -http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр
2. Александрова М.М. Страхування: Навчально-методичний посібник. – К.: ЦУЛ, 2002. - 208 с.
3. Зятковський І.В. Фінанси підприємств. – Вид. 2-ге. К.: Кондор, 2003. – 364 с.
4. Рабий О.С. Проблеми розвитку страхових організацій в Україні // Українська академія банківської справи, ІІ Всеукраїнська науково-практична конференція “Актуальні проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України” – Харків, 2002. – с. 291-293.
5. Шелехов К.В., Бігдаш В.Д. Страхування: Навч. посібник. – К.: МАУП, 2008. – 424 с.

Князєва А.І., *студентка*
Кабанова А.А., *студентка*
Криворізький економічний інститут
ДВНЗ «Криворізький національний університет»
м. Кривий Ріг, Україна

ПОКРАЩЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Податкова система є одним з важливіших чинників системи держави, адже оподаткування підприємств є інструментом регулювання економіки країни.

Сучасна податкова система в Україні має низку недоліків, які впливають на справляння податку на прибуток, таких як:

– наявність двох паралельних обліків – бухгалтерського та податкового: їх взаємозв’язок на сьогодні є однією з найважливіших проблем, котра вже багато років обговорюється обліковцями;

– безсистемне надання економічно необґрунтованих пільг по податку на прибуток;

– надмірне податкове навантаження;

– складний порядок визначення податку, що створює проблеми для платників та контролюючих органів, значні можливості ухилення;

– бажання платників сплатити до бюджету якнайменшу суму податків;

– складність адміністрування та контролю за сплатою даного виду податку тощо [3].

Проблемою оподаткування прибутку підприємств займалися такі вітчизняні науковці: Ф. Ф. Бутинець, М. Ф. Огійчук, П. Т. Саблук, М. Я. Дем'яник та інші. П. Самуельсон, Дж. Б'юкенен, А. Сміт, Дж. Кейнс, Д. Рікардо зробили значний внесок у розвиток наукових підходів до побудови оптимальної системи оподаткування податку на прибуток підприємств. Але виникають чимало питань з вирішення проблеми оподаткування підприємств при прийнятті Податкового кодексу України.

Податок на прибуток підприємств - це прямий податок, сплачуваний підприємствами з прибутку, одержаного від основної, операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства [1].

З прийняттям Податкового кодексу України відбулося чи не мало змін як позитивних, так і негативних. Те що стосується податку на прибуток, то тенденція до змін має позитивний характер.

Насамперед, позитивним є те, що з кожним роком ставка податку поступово зменшується. У 2010 році ця ставка була 25% у 2011 – 23%, у 2012 – 21%, у 2013 – 19%, а у 2014 ця ставка становитиме 16%.

Податок на прибуток займає друге місце (після ПДВ) за значущістю у доходах Державного бюджету України. Так, за 2012 рік структура надходжень у бюджет мала такий вигляд:

– податок на додану вартість- 121109,4 млн. гривень, що більше на 10,6 % за попередній період;

– податок на прибуток підприємств -37325 млн. гривень, який збільшився на 2,5 % від попереднього періоду;

– акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції) - 15360,4 млн. гривень, що збільшився на 10,7 % від попереднього періоду;

– бюджетне відшкодування податку на додану вартість грошовими коштами за 2012 рік здійснено в обсязі 31082,7 млн. гривень, що на 8,4 % більше за попередні період;

– Власні надходження бюджетних установ за 2012 рік становили 12995,9 млн. грн., що на 2950,2 млн. грн., або 18,5 % менше за попередній період [4].

Податковий кодекс України визначає чимало позитивних змін стосовно даного податку, оскільки структура доходів загального фонду Державного бюджету України протягом 2008-2013 рр. свідчить про тенденцію до зниження питомої ваги податку на прибуток у бюджеті [2].

Після прийняття Податкового Кодексу темп приросту надходжень від податку на прибуток істотно зріс (з 136,8,7% у 2011 році до 142,9 % у 2012 році). Цього вдалося досягнути за рахунок розширення бази оподаткування. Отже, можна відмітити позитивну динаміку в надходженнях від податку на прибуток [4].

Проте є ряд і негативних моментів, передбачених ПКУ, які спричинюють зменшення надходжень до Державного бюджету. Так, наприклад, до витрат згідно з ПКУ, включаються суми ЄСВ, що зменшить оподаткований прибуток, і, таким чином, зменшить надходження податку на прибуток до Державного бюджету України.

Виходячи з цього, можна стверджувати, що вдосконалення оприбуткування підприємств є досить важливим на сьогодні. І одним з кроків

вирішення цього питання було впровадження Податкового кодексу України. Але на разі вирішені не всі питання і в подальшому будуть впроваджені інші зміни: скасування податкового обліку і використання бухгалтерського; підвищення стабільності і прозорості податкового законодавства; активне введення в дію системи електронної звітності.

Література

1. Галайко А. Ю. Оподаткування прибутку підприємств в контекстінововведень податкового кодексу України. [Електронний ресурс] / Архів наукових праць. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/
2. Жукова Т. А. Особливості оподаткування прибутку підприємств у зв'язку з прийняттям податкового кодексу України / Т. А. Жукова, Г. М. Левченко / Вісник СумДУ: Економіка. – 2012. – №2. – С.58-67
3. Черняков Т. М. Проблеми в оподаткуванні прибутку підприємств. [Електронний ресурс] / Архів наукових праць. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/
4. Інформація про стан виконання Зведеного та Державного бюджетів України за 2012 року.[Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/

Когут Ю.В., *старший викладач*
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
м. Чернівці, Україна

ЗАВДАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Всю сукупність процесів і явищ, що відбуваються на підприємствах різних галузей народного господарства, можна умовно поділити на дві групи — традиційні і інноваційні. Традиційні процеси і явища характеризують звичайне функціонування народного господарства, його галузей і підприємств, а інноваційні — розвиток останніх на якісно новому рівні. Впродовж тривалогоперіоду,колиекономікафункціонувалаі розвивалась переважно за рахунок екстенсивних факторів (застосування постійно зростаючого обсягу суспільних ресурсів — персоналу, виробничих фондів), у виробництві домінували традиційні процеси і явища. Оскільки екстенсивні фактори практично себе вичерпали або їх дія стала економічно невигідною, розвиток та інтенсифікація сучасного виробництва мають базуватися переважно на нових рішеннях у галузі технології, техніки, організаційних форм і економічних

методів господарювання. Опрацювання, прийняття і реалізація таких рішень складають зміст так званих інноваційних процесів [1, с.39].

Актуальними завданнями державної інноваційної політики на даному етапі розвитку України є [2, с.66]:

- орієнтація на інноваційний шлях розвитку економіки та визначення його державних пріоритетів;
- формування законодавчої та нормативно-правової бази;
- створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу й забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, підтримки підприємництва у науково-виробничій сфері;
- здійснення заходів по підтримці міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній ринок;
- ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній діяльності, фінансовій підтримці, здійсненню сприятливої кредитної, податкової і митної політики у цій сфері сприяння розвиткові інфраструктури, інформаційного забезпечення та підготовки кадрів у сфері інноваційної діяльності.

Результатом виконання цих завдань має бути збільшення внеску науки і техніки в розвиток економіки країни, забезпечення програмних перетворень в галузях матеріального виробництва.

Інноваційний розвиток стане успішним лише за умови формування та реалізації державної стратегії, менеджменту та політики, а індикатором інноваційного розвитку вважається рівень фінансування науково-технічної сфери. У цих умовах концептуальною основою державної політики з фінансового забезпечення інноваційного розвитку має стати створення спеціалізованих державних фінансових інститутів і їх взаємодія з банківськими установами та новоствореними небанківськими фінансовими інститутами. Така державна політика повинна бути направлена на активізацію інноваційної діяльності. Велике значення при цьому має зародження інституту інтелектуальної власності, формування ринку науково-технічної продукції. Тому формувати інноваційну систему потрібно за умови ефективного втручання держави, докорінно змінити ставлення до науки як першочергової умови цілеспрямованої і послідовної роботи з розвитку національної інноваційної системи, концентрувати фінансовий і інтелектуальний капітал на пріоритетних напрямах науково-технічного прогресу, використовувати наукові розробки в першу чергу вітчизняних науковців.

Отже державне регулювання інноваційної діяльності має здійснюватись шляхом: визначення інноваційних пріоритетів і формування інноваційних програм державного, галузевого та регіональних рівнів; створення правової бази для державної підтримки інноваційних проектів і інноваційної діяльності; стимулювання фінансово-кредитних установ, що кредитують інноваційні проекти; сприяння розвитку сучасної інформаційної інфраструктури.

Література

1. Пашута М.Т. Інновації: понятійно-термінологічний апарат, економічна

сутність та шляхи стимулювання / М.Т. Пашута, О.М. Шкільнюк / [Навчальний посібник]. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 118 с.

2. Цигилик І.І. Економіка й організація інноваційної діяльності / І.І. Цигилик, С.О. Кропецька, О.І. Мозіль, І.Г. Ткачук: [Навчальний посібник]. – Київ: "Центр навчальної літератури", 2004. – 128 с.

Козенко Н.В., *студентка*
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький, Україна

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИКІВ НА РИНКУ УКРАЇНИ

Найвищим пріоритетом для будь-якої страхової компанії є забезпечення високого рівня фінансової стабільності, оскільки будь-який натяк на реальну або потенційну фінансову нестабільність загрожує головній ідеї її бізнесу.

Питання необхідності оцінки фінансової стійкості страхових компаній не викликає сумнівів. Інформація про надійність фінансової установи необхідна клієнтам і партнерам страховика, власникам і потенційним інвесторам, а також державі, що регулює страховий ринок.

Страхувальники зацікавленні у фінансовій стабільності і, тому, очікують, що страхова компанія підтримуватиме високий рівень платоспроможності і отримуватиме від рейтингових агентств високі кредитні рейтинги. Для цього, в свою чергу, потрібно щоб страхова компанія мала достатній обсяг капіталу. Капітал є буфером, який захищає від неочікуваних збитків та, у випадку виникнення проблем, дозволяє страховику продовжувати діяльність і одночасно вирішувати ці проблеми. Таким чином, підтримання достатніх капітальних ресурсів може сприяти довірі з боку страхувальників, кредиторів та ринку взагалі до фінансової надійності і стабільності страховика.

Ефективність діяльності страхової компанії визначається багатьма показниками, але насамперед фінансовою стійкістю та рентабельністю здійснення страхових операцій. Виходячи з досвіду роботи страхових компаній можна зробити висновок, що показник рівня рентабельності страхових операцій не повинен бути високим. Це обумовлюється, перш за все, тим, що в цьому випадку ціна на страхові послуги завищується, а попит на неї з боку страхувальників зменшується [1]. Якщо показники рентабельності будуть низькими, то це може призвести до зниження можливості самоокупності витрат на страхування у страховиків. Ситуацію можна урегулювати або зміною обсягів відповідальності по окремих видах страхування, або приведенням

тарифів у відповідність до фактичного рівня збитковості страхової суми. У реалізації зміцнення фінансової стійкості страхових операцій найбільш важливими та пріоритетними напрямами є використання можливостей регулювання ринку за допомогою правильно складеного страхового договору і умов його виконання, а також оптимізація страхового портфеля [2].

Страховики формують портфелі ризиків, приймаючи велику кількість окремих ризиків. Ризикованість портфелю залежить від точного визначення ризику і від взаємозалежності окремих страхових ризиків. Але загалом можна сказати, що загальний ризик портфеля навряд коли-небудь дорівнює сумі окремих ризиків, що складають портфель. Ось тут доцільна диверсифікація.

Диверсифікація портфеля залежить від розміру прийнятого ризику. Як правило, можливості для диверсифікації обмежуються, якщо ризики взаємопов'язані. Звичайно, існують такі структури взаємозалежності між двома подіями, що призводять до збитків, де окремі ризики нейтралізують один одного при складанні. Ця концепція поширена у фінансовому секторі і має назву хеджування. Однак такі структурні залежності, поява котрих спричинена взаємодією збиткових подій, надзвичайно рідко зустрічаються у сфері страхування. Отже, страховик сподівається, що окремі ризики є незалежними або має місце лише незначна залежність. Страховики намагаються приймати диверсифіковані ризики, оскільки існують витрати пов'язані з ризиками, які існують в їх портфелях.

Страхові компанії намагаються диверсифікувати ризики шляхом: формуваннядостатньовеликихіоднорідних портфелів;веденням кількох напрямів бізнесу;контролюзакумулятивнимиризикамиз метою уникненнянадмірних факторівризику, які стосуються кількох страхових полісів, можливо в різних лініях бізнесу;придбання перестрахування.

Перестрахування також відіграє важливу роль у процесі розподілу ризиків та забезпечує для страховиків різні ступені фінансової стабільності. Програма перестрахування компанії повинна належним чином відповідати політиці страхової компанії щодо лімітів та ризикам андерайтингу, а також ризикам катастроф, бізнес-ризикам, фінансовим можливостям та кредитоспроможності відповідних перестраховиків. Крім того, програма перестрахування повинна передбачати передачу ризику вчасно та включати пере страховиків з гарною кредитоспроможністю, оскільки у випадку нездатності перестраховика відповідати за свою частку збитків перезастраховані особи повинні будуть повністю покрити потенційно високий збиток. Крім розподілу ризиків, перестрахування може використовуватися для забезпечення позикових коштів для надлишку компанії, що надає можливість компанії збільшити обсяг діяльності порівняно з можливим обсягом.

Основу фінансової стабільності страхової компанії забезпечує правильно визначена вартість страхових послуг, яка залежить від ефективної тарифної політики. Основне завдання при побудові тарифної ставки – визначення вірогідної суми збитку, що припадає на одиницю страхової суми. Тариф дає можливість досягти необхідного балансу між доходами і витратами страхової організації. Саме таке балансування і є фінансовою стійкістю. У структурі тарифної ставки відображено всі необхідні фонди і резерви, призначені для

здійснення страхових операцій. Тобто, саме страховий тариф є моделлю страхового фонду, що гарантує беззбиткове проведення страхування.

Заходи, спрямовані на підтримку фінансової стійкості страхової компанії є системою цілеспрямованих дій щодо максимального обмеження і попередження будь-якого ризику. Процес управління ризиками містить аналіз, контроль та фінансування ризику. Управління ризиками здійснюється ще до укладання договору страхування, також існують можливості управління ризиком у процесі дії договору страхування. Зниження ймовірності настання страхового випадку повністю відповідає інтересам страховика. Якщо термін дії договору страхування закінчився, а страховий випадок ще не настав, то страхові платежі залишаються у страховика у вигляді доходу, а якщо страховик був змушений виплатити страхове відшкодування, то це є збитками.

Проблема фінансової стійкості може бути вирішена за допомогою заходів, спрямованих на підготовку професійних страховиків. Важлива роль у подальшому розвитку страхової галузі відводиться державі, яка за допомогою різноманітних важелів та стимулів може впливати на формування конкурентоспроможного страхового ринку.

Світовий досвід показує, що ресурси страхових компаній є важливим джерелом інвестиційного капіталу. По-перше, це пов’язано з інверсією циклу, оскільки отримання страхової премії передує наданню страхової послуги, а, по-друге, із розподілом ризику в часі. Тому страховик протягом часу дії договору страхування тимчасово розпоряджається коштами страхувальника, які акумульовані у страхових резервах. Крім коштів страхових резервів, страховик має у своєму розпорядженні власні кошти у вигляді вкладів засновників, а також спеціальних фондів, які сформовані за рахунок прибутку та суми нерозподіленого прибутку [3].

Значну роль у підвищенні потенціалу та удосконаленні діяльності страхової компанії відіграє страховий маркетинг. Перебудова роботи страхової організації відповідно до маркетингових принципів забезпечує можливість інтеграції та координації усієї діяльності страхової компанії в розрахунку на отримання прибутку саме завдяки створенню й забезпеченню споживчого задоволення.

Виходячи з досвіду роботи в галузі страхування Європейської Організації Економічного Співробітництва і Розвитку в практиці вітчизняного страхування можна відзначити ряд найбільш важливих правил формування і регулювання страхових ринків і, зокрема:

– для забезпечення захисту споживача, захисту економіки в цілому, повинні бути встановлені відповідні в розумних межах регулюючі положення;

– страховики повинні допускатися на ринок, згідно з суворими ліцензійними критеріями;

– страхування є виключним видом діяльності страхового товариства;

– держава не повинна перешкоджати виходу на національний ринок іноземних страховиків;

– держава повинна установити чіткі межі правового поля для заключення страхових контрактів;

– держава повинна мати спеціальні законоположення щодо податкових пільг, звільнень, відрахувань в страховій області, зокрема, в пенсійному страхуванні, близькому до страхування життя;

– кожна держава повинна мати незалежний спеціалізований орган в справі нагляду за страховою діяльністю;

– страхові компанії, здійснюючи страхову діяльність, повинні мати достатній запас платоспроможності і працювати на адекватних тарифах;

– страхові посередники, які працюють на ринку, повинні бути зареєстровані за відповідними вимогами (за рівнем кваліфікації, рівнем капіталу і т.п.);

– обов'язкове страхування повинно здійснюватися в галузях, і в першу чергу в соціальній сфері, де страхові ризики мають масовий характер, а страхові фонди формуються достатньо великою кількістю страхувальників;

– на ринку страхування і перестрахування повинно бути чесне конкурентне середовище;

– держава повинна всебічно розширяти міжнародне співробітництво в області обміну інформацією про діяльність страхових компаній [4].

Підсумовуючи все вищевикладене можна зробити висновок, що в Україні продовжується поступовий процес становлення страхового ринку. У цих умовах підвищуються вимоги до фінансової надійності страхової компанії. Досвід функціонування національного страхового ринку показав, що визначальними в умовах сучасної ринкової економіки для більшості страховиків України стали проблеми їх адаптації до ринкової кон'юнктури і змін конкурентного середовища та можливості забезпечення фінансової стійкості компаній [5]. Тому від правильності визначення факторів фінансової стійкості та управління ними залежить точність визначення кількісних і якісних показників діяльності та безпосередньо фінансової стійкості страхових організацій.

Література

1. Бабенко, В. Канали розподілу страхових послуг у промислово розвинутих країнах [Текст] / В. Бабенко // Економіка України. – 2006. - №7. – С.82–87.

2. Бланд, Д. Страхування: принципи і практика [Текст] / Д.Бланд. – М.: Фінанси та статистика, 2007. – 416с.

3. Крейдич, М.І. Інвестиційна діяльність страхових компаній [Текст] / М.І. Крейдич // Фондовий ринок. – 2007. – №48. – С.18–21.

4. Соболь Р.Г., Сергеєва Л.М. Удосконалення державного регулювання ринку страхування в Україні // Теорія та практика державного управління. – 2008. – № 3 (22) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Tpdu/2008_3/doc/3/08.pdf - Загол. з екрану.

5. Цуркан, І.М. Підвищення ефективності діяльності страхової компанії в ринковому середовищі [Текст] / І.М. Цуркан // Вісник НГУ 2009. – 15–21.

***Колодійчук А.В.**, аспірант*
Інститут регіональних досліджень НАН України
м. Львів, Україна

ЦЕНТР НАУКИ, ІННОВАЦІЙ ТА ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТРАНСФЕРУ ІННОВАЦІЙ (НА ПРИКЛАДІ ЛЬВІВСЬКОГО ЦНІІ)

У даному дослідженні розглянемо механізм вітчизняного трансферу інновацій таких елементів української трансферної інноваційної інфраструктури, як центрів науки, інновацій та інформатизації на прикладі Львівського центру науки, інновацій та інформатизації (ЦНІІ), який виражається через виконання даним центром цілого ряду відповідних функцій.

Насамперед слід зазначити, що участь Львівського ЦНІІ у трансфері інновацій регіону зводиться в основному до інформаційно-консультаційної підтримки передачі інновацій та реалізації інноваційних проектів (рис. 1).

Львівський ЦНІІ як елемент інфраструктури трансферу інновацій пропонує

ДЛЯ ДОНОРІВ ІННОВАЦІЙ	ДЛЯ РЕЦИПІЄНТІВ ІННОВАЦІЙ
Консультаційна допомога у патентуванні отриманих результатів; виконання спільних науково-технічних проектів у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, енергозбереження, екологічної безпеки; підготовка спільних міжнародних проектів; включення на пільгових умовах науковців-інноваторів у склад делегацій для участі у міжнародних конференціях та навчальних візитах; поширення інформації про заходи інноваційних донорів; розміщення інформації про розробки інноваційних донорів у публікаціях ЛвЦНІІ та на порталі “Інноваційне підприємництво”; проведення семінарів на тему “Як комерціалізувати наукову розробку” для науковців, винахідників, інноваторів; проведення ознайомлювальних семінарів для організацій з можливостей участі українських вчених у Рамкових програмах ЄС	Каталогізація інноваційних пропозицій і подача їх у зручній для потенційних інвесторів формі. Зокрема, видано “Каталог інноваційних проектів”, “Каталог інноваційних пропозицій, підприємств та організацій Львівщини”, посібник “Від ідеї до прибутку”, “Ведення бізнесу на Львівщині”, “Каталог інноваційних пропозицій в галузі енергозбереження”; розробка і просування інноваційних проектів – можливість для підприємців подати опис інноваційного проекту у стандартній формі для його розміщення унаціональній базі інноваційних розробок; працює віртуальна виставка інновацій. Так, наприклад, свої пропозиції на виставку подали Фізико-механічний інститут ім. Г.В. Карпенка НАНУ, Державне мале підприємство “Газотермік” НАНУ, кафедра “Електронні прилади” НУ “Львівська політехніка”, ЛНУ ім. І. Франка, ТзОВ “Елекс”, ДП ІЦ “Техноресурс”; проведення бізнес-форумів з проблем інноваційної діяльності

Рис. 1. Участь Львівського ЦНІІ у трансфері інновацій регіону

Функції Львівського ЦНІІ у забезпеченні розвитку трансферу інновацій регіону можна подати наступним чином по блоках:

I. Власне трансферна діяльність:

1. Центр є співучасником проекту “ЕКО-ЕНЕРГІЯ”, який полягає у трансфері інноваційних енергоощадних технологій між Польщею та Україною,

2. У Центрі створені фонд нормативно-технічної документації, патентний фонд, фонд інформаційних листків про науково-технічні розробки та інновації, інструктивних, довідкових і законодавчих документів, періодичних видань;

II. Трансферообслуговуюча діяльність:

1. У Центрі налагоджена широка інформаційно-акумулююча та інформаційно-аналітична робота, яка заключається у наявності власної бази даних “Підприємства та організації Львівщини”, сегменту розподілених баз даних “Науково-технічні досягнення України”, “Зведений електронний каталог видань НТЕІ”, “Підприємства України: адреси і номенклатура продукції”, регіонального інтернет-порталу “Інноваційне підприємництво” із середньою відвідуваністю 250 разів на день, що свідчить про зацікавленість бізнес-кіл, науковців, освітян до діяльності Центру;

2. Науково-дослідна робота, яка полягає у здійсненні фундаментальних та прикладних досліджень з питань регіональної інноваційної та науково-технічної політики, організування в регіоні науково-інноваційної й інформаційної діяльності, розвитку інтелектуального потенціалу регіону (зокрема, Центр був залучений до виконання таких проектів, як: “Розробка наукової концепції формування технопарків і технополісів на Україні та її реалізація у західноукраїнському регіоні” у 1992-1996 роках з Державної науково-технічної програми “Економічні та технологічні засади енерго- та ресурсозбереження: стратегія розвитку енергетики”, “Розробка методики розрахунку величини інтелектуальної власності, що підлягають приватизації з міжгалузевої науково-технічної “Програми наукових досліджень у сфері приватизації” у 1995 році);

3. Активна науково-організаційна та інноваційно-організаційна робота в регіоні із залученням усіх зацікавлених сторін, в т.ч. налагодженням міжнародних зв’язків:

3.1. Проведення регіональних та міжнародних виставок, ярмарок. Львівський державний центр науки, інновацій та інформатизації – ініціатор і організатор з 1991 р. Міжнародної Західноукраїнської виставки-ярмарку “Галицькі контракти”, а з 1995 р. регіональної виставки інновацій та інвестпроектів, на базі нього періодично проводиться Міжнародна західноукраїнська виставка-ярмарок “Галицький форум”;

3.2. Активна участь у функціонуванні різних профільних асоціацій, організацій, проектів: з 1993 р. Центр – співзасновник або регіональний представник Всеукраїнської асоціації інтелектуальної власності (ВАІВ), Всеукраїнської асоціації інформаційних служб (ВАІС), виставки “Інновації та інвестиційні проекти західного регіону України”, Західноукраїнської регіональної асоціації інноваційних фірм (ЗУРАІФ) “Львівтехнополіс”, Центру трансферу технологій, Західного регіонального контактного пункту 6-ї

Регіональної Програми (6РП) ЄС, “Центру енергозбереження”;

3.3. Проведення конференцій, семінарів, круглих столів, в тому числі з проблем активізації інноваційної діяльності у регіоні. Так, у Центрі проводяться щорічні міжнародні науково-практичні конференції: “Нетрадиційні і поновлювані джерела енергії як альтернативні первинним джерелам енергії в регіоні”, “Управління у державі ІІІ тисячоліття”, “Розвиток науково-технологічних парків та інноваційних структур інших типів: Україна і світовий досвід”, “Ресурси природних вод Карпатського регіону”, “Управління персоналом: економіка, право, інновації, освіта”, “Суспільство знань і молодь”;

3.4. Налагодження партнерства з органами державної влади різних рівнів з напрямів своєї діяльності. Так, укладені угоди про співпрацю з Головним управлінням економіки та управлінням промисловості, транспорту та зв’язку Львівської обласної державної адміністрації, підписано Меморандум з Львівською міською радою про Партнерство з розвитку підприємництва у місті Львові. Відповідно до розпорядження голови Львівської обласної державної адміністрації у розпорядженні Центру є свій представник в обласних дорадчих радах з питань малого та середнього підприємництва, питань якості, виставкової діяльності, робочій групі з розробки стратегії економічного та соціального розвитку області, робочій групі для забезпечення реалізації Програми скоординованих дій правоохоронних та контролюючих органів по боротьбі з незаконним виробництвом, розповсюдженням і реалізацією аудіо- і відеопродукції, компакт-дисків та інших об’єктів інтелектуальної власності. Також щороку Центр приймає участь у формуванні і реалізації обласної і міської програм підтримки малого і середнього підприємництва;

3.5. Міжнародна співпраця. При співпраці з Міністерством закордонних справ Республіки Польща Центр виконує проект “Підтримка локальних спільнот України в залученні Європейських фондів”. Львівський ЦНІІ був серед учасників консорціуму двох проектів в рамках IST-6FP: ATVN-EU-GP (Academic Internet Television Network Showcases the best of good practice activities, contract 016020) і PRO_NMS (PRO Active Actions for New Member States, contract 016015), а на сьогодні – проекту SCUBE-ICT (“Strategic Cooperation in Ukraine, Belarus and EU in Information and Communication Technologies” в рамках 7FP).

Таким чином, незважаючи на недостатність фінансування, Львівський ЦНІІ володіє достатнім потенціалом, щоб стати полюсом інноваційного розвитку Західного регіону України.

Література

1. Ляшенко О.М. Комерціалізація та трансфер технологій: категорії та методи інноваційної діяльності / О.М. Ляшенко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2010_5/8.pdf.

2. Офіційний сайт Львівського ЦНІІ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cstei.lviv.ua.

***Комендант О.В.**, к.е.н., асистент кафедри міжнародної економіки*
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

СТАН УКРАЇНИ У СВІТОВИХ ІТ РЕЙТИНГАХ В АСПЕКТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

Впровадження економіки знань та формування інформаційної економіки стало основним напрямом розвитку багатьох країн світу в XXI ст. Україна не стоїть осторонь глобальних процесів інформатизації і рухається у напрямі побудови і впровадження економіки знань. Передумовами, що задекларовані і прописані в офіційних нормативних документах для створення відкритого інформаційного суспільства з вільними правами доступу до знань і правом захисту пересічними громадянами персональної інформації в Україні є: "діяльність всесвітньо відомої школи кібернетики; формування на початку 90-х років минулого століття концепції та програми інформатизації; створення різноманітних інформаційно-комунікаційних технологій і загальнодержавних інформаційно-аналітичних систем різного рівня та призначення" [3].

Незважаючи на складний кризовий стан в світовій економіці в останні роки, зміни у процесі розвитку інформаційного суспільства і впровадження економіки знань в Україні відбуваються, хоча і повільними темпами. Позитивним щаблем на шляху впровадження економіки знань і забезпечення ефективного розвитку інформаційного суспільства спрямованого на підвищення національної конкурентоспроможності є діючі державні базові закони та нормативно-правовими актами на вищому рівні.Серед основних документів, що регулюють пріоритетний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій в державі на сьогоднішній день є: Закон України «Про Концепцію Національної програми інформатизації»[1]; «Про Національну програму інформатизації»[2]; «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства України на 2007–2015 роки»[3]; «Про електронні документи та електронний документообіг»[4]; «Про електронний цифровий підпис»[5], «Про захист персональних даних»[6], «Про доступ до публічної інформації»[7]. Як бачимо, регулювання ІТ сектору вже вийшло на прийнятний необхідний рівень: доступ до персональних даних нормативно регулюється і електронний підпис вже діє. Але чи зазначені документи суттєво вплинули на стан України у світовому інформаційному співтоваристві? Відповідь на питання опосередковано дають світові рейтинги міжнародних організацій, що обраховують стан розвитку інформаційної сфери в країнах.

За даними Всесвітнього економічного форуму, відповідно до доповіді «Глобальний звіт про розвиток інформаційних технологій 2013: Зростання та праця у гіперзв'язаному світі» [8]та «Звіт з глобальної конкурентоздатності»[9], рейтинг України за основними 4-ма індексами, що стосуються інформаційно-комунікаційних технологій щорічно зростає. За останні 3-4 роки обрані індекси мали наступні значення:

1. Індекс мережевої готовності (WEF Networked Readiness Index) 2013рік – 73 місце,2011–2012 роках — 75 місце із 142 країн (90 місце у 2010–2011 роках із 138 країн) [8];

2. Глобальний індекс конкурентоспроможності (WEF Global Competitiveness Index) у 2012–2013 роках — 73 місце із 144 країн, у 2011–2012 роках — 82 місце із 142 країн та у 2010–2011 роках — 89 місце із 139 країн [9];

3. Індекс технологічної готовності (WEF Technological Readiness Index) у 2012–2013 роках — 81 місце із 144 країн, у 2011–2012 роках — 82 місце із 142 країн та у 2010–2011 роках — 83 місце із 139 країн [9];

4. Індекс електронного уряду ООН 2012 (UN e-Government Index) 2011–2012 роках — 68 місце із 193 країн (54 місце у 2010–2011 роках із 192 країн) [10].

Як бачимо, позитивна динаміка змін присутня у всіх показниках. Це говорить про позитивні зрушення в ІТ сфері в Україні. Звісно, що індекси – це тільки певна характеристика ІТ сфери і робити характеристику всього стану сфери ІТ в Україні виключно спираючись на індекси було б некоректно. Хоча вони демонструють сигнали до позитивних змін в інформаційному середовищі.Всі розглянуті індекси є кумулятивними, як і більшість індексів, що обраховуються міжнародними організаціями, вони складається в середньому із 10 індикаторів. Основними показниками розглянутих індексів, за якими Україні вдалося поліпшити позиції, згідно Всесвітнього економічного форуму є: «макроекономічна стабільність» — 112 місце (на 20 пунктів), «ефективність фінансових ринків» — 116 місце (на 3 пункти), «стан державних і приватних інститутів» — 131 місце (на 3 пункти), «доступність» - на 2 місці в світі за цінами на мобільний зв'язок та на 6 місці в світі за тарифами на Інтернет згідно Індексу мережевої готовності. Загалом проаналізовані індекси показують позитивну тенденцію змін і кожен рік є кращим за попередній.Хоча, нажаль, частка сфери ІТ у ВВП України залишається ще на дуже низькому рівні – за данимиДеркомстату становить у 2011 р. 0,9 % та 2012 р. — 1%.[11].

Незважаючи на відносно позитивні зміни стану України у рейтингах міжнародних організацій в них показники знаходиться все ще на найнижчому рівні середньо-розвинутих країн і ситуація змінюються недостатніми темпами в порівнянні з країнами –лідерами цих рейтингів. Позитивним є те, що в звітахна вищому рівні все активніше декларуються і прописується необхідність активного впровадження і розвитку інформаційного суспільства, а за цим вже будуть дії. Ось, наприклад, що декларує як першочергові завдання задля розвитку інформаційного суспільства “Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв’язку та інформатизації”: ширше використовувати у практиці державного управління програмно–цільового підходу як ефективного механізму реалізації державної інформаційної політики; створення нових спеціалізованих мережних структур і технологій, побудованих на основі міжнародних стандартів; організацію і розгортання широкої суспільно політичної пропагандистської підтримки процесу переходу країни до інформаційного суспільства; розширення і вдосконалення подання до мережі Інтернет об’єктивної політичної, економічної, правової, екологічної, науково–технічної, культурної та іншої інформації про Україну, зокрема тієї, що

формується в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, навчальних закладах, наукових установах та організаціях, архівах, а також бібліотеках, музеях, інших закладах культури; розширення можливості для доступу в установленому порядку до інших національних інформаційних ресурсів; створення в Україні належних умов для розвитку індустрії програмного забезпечення (насамперед йдеться про податкові пільги для підприємств із розробки програмного забезпечення) [12].

Таким чином, аналіз стану України у світових ІТ рейтингах в аспекті впровадження економіки знань на початок 2013 року показав покращення індексних позицій, хоча все ще залишається на найнижчому рівні середньо-розвинутих країн.

Література

1. Закон України "Про Концепцію Національної програми інформатизації" Верховна Рада України; Закон від 04.02.1998 № 75/98-ВР/ . [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/anot/75/98-%D0%B2%D1%80. – Заголовок з екрану.

2 .Закон України "Про Концепцію Національної програми інформатизації" Верховна Рада України; Закон від 04.02.1998 № 75/98-ВР/ . [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/anot/74/98-%D0%B2%D1%80.– Заголовок з екрану.

3. Закон України "Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки" Верховна Рада України; Закон від 09.01.2007 № 537-V/ . [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/rada/show/537-16.– Заголовок з екрану.

4. Закон України "Про електронні документи та електронний документообіг"
Верховна Рада України; Закон від 22.05.2003 № 851-IV. [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/851-15. - Заголовок з екрану.

5. Закон України "Про електронний цифровий підпис" Верховна Рада України; Закон від 22.05.2003 № 852-IV. [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/852-15. - Заголовок з екрану.

6. Закон України "Про захист персональних даних" Верховна Рада України; Закон від 01.06.2010 № 2297-VI. [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2297-17. - Заголовок з екрану.

7. Закон України Про доступ до публічної інформації Верховна Рада України; Закон від 13.01.2011 № 2939-VI. [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-17- Заголовок з екрану.

8. Global Information Technology Report 2013. Growth and Jobs in a Hyperconnected World / World Economic Forum. [Електронний ресурс].– Режим доступу:http://reports.weforum.org/global-information-technology-report-2013/#=. – Заголовок з екрану.

9. Global Competitiveness Report 2013. Growth and Jobs in a Hyperconnected World / World Economic Forum.– Geneva Switzerland-2012. [Електронний ресурс].– Режим доступу:http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2012-2013/#=– Заголовок з екрану.

10. E-Gpvernment Survey 2012. E-Government for the People / United Nations [Електронний ресурс].– Режим доступу:http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan048065.pdf – Заголовок з екрану.

11. Державний Комітет Статистики України [Електронний ресурс].– Режим доступу:www.ukrstat.gov.ua – Заголовок з екрану.

12. Звіт про роботу Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації за 2012 рік / [Електронний ресурс].– Режим доступу:http://www.nkrz.gov.ua/img/zstored/File/2013_03/nkrzi-ua.pdf – Заголовок з екрану.

Коніна М.О., *асистент кафедри фінансів*
Терещенко С.О., *студент*
Криворізький економічний інститут
ДВНЗ «Криворізький національний університет»
м. Кривий Ріг, Україна

ПЕРЕХІД ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ДО РИНКОВОГО ТИПУ – ПЕРШИЙ КРОК ДЛЯ СТВОРЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

Ринкова економіка – це економіка, здатна розвивати державу, яка стимулює розвиток всіх процесів, включаючи ріст рівня життя, ріст доходів серед населення, ріст ВВП та ВНП, тому більшість сучасних держав створюють програми переходуекономічної системи на ринкову. За ринкового типу економікирозвиток держави прогресує (збільшення кількості приватних підприємств, вільний ринок тощо). Тобто це економіка, що організована на основі ринкової саморегуляції.

Ринкова економіка характеризується насиченням приватної власності, наявністю свободи вибору діяльності, особисту незалежність всіх економічних суб`єктів, рівний доступ до інформаційних ресурсів. Всі процеси регулюються ринковим механізмом на основі конкуренції, мінімальна участь держави в економічній діяльності приватного сектору, згідно встановлених законами норм.

До таких держав з ринковим типом економіки відносять і Україну. Так, 23-

го грудня 2005 року Європейський Союз офіційно надав Україні статус держави з ринковою економікою. А вже 17-го лютого 2006 року Україну як державу з ринковою економікою признали США. Хоча коментуючи ці факти, більшість економістів та політологів вважають, що причиною цього були не економічні чинники, а політичні.

Але на даний час економічна система України направлена на переорієнтацію від планово-адміністративної (після розпаду СРСР із його тоталітарним режимом керування державою) до ринкової системи, яка наразі характеризується вільні економічні відносини між фізичними та юридичними особами, між громадянами, не громадянами та особами без громадянства (згідно встановлених законами норм).

Складність переходу обумовлюється ще й тим фактом, що вертикально-ієрархічна система правління державою є аналогічною, що була при СРСР.

Наступним фактором, який унеможливлює процес реорганізації економіки є менталітет народу, що є дуже специфічним.

Для того, що б налагодити функціонування ринкової економіки в Україні, потрібно виконати вимоги:

- плюралізм форм власності;
- вільна конкуренція, що є рушійною силою ринка, а її головними факторами є попит та пропозиція, що створюють виробники, продавці та споживачі.;
- стабільність національної валюти, але в Україні цієї стабільності немає, тому багато приватних підприємств вимушені розраховуватись іноземною валютою, що посилює інфляцію, знижує рівень життя населення.

Відсутність цих вимог призвела до того, що в Україні я такого ринка не існує.

Держава повинна регулювати ринкові відносини и контролювати стан на ринку опосередковано – через законодавство, податкову політику. Тобто посадові особине мають права перевищувати свої повноваження, вони зобов'язані діяти лише в межах, що визначені Конституцією України [1].

Проте, існує ще дуже важливий фактор, що зупиняє процес переорієнтації економіки, та взагалі процес розвитку в державі – це корупція.

Наприкінці вересня 2012 рокупочав працювати Антикорупційний комітет України (АКУ), який повинен припиняти корупційну діяльність в Україні.

Проте сьогодні корупція на місцях (органи місцевого самоврядування, прокуратура, судова влада та ін.) розвивається шляхом обходження законодавства України, стосовно корупційної діяльності, що, звичайно вказує на негативні риси українського менталітету.

Отже, щоб створити реальний та прогресивний процес переходу економіки України потрібно створити умови для:

- вільної конкуренції;
- стабільність національної валюти;
- удосконалення законодавства, згідно якому, будуть створенні органи з неправомірним використанням фінансів, капіталу, цінних паперів.

Також необхідно створити певні межі стосовно обороту іноземних валют серед фізичних та юридичних осіб, зменшити темп росту інфляції (індекс

інфляції в Україні у 2011 році становив 104,6% , а вже в2012 році зменшився до позначки 99,8%)[2].

Припоступовому розвитку ринкової економіки покращиться рівень доходів та життя населення, що, в свою чергу, призведе до підвищеннярівень патріотизму,задоволення діючою владою та їх виконаною працею;

Доцільно створити орган законотворчого характеру, який в своєму складі буде мати представників вищих учбових закладів, науково-дослідних організацій, що надасть змогу аналізувати та прогнозувати дії того чи іншого закону, а також передбачити певні наслідки. Тобто законодавчу діяльність буде виконувати орган, до складу якого входять особи, які є науковими діячами, дослідниками у відповіднійсфері (економіка, фінансова політика, державне управління тощо).

Коли економічна система України сформується, тоді почне формуватися національна фінансова система України. Мова йде про те, щов даному випадкуфінансова система буде привілейована лише Україні, в державі буде діяти національне, а не запозичене чи залишене від інших держав. За таких умов, Україна, з одного боку, стане більш економічно незалежною.

Література

1. Інтернет-газета «Еженедельник 2000» - 06.12.2012– Режим доступу: http://2000.net.ua/2000/forum/vlast/86149

2.Офіційний сайт Міністерства Фінансів України. - Режим доступу: http://index.minfin.com.ua/index/infl/

Кривоносов О.С., *старший викладач*
Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
м. Київ, Україна

ІННОВАЦІЙНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ДЕРЖАВИ

Вирішення загальнодержавних проблем щодо інноваційного розвитку економіки, формування національного інформаційного простору і створення національного інформаційного суспільства в Україні тісно пов’язано з процесами переходу світової економіки від виробництва речей, товарів і послуг до економіки знань, інтелекту та інформації.

Сучасний стан створення та використання інноваційних технологій у туристичній галузі для її інформаційного забезпечення та економічного розвиткуУкраїни свідчить про недосконалість взаємодії інформаційних

організацій державного і недержавного секторів як при формуванні інформаційних ресурсів, так і забезпеченні доступу до них. Одним із методів об'єднання зусиль різних організацій інформаційної сфери для досягнення єдиної мети є створення інформаційних систем та кооперація в окремих видах діяльності. Особливо це стосується сфери послуг.Пріоритетним напрямом наших досліджень є туристична галузь.

Інформаційне забезпечення туристичної галузі як принципово нова стадія розвитку світової спільноти дає нові можливості використання інформаційно-комунікаційних технологій. Тобто, сучасний рівень інформаційної, програмно-технологічної та апаратної платформ дозволяє забезпечити функціонування відкритих корпоративних мереж туристичної галузі, але для цього потрібні уніфіковані методи виробництва інформаційної продукції і послуг та механізми управління такою мережею. Іншими словами, необхідно створити умови для формування інноваційних технологій застосування корпоративних засад у діяльності інформаційних організацій туристичної галузі різних форм власності та підпорядкування з метою забезпечення їх функціонування на системній основі.

Проблеми, що пов'язані з розробленням корпоративних засад інноваційного розвитку, вимагають поглибленого теоретичного дослідження економічної сутності інформаційної діяльності, аналізу законодавчої бази, визначення передумов та розроблення комплексу методичних принципів, організаційних і економічних механізмів корпоративних засад діяльності інформаційних організацій туристичної сфери України.

Метою наших досліджень є розробка практичних рекомендацій для обґрунтованого запровадження корпоративних інноваційних засад як найбільш перспективних в умовах зростання вартості інформаційних процесів у туристичній галузі та глобалізації світового інформаційного простору туризму.

Аналіз науково-методичної та економічної літератури свідчить, що у згаданій сфері плідно працюють українські та зарубіжні науковці. Однак предмет їх досліджень лежить переважно у площині окремих напрямів науково-інформаційної діяльності: функціонуванні мереж і систем обробки та передачі інформації, формуванні окремих складових інформаційних ресурсів, аналітико-синтетичної обробки інформації, тематичного спрямування науково-інформаційної діяльності інформаційних структур, підготовки і підвищення кваліфікації інформаційних кадрів тощо. Цілісний теоретико-економічний аналіз функціонування інноваційних технологій у туристичній галузі на системній основі відсутній, що вимагає проведення додаткових досліджень.

Дослідження ролі науково-технічної інформації в економічному розвитку країни, методів її оброблення і передачі знайшли відображення в працях вітчизняних та зарубіжних науковців. Серед українських вчених, що внесли вагомий внесок у формування розвитку інформаційної сфери, інформаційне забезпечення науково-технологічного та інноваційного розвитку слід назвати праці В. Глушкова, В. Івашова, Г. Калитича, Б. Кияка, Б.Малицького, Л.Мельника, В. Пархоменка, О. Поповича, В. Соловйова, О. Чубукової та ін.

Серед зарубіжних авторів слід назвати праці Ю. Арського, О. Бурого-Шмар'яна, Г. Воробйова, Н. Вінера, В.Іноземцева, Р. Гиляревського, М. Мак-

Люєна, П. Отле, А. Чорного, Ю. Шрейдера, Н.К. Хейлз та ін.

Проте дотепер відсутня єдина позиція вчених відносно значення інноваційних технологій у створенні сучасного інформаційного простору туристичної галузі, використанняресурсів науково-технічної інформації та розробленні сучасних методів взаємодії організацій туристичної сфери. Досягнення у сфері запровадження корпоративних методів для формування інформаційних ресурсів, для забезпечення доступу до них не підтримується розробленням методичних, економічних і організаційних механізмів уніфікації інформаційної діяльності на рівні суб'єктів туристичної сфери, що не сприяє системності їхньої діяльності. Саме це обумовило вибір теми наших досліджень.

Необхідність інноваційногорозвитку туристичної галузі у контекстіпідвищення ефективності її інформаційного забезпечення для забезпечення сталого розвитку економіки забезпечується шляхом удосконалення інформаційного забезпечення туризму в Україні. Це вимагає пошуку методичних, організаційних і економічних механізмів підвищення ефективності інформаційної діяльності як комплексу дій у туристичній галузі з доведенням науково-технічної інформації до користувачів усіх рівнів [1;2].

У сучасних умовах науково-технічна та економічна інформація розглядаються як сировина для інновацій, а інформаційне забезпечення на цій базі є інформаційною підтримкою інноваційних процесів в галузі туризму, засобом здійснення досліджень з оцінки ринкового попиту на інноваційну туристичнупродукцію.

Економічна сутність інноваційної діяльності в сфері туризму полягає у тому, що за допомогою певних технологічних процесів інформація уречевлюється у вигляді інформаційних ресурсів, інформаційної продукції або інформаційної послуги і становиться товаром.

Корисність інформації для інноваційної діяльності туристичної галузі обумовлюється якісними і кількісними характеристиками.

Для підвищення ролі інформаційної діяльності в забезпеченні вирішення стратегічних завдань суспільства, інноваційного розвитку туризму її необхідно розглянути як окрему галузь зі всіма ознаками такої: зі своєю економікою, технологією, управлінням тощо [3;4].

Підвищення ефективності інформаційного забезпечення в цілому можливо шляхом запровадження в технологію інформаційних робіт і управління організаціями методів корпоративності. Це можливо за умови створення відповідного інформаційного простору, визначення єдиних технологій підготовки інформаційної продукції і послуг та удосконалення законодавчої і нормативної бази цієї сфери діяльності.

Література

1. Гончаренко А. П. Законодавчо-нормативне регулювання науково-інформаційної діяльності в Україні / А. П. Гончаренко // Проблеми науки. – 2005. – № 12. – С. 3-9.

2. Білокобилко О. В. Розвиток корпоративного сектору економіки України / О. В. Білокобилко // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. пр. /

Одеський держ. екон. ун-т – Вип. ІІ. – Одеса, 2002. – С.16-19.

3. Гончаренко А. П. Роль національної системи науково-технічної інформації в розбудові інноваційної економіки в Україні / А. П. Гончаренко // Проблеми науки. – 2007. - № 2. – С. 14-18.

4. Корнєв Ю. Г. Теоретичні аспекти інформаційного забезпечення підприємницької діяльності / Ю. Г. Корнєв // Актуальні проблеми економіки. – 2008. - № 5 (83). – С. 30-36.

Кропивка Ю.Г., *аспірант*
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»
м. Полтава, Україна

ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ СУТНОСТІ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ

Кооперація у світі в цілому та в Україні має довгу історію та передісторію, а сам термін «кооперація» має кілька значень. Ним визначають співробітництво, взаємодію, координацію тощо [7]. 10 липня 2003 року був прийнятий Закон України «Про кооперацію», який визначив кооперацію як систему кооперативних організацій, створених з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб своїх членів [5].

Поширившись за свою майже 200-літню історію на всі галузі економічного життя, кооперація набула специфічних видових характеристик. Один з найпопулярніших і найпоширеніших в світі її видів – споживча кооперація, завдання якої задовольнити потреби і прагнення людей як споживачів та захистити їх економічні інтереси [2].

Сутність споживчої кооперації досліджували такі вчені-теоретики та практики як Аліман М.В., Бабенко С.Г., Бородаєвський С.В., Гелей С.Д., Гончарук Я.А., Лихолат Є.О., Маркіна І.А., Мартос Б.М., Мокєрова Н.В., Пастушенко Р.Я., Танчин І.З., Туган-Барановський М.

Мета статті полягає у виокремленні підходів до трактування сутності споживчої кооперації в Україні. Для реалізації мети у статті поставлені і вирішені наступні завдання: виконати аналіз теоретичних напрацювань вчених-теоретиків та практиків, що стосуються сфери споживчої кооперації в Україні; виокремити підходи до трактування сутності споживчої кооперації в Україні.

Згідно ст.1 Закону України «Про споживчу кооперацію» від 10 квітня 1992 р., споживча кооперація в Україні – це добровільне об'єднання громадян для спільного ведення господарської діяльності з метою поліпшення свого

економічного та соціального стану [6].

У ході аналізу теоретичних напрацювань встановлено, що, за думкою більшості науковців, споживча кооперація є соціально-економічною системою.

Аліман М.В., Бабенко С.Г., Гелей С.Д., Гончарук Я.А., Лихолат Є.О., Пастушенко Р.Я., Танчин І.З. зазначають, що кооперація споживачів – це одна з найпотужніших у світі соціально-економічних систем [2].

Відомий діяч в системі споживчої кооперації України Бабенко С.Г. робить висновок, що за своєю природою кооперація є соціально-економічним явищем. Відповідно і зміст кооперації має соціально-економічний характер: в її основі лежать економічна діяльність і соціальна ідея [1].

Аналогічні висновки робить у своїх наукових працях Маркіна І.А., яка стверджує, що споживча кооперація за своєю природою є соціально-економічною системою, мета якої націлена на реалізацію як соціальних, так і економічних завдань [3].

Представником іншого підходу до трактування сутності споживчої кооперації є Мокєрова Н.В. Науковець для аналізу споживчої кооперації застосовує людинорозмірний підхід, за допомогою якого можна розглядати її як складну людинорозмірну господарську систему. Це означає, що споживча кооперація є системою, що розвивається, з включеною до нею людиною, інтегральна сутність якої визначає партнерський характер інтеграційних зв’язків і процесів, властивих кооперативному господарству на національному, регіональному та локальному рівнях [4].

Як інститут громадянського суспільства споживчу кооперацію розглядає Скляр Г.П. На його думку, споживча кооперація як структура громадянського суспільства розвиває партнерські відносини, забезпечуючи інтереси пайовиків та інших людей, з органами державної виконавчої влади і місцевого самоврядування на регіональному і місцевому рівнях. Таким чином, споживча кооперація сприяє становленню системи регіонального управління [7].

Отже, проведений нами аналіз літературних джерел дає можливість виокремити три основні підходи до трактування сутності споживчої кооперації в Україні: споживча кооперація як соціально-економічна система, як інститут громадянського суспільства, як складна людинорозмірна господарська система.

Таким чином, з’ясовано, що більшість дослідників безумовно погоджуються з провідною роллю споживчої кооперації в народногосподарському комплексі України і всі вони визначають її як систему.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є визначення і обґрунтування особливостей споживчої кооперації, що відрізняють її від інших систем.

Література

1. Бабенко С.Г. Трансформація кооперативних систем у перехідній економіці: [монографія] / С.Г.Бабенко. – К: в-во «Наукова думка», 2003. – 332 с.

2. Історія споживчої кооперації України: Підручник / М.В. Аліман, С.Г. Бабенко, С.Д. Гелей, Я.А. Гончарук, [та ін.]. – Львів: Ін-т українознавства НАН

України, 1996. – 384 с.

3. Маркіна І.А. Управління споживчою кооперацією як соціально-економічною системою: теорія та практика: [монографія] / І.А. Маркіна. – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2008. – 255 с.

4. Мокєрова Н.В. Споживча кооперація як людинорозмірна господарська система / Н.В. Мокєрова // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія „Економічні науки". – Полтава: РВЦ ПУЕТ, 2011. – №4 (49), частина 2. – С. 134 – 139.

5. Про кооперацію: закон України від 10 липня 2003 р. №1087-IV // Голос України. – 2003. – 28 серпня. – С. 20-21.

6. Про споживчу кооперацію: закон України від 10 квітня 1992 р. №2265-XII. – К. : Укоопреклама, 1992. – 15 с.

7. Скляр Г.П. Феномен кооперації: монографія / Г.П. Скляр. – Полтава: ІнтерГрафіка, 2004. – 92 с.

Крочак М.С., *студентка*
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна

АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ

Неефективність існуючих форм управління закликає науковців замислитися щодо творенням нових форм, які б дали змогу відповідати усім сучасним вимогам підприємств.

Проблемам гнучкого адаптивного управління присвячені праці багатьох вчених: В. Аніщенко [1], О. Ареф'євої [2], Г. Аубакирової [3], В. Бауліної [4], А. Богданова [5,6], П. Друкера [7], В. Прохорової [9,10] та інші.

Система управління підприємством повинна мати у своєму складі гнучкі компоненти, здатні до самоналагодження, адаптації до дій подразника, тобто включати систему адаптивного управління підприємством. Адаптивне управління сьогодні виступає потужною зброєю для опору мінливості умов функціонування та розвитку суб'єктів господарювання.

Адаптивне управління – це процес ухвалення управлінського рішення і подальшої реалізації цілеспрямованої управляючої дії, що забезпечує адекватне реагування всіх структур підприємства на зміну параметрів його зовнішнього і внутрішнього середовищ. Під системою адаптивного управління прибутком розумітимемо процес адаптивного планування, тобто формування системи фінансово-виробничих параметрів (індикаторів), що визначають стан

господарюючого суб'єкта, і заходів гнучкої дії на нього [3].

Адаптивне управління є важливим елементом антикризового управління, тому, що дає змогу вчасно виявити зовнішні негативні чинники та можливості підприємства, внутрішні сильні, слабкі сторони його господарської діяльності та на основі оцінки ситуації розробляти рішення, які спрямовані на запобігання кризисних подій.

Систему адаптивного управління можна представити у вигляді рисунку 1.

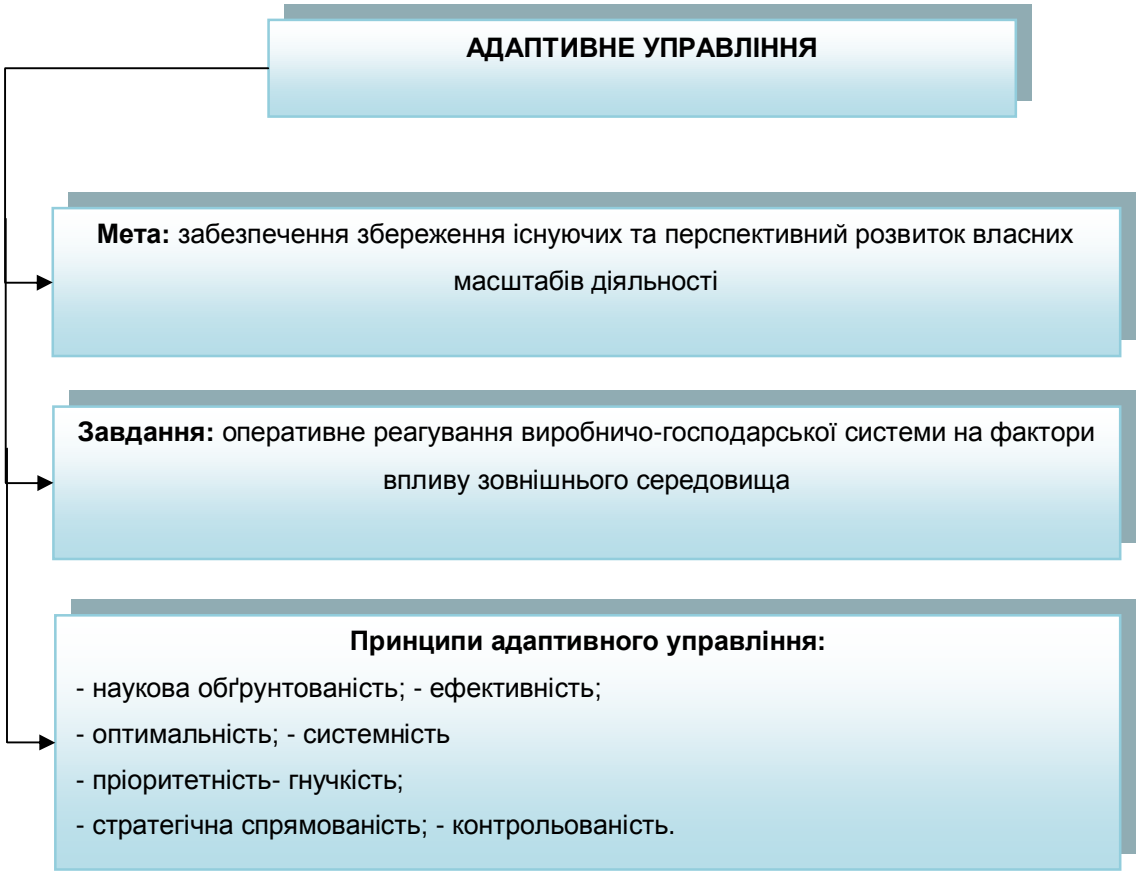

Рис. 1. Система адаптивного управління

Запровадження відповідної системи адаптивного управління на підприємстві дає останньому стійкі конкурентні переваги на ринку та спроможна дозволити відповідно до власних стратегічних цілей формувати зовнішнє середовище, змінюючи обставини в своїх інтересах, заради досягнення перспективних можливостей ефективного економічного зростання та бажаного рівня конкурентоспроможності в цілому [8, с. 69].

Отже, під адаптивним управлінням необхідно розуміти систему, яка у порівнянні з уявленнями, які склалися, ефективніше і адекватніше реагує на зміни в інституційному середовищі, внутрішньому виробничому і зовнішньому ринковому середовищі і завершується ухваленням ефективних управлінських рішень.

На нашу думку, система адаптивного управління відіграє важливу роль для розвитку і функціонування підприємства в умовах кризи, оскільки дає змогу пристосовуватись до зміни зовнішніх і внутрішніх факторів впливу, швидко реагувати на впровадження гнучких методів в управлінні, щодо більш

тривалого розвитку підприємств.

Література

1. Аніщенко В. Адаптивне управління розвитком регіональних соціоеколого-економічних систем / В.О. Аніщенко // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №7. – С.112-120.

2. Ареф'єва О. В. Управління економічною стійкістю підприємств[Текст]: монографія / О. В. Ареф'єва, Д. М. Городинська – Київ : видав. Європейського ун-ту, 2011. – 230 с.

3. Аубакирова Г. М. Адаптивный подход к управлению предприятием// [Электронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/DN2006/Economics/10_aubakirova.doc.htm

4. Бауліна Т. Детермінанти процесу системної трансформації та наслідки їх впровадження для української економіки / Т.В. Бауліна // Проблеми науки. – 2010. – N№1. – С. 22-28.

5. Богданов А. Тектология. Всеобщая организационная наука / А. Богданов. – М.: Экономика, 1989. – Т. 1, – 164 с.

6. Богданов А. Тектология. Всеобщая организационная наука / А. Богданов. – М.: Экономика, 1989. – Т. 2, – 115 с.

7. Друкер П.Ф Посткапиталистическое общество. Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология / П. Ф Друкер. – М.: Academia, 1999. – 381 с.

8. Сергійчук І. І. Методичний підхід до визначення масштабів діяльності підприємств енергетичного машинобудування [Текст] / І. І. Сергійчук // Інвестиції: практика та досвід : науково-практичний журнал. – 2011. – № 18. – С.65-69.

9. Прохорова В.В. Адаптивний потенціал інноваційного розвитку підприємств в контексті економіки знань / В.В. Прохорова, П. В. Свідерський // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – №36 – С. 318-322.

10. Прохорова В.В. Модель адаптивного управління розвитком промислових підприємств як структурний елемент організаційно-економічного забезпечення процесу управління економічною безпекою / В.В. Прохорова, О.О. Кучеренко // Вісник екон. транспорту і промисловості. – 2009. – № 26. – С. 133-137.

Крупа О.М., *к.е.н., в.о. доцента кафедри*
Львівський національний аграрний університет
м. Львів, Україна

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ КАРТОПЛЯРСТВА

Картопля та продукти її переробки впродовж кількох століть складають основу харчового раціону населення нашої країни і забезпечують сировиною низку галузей переробної промисловості. Однак із розформуванням крупних господарств виробництво картоплі на індустріальній основі зазнало повного занепаду у всіх його ланках. Тому сьогодні, коли має місце загострення проблем продовольчої безпеки у світовому та національному масштабах, цілком актуальним є формування організаційно-економічних умов розвитку галузі на інноваційно-інвестиційних засадах.

Переведення картоплярства на інноваційний шлях розвитку зумовлює необхідність вживати заходи щодо вдосконалення організаційної структури наукового забезпечення галузі. У цьому контексті вкрай важливою є державна підтримка формування та розвитку регіональних центрів наукового забезпечення агропромислового виробництва та їх активна взаємодія зі спеціалізованими насінницькими господарствами, підприємствами–виробниками картоплі тощо.

В Україні необхідною умовою ефективного ведення сільського господарства є використання важелів кооперації як у виробничій, так і обслуговуючій сферах. Насамперед це зумовлено низьким рівнем забезпеченості вітчизняних сільськогосподарських виробників необхідними технічними засобами. Хоча в звітах різних організаційно-господарських структур і є значна кількість сільськогосподарської техніки й складається враження, що рівень їх технічної оснащеності задовільний, однак насправді це не так. Наявна техніка уже давно вичерпала свій технічний ресурс, а надходження нової не відбувалося. Більше того, сьогодні придбати технічні засоби окремим сільськогосподарським виробникам практично неможливо. І лише концентрація грошових засобів різних організаційно-господарських формувань дає змогу купити ту чи іншу необхідну техніку [1; с. 184].

Покращення технічного забезпечення картоплярства само по собі не завжди забезпечує збільшення урожаю, адже машина не є безпосереднім засобом виробництва продукції і не впливає на її якість. Техніка лише змінює умови знаходження рослин, сприяє збільшенню їх продуктивності і замінює собою працю людини. Підвищення родючості ґрунту і забезпечення високо-якісних сортів картоплі – це біологічний напрям науково-технічного прогресу в картоплярстві. Сюди належать селекція і насінництво, а також чинники, які забезпечують підвищення родючості ґрунту (меліорація, сівозміни, захист рослин від хвороб і шкідників).

Від правильно підібраних сортів для конкретних ґрунтово-кліматичних умов значною мірою залежить урожайність, якість картоплі, її собівартість і рентабельність галузі. Численні експериментальні і виробничі дані свідчать про те, що використання найбільш придатних для місцевих умов районованих сортів забезпечує підвищення урожайності картоплі на 20–30% порівняно з нерайонованими.

В Україні для вирощування картоплі використовують близько 80% сортів вітчизняної селекції, а решта – іноземної. Картопля наділена високою екологічною пластичністю і спроможна давати високі врожаї в будь-якій зоні. Тому необхідно оптимально поєднувати вирощування картоплі як вітчизняної, так і іноземної селекції, адже першочергове значення має не тільки сорт, а й технологія вирощування.

У вітчизняному Реєстрі сортів картоплі майже чверть займають саме голландські сорти. Особливості голландської селекції картоплі полягають у тому, що вона насамперед спрямована на урожайність, якість і гарний товарний вигляд. Існує декілька сортів голландської селекції, які спеціально відібрані для наших ґрунтово-кліматичних умов і потреб ринку, а також мають високу урожайність і товарність. До них належать сорти Джаерла, Латона, Ярла, Астерікс, Інноватор, Кураж, Ред і Скарлет, Карліта, Каррера, Дербі, Моцарт, Родео тощо. Деякі з цих сортів уже вирощують в господарствах області з іноземним капіталом і отримали позитивні характеристики.

Фахівці запевняють, що не потрібно нав’язувати певні сорти картоплі, краще дати змогу вибирати. У країнах Європи населення купує і споживає не просто картоплю як таку, а конкретні її сорти залежно від способу використання. Однак у нашій державі сортозаміну здійснюють досить повільно. Переважно господарства вирощують старі сорти і зовсім не впроваджують нові, а в тих, які все ж таки закуповують нові сорти, беруть малу кількість насіннєвої картоплі з надією розмножити її в наступні роки. У результаті нові сорти картоплі заражаються хворобами від старих, знижують урожайність, модифікуються і вироджуються.

Селекція картоплі перейшла від виведення сортів універсального призначення до створення сортів спеціалізованого використання (для переробки на різні картоплепродукти, дієтичного харчування, вирощування з використанням ботанічного насіння та ін.). Усе більше застосування знаходять методи клітинної селекції та генетичної інженерії. Для прискореного розмноження застосовують біотехнологічні методи, рослини in vitro, мікро- та мінібульби.

Основна проблема, яка постали перед картоплярами – відсутність якісного і здорового садивного матеріалу. Український ринок насіннєвої картоплі є найменш дослідженим. Насіннєву картоплю в сучасних умовах продає хто хоче і як хоче. Звідси й проблеми з якістю урожаю і низькою урожайністю.

Досить вигідним і перспективним видом бізнесу є ринок насіннєвої картоплі. Її вирощування хоч і є досить складним, зате надзвичайно прибутковим.

У деяких областях України (Черкаська, Хмельницька, Вінницька) протягом декількох років проходить експериментальну перевірку проект вирощування

насіннєвої картоплі за технологією, запропонованою вченими Інституту картоплярства Української академії аграрних наук. Суть нової технології полягає в зміні щільності посадки насіннєвого матеріалу (особливо ширини міжрядь - до 110-120 см), утворення грядок (трьохкратне підгортання з моменту висадки бульб до появи на поверхні грядки перших сходів, що дозволяє сформувати міцну кореневу систему й згодом уникнути при підгортанні вже проростих картопляних кущів відтоку поживних речовин до коріння, на яких уже не можуть вирости великі бульби). Легке розпушування міжрядь, удобрений грунт, висококласні насіння й описана вище технологія – все це та біологічна й технологічна основа, що дає врожай з кожного гектара до 500 центнерів [2, с. 217].

Світовий досвід показує, що виробник одержує найбільший ефект тоді, коли реалізує не сировину, а продукти її переробки, кінцеві продукти споживання. Тому високорозвинені країни ніколи не експортують сировину, а мають потужності з комплексної переробки сировини і реалізують кінцевий продукт споживання. Це стосується не лише великих компаній і фірм, а й індивідуальних виробників. У високорозвинених країнах навіть фермери намагаються реалізовувати сільськогосподарську продукцію тільки після її первинної переробки і навіть довести її до стадії кінцевого споживання. Для цього вони створюють на кооперативних засадах сферу первинної переробки та зберігання сільськогосподарської продукції. Великі фермерські господарства мають власні невеликі сучасні цехи з первинної переробки сільськогосподарської продукції. Цей напрям необхідно розвивати і у вітчизняних сільськогосподарських підприємствах [3]. Реалізації цього напряму сприяє те, що останніми роками в Україні спостерігаємо стрімкий розвиток ринку картоплепродуктів, зокрема чіпсів і картоплі-фрі та інших напівфабрикатів. До того ж організація переробки картоплі в місцях виробництва і доставка споживачу напівфабрикатів замість свіжої картоплі забезпечить більшу економічну ефективність.

Оскільки провідним принципом технологічного розвитку стає ринкова потреба, тобто платоспроможний попит споживача наукової продукції, то інноваційний процес у галузях агропромислового виробництва став проблематичним. У зв’язку з тим, що сьогодні фактичні виробники картоплі (господарства населення) в переважній більшості не є платоспроможними, не може йтися про інноваційний розвиток галузі в такій ситуації, яка склалася. Для переведення галузі на інноваційний шлях розвитку потрібна комбінована модель її розвитку, яка б передбачала поєднання ринкового середовища та проведення базових досліджень на державному рівні.

Для того, щоб безпосередні виробники картоплі були платоспроможними, а відтак у них міг би формуватись попит на наукову продукцію, потрібно розробити довгострокову систему інвестиційної політики галузі, яка б базувалась на принципах самоокупності. Довгострокові дослідження потреб галузі, і передусім такі, як машинобудування та насінництво, мусять бути підтримані державою. Однак державна інноваційна політика повинна бути спрямована не лише на фінансову підтримку та стимулювання самих інноваційних процесів, а й на створення сприятливого соціально-госпо-

дарського та соціально-політичного клімату для новаторської діяльності.

Література

1. Шульський М. Г. Особисті господарства населення : стан, можливості і перспективи : монографія / М. Г. Шульський. – ЛьвівКрай, 2003. – 280 с.
2. Лаврук В.В. Основні складові інноваційного розвитку аграрного виробництва / В.В. Лаврук // Економічний простір. – 2011. – №54. – С. 212-223.
3. Організація зберігання, переробки та реалізації продукції. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http:// *agroua.net/economics/documents/.../doc-199.*

Куклик С.Н., *аспирант кафедры налогов и налообложения*
Учреждение образования «Белорусский государственный экономический университет»
г. Минск, Республика Беларусь

ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОДДЕРЖКА АГРАРНОГО СЕКТОРА РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ С УЧЕТОМ ВХОЖДЕНИЯ В СИСТЕМУ МИРОВЫХ ТОРГОВЫХ СВЯЗЕЙ

Одним из направлений государственного регулирования АПК является включение этого комплекса в состав отраслей и производств, охватываемых системой государственной поддержки. Как свидетельствует мировой опыт агропромышленный комплекс в целом, и сельское хозяйство в частности, больше других отраслей нуждается в государственной финансовой поддержке. Сельское хозяйство является одной из важнейших отраслейнациональной экономики в связи с производством стратегически важной продукции - продуктов питания, наличие идостаточность которых обеспечивают продовольственную безопасность государства. Реализация поставленных государством задач возможно только на основе эффективного управления финансовыми ресурсами сельскохозяйственных организаций.Большая практическая значимость проблемы обеспеченности сельскохозяйственных предприятий финансовыми ресурсами и отсутствие ее окончательного разрешения на практике обуславливает необходимость определения сущностных характеристик финансовых ресурсов сельскохозяйственных организаций, особенностей их формированияи использования.

Кроме традиционных особенностей, характерных для всех организаций, производящих сельскохозяйственную продукцию, определенный отпечаток на процесс формирования и использования финансовых ресурсов аграрного

сектора накладывает проводимая в Республике Беларусь политика в области обеспечения продовольственной безопасности, а также социальная и финансовая политика.

Важное значение отрасли предопределяет особый процесс формирования цен на продукцию сельского хозяйства, размер которых непосредственно влияет на уровень самофинансирования организации, что создает проблемы при реализации убыточной продукции сельского хозяйства. В данном случае уплата налогов обязательна, так как не зависит от финансовых результатов реализации, а установленные минимальные предельные цены не покрывают затрат на производство продукции.

Кроме того, организации аграрного сектора ограничены в возможности диверсификации производственной деятельности и ориентации на более эффективные с точки зрения отдачи виды продукции, что связано с необходимостью выполнения государственного заказа. В результате они не используют в полной мере все возможности увеличения собственных финансовых ресурсов.

Стоит отметить, что Государственной программой устойчивого развития села на 2011-2015 года предусмотрено сближение цен на сельскохозяйственную продукцию с ценами в сопредельных государствах, что приведет к ежегодному повышению в 2011–2012 годах цен (с учетом прогноза инфляции) на молоко, продукцию свиноводства на 15–20 процентов, птицу – 10, крупный рогатый скот – 20–30 процентов. В течение 2013–2015 годов на сельскохозяйственную продукцию рост цен составит в среднем 10 процентов, за исключением крупного рогатого скота, на который цены повысятся на 15 процентов [1]. При этом прогнозные темпы инфляции значительно превышают указанные значения, что негативно сказывается на уровне самофинансирования сельскохозяйственных организаций и повышает значимость государственных субсидий и дотаций. В связи с этим в настоящее время государственная поддержка организаций агропромышленного комплекса оказывает достаточно серьезное влияние на объемы финансирования сельскохозяйственного производства. Так, в целях создания условий для приоритетного социально-экономического развития села, улучшения работы агропромышленного комплекса разработана Государственная программа устойчивого развития села на 2011–2015 годы, общая сумма бюджетных расходов на реализацию которой составит 29,8 трлн. рублей. [1]

Размер государственной поддержки определяется не только финансовыми возможностями государства и потребностями отрасли, но и необходимостью выполнять условия международных договоров по государственной поддержке сельского хозяйства. Так, Правительство Республики Беларусь, Правительство Республики Казахстан и Правительство Российской Федерации в целях обеспечения согласованности позиций государств - членов Таможенного союза при присоединении к Всемирной торговой организации, руководствуясь принципами международного права, согласились о правилах осуществления государственной поддержки производителей сельскохозяйственных товаров.

Меры государственной поддержки сельского хозяйства согласно данному документу подразделяются на:

1) не оказывающие искажающего воздействия на взаимную торговлю сельскохозяйственными товарами;

2) в наибольшей степени оказывающие искажающее воздействие на торговлю сельскохозяйственными товарами;

3) оказывающие искажающее воздействие на взаимную торговлю сельскохозяйственными товарами.

Уровень мер, оказывающих искажающее воздействие на торговлю, рассчитываемый как процентное отношение объема государственной поддержки сельского хозяйства к валовой стоимости произведенных сельскохозяйственных товаров в целом, определяемый как разрешенный объем, не должен превышать 10%.

Для Республики Беларусь устанавливается переходный период до 2016 года, в течение которого Республика Беларусь обязуется снизить разрешенный объем до 10 % от ВВП аграрного сектора. При этом в соответствии с соглашениями между Беларусью, Россией и Казахстаном данный норматив не меняется при вступлении одного из членов таможенного союза в ВТО.

Участие в международных и региональных торговых соглашениях является одним из приоритетов Беларуси в экономической интеграции. Вступление в ВТО рассматривается как важнейший этап вхождения в мировую экономику. С точки зрения внешнеторговых связей, наибольшее значение для Республики Беларусь имеет вступление в ВТО России. Стоит отметить, что обязательства Российской Федерации в области государственной поддержки АПК не отразятся на уровне господдержки сельского хозяйства в нашей стране, т.к. обязательства Республики Беларусь прописаны в Соглашении по государственной поддержке в рамках таможенного союза. Однако снижение ставок единых таможенных тарифов на ряд продовольственных товаров означает усиление конкуренции на российском рынке, где Беларусь является пока одним из основных иностранных игроков. Это повлияет на объемы реализации продукциии, следовательно, уровень самофинансирования.

Республика Беларусь также ведет переговоры о вступлении в ВТО. В ходе двух последних заседаний удалось согласовать с членами ВТО временные параметры базового периода для расчета максимального уровня государственной поддержки, а именно 1997–1999 гг. включительно. Таким образом, переговоры по сельскому хозяйству выведены на стадию уточнения объемов субсидирования в рамках конкретных государственных программ и классификации таких программ по «зеленой» (не подлежащей сокращению) и «желтой» (подлежащей сокращению) корзинам.

По расчетам, среднее значение поддержки мер «желтой корзины» за 1997 - 1999 гг. (базовое общее агрегатное измерение поддержки) составляет 502,4 млн. долл. США. Стоимость «зеленой корзины» оценена в 102,3 млн. долл. США. Беларусь также продекларировала отсутствие субсидирования экспорта сельскохозяйственной продукции.

Стоит отметить, что меры «зеленой корзины» носят долгосрочный характер, и требуют значительного периода для получения результата. В связи с этим, они, по мнению некоторых экономистов, являются недостаточным условием преодоления кризисного состояния сельскохозяйственной отрасли на современном этапе ее развития. Меры «желтой корзины» непосредственно влияют на результаты финансово-хозяйственной деятельности. Сокращение мер «желтой корзины» в первую очередь отразится на непосредственных производителях сельскохозяйственной продукции, не входящих в кооперативно-интеграционные формирования, объединяющие производство сельскохозяйственного сырья, переработку и сбыт конечной продукции.

В контексте данной проблемы, согласно Государственной программе устойчивого развития села на 2011-2015 гг. предусматривается дальнейшая оптимизация численности организаций агропромышленного комплекса за счет развития крупных кооперативно-интеграционных формирований, объединяющих производство сырья, переработку и сбыт конечной продукции. [1]

Особенности сельскохозяйственного производства, а также необходимость сокращения прямого государственного финансирования организаций аграрного сектора повышает потребность в заемных финансовых ресурсах. Поэтому кредитование потребностей сельского хозяйства становится ключевым моментом в обеспечении воспроизводственного процесса. Но при кредитовании банки отдают предпочтение промышленным и торговым организациям. К тому же заемные капитал носит платный и возвратный характер, а поэтому не является оптимальным средством финансирования производственно-хозяйственной деятельности сельскохозяйственных предприятий.

Поэтому правительство Республики Беларусь должно принимать экстренные меры по решению возможных проблем и оказанию финансовой помощи производителям сельскохозяйственной продукции. Например, в настоящее время практикуется льготное кредитование, призванное стать инструментом улучшения инвестиционного климата в агропромышленном комплексе.

Таким образом, как отрасль материального производства сельское хозяйство имеет свои технологические, экономические и организационные особенности, которые влияют на процесс формирования, распределения и использования финансовых ресурсов данных организаций. Учет всех вышеуказанных особенностей кругооборота финансовых ресурсов сельскохозяйственных организаций позволяет обеспечить успешное развитие сельскохозяйственного производства, повышение его доходности и рентабельности, что является важнейшим условием дальнейшего оздоровления всей национальной экономики.

Литература

1. Указ Президента Республики Беларусь от 1 августа 2011 г. № 342 «О Государственной программе устойчивого развития села на 2011–2015 годы».

Кухаренко Ю.І., *слухач бакалаврату*
Київський національний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна

ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА: СУТНІСТЬ ТА ШЛЯХИ ЗБІЛЬШЕННЯ

Прискорені темпи розвитку галузі готельного господарства сприяють появі на ринку різноманітних готельних послуг, які, у свою чергу, є основним джерелом прибутку для власників підприємств готельного господарства. Тому формуючи ту чи іншу послугу, потрібно чітко визначити чи зможе вона не тільки покрити витрати, але й їх перевищити, сформувавши відповідно прибуток. Зростання прибутку є дуже вагомим фактором подальшого розвитку підприємства.

Крім того, прибуток окремого підприємства готельного господарства формує доходну частину всієї готельної галузі країни, а отже, доходну частину загального бюджету країни. Тому, на сьогоднішній день надзвичайно важливим є планове вивчення та аналіз економічної ефективності діяльності готелів країни, а також їх економічної та соціальної програми розвитку. Дуже вагомим аспектом у цьому є вивчення саме такої економічної категорії як прибуток. Тож спробуємо визначити сутність, основні характеристики прибутку та можливі шляхи його збільшення.

Вивченням та аналізом такого показника діяльності підприємства як прибуток займаються багато вітчизняних та зарубіжних вчених, економістів, бухгалтерів, серед яких – Поддерегин О.Н., Мазаракі А.А., Карамзін В.Я., Павлова Л.Н., Шеремет А.Д., Кузнєцова Н.Н., Вуйцик І.О., Амбросій І.О., Нечаюк Л.І., Телеш Н.О.

Однак на цьому не варто зупинятися, бо процес збільшення прибутку все ще потребує дослідження, особливо на сучасному етапі, так як в економіці постійно відбуваються трансформаційні процеси, що несуть за собою необхідність удосконалення вже існуючих підходів до управління підприємством, відкриваючи тим самим ряд нових завдань для дослідників.

Метою даного дослідження є визначення сутності прибутку підприємств готельного господарства та встановлення можливих шляхів його збільшення.

Прибуток — один з основних економічних показників, що відображає ефективність підприємства, його фінансовий стан, успіхи та можливості у виконанні розробленої програми економічного та соціального розвитку.

В умовах ринкової економіки, з переходом готелів на самофінансування, основною умовою існування підприємств готельного господарства є їхприбуткова діяльність.

Готельне підприємство своїми фінансовими ресурсами має забезпечити всю свою експлуатаційну діяльність, розвиток і технічні вдосконалення матеріально-технічної бази, соціальне та матеріальне заохочення працівників підприємства, підвищення якості послуг [1].

Показник прибутку тісно пов'язаний з іншими економічними показниками. Наприклад, на його основі можна розраховувати ефективність використання основних фондів, ефективність праці, потенційну доходність підприємства та інші показники.

Багатогранна діяльність підприємств готельного господарства обумовлює створення та використання у планово-аналітичній роботі різні значення прибутку: прибуток (збиток) від реалізації послуг; прибуток від операційної діяльності; прибуток (збиток) від впливу інфляції; валовий прибуток; прибуток від звичайної діяльності до оподаткування; прибуток від звичайної діяльності; чистий прибуток (прибуток, що залишається у розпорядженні підприємства). Відмінність цих понять визначається їх економічним змістом, з одного боку, та положеннями законодавства про оподаткування прибутку підприємства, з другого боку. Тож, охарактеризуємо основні види прибутку.

Ці показники є найважливішими в діяльності підприємств готельного господарства, адже вони надають якісну характеристику ефективності роботи як окремих підрозділів, так і всього готелю в цілому.

Крім того, характеризуючи прибуток готелю, важливо взяти до уваги не тільки його сутність, а й умови, в яких він формується. Адже для отримання найбільшого прибутку підприємства, потрібно мати певну правову та юридично закріплену базу, яка б сприяла ефективній роботі підприємства готельного господарства.

На сьогоднішній день в Україні вже існує позитивна тенденція, спрямована на стимулювання та розвиток готельної індустрії [2]:

1) прибуток готелів звільнено від оподаткування, але лише при умові, що готелі насправді займаються наданням послуг з розміщення, що складає хоча б 50% сукупного доходу [3];

2) пільга надається лише у відношенні до прибутку, отриманого суб’єктом господарювання від надання готельних послуг;

3) вивільнені від оподаткування кошти готельєри використовують на власний розсуд, але в рамках 3-річного строку і в межах цільового призначення, визначеного законом, спрямованого на розвиток готельної індустрії.

Звичайно, ці заходи значно сприяють збільшенню прибутковості підприємств готельного господарства, але, все ж таки, доцільно не зупинятися на цьому, потрібно ще працювати над удосконаленням юридичної сторони функціонування готелів та звернути увагу на використання вивільнених від оподаткування коштів саме за цільовим призначенням.

До того ж, крім правової бази на формування прибутку підприємства впливає безпосередньо і форма власності, і розмір підприємства, і тип засобу розміщення [4]. Так, для великих готелів характерним є отримання більш значного прибутку, але це є можливим тільки завдяки раціональному розподілу ресурсів підприємства та дотриманню відповідних стандартів роботи залежно від специфіки діяльності засобу розміщення. Розглянемо на прикладі чотирьохзіркового готелю «Дніпро» (м. Києві) показники, які впливають на чистий прибуток підприємства (табл. 1).

Таблиця 1

Витяг зі Звіту про фінансові результати ПАТ «Готель «Дніпро» за 2012 рік [5]

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ			
Стаття	**Код рядка**	**За звітний період**	**За попередній період**
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	55314	55712
Податок на додану вартість	015	-9147	-9286
Вільний рядок (інші сплачувані збори або податки з обороту)	025	-384	-24
Інші вирахування з доходу	030	-5	-17
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	**035**	**45778**	**46385**
Собівартість реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	040	32345	35704
Валовийприбуток	**050**	**1133**	**1381**
Інші фінансові доходи	120	6	38
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:			
- прибуток	170	1139	1419
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	(417)	(730)
Фінансові результати від звичайної діяльності:			
- прибуток	190	722	689
Чистий прибуток	**220**	**722**	**689**

І так, згідно зі Звітом про фінансові результати ПАТ «Готель «Дніпро» за 2012 рік, незважаючи на те, що збільшилися операційні витрати та інші сплачувані збори підприємства у звітному періоді у порівнянні з попереднім та зменшився прибуток від операційної діяльності на 248 тис. грн., валовий прибуток готелю зріс на 2752 тис. грн. Чистий дохід готелю «Дніпро» у звітному періоді становив 722 тис. грн., що на 33 тис. грн. більше ніж у попередньому періоді.

Такі показники свідчать про досить високу ефективність роботи підприємства в цілому, але, звичайно, для більш рентабельної роботи готелю потрібно працювати над збільшенням його прибутку.

Для цього, в умовах досить нестабільного економіко-правового середовища повинні бути впроваджені відповідні заходи для поліпшення господарсько-фінансових показників діяльності. Серед цих заходів можна виділити такі [6]:

- збільшення обсягу реалізації готельних послуг за рахунок підвищення комфортності номерів, обладнання їх більш сучасною побутовою технікою тощо;
- зниження собівартості всіх видів готельних послуг при збереженні їх високої якості за рахунок підвищення ефективності використання всіх видів ресурсів і технічного вдосконалення всієї експлуатаційної діяльності;
- збільшення доходів від позареалізаційних операцій за рахунок вкладень вільних коштів у цінні папери, продажу цих цінних паперів на кредитних

ринках, придбання депозитних сертифікатів банків чи відкриття в них депозитних рахунків;

- проведення активної маркетингової політики, зокрема рекламної компанії послуг як у межах власної країни, так і за кордоном, з метою підвищення попиту на готельні послуги, що пропонуються, у тому числі з використанням інноваційних технологій;
- посилення роботи по укладенню довгострокових угод з фірмами й організаціями з метою залучення споживачів пропонованої продукції й готельних послуг.

З огляду на стан матеріально-технічної бази готелів та запити споживачів готельних послуг особливо актуальним, на нашу думку, є:

- проведення сертифікації підприємств готельного господарства на категорію;
- систематичне проведення сертифікації системи управління якістю готельних послуг;

Такі заходи дозволять створити основу для нормальної роботи підприємств готельного господарства і значно сприяють збільшенню прибутку підприємств.

Постійні зміни на ринку готельних послуг сприяють більш якісному висвітленню питання отримання прибутку засобами розміщення. Адже, прибуток є, по-перше, одним з найвагоміших показників роботи підприємства, а, по-друге, є головною метою створення та функціонування підприємств готельного господарства в цілому. Тому, на сьогоднішній день дослідження щодо специфіки отримання прибутку та шляхів його збільшення стають надзвичайно актуальними.

Перспективними такі дослідження стають ще й тому, що в умовах постійно зростаючої конкуренції готельному підприємству потрібно скорегувати свою роботу таким чином, щоб з кожним наступним звітнім періодом отримувати більший прибуток порівняно з аналогічним попереднім періодом. Отже, безперервний пошук нових шляхів та резервів підвищення прибутку є основною умовою здійснення підприємницької діяльності в період ринкової економіки.

Література

1. Кузнєцова Н.Н. Основи економіки готельного та ресторанного господарства: Навч. посібник. – 2-е вид., Київ, 2005. – 250 с.

2. Вуйцик О.І. Оподаткування прибутку готельного бізнесу як засіб державного регулювання інвестиційної діяльності // Економіка. Управління. Інновації. – 2012. - №2 (8).

3. Про внесення змін у Розділ XX “Перехідні положення” Податкового Кодексу України відносно особливостей стягування податку на прибуток підприємств, отриманого від надання готельних послуг: Закон України від 15.08.2012 р.

4. Амбросій О.І. Класифікація доходів готельного господарства та фактори, що впливають на їх розмір // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – 2010. – Випуск 1. – с. 195-199.

5. Бази даних. Готель «Дніпро» [Електронний ресурс]-2012.–Доступний з http://www.smida.gov.ua/db/emitent/kv/showform/50/237127
6. Нечаюк Л.І., Телеш Н.О. Готельно-ресторанний бізнес: менеджмент: Навч. посібник.— К: Центр навчальної літератури, 2003.— 348 с.

Логунова Н.А., *к.э.н., доцент кафедры экономики предприятия*
Керченский государственный морской технологический университет
г. Керчь, Украина

ПРОБЛЕМЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ КРУИЗНОГО БИЗНЕСА: ИННОВАЦИОННЫЙ АСПЕКТ

В современных условиях экономического развития Украины достижение высокого уровня результативности отдельных экономических системвозможно лишь при реализации новаторского подхода к их функционированию, что предполагает целенаправленный и систематический поиск возможностей создания и внедрения новых товаров или услуг, освоения новых или возрождения ранее существующих перспективных секторов экономики, ориентированных на максимально возможное использование национального ресурсного потенциала.

Круизный туризм не только является одним из наиболее динамично развивающихся, уникальных и популярных видов бизнеса, но и обладает определенными преимуществами и особенностями, которые позволяют ему длительное время оставаться более стабильным на фоне других секторов экономики. Однако, несмотря на уникальное сочетание климатических и геополитических условий, наличие оздоровительного, историко-культурного, эмоционально-эстетического и прочих потенциалов, в Украине данное направление бизнеса своего развития не получило, а имеющийся ресурсный потенциал практически не используется.

Динамичное развитие круизного сектора предопределяет необходимость ввыявлении новых источников удовлетворения потребностей потребителей и постоянном совершенствовании процесса предоставления круизных туристских услуг; акцентирует внимание на формировании спроса на новый продукт (услугу) у потенциальных покупателей, что в свою очередь стимулирует инвестиционную активность предприятий и активизирует поиск инновационных идей как по созданию нового продукта, так и по привлечению необходимых финансовых средств для его реализации [1].

Факторы, сдерживающие осуществление инноваций в круизной индустрии, можно условно разделить на две основные группы -

экономические и производственные. На пути реализации нововведений предприятия круизного бизнеса сталкиваются, прежде всего, с экономическими трудностями, наиболее весомыми из которых на протяжении всех последних лет является недостаточное финансирование и отсутствие целенаправленной государственной поддержки [2]. В составе факторов производственного характера, препятствующих инновационному развитию предприятий круизного бизнеса, наибольшее беспокойство вызывает недостаток квалифицированного персонала (гидов-переводчиков, судоводителей и команды, специалистов-маркетологов, менеджеров и т.д.); низкий инновационный потенциал предприятий, определяемый слабым уровнем развития исследовательской базы; недостаток информации о новых технологиях и рынках сбыта, возможностях для кооперирования с другими предприятиями.

Принимая во внимание обозначенные трудности, были выделеныключевые направления инновационного развития предприятий круизного туризма, к наиболее значимым из которых относятся:

- повышение безопасности и уровня комфорта пассажиров при одновременном снижении негативного воздействия на окружающую среду, что подразумевает применение новых инновационных технологий, проведения мероприятий по энерго- и ресурсосбережению;

-использованиесовременных электронных систем управления технологическими и информационными процессами;

- создание технологических платформ и формирование региональных территориальных кластеров на базе морских портов;

- укрепление отраслевого кадрового потенциала.

Учитывая, что основными элементами развития круизного бизнеса являются круизные операторы, морские порты, судостроительные и судоходные компании, необходимо принятие комплекса мер, базирующихся на инновационной составляющей именно этих предприятий. При этом создание инновационного базиса невозможно без участия государства, что определяется многогранностью требующих решения задач, многоотраслевым характером мероприятий по инновационному развитию предприятий круизного туризма, затрагивающим вопросы правового и организационно-структурного обеспечения.

Следует отметить, что специфика круизного бизнеса предполагает взаимодействие между всеми его участниками, а услуги, ими предоставляемыеприобретают характер «взаимодополняющих товаров», что предопределяет ориентацию каждого хозяйствующего субъекта наповышение внимания к эффективности организации исследований и разработок, в том числе маркетинговых, с целью наиболее полного удовлетворения запросов потребителей различных социальных групп.

При этом, необходимо учитывать двойственную природу инноваций: с одной стороны, инновации дают предприятию возможность выиграть в конкурентной борьбе, вытеснить конкурентов с рынка, получить конкурентное преимущество; а с другой - инновационная деятельность, инновационные технологии производства и управления служат инструментом обмена опытом,

налаживания деловых связей и формирования имиджа предприятия как инновационно активного участника рынка.

Литература

1. Логунова Н.А. Инновационное развитие предприятия – вектор современной экономической политики государства / Н.А. Логунова, Н.А. Красовская // Экономика: проблемы, теории и практики. – 2010. – Т. 256. – № 2. – С. 317-328.

2. Йохна М.А. Економіка і організація інноваційної діяльності : навч. посібник / М.А. Йохна, В.В. Стадник.– Київ: Видавничий центр "Академія", 2005. - 400 с.

Луганська К.С., *студентка*
Київський національний торгово-економічний університет
м. Київ, Україна

ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН В РОЗВИНУТИХ КРАЇНАХ ТА МОЖЛИВІСТЬ ЙОГО ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

Оптимальним середовищем для виконання ціною своїх основних функцій є конкурентне. Але підприємства в умовах ринку завжди прагнуть вийти зі стану досконалої конкуренції, монополізувати виробництво.

Основною метою державного регулювання цін є дотримання в цілому інтересів суспільства, і насамперед соціально незахищених верств населення.

У зарубіжних країнах з розвиненою ринковою і змішаною економікою сфера регульованого та контрольованого державою ціноутворення складає від 10 до 40% загального обсягу продукції, що випускається.

Способи та методи державного впливу на ціни в різних країнах неоднакові, оскільки залежать від національних, кліматичних, політичних, ресурсних та інших факторів, які визначають положення країни в світовому розподілі праці.

Розглянемо більш детально досвід державного регулювання цін у розвинених країнах та визначимо його доцільність застосування в Україні.

В Австрії держава регулює близько 10% цін (зокрема, лом і відходи чорних металів, фармацевтична сировина і лікарські препарати, електроенергія, газ, теплопостачання). Парламент встановлює ціни на тютюн, тютюнові вироби, сіль, поштові збори, телефонні, телеграфні та залізничні тарифи. Міністерство фінансів встановлює ціни на спиртні напої [3].

Законом визначено перелік товарів і послуг, за якими міністр економіки (а по фармацевтичним препаратам – міністр охорони здоров'я) має право встановлювати максимальні, мінімальні і твердо фіксовані ціни. Однак на практиці встановлюються переважно максимальні ціни, тобто верхня межа, перевищення якої не допускається.

При виникненні кризової ситуації Міністерством економіки може бути введено регулювання цін практично будь-яких товарів на період кризи. Крім того, міністр економіки може вводити регулювання цін на період до шести місяців на будь-який товар або послугу при необґрунтованому їх завищенні в цілому по галузі або окремим підприємством, групою підприємств, що займають домінуюче становище на ринку.

У Греції державними органами регулюється приблизно 20% найменувань споживчих товарів і послуг. Згідно з Кодексом ринкового регулювання (Указ президента, 1989 р.), всі товари і послуги, що підлягають ціновому регулюванню, поділені на дві групи: перша група включає товари і послуги, ціни на які регулює Межміністерський комітет з цін і доходів, останній очолює міністр національної економіки. Цей орган регулює ціни на пшеницю, тютюн, родзинки, тарифи на електроенергію, громадський транспорт, зв'язок і поштові відправлення, авіапасажірські перевезення, каботажне плавання та ін. [3].

У другу групу входять всі інші товари і послуги, ціни на них регулює Міністерство торгівлі. Товари та послуги цієї групи поділяються на три категорії: істотні недостатні, істотні достатні, несуттєві.

На товари категорії «істотні недостатні» встановлюється верхня межа ціни чи максимальний прибуток у відсотках або в абсолютному вираженні, причому окремо для оптового і роздрібного торговця (підприємства). Це основні харчові товари, безалкогольні напої, послуги ресторанів, барів, закусочних (низьких категорій), сільськогосподарські знаряддя, деякі види автомобілів і нові запчастини до них, бензин, мазут, дизельне паливо та ін

Ціни на товари категорії «істотні достатні» (миючі засоби, деякі види сировини, напівфабрикатів, вичинені шкіри, гіпс, азбест, деякі види домашнього обладнання, послуги автостоянок, ресторанів вищих категорій і ін.) підлягають менш суворій регламентації і контролюються тільки з метою запобігання одержання торговельного надприбутку.

Ціни на товари і послуги, що не вважаються товарами першої необхідності, формуються вільно, без участі органів державної влади.

Механізм державного регулювання цін в Іспанії включає наступні форми: дозвільні ціни, повідомлювальні ціни, місцеві ціни [3]. Дозвільні ціни – це ціни, які можуть бути підвищені у разі отримання відповідного дозволу від Урядової комісії. До розряду дозвільних відносяться ціни на соєву олію, електроенергію, газ, попутний скраплений газ, бензин, гас, дизельне паливо, нафту для виробництва добрив, фармацевтичні товари, поштові й телеграфні послуги, на послуги залізниць, автомобільні, пасажирські та вантажні перевезення і т.д.

Повідомлювальні ціни – це ціни, підвищення яких проводиться після повідомлення Вищої ради з цін про майбутнє підвищення цін за один місяць до його здійснення (стерилізоване молоко, рослинна олія, фуражне зерно, мінеральні добрива).

Підвищення місцевих цін належить до компетенції провінційних комісій з цін (водопостачання для потреб населення, міські пасажирські перевезення, залізничні перевезення, послуги клінік, санаторіїв, лікарень).

Переважна частина цін в США встановлюється компаніями в умовах конкурентно-ринкового механізму. Разом з тим зберігаються державні ціни в галузях з природною монополією. Це – енергетика, система зв'язку. У деяких штатах їх адміністрації надано право введення тарифів на електроенергію, міжміські автомобільні та залізничні перевезення.

Важливе значення має система регулювання фермерських цін (введена в практику в 1933 р.). Центральне місце в ній займають заставні ціни та заставні операції Товарно-кредитної корпорації. В умовах, коли ринкові фермерські ціни падають нижче рівня заставних цін, вони гарантують мінімальний рівень доходу від реалізації сільськогосподарської продукції на ринку.

В даний час акцент робиться на активному використанні ринкових важелів і методів непрямого регулювання цін, що справляють стабілізуючий вплив на рух цін. Сюди можна віднести наступне: рестриктивну кредитно-грошову політику, регулювання дисконтної ставки федеральних резервних банків, скорочення дефіциту держбюджету, федеральні закупівлі товарів і послуг, податкова політика.

У Швеції Законом «Про регулювання цін» (1956 р.) визначаються умови втручання держави в процес ціноутворення і встановлюється в якості виняткової форми заморожування цін. Останнє можливо з двох причин: у разі війни чи небезпеки її виникнення або у разі загрози значного підвищення цін. Передбачена можливість встановлення державою максимального рівня цін для окремих товарів і введення порядку, при якому підвищення цін проводиться тільки після попереднього повідомлення та обґрунтування розміру підвищення.

Вплив на рівень цін здійснюється через державну монополію і державні підприємства. Державна монополія існує на вино-горілчані вироби, поштові послуги, деякі види телекомунікаційних послуг, на аптечну торгівлю. Державні підприємства визначають ціни на свою продукцію виходячи з ринкових умов, але в деяких випадках їх ціни знаходяться під прямим державним впливом [3].

В Японії заборонено встановлювати як монопольно високі, так і монопольно низькі ціни, що переслідують мету «вибити» конкурента з ринку. Введені обмежувальні заходи відносно одночасного підвищення цін. Вони поширюються на галузі, де обсяг виробництва перевищує 30 млрд. ієн. Якщо в таких галузях більше двох фірм в межах трьох місяців підняли ціну приблизно на ту саму величину в абсолютному вираженні або відсотках, то Комісія із справедливих операцій вправі зажадати від них доповіді про причини такого підвищення цін і при необхідності почати розслідування. Винятки передбачені лише на випадок різкого погіршення кон'юнктури, коли ціни падають нижче витрат і виникає загроза банкрутства значної кількості фірм галузі.

Об'єктом пильної уваги з боку уряду є ціноутворення на сільськогосподарську продукцію та продовольчі товари. Пояснюється це тим, що без втручання держави розорилася б основна частина фермерів, витрати яких вищі, ніж у багатьох розвинених країнах через невеликі розміри

господарств, високу вартість робочої сили, кормів і т. д. Тому держава застосовує такі методи підтримки, як кількісне обмеження на імпорт ряду товарів сільськогосподарського виробництва, встановлює «рекомендаційні» ціни, проводить закупівлю в буферні запаси в періоди спаду цін і розпродає товари з цих запасів в періоди зростання цін (м'ясні та молочні продукти). «Рекомендаційні» ціни встановлюються на найважливіші сільгосппродукти і їх «добровільно» дотримуються торговці.

Як бачимо, в жодній країні з розвиненою ринковою економікою не існує повної свободи в ціноутворенні. Під контролем держави продовжують залишатися цілі галузі, які мають особливу соціальну значущість. Перш за все, мова йде про ціни на продукцію паливно-енергетичного комплексу, комунального господарства і побутового обслуговування населення, медикаментів, тарифів транспортних (залізничних) і поштово-телеграфних послуг та ін. У цю групу одночасно включаються основні продовольчі товари.

Отже, у розвинених країнах переважно використовуються засоби прямого регулювання цін, бо вони є найбільш надійними й оперативними, а саме: мінімальні, максимальні і фіксовані («заморожені») ціни. Мінімальні ціни зазвичай застосовуються у сільському господарстві щоб підтримати фермерів і сільськогосподарське виробництво, забезпечити їм гарантований прибуток. Верхня межа цін дозволяє стримати їх зростання. Також обмеження може бути встановлено не на саму ціну, а на прибуток, надбавки чи націнки.

Серед непрямих методів регулювання можна назвати державну діяльність державних підприємств, сприятливу податкову політику, державні закупівлі.

Щодо України, то слід зазначити, що найчастіше в якості методів державного регулювання цін використовуються заморожування цін та встановлення верхньої межі цін. Проте, враховуючи специфіку перехідного періоду і кризові процеси останніх років, це призводить лише до дефіциту товарів, зменшення прибутку і зниження рентабельності підприємств (наприклад, виробників цукру). Зважаючи на проблеми агропромислового комплексу, доцільно було б перейняти у США систему регулювання фермерських цін, а для того, щоб оптимізувати державний контроль за цінами – ввести повідомлювальні ціни, як в Іспанії. Це дало б змогу краще узгоджувати рівень цін на ринку. Щодо цін на комунальні послуги, то на нашу думку, оптимальним варіантом є використання місцевих цін (досвід тої ж таки Іспанії чи деяких штатів США).

Податкова політика у нашій країні взагалі не розглядається як інструмент стабілізації цін, вона зорієнтована лише на наповнення бюджету будь-якими засобами, про що, зокрема, свідчить законопроект «Про внесення змін у Податковий кодекс України (відносно трансфертного ціноутворення)», який Кабінет Міністрів подав до Верховної Ради 12 березня 2013 року [4].Така ж ситуація і з державними закупівлями, що часто відбуваються не зовсім прозоро в нашій країні – тож першим кроком має бути боротьба з корупцією.

Станом на січень 2013 року перелік товарів, ціни на які регулюються державою в нашій країні, складав 15 товарів [2]. До цього списку не завадило б, на нашу думку, додати також послуги закладів харчування.

Загалом, будь-яка ефективна система регулювання цін повинна підкріплюватися стабільною розвиненою ринковою економікою, для чого слід стимулювати розвиток малого та середнього бізнесу, виробництва та провідних галузей. А відтак, наслідувати розвинені країни ми маємо, перш за все, в цьому напрямку, і лише як наслідок – у методах і заходах цінового регулювання.

Література

1. Баздникин А.С. Цены и ценообразование. – М.: Юрайт-Издат, 2005. – 332 с.

2. Главред «Кабмин составил список продуктов, цены на которые будет регулировать» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://glavred.info/archive/2012/01/11/154121-17.html

3. Есипов В.Е. Цены и ценообразование: Учебник для вузов. 3-е изд. — СПб: Издательство «Питер», 2000.— 464 с.

4. Инвестгазета «Кабмин хочет ужесточить принципы ценообразования» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.investgazeta.net/ekonomika/kabmin-hochet-uzhestochit-principy-cenoobrazovanija-163814/

Луцик М.В., *аспірант*
Феодосійська фінансово-економічна академія
Київського університету ринкових відносин
м. Феодосія, АР Крим, Україна

РОЛЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ РЕСУРСІВ В РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ЯК ОСНОВИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ НА СВІТОВОМУ РИНКУ

Поряд з глобалізацією найважливішим чинником на сучасному етапі, що робить вплив на розвиток світового господарства є науково-технічний прогрес, супроводжуваний стрімким розвитком у всіх секторах економіки. Останнім часом підвищення рівня відкритості економік розвинених країн стимулювало швидке поширення технологічних, економічних і соціальних нововведень з країн-лідерів НТП по всьому світу.

Сучасні тенденції світового розвитку демонструють, що в постіндустріальному суспільстві інтелектуальні ресурси перетворюються на найцінніший капітал, володіння та ефективне використання якого забезпечує стійкий економічний розвиток і підтримку національної

конкурентоспроможності в світовому господарстві, та є джерелом процвітання країни.

У сучасному світі якість управління інноваційними процесами та їх державне стимулювання стали визначальним фактором конкурентоспроможності національних економік. Через непослідовність у проведенні науково-технологічної та інноваційної політики в Україні закріплюються тенденції до технологічного відставання від розвинених країн світу. Наслідком цього стає зниження конкурентоспроможності національної економіки, гальмування розвитку високотехнологічних галузей промисловості, падіння кваліфікованості робочої сили [1]. Це зумовлює зростання загроз національній безпеці, подальше відставання України від економічно розвинених країн світу та перетворення її у ресурсний придаток країн-лідерів.

Головним джерелом економічного зростання країни мають стати нові наукові знання та процеси їх розширеного продукування і комерційного використання. З 1991 року в Україні норма щодо забезпечення державою бюджетного фінансування наукової та науково-технічної діяльності обсягом не менше 1,7 % валового внутрішнього продукту (ВВП) України. Типова щорічна цифра видатків на науку складала 0,3–0,5 % ВВП, внаслідок чого наука у нашому суспільстві відігравала переважно соціокультурну функцію. Відомо, що економічна функція науки починається з обсягів фінансування більших від 0,9 % ВВП [2]. Зниження рівня фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) призвело до відтоку з України кваліфікованих наукових та технічних кадрів, занепаду багатьох наукових шкіл, стрімкої деградації матеріально-технічної бази наукових та науково-технологічних досліджень, переважного впровадження в Україні запозичених технологій не найвищої якості, зростання ролі іноземних інвесторів.

Як наслідок протягом останніх 15 років зростає залучення носіїв нових (наукових) знань українського походження та здобутих ними результатів у сферу інноваційної діяльності сусідніх держав, зменшуються обсяги можливої бази об’єктів інноваційної діяльності в Україні, знижується кількість інноваційно-активних підприємств (26 % у 1994 році проти 14,2 % у 2007 році).

Зазначимо, що серед країн Європейського Союзу мінімальні показники інноваційної активності мають Португалія — 26 % та Греція — 29 %, але навіть вони у два рази вищі, ніж в Україні. порівняно з країнами лідерами, такими як Нідерланди (62 %), Австрія (67 %), Німеччина (69 %), Данія (71 %) та Ірландія (74 %) розрив з Україною ще більший (3÷4 рази) [3].

У 2011 р. загальні обсяги фінансування наукової та науково-технічної діяльності,що виділялись Урядом за рахунок загального фонду бюджету України, становили більш ніж 3,7 млн. гривень, що на третину більші від попереднього року та майже у двічі більше ніж у 2006 році, при цьому 22,6 % цих коштів було спрямовано на фундаментальні дослідження, а 66 % — на прикладні дослідження та розробки (рис. 1).

Рис.1. Обсяг фінансування наукових та науково-технічних робіт за джерелами фінансування

* розроблено на основі статистичних даних за 2011 рік [4]

Також зросли витрати організацій на фундаментальні, прикладні дослідження, науково-технічні розробки і науково-технічні послуги. Якщо у 1995 році загалом витрати становили 596,2 млн.грн, то вже у 2011 році сума збільшилась майже у 10 раз, і становила 9365 млн.грн. включаючи витрати на заробітну плату, матеріальні витрати та інші поточні витрати (рис. 2).

Рис. 2. Витрати організацій на виконання наукових та науково-технічних робіт

*розроблено на основі статистичних даних за 2011 рік [4]

На стартовому етапі реформ, 18 років тому, Україна входила в елітну групу країн з найвищим рівнем наукомісткості економіки, мала значний науковий потенціал, та працювала на потреби всього колишнього союзу. Тому витрати на науку в 90-му році досягали більше 3% від ВВП країни. Такі ж показники, не більші мали у той час найрозвинутіші країни світу: Японія, США, Німеччина, Франція, Велика Британія. І хоча рівень технологічного розвитку вітчизняної економіки тоді був нижчий від цих країн, а значна частка продукції була неконкурентоспроможною на світових ринках, науковий потенціал використовувався недостатньо продуктивно, все ж таки Україна залишалась індустріально розвинутою [1].

У важкі часи суспільство завжди згадує про науковців, технократів і новаторів, тому що без них ті проблеми, що стають перед країною, вирішити неможливо. Сучасна криза – прекрасна ілюстрація, в розвинутих країнах нобелівські лауреати стають ключовими міністрами, приймаються нові технологічні програми, транснаціональні корпорації збільшують об'єми фінансування інновацій.

Сьогодні, як засвідчують фахівці, світом володіє не той, хто має ресурси, а той хто має інтелектуально-інноваційний потенціал і технології для видобутку, оброблення та збереження цих ресурсів. Тобто, основою розвитку сучасної економіки як України так і розвинених країн є база знань. Сучасне суспільство все більше набуває рис «суспільства знань» а саме соціальної системи, яка будується і розвивається навколо процесів виробництва, використання та розподілу наукових знань, процесів, що конструюють соціальну реальність, й економічні, політичні, ментальні структури та спосіб життя людини.

Україна сьогодні володіє потужним стратегічним інтелектуальним ресурсом у вигляді національної системи вищої освіти, ядро якої складають класичні університети та їх наукові школи. Одним з головних здобутків цієї системи є нарощення якісної складової науково-педагогічного персоналу. Саме у вищій школі зосереджена найбільша кількість докторів та кандидатів наук, з року в рік зростають кількісні показники студентства, яке здобуває вищу освіту, розширюються аспірантура та докторантура [4].

Для розбудови інтелектуально-орієнтованої економіки і формування знаннєвого суспільства Україна повинна мати ефективну науку світового рівня: високопродуктивних науковців, сучасне технологічне оснащення та інформаційне забезпечення їх праці, раціональну організацію науково-дослідних, дослідно-конструкторських розробок, розвинуту систему комерціоналізації наукових результатів, інакше кажучи, науку з високим інноваційним потенціалом.

Інтелектуальний ресурс країни може забезпечити кардинальну переорієнтацію стратегії її розвитку, перехід від простого виробництва до виробництва на базі наукових знань [5]. Тільки створення ефективної системи нарощення українського інтелектуального потенціалу разом з активізацією інноваційного підприємництва, відродження вітчизняного виробництва на базі прогресивних науково-технічних досягнень та високих технологій стане основою інноваційного прориву України, її виходу на лідируючі позиції у

світогосподарському розвитку та формування інтелектуальної економіки. Водночас наголошується, що можливість такої переорієнтації створюється лише за умови комплексного підходу: забезпечення фінансування освіти і науки не менше 6% ВВП; упровадження принципу цільового фінансування пріоритетних напрямів інноваційної діяльності; стимулювання кооперації підприємств, науково-дослідних установ та вищих навчальних закладів; реалізації державної політики підтримки інноваційного підприємництва; розвитку та розробки локальних механізмів активізації вироблення та комерціалізації інтелектуальної продукції. Ключове місце у цьому комплексі належить освіті, яка продукує високоосвічені людські ресурси та забезпечує генерування і поширення знань у суспільстві [6].

Національна політика країни має бути спрямована на ефективне нарощення і використання інтелектуальних ресурсів для забезпечення розвитку економіки та її конкурентних переваг на світовому ринку. В першу чергу необхідні активні дії з нарощення інтелектуального потенціалу: розширення масштабів вищої освіти, залучення все більшої частки населення до різних форм навчання, диверсифікація джерел та зростання обсягів фінансування освіти та науки, реалізація комплексних заходів з підвищення якості загальногуманітарної та професійної підготовки кадрів. Пріоритетним стратегічним завданням для країни має стати підвищення ефективності інноваційної діяльності, впровадження механізмів активізації інтелектуальних ресурсів сучасного рівня і включення їх у відтворювальний процес. Важливим у цьому відношенні для України є позитивний досвід інших країн зі створення локальних центрів, в яких діють сприятливі пільгові умови для реалізації всіх стадій інноваційного процесу. Саме створення таких оазисів для науково-технічних розробок та їх комерціалізації може закласти передумови для продукування таких інтелектуальних результатів, які дійсно зможуть забезпечити прорив країни в інноваційному розвитку.

Література

1. Україна–2015: Національна стратегія розвитку // Громадсько-політичне об’єднання.
2. http://www.oecd.org - Main science and technology indicators 2011/2012
3. www.ukrstat.gov.ua.
4. Статистичний щорічник України за 2011 рік.
5. Чамара І. Інтелектуальні ресурси у світогосподарському розвитку – автореферат Київ – 2007 р.
6. Програма інноваційного розвитку України на 2010-2020 рр. в умовах глобалізаційних викликів // Матеріали парламентських слухань у Верховній Раді Україні 17 червня 2009 року.: за заг. ред. проф.. В.І. Полохала.

Максимова С.В., *асистент*
Дніпропетровський державний аграрний університет
м. Дніпропетровськ, Україна

ФОРФЕЙТИНГ ЯК ФОРМА ФІНАНСУВАННЯ ТА КРЕДИТУВАННЯ

Форфейтування — термін, який зазвичай вживається для позначення купівлі зобов'язань (векселів), погашення яких припадає на будь-який час у майбутньому і які виникають у процесі постачання товарів і послуг (здебільшого експортних операцій) без обернення на будь-якого попереднього боржника. При форфейтуванні продавець вимоги, наприклад, переказного векселя, захищає себе від будь-якого регресу (регрес — зворотня вимога про відшкодування сплаченої суми) включенням у індосамент слів «без обороту». Продавцем векселя, що форфейтується, зазвичай, є експортер; він акцептує його в якості платежу за товари чи послуги і прагне передати усі ризики і відповідальність за інкасування форфейтеру (тобто банку, що обліковує векселя) в обмін на негайну оплату готівкою. При форфейтуванні купівля векселів здійснюється із відрахуванням (дисконтом) відсотків авансом за весь термін кредиту. Експортер, таким чином, фактично перетворює свою кредитну операцію по торгівлі.[1]

Однак об'єктом форфейтингу можуть бути інші види цінних паперів або рахунки дебіторів та розстрочки платежів, що є наслідком використання акредитивної форми розрахунків. Пріоритетне використання векселів пов'язане з простотою їх оформлення, а також із давнім використанням якінструментів фінансування міжнародної торгівлі. Ініціатором форфейтингової операції є, як правило, експортер чи його банк. Це пов'язано з тим, що для дисконтування подаються або переказні векселі, виписані експортером, або прості векселі, одержувачем коштів за якими він є.

Удаючись до форфейтингу, експортер отримує можливість додатково мобілізувати кошти та скоротити дебіторську заборгованість. Звернення експортера до форфейтера відбувається, зокрема, в таких випадках:

1) власне фінансове становище експортера не дає йому змоги надовго вилучати власні кошти зі свого обороту;

2) імпортер, тобто зовнішньоторговельний контрагент експортера, недостатньо кредитоспроможний;

3) експортеру не вдається отримати першокласну гарантію.

Основні переваги форфейтування, для сільськогосподарських підприємств-експортерів, пов'язані, у першу чергу, із повним перенесенням валютних, комерційних, політичних, переказних та інших видів ризику на форфейтера (банк), що робить форфейтування найкращим видом кредиту для продавця, а також простота та оперативність в оформленні документації; вища маржа, ніж при кредитуванні; можливість реалізації куплених активів на

вторинному ринку; зменшення кредитного ризику; мінімізація валютних ризиків; мінімізація ризику зміни процентних ставок; поліпшення ліквідності (платоспроможності).

Серед недоліків форфейтингу, з погляду експортера, можна віднести:

1) його високу вартість;

2) вірогідність того, що експортер може не знайти гаранта або аваліста, який би задовольняв форфейтера;

3) необхідність підготувати документи у такий спосіб, щоб на експортера не було регресу у разі банкрутства гаранта або аваліста, а також необхідність знати законодавство країни імпортера.

До недоліків форфейтингу для форфейтера належать:

1) відсутність права регресу у разі несплати боргу;

2) необхідність знання законодавства країни імпортера;

3) необхідність нести ризики до погашення векселів;

4) відповідальність за перевірку кредитоспроможності гаранта або аваліста. [2]

На відміну від операції факторингу, вартість якої визначається за методикою контокорентного кредитування, вартість форфейтування включає комісійну винагороду та дисконт. Причому метод дисконтування застосовується не лише щодо вимог, оформлених векселем, а й стосовно інших боргів. Ставка дисконтування залежить від багатьох факторів: кредитоспроможності боржника, наявного кредитного забезпечення, строків погашення боргових зобов'язань, попиту та пропозиції на ринку форфейтингових послуг, середніх ставок на кредитному ринку. [3]

У практиці діяльності вітчизняних експортерів і банків форфейтинг тільки починає запроваджуватися, тому деякі питання правового забезпечення ще недостатньо врегульовані.

Специфікою форфейтингу є його неоднозначний характер. Це кредитно-вексельна угода, пов'язана з розрахунками в іноземній валюті, а тому необхідне одночасне дослідження правових аспектів як кредитних відносин, так і вексельного обігу та валютного регулювання. Розширення експортних операцій підприємств-експортерів, а також вдосконалення системи розрахунків дають можливість сподіватися, що з часом форфейтинг посяде належне місце серед банківських операцій, чому певною мірою має сприяти подальше вдосконалення законодавчої та нормативно-інструктивної бази.

Література

1. А.М. Герасимович, І.А. Герасимович, Н.А. Морозова-Герасимович. Форфейтингові операції: сутність, механізм проведення, облік, аналіз,аудит // Фінанси, облік і аудит. – 2011. № 18 –С.251

2. Пилипів О.М. Форфейтинг як форма експортного фінансування та специфічний вид кредитування // Сталий розвиток економіки Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2011. – С. 320-322

3. Крупка М.І. Банківські операції : підручник / М.І. Крупка, Є.М. Андрущак, Н.Г. Пайтра ; за ред. Д-ра екон. Наук, проф. М.І. Крупки. — Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2011. — 312 с.

Мануйленко Н.Ю., Новицька А.А., Філіпенко В.В., *студенти*
Криворізький економічний інститут
ДВНЗ «Криворізький національний університет»
м. Кривий Ріг, Україна

ПОДАТКОВИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Введений в дію з 1 січня 2011 р. Податковий кодекс України анулював усі раніше ухвалені закони щодо оподаткування. Для акліматизації влада виділила один квартал – до 1 квітня 2011 р. За словами експертів, три місяці в країні діяли дві системи законів про сплату податків. Податковий кодекс залишає стару спрощену систему оподаткування, унеможливлює юридичних осіб оптимізувати податки за рахунок приватних підприємців, а також зберігає рівновагу у відносинах з податковими чиновниками [1].

Позитивним зрушенням податкової системи стало скорочення кількості податків і зборів та зниження податкового тиску на економіку. Так, замість 28 загальнодержавних та 14 місцевих обов'язкових платежів запроваджено відповідно 18 та 5 платежів, перелік яких істотно відрізняється від того, що існував раніше. Перш за все це викликано тим, що деякі податки тепер просто не справлятимуться (податок на рекламу, ринковий збір, збір за право використання місцевої символіки), а іншу частину обов'язкових платежів просто перейменовано. А до 2015 року буде скасовано ще один державний та два місцевих збори, таким чином кількість державних місцевих платежів складе 17 та 3 відповідно.

Наближено бухгалтерський і податковий облік для уніфікації порядку визначення фінансового результату в оподаткуванні прибутку підприємств та в частині нарахування амортизаційних відрахувань основних засобів. У Податковому кодексі податок на прибуток підприємств зазнав революційних змін, пов'язаних з необхідністю усунення економічно необґрунтованих розбіжностей між правилами ведення податкового і бухгалтерського обліку щодо визнання і оцінки доходів і витрат.

Для середнього і великого бізнесу плюси в оподаткуванні в тому, що поступово зменшується ставка податку на прибуток – від 25% до 16% у 2014 р. Податок на додану вартість з 2014 року також знизиться з 20 до 17%. Проте в той же час, одночасне зниження ставок податку на прибуток підприємств та ПДВ (до кінцевих значень) призведе до падіння доходів державного бюджету.

Також необхідно зазначити, що прийняття Податкового кодексу позитивно вплинуло на надходження коштів до бюджету. Згідно даних Міністерства фінансів України, до загального фонду державного бюджету в 2012 році надійшло 289,6 млрд. грн., що на 8,9 відсотка, або на 23,8 млрд. грн. більше, ніж у 2011 році.

Проти 2011 року найбільшими темпами зростали такі надходження до державного бюджету: податок на додану вартість – на 6,7 відсотка

(збільшення на 8,7 млрд. грн.), акцизний податок – на 12,6 відсотка (або на 4,2 млрд. грн.), частина чистого прибутку (доходу) державних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до бюджету, та дивіденди (дохід), нараховані на акції (частки, паї) господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна власність, – у 2,4 рази (або на 3,7 млрд. грн.), ввізне мито – на 24,1 відсотка (або на 2,5 млрд. грн.), плата за надання адміністративних послуг – на 2,1 млрд. грн., власні надходження бюджетних установ – на 6,2відсотка (або на 1,4 млрд. гривень).

В цілому за 2012 рік було відшкодовано ПДВ грошовими коштами в обсязі 46,0 млрд. грн., що на 7,4 відсотка більше, ніж в 2011 році. З них в автоматичному режимі, який почав діяти з березня 2011 року, було відшкодовано 23,2 млрд. гривень [1].

Проте в даний час він має ряд недоліків [2]:

- слабка соціальна спрямованість податку на доходи громадян;
- надмірність податкового тягаря, що є однією з причин фінансової нестабільності підприємств;
- зменшення сукупного попиту та частини податкових надходжень до бюджету;
- негативні умови оподаткування для середнього та особливо малого бізнесу;
- обмеження кола осіб, що можуть користуватися спрощеною системою оподаткування.

Отже, Податковий кодекс є кроком на шляху до створення більш досконалої системи оподаткування. Та на сьогодні Податковий кодекс має певні недоліки та ряд переваг. Тому дане питання залишається актуальним та потребує подальшого дослідження.

Література

1. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.minfin.gov.ua.

2. Буряк В.О. Податковий кодекс: переваги та недоліки. . [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:http://www.economy-confer.com.ua/full-article/928/.

3. Вахновська Н. А. Податковий кодекс в контексті реформування податкової системи України / Н. А.Вахновська // Економічний форум. – 2011. – Вип. 1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua

Мартинюк І.М., *студентка*
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПОТУЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах господарювання, коли підприємства бажають виділитися на фоні інших, важливим є ефективне використання його виробничої потужності, оскільки це дає можливість підприємству більше виробляти продукції применших затратах ресурсів, тобто зменшити свої виробничі витрати.

Виробнича потужність – це максимально можливий випуск продукції підприємством за певний час (зміну, добу, місяць, рік) у встановленій номенклатурі і асортименті при повному завантаженні обладнання і виробничих площ [1,с.174].

До напрямків підвищення ефективності використання виробничих потужностей підприємства, можна віднести [2, с.319]:

1) підвищення інтенсивності використання виробничих потужностей;

2) підвищення екстенсивності їхнього навантаження.

При цьому потрібно пам’ятати, що екстенсивне завантаження машин і устаткування можна підвищувати до певного рівня, обмеженого календарним фондом часу, а можливості підвищення інтенсивного навантаження устаткування, його продуктивності практично не є такими вичерпними. Також, здійснення заходів екстенсивного напрямку, як правило, не потребує капітальних витрат, а підвищення рівня інтенсивного використання виробничого апарату пов'язане зі значними інвестиціями; проте останні порівняно швидко відшкодовуються за рахунок одержуваного додаткового економічного ефекту.

Більш інтенсивне використання виробничих потужностей та основних фондів досягається перш за все за рахунок технічного удосконалювання останніх. Інтенсивність використання виробничих потужностей та основних фондівможна підвищити [3, с.320]:

- шляхом удосконалювання технологічних процесів;
- організації безперервно-потокового виробництва на базі оптимальної концентрації виробництва однорідної продукції;
- вибору сировини, підготовки до виробництва відповідно до вимог заданої технології і якості продукції, що випускається;
- ліквідації штурмівщини і забезпечення рівномірної, ритмічної роботи підприємств, цехів і виробничих ділянок, проведення ряду інших заходів, що дозволяють підвищити швидкість обробки предметів праці й забезпечити збільшення виробництва продукції в одиницю часу.

Екстенсивне підвищення виробничого потенціалу підприємства

припускає, що, з одного боку, буде збільшено час роботи діючого устаткування в календарний період, а з іншого – підвищення питомої ваги діючого устаткування в складі всього устаткування, наявного на підприємстві [3, с.320].

Основними напрямками збільшення часу роботи обладнання є [4, с.47]:

1) скорочення та ліквідація внутрішньо-змінних простоїв обладнання шляхом: підвищення якості ремонтного обслуговування обладнання, своєчасного забезпечення основного виробництва сировиною, матеріалами, паливом, напівфабрикатами, забезпечення виробництва робочою силою;

2) скорочення цілоденних простоїв обладнання, підвищення коефіцієнта змінності його роботи.

Отже, на ефективність використання виробничої потужності підприємства впливає інтенсивне та екстенсивне їх навантаження від яких залежить обсяг виробленої продукції при збільшенні часу роботи обладнання та устаткування, а також технічне удосконалення устаткування та використання новітніх технологій.

Література

1. Бойчик І.М. Економіка підприємства / І.М. Бойчик – К. : Атіка, 2006. – 528 с.

2. Полозова Т.В. Економічне обгрунтування ефективного використання виробничої потужності підприємства // Т. В. Полозова / Науковий вісник. – 2009. – № 17. – С. 17-23.

3. Романенко М. А. Ефективність використанняосновних виробничих фондів та розробка пропозицій щодо її поліпшення // Держава і регіони. – 2007.- № 3. – С. 318-321.

4. Хібовська Ю.П.Шляхи покращеннясистемиуправліннявиробничими потужностями // Ю.П. Хібовська, О.О. Недбалюк / Економіка. Маркетинг і менеджмент – № 5, –2008, – С.45-49.

***Маслова К.В.**, студентка*
Національний університет водного господарства та природокористування
м. Рівне, Україна

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

На початку 21 століття в країнах світу все більше загострюється проблема продовольчої безпеки. Дана проблема належить до категорії глобальних тому, що притаманна абсолютно усім країнам, незалежно від їхнього рівня розвитку і для вирішення її необхідно об'єднання зусиль країн світу. Проблема продовольчої безпеки окремих країн перетворилася в проблему продовольчої безпеки світу.

Про актуальність даної проблеми вказують численні Доповіді та резолюції ООН. Теоретики і практики багатьох країн досліджують феномен світової продовольчої проблеми, ведуть жарку полеміку щодо її вирішення.

В даній роботі ми ставимо за мету виділити основні складові продовольчої безпеки і узагальнити підходи щодо її вирішення.

У грудні 1974 р. Генеральна Асамблея ООН на основі пропозицій Продовольчої і сільськогосподарської організації (ФАО) ухвалила резолюцію “Міжнародні зобов'язання по забезпеченню продовольчої безпеки у світі”. В ній зазначається, що світова продовольча безпека – це утримання стабільності на ринках продовольчих товарів за доступності базових продуктів харчування для всіх країн світу. [1, 92]

Продовольча безпека передбачає:

- наявність достатньої кількості продуктів харчування;
- постійний фізичний та економічний доступ населення до продовольства;
- забезпечення високоякісними, поживними продуктами харчування для ведення активного та здорового образу життя.

Вона залежить від стану національного агропромислового комплексу та його підтримки державою, земельного законодавства, форм власності і господарювання, а також платоспроможності населення. Продовольча безпека зумовлює як стабільність, так і якість генофонду нації.

В світовому масштабі продовольча безпека, перш за все асоціюється з недоїданням та голодом. Згідно офіційних даних ФАО у період 2010 – 2012 роках кількість голодуючих в світі становила 867 млн. осіб, що складає 12% від всього населення Землі. Переважна більшість з них живуть у країнах, що розвиваються, де поширеність недоїдання зараз оцінюється в 14,9 % населення [2].

На думку експертів ФАО, дані цифри залишаються неприйнятно високими і набагато перевершують цілі організації зі скорочення цього показника до 2015 року.

Проблема голоду найтіснішим чином пов'язана з проблемою відсталості країн “третього світу”. Подібно іншим галузям матеріального виробництва,

сільське господарство більшості країн, що розвиваються навіть близько не відповідає науковому і технічному рівню світової економіки, оскільки ведеться без використання достатньої кількості необхідних машин та обладнання.

Важливим чинником є неправильний обробіток землі, що супроводжується погіршенням стану земельних ділянок, вирощуванням неякісної продукції та забрудненням навколишнього середовища.

Також значний вплив на масштаби голоду в сучасному світі має неконтрольоване зростання населення в країнах, що розвиваються.

Слід зазначити, що чисельність населення планети до 2060 року, за офіційними оцінками досягне 10 млрд. чол. Тому для забезпечення потреб населення у продовольстві в найближчі 30 років потрібно збільшити сільськогосподарське виробництво мінімум в півтора рази у світовому масштабі і у двічі – у країнах, що розвиваються [3, 4].

На думку експертів ФАО, якби існуючі прогресивні технології сільськогосподарського виробництва отримали поширення в усіх країнах світу, це дало б змогу задовільнити потреби в продуктах харчування не лише сучасного земного населення землі, але й удвічі більшої його кількості.

Окрім виробництва сільськогосподарської продукції важливою, на нашу думку, є проблема її зберігання. В країнах третього світу необхідно звернути увагу на будівництво централізованих сховищ та холодосховищ для продукції дрібних фермерів, які не спроможні достатньо оперативно доставити товари на ринок, що призводить до суттєвих втрат продовольства. Варто запровадити і нові стандарти якості, що дозволить скоротити харчові відходи на рівні роздрібної торгівлі та домашніх господарств. Остання пропозиція, в значній мірі, стосується розвинутих країн.

Проблема продовольчої безпеки – це не лише проблема голоду. Безпека харчової продукції і продовольчої сировини є однією з вирішальних складових економічної безпеки кожної держави й визначається спроможністю країни ефективно контролювати виробництво й ввезення безпечного та якісного продовольства на загальновизнаних у світі засадах.

В зв’язку з недотриманням загальноприйнятих стандартів, вимог і норм продовольча проблема характеризується не лише збільшенням кількості голодуючих, але й проблемою ожиріння, яка за останні десятиріччя стала глобальною і поширилася на жителів країн навіть з низьким рівнем життя. За оцінками експертів, близько 1,7 млрд. жителів нашої планети мають надмірну вагу, а близько 300 мільйонів потерпають від ожиріння.

Від ожиріння страждає більша кількість людей, ніж від голоду. Надмірна вага і пов'язані з нею захворювання за останні 20 років стали більш поширеною причиною смерті, ніж недоїдання. Тому вирішення продовольчої безпеки передбачає розробку програм, щодо впровадження моделей здорового, повноцінного харчування.

ФАО створила Світову продовольчу програму ООН, де окреслено головні проблеми та шляхи боротьби з голодом та продовольчим незабезпеченням населення. Основним її завданням є забезпечення кожної людини продуктами харчування, які необхідні для активного і здорового способу життя.

Як бачимо проблема продовольчої безпеки не однозначна, а значить, не

однозначним є і її вирішення. Має бути комплексний підхід, який передбачає проведення кожною державою ефективної аграрної політики, створення економічних передумов для стабільних способів господарювання, впровадження соціальної політики щодо подолання бідності та нерівності доступу до основних продуктів харчування та забезпечення безпеки продуктів харчування [4, 280].

Література

1. Ковальов В.В. Продовольча безпека в контексті процесів глобалізації / В.В. Ковальов // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2009. – Вип. 142. Ч. 1. – с. 91 – 95.

2. Продовольча та сільськогосподарська організація ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fao.org/index_ru.

3. Майстро С.В. Державне регулювання національної продовольчої безпеки в умовах глобального підвищення цін на продукти харчування / С. В. Майстро, В.О. Олійник // Теорія та практика державного управління. – 2011. – № 3(34). – с. 1 – 7.

4. Урба І.С. Продовольча безпека в умовах глобалізації / І. С. Урба // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. − Вип. 20.12. – с. 279 – 284.

Мелентьєва О.М., *студентка Факультету економіки та фінансів*
Донбаський державний технічний університет
м. Алчевськ, Україна

ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

На сьогоднішній день, інтелектуальний капітал виступає одним з головних ресурсів сучасних підприємств, від якого залежить подальший їх розвиток та продуктивність.

Ефективне використання інтелектуального капіталу дає змогу економити техніку, заощаджувати кошти і матеріальні засоби, вивільняє фінанси, підвищує життєздатність учасників економічного процесу, а також сприяє зростанню прибутковості економічної діяльності. Уміння користуватись інтелектуальними фондами перетворюється на першочергове завдання бізнесу [1].

Роль інтелектуального капіталу підприємства надзвичайно важлива в сучасних умовах ринку і полягає у впливі складових елементів інтелектуального капіталу, а насамперед людського капіталу,на економічні

результати і формуванні різноманітних економічних цінностей підприємства. Серед таких цінностей варто виділити: збільшення ринкової вартості підприємства; оптимізація змінних та постійнихвитрат, а також зменшення трансакційних витрат; підвищення ефективності використання усіх ресурсів підприємства; зростання продуктивності підприємства; розвиток інноваційного потенціалу; зміцнення і удосконалення конкурентних переваг підприємства [2].

Тому виникає потреба в удосконаленні методів оцінювання рівня використання інтелектуального капіталу промислового підприємства. З цією метою запропоновано методику, за основу якої прийнято метод оцінювання рівня використання інтелектуального капіталу підприємства С. О. Білоус-Сергєєвої, викладений у роботі «Оцінка інтелектуального капіталу промислового підприємства» [3]. Дану методику адаптовано до вимог оцінювання інтелектуального капіталу конкретного промислового підприємства металургійної галузі.

Проаналізувавши різні підходи до структурування інтелектуального капіталу промислового підприємства можна зробити висновок про необхідність оцінки інтелектуального капіталу в межах його структурних елементів, тобто персоніфікованого, техніко-технологічного, інфраструктурного, марочного та клієнтського капіталів.

Для оцінки кожної складової запропоновано використовувати певний набір показників, частина з яких є загальноприйнятою, інша частина – спеціально розроблена для визначення якісної складової використання інтелектуального капіталу. Також для оцінки інтелектуального капіталу використовуються як кількісні, так і якісні показники у найбільш прийнятному співвідношенні: 70% кількісних і 30% якісних показників.Показники розраховуються на основі фінансової звітності підприємства, даних стосовно трудових ресурсів, техніко-економічних показників та експертних даних.

До показників оцінки персоніфікованого капіталу відносяться коефіцієнт рівня оплати праці, коефіцієнт обороту з прийняття, коефіцієнт обороту зі звільнення, коефіцієнт плинності кадрів, коефіцієнт освітнього рівня та коефіцієнт підвищення кваліфікації.

Техніко-технологічний капітал оцінюється за допомогою наступних показників: фондовіддача, відношення продуктивності праці аналізованого підприємства до найбільшого конкурента в галузі, капіталовіддача,доля витрат «живої праці» в структурі витрат, коефіцієнт оновлення основних засобів, частка власного капіталу підприємства.

Марочний капітал оцінюється за допомогою показників: доля браку продукції, асортимент продукції, матеріалоємність, матеріаловіддача.

До показників оцінки клієнтського капіталу відносяться кількість ринків збуту, кількість укладених договорів та доля витрат на збут продукції у складі витрат підприємства.

Інфраструктурний капітал оцінюється експертним методом у порівнянні з іншими підприємствами галузі за допомогою показників: наявність та ефективність роботи транспортної інфраструктури підприємства, наявність та ефективність роботи ремонтної інфраструктури підприємства, наявність та ефективність роботи енергетичної інфраструктури підприємства, наявність та

ефективність заходів з охорони здоров'я та рекреації.

Таким чином, методика оцінювання використання інтелектуального капіталу промислового підприємства складається з п'яти етапів: оцінки персоніфікованого капіталу, оцінки техніко-технологічного капіталу, оцінки марочного капіталу, оцінки клієнтського капіталу та оцінки інфраструктурного капіталу.

На кожному з перерахованих вище етапів здійснюється оцінка показників, що характеризують той чи інший, вид капіталу промислового підприємства. Для зручності, швидкості та легкості проведення оцінки для кожної складової інтелектуального капіталу розроблена відповідна шкала. Шкала складається з п'яти рангів: «0», «1», «2», «3» та «4». Ранг «0» присвоюється показнику, розрахункове значення якого є найкращим, відповідно, ранг «4» - присвоюється найгіршому.

Для кожної складової інтелектуального капіталу побудовано таблицю з відповідними значеннями показників. В таблиці 1 представлено показники, значення та ранги для персоніфікованого капіталу металургійного підприємства.

Таблиця 1

Шкала для оцінки персоніфікованого капіталу промислового підприємства

Показники	Значення показників та ранги				
Коефіцієнт рівня оплаті праці	Менше 1	1 – 1,25	1,25 – 1,5	1,5 – 1,75	1,75 – 2 і більше
	4	3	2	1	0
Коефіцієнт обороту з прийняття, %	0 - 2	2 - 4	4 - 6	6 - 8	8 – 10 і більше
	4	3	2	1	0
Коефіцієнт обороту зі звільнення, %	0 - 2	2 - 4	4 - 6	6 - 8	8 – 10 і більше
	0	1	2	3	4
Коефіцієнт плинності кадрів, %	0 - 2	2 - 4	4 - 6	6 - 8	8 – 10 і більше
	0	1	2	3	4
Коефіцієнт освітнього рівня, %	0 - 20	20 - 40	40 - 60	60 - 80	80 - 100
	4	3	2	1	0
Коефіцієнт підвищення кваліфікації, %	0 - 20	20 - 40	40 - 60	60 - 80	80 - 100
	4	3	2	1	0

Отримані ранги підсумовуються за кожною складовою частиною інтелектуального капіталу промислового підприємства. Після цього

визначається інтегральній критерій, який дозволяє оцінити використання інтелектуального капіталу аналізованого промислового підприємства.

$$I_{IK} = \sum_{i=1}^{6} PK_i + \sum_{j=1}^{5} TTK_j + \sum_{k=1}^{4} MK_k + \sum_{l=1}^{3} KK_l + \sum_{t=1}^{4} IFK_t \qquad (1)$$

деI_{IK} - значення інтегрального показника інтелектуального капіталу промислового підприємства;

PK_j - показник персоніфікованого капіталу промислового підприємства;

TTK_j - показник техніко-технологічного капіталу промислового підприємства;

MK_k - показник марочного капіталу промислового підприємства;

KK_l - показник клієнтського капіталу промислового підприємства;

IFK_t - показник інфраструктурного капіталу промислового підприємства.

На основі розрахованого інтегрального показника робиться висновок про рівень використання інтелектуального капіталу промислового підприємства за допомогою таблиці 2.

Таблиця 2

Визначення рівня використання інтелектуального капіталу промислового підприємства

Значення інтегрального показника інтелектуального капіталу промислового підприємства	Рівень використання інтелектуального капіталу промислового підприємства
[0; 23]	Високий
[24; 46]	Середній
[47; 69]	Низький
[70; 92]	Дуже низький

Оцінювання рівня використання інтелектуального капіталу промислового підприємства за даною методикою було проведено на прикладі підприємства ВАТ «Запоріжсталь» за 2008 – 2010 роки. Розрахунок інтегрального показника інтелектуального капіталу в динаміці за три роки наведений в таблиці 3.

Таблиця 3

Розрахунок інтегрального критерію інтелектуального капіталу промислового підприємства

Види інтелектуального капіталу промислового підприємства	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Персоніфікований капітал	13	13	13
Техніко-технологічний капітал	13	15	13
Марочний капітал	8	8	9
Клієнтський капітал	2	2	2
Інфраструктурний капітал	4	4	5
Інтегральний критерій інтелектуального капіталу	40	42	42

За результатами дослідження можна зробити висновок, що рівень використання інтелектуального капіталу ВАТ «Запоріжсталь» середній, але у 2009 та 2010 роках він дещо погіршився. Середній рівень використання

інтелектуального капіталу говорить про те, що підприємство володіє достатнім інтелектуальним капіталом, але використовує його не повною мірою.

З огляду на проведений аналіз рівня використання інтелектуального капіталу промислового підприємства, проведений на прикладі ВАТ «Запоріжсталь» можна зробити висновки про наступні напрями підвищення рівня використання інтелектуального капіталу промислового підприємства: матеріальна та нематеріальна мотивація працівників підприємства; забезпечення найбільш оптимальних умов праці; підвищення освітнього рівня персоналу; підвищення кваліфікації персоналу; використання новітніх технологій та обладнання; забезпечення найбільш оптимального розподілення коштів; підвищення ефективності роботи інфраструктури підприємства; розширення асортименту продукції та підвищення її якості за рахунок розробки інноваційних видів продукції; поступова переорієнтація від пріоритетного управління матеріальним виробництвом до управління знаннями; розширення ринків збуту підприємства за рахунок інноваційної продукції, новітніх технологій та обладнання; робота з інформаційними ресурсами; орієнтація на перспективу; розвиток співпраці з партнерами; захист інтелектуальної власності

Запропоновані напрями підвищення рівня використання інтелектуального капіталу промислового підприємства дають змогу розвивати інтелектуальний капітал підприємства, підвищувати рівень його використання та, як наслідок, сприяють підвищенню ефективності діяльності промислового підприємства та його ринкової вартості.

Література

1. Багов В.П. Управление интеллектуальным капиталом : учебн. пособ. / В.П. Багов, Е.Н. Селезнев, В.С. Ступаков. – М. : ВБ "Камерон", 2006. – 248 с.

2. Шпак Н.О., Білоус Н.Б. Сутність та класифікаційні ознаки інтелектуального капіталу підприємства. Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів.

3. Білоус-Сергєєва С. О. Оцінка інтелектуального капіталу промислового підприємства / С. О. Білоус-Сергєєва // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: Збірник наукових праць. – Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2011.

Меречина Ю.О., *аспірант*
Житомирський національний агроекологічний університет
м. Житомир, Україна

ГУДВІЛ ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В ході господарської діяльності, кожне підприємство з моменту свого створення, накопичує нематеріальні та матеріальні активи, відбувається зростання дебіторської і кредиторської заборгованості, випуск акцій, створення власного капіталу, отримання прибутків і збитків. Зважаючи на це, підприємство отримує назву, яка стає відомою (або невідомою) серед споживачів, в ході його подальшої підприємницької діяльності. Свою репутацію підприємство формує самостійно, тому через деякий час може здобути, як позитивної так і негативної думки конкурентів. Тому, завдяки їй визначаються партнери та клієнтура підприємства. Все це формує репутацію щодо дотримання договорів і угод, якість виготовлення продукції, кваліфікованість та компетентність працівників тощо. Всю цю сукупність понять в науковій практиці прийнято називати одним терміном – гудвіл.

Проте, для багатьох термін «гудвіл» це новинка. Але потрібно пам`ятати, що ця категорія згадується в понад 38 законодавчих актах. Цей термін в загальних рисах трактується, як репутація, респектабельність, повага та висока оцінка компанії та її продукції.

Термін «goodwill» в перекладі з англійської мови означає «добра воля». Але основна частина дослідників дотримується думки, що гудвіл – це складний актив, який утворюється внаслідок різниці між ціною купівлі підприємства і вартістю його чистих активів, з метою отримання прибутку.

В англо-російському економічному словнику зафіксовано, що «goodwill» - це умовна вартість репутації і ділових зв`язків фірми, грошова оцінка капіталу [2, с.321].

Згідно нормативного документу US GAAP, SFAS 142 “Гудвіл та інші нематеріальні активи ” − це перевищення вартості придбаного підприємства над вартістю його ідентифікованих активів за вирахуванням зобов’язань [1, с. 55].

Ми вважаємо, що гудвіл – це комплекс заходів, направлений на підвищення прибутку підприємства, ділової репутації, налагодження взаємовідносин з клієнтами та замовниками, різноманітність та якість продукції, вихід підприємства на домінуючу позицію ринку продукції, робіт та послуг.

Гудвіл являє собою складову частину ділової активності, тому ми хочемо запропонувати визначити спільні та відмінні риси в цих поняттях.

Таблиця 1

Спільні та відмінні ознаки між гудвілом та діловою активністю

№ з/п	Спільні риси	Відмінні риси
1.	У широкому розумінні гудвіл і ділова активність означає весь спектр зусиль, комплекс заходів спрямованих на збільшення прибутку підприємства, просування фірми на ринках продукції, праці і капіталу	Ділова активність на відміну від гудвілу – це комплексна оцінка діяльності підприємства. Аналіз його конкурентоспроможності, наявності фінансових ресурсів, дебіторської та кредиторської заборгованості.
2.	Ці два поняття характеризують імідж підприємства, його ділову репутацію, престиж	Гудвіл являє собою нематеріальний актив, вартість якого визначається як різниця між ринковою ціною та балансовою вартістю активів підприємства, тобто має значення грошової оцінки невловимого капіталу
3.	Ділова активність або гудвіл господарюючих суб`єктів складаються як з репутації товарів і послуг, так і з репутації використовуваних товарних знаків та зовнішнього вигляду товарів	Ділова активність характеризує оборотні активи, а гудвіл нематеріальні або невідчутні активи.
4.	За допомогою показника ділової активності (обсягу продажу) здійснюються оцінка гудвілу за синтетичним методом	

Джерело: (узагальнено автором)

Отже проведене дослідження показало, що гудвіл і ділова активність це близькі та взаємопов`язані категорії, але носять самостійний характер.

Розглядаючи гудвіл, як інструмент активності необхідно визначити основні показники ділової активності:

1. Коефіцієнт оборотності активів;
2. Коефіцієнт оборотності оборотних засобів;
3. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості;
4. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості;
5. Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів;
6. Коефіцієнт оборотності основних засобів;
7. Коефіцієнт оборотності власного капіталу;

Важливість показників оборотності пояснюється тим, що характеристики обороту багато в чому визначають рівень прибутковості підприємства.

Коефіцієнт оборотності активів відображає швидкість обороту сукупного капіталу підприємства, тобто показує, скільки разів за аналізований період відбувається повний цикл виробництва й обіг, що приносить відповідний ефект у вигляді прибутку. Розрахувавши цей коефіцієнт, ми можемо запропонувати у разі необхідності комплекс заходів, спрямованих на збільшення прибутку користуючисьнайкращими управлінськими рішеннями та новими технологіями, тобто використати гудвіл.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості показує, скільки разів за рік обернулися кошти, вкладені в розрахунки. Як правило, чим вище цей показник, тим краще, тому що підприємство швидше одержує оплату по

рахунках і може використати ці кошти для покращення діяльності підприємства. Це може бути введення нового асортименту товару, збільшення площі підприємства або підвищення компетенції та кваліфікації персоналу.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини власного капіталу підприємства і характеризує ефективність використання власного капіталу підприємства.

Як бачимо показники ділової активності пов`язані з гудвілом, оскільки від їх значень напряму залежать подальші дії керівництва щодо успішної діяльності підприємства.

Отже, на наш погляд поняття «гудвіл», не дивлячись на свою багатовікову історію, залишається однією з найважливіших категорій економіки. Його роль зростає, у зв`язку з тим, що більшість складових сучасної теорії та практики управління розглядається, як ключові фактори росту вартості компаній, без яких неможливо забезпечити конкурентні переваги.

Гудвіл являє собою складову частину ділової активності, оскільки це близькі та взаємопов`язані категорії, але в свою чергу носять самостійний характер.

Література

1.Голов С.Ф. Бухгалтерський облік і фінансова звітність за міжнародними стандартами / С.Ф. Голов, В.М. Костюченко − Х.: Фактор, 2007. −с. 55.

2. Жданов Н.Ф. Англо-русский экономический словарь / Н.Ф. Жданов, Є.Л.Вартумян – 2-е изд. – М.: Рус. яз., 1998. – С.321.

Миронюк Ю.Б., *завідувач сектору кадрово-організаційної роботи*
Департаменту економічного розвитку і торгівлі
Київська обласна державна адміністрація
м. Київ, Україна

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

У сучасній змішаній економіці система державних закупівель є обов’язковим елементом управління державними фінансами та іншими ресурсами суспільного сектора економіки і покликана виконувати не тільки функції забезпечення суспільних потреб, а й функції державного регулювання економіки. Так, відповідно до думки Д. Рубвальтера, саме державна контрактна система поряд з державним бюджетом, податковою та резервною системами становить фундамент державного управління, спираючись на який держава здійснює свої головні економічні функції і господарювання [11].

Одним з елементів державного регулювання виступає бюджетна система, яка здійснює механізм перерозподілу національного доходу. Найважливішим елементом бюджетної системи є система державного замовлення. Державні закупівлі забезпечують виконання державних функцій, спрямованих на оптимізацію управління, скорочення витрат, ефективне управління фінансовими потоками.

Світовою практикою вироблено такий інструмент регулювання господарсько-договірних відносин між державою і приватним капіталом, як контрактування. Державна контрактна система являє собою особливий господарський механізм планування забезпечення державних потреб, розміщення державних замовлень та виконання контрактів, що вбудований в загальну систему державного управління економікою. При цьому, крім забезпечення поточної діяльності державної влади, контрактна система є основним інструментом системи державного регулювання соціально-економічного розвитку. У США і Великобританії, наприклад, сформовані і функціонують національні контрактні системи, що включають в себе механізми управління всім життєвим циклом замовлення (планування – розміщення – виконання), що дозволяють контролювати, як здійснення самого замовлення, так і витрачання бюджетних фінансових ресурсів. У країнах Європейського союзу детально регламентовані процедури розміщення публічного замовлення, які є обов'язковими для виконання всіма країнами – членами ЄС. Позитивний досвід національних контрактних систем економічно розвинених країн демонструє, що вони дозволяють виконувати базові економічні та соціальні завдання держави і забезпечувати розширене відтворення пріоритетних напрямків розвитку економіки.

Згідно теорії інституціоналізму, ключовим механізмом обмінних відносин є контракт [5]. Економічна сутність контракту двоїста: це правовий документ, що включає в себе норми, встановлені формальними інститутами, і це одночасно, інститут, що закріплює порядок організаційних дій з виробництва та обміну речових і нематеріальних благ, тобто механізм реалізації цілей економічних суб'єктів.

Державний замовник формує вимоги до товарів, робіт, послуг, що закуповуються відповідно до контракту. Замовник в силу обмеженості інформації про існуючі на ринку товари, роботи і послуги може підтримувати застарілі та неефективні виробництва.

Система державних закупівель для потреб замовників призначена для придбання товарів, робіт і послуг з метою забезпечення їх діяльності та надання ними відповідних послуг. Пошук оптимальних способів задоволення потреби в закупівлях можливий тільки в рамках прийнятих політичних рішень. Так, є очевидним, що вибір між замовленнями на будівництво нової школи або придбання шкільних автобусів проводиться в рамках освітньої політики держави. Це є стратегічний вибір влади. У цьому зв'язку абсолютно є виправданою спрямованість програми підвищення ефективності бюджетних витрат на забезпечення програмно-цільового принципу бюджетного планування з одночасним реформуванням «зверху» мережі бюджетних установ.

Перехід до програмної структури витрат державного бюджету неможливий без формування стратегії закупівель щодо кожного замовника, котрий буде тісно пов'язаний із завданнями та прогнозованими результатами діяльності всіх органів виконавчої влади. Внаслідок цього буде забезпечено більш гнучкий підхід до планування та проведення закупівельних процедур з урахуванням специфіки закуповуваної для держави продукції.

Доцільно визначити роль і масштаби завдань системи державних закупівель, механізми взаємодії та повноваження для регулювання національної економіки і суспільства. При цьому потрібно розглянути інституційний перехід від поняття «закупівлі для державних потреб» до поняття «закупівлі для суспільних потреб». Виникає тонка, але значуща межа соціально-економічного розуміння сутності організаційно-економічних відносин, тому що держава не може розглядатися як певний економічний суб'єкт, що має власні потреби, відмінні від потреб суспільства. Очевидним є те, що розміщення державних замовлень на постачання товарів, робіт, послуг для забезпечення оборони країни, економічної безпеки, розвитку охорони здоров'я та освіти необхідне не для потреб держави як інституту, а в інтересах всього суспільства, для якого створюється і організовується виконання державних функцій, виробництво відповідних товарів і послуг. Тому ефективність державних закупівель є одним з найважливіших індикаторів ефективності державного управління в цілому.

Отже, поширене в економіці нашої країни поняття «державні закупівлі», в першу чергу, визначає суб'єкт закупівельної діяльності – державу (в широкому сенсі, включаючи всі державні та муніципальні органи), що визначає умови, процедурні та правові особливості закупівель. За своєю соціально-економічною сутністю закупівлі на державному, регіональному і муніципальному рівнях спрямовані на вирішення загального завдання задоволення суспільних потреб, у зв'язку з чим вони здійснюються на загальній законодавчій основі.

Література

1. Водоласкова К. Ю. Аналіз українського законодавства у сфері державних закупівель з метою визначення шляхів гармонізації із європейськими нормами / К.Ю. Водоласкова // Право та управління. – 2011. – №3. – С. 23-36.

2. Ткаченко Н. Б. Управління державними закупівлями : монограф. / Н. Б. Ткаченко. – К. : Вид-во «Книга», 2007. – 296 с.

3. Школьник І. О. Фінансовий ринок України : сучасний стан та стратегія розвитку : монограф. / І. О. Школьник. – Суми : Мрія, УАБС НБУ, 2008. – 348 с.

***Моргун М.І.**, студентка*
***Кожемякіна Т.В.,** к.е.н., доцент*
Криворізький економічний інститут
ДВНЗ «Криворізький національний університет»
м. Кривий Ріг, Україна

МІЖНАРОДНІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЇХ РОЛЬ У ПОДОЛАННІ НАСЛІДКІВ СВІТОВОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

Останнє десятиріччя XX століття увійшло в історію як період інтенсифікації інтеграційних і глобалізаційних перетворень, активізації процесів трансформації світового фінансового середовища, зокрема стрімкого розвитку фінансового ринку, зміни його кон'юнктури та структурної розгалуженості. Взаємозв'язок і взаємозалежність національних фінансових ринків поглибились до такої міри, що можна говорити про новий етап розвитку — формування єдиного світового фінансового ринку. Отже надзвичайно актуальним питанням на сьогоднішній день є дослідження тих змін структури сучасного світового фінансового ринку, що визначають його новітню якісну сутність з метою максимально об’єктивної оцінки породжуваних цим процесом викликів.

Дослідженням проблеми діяльності найкрупніших міжнародних фінансово-економічних організації займались такі вчені, як Д.Едмістер, Д.Блейк, Дж.К. Ван Хорн, С.Фішер, Л.М.Красавіна, Д.М.Михайлов, А.А.Чухна, А.С.Філіпенка, С.Я.Боринця, М.І.Савлука, О.І.Рогача, І.О.Лютого та інші.

Необхідно зазначити, що ВВП є головним індикатором, що відображає стан національної економіки. За визначенням, це сумарна вартість товарів і послуг, вироблених в країні у всіх галузях економіки і призначених для кінцевого споживання, нагромадження та експорту. Отже усі найважливіші зміни в економіці відбиваються саме на ВВП певної країни. Розгляномо зміну структури економіки США за динамікою його ВВП (рис. 1). Як видно з графіку, зміна обсягу ВВП США пов’язана з двома основними фаторами:

- еволюція форм ринку (Внутрішній ринок – Національний ринок – Міжнародний ринок – Світовий ринок)
- кризові стадії розвитку економіки.

Отже найнижчі показники у періоді з 1800 до 1860 року, що зв’язано з існуванням лише системи внутрішнього ринку та замкненості структури економіки. Подальші хвилеподібні стрибки пояснюються еволюцією форм ринку до найбільшого стрибка на рубежі XIX-XX століть. Що наглядно видно за світовою динамікою ВВП. А невеликі синергетичні хвилі повязані з кризами в середині країни чи навіть світового маштабу, як у 2008 році.

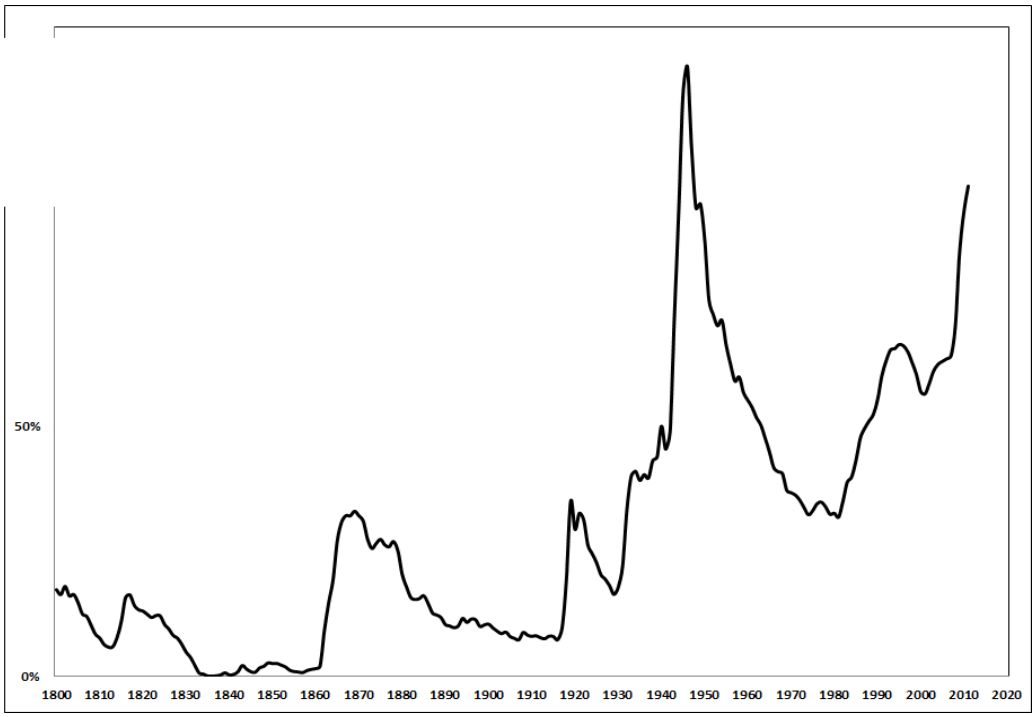

Рис. 1. Динаміка зміни ВВП США (1800-2010 рр.)

Наприклад, в 1939 році, після повного десятьоліття з моменту краху фондовго ринку в 1929 році, економіка США продовжувала знаходитися у глибокому депресивному стані, близько 17% носіїв робочої сили були безробітними. Однак потім економіка почала швидко відновлюватися, та до 1944 року спостерігалися несподівано високі темпи росту, до 12 % на рік. В 1943 році рівень безробіття знизився до рівня нижче 2%. Це обумовлено величезним ростом сукупного попиту, викликаного Другою світовою війною. Хоча Друга світова війна почалася у вересні 1939 року, США не приймала участі у військових діях до нападу на Перл-Харбор у грудні 1941 року. Однак війна призвела до різкого росту сукупного попиту ще до того, як США була залучена до бойових дій. Військове будівництво у США почалося незабаром після того? Як був усвідомлен ризик війни. Крім того, з 1940 року Великабританія стала закуповувати велику кількість зброї та інших товарів, що викликало різкий ріст експорту США. У військовий період чимало товарів були об'єктом ціновго контролю та раціоналізації. Незважаючи на це, загальний рівень цін (вимірюваний, як дефлятор ВВП) виріс на 30% протягом військових років та злетів ще вище після відміни цінового контролю після закінчення війни. Економічна модель ніколи не буває стабільною, трапитися може всяке, і треба бути до всього готовим. Схожий стан був перед Великою депресією, і вона трапилася. На перший погляд, начебто, абсолютно несподівано. Схожий криза повинна була повторитися.

В даний момент, ми переживаємо другий найвідвідуванішу велику економічну кризу в нашому столітті. Нічого подібного не було з тридцятих років. Протягом останніх двох десятиліть ми пливли за течією, не заглядаючи вперед, і тому економічна криза вдарила ще сильніше, ніж очікувалося. Всі очікували, що світ не змінитися, як все працювало в останній час, так і буде

працювати й далі. Що це найбільш логічний і правильний варіант ринкової економіки і він буде не змінений і постійний. Ця модель діяла в США, Європі, Японії. Тепер, коли гостра фаза кризи минула, стало очевидно, що всі країни, що ввійшли в кризу, повинні були зменшити свою внутрішню та зовнішню заборгованість. Але цього не сталося. Ніхто так і не зміг здійснити економічне «диво». Борг повинен був бути не більше 25% від ВВП, замість нинішніх 70-80%. У цьому випадку всі б відчували себе набагато краще і відновлювалися набагато швидше. Реанімація економіки відбувалася б більш успішно. В основному у всіх ще залишився вибір, але існує кілька країн, які настільки залізли в борги, що у них вибору вже не залишилося. Я маю на увазі Грецію. У неї вже немає можливостей здійснювати кроки як вправо, так і вліво. Така ситуація рідко зустрічається, але вона дуже небезпечна, і в даній ситуації більшість економічних правил нікому не підходять для вирішення існуючих проблем. Деталями, подія відрізняється, але в принципі, криза скрізь має однакову основу і дуже порівняємо за ступенем і силі.

З огляду на те, що світова фінансова криза спровокувала появу ряду негативних економічних явищ, необхідність фінансової підтримки є надзвичайно гострою і актуальною проблемою. Адже, з одного боку, виникає нагальна потреба в масштабних фінансових інвестиціях, з іншого – необхідно знайти оптимальні умови для їх реалізації і погашення боргу. Велике значення для країн, що розвиваються відіграють міжнародні фінансові організації, найкрупнішими серед яких є Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк (СБ), Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Міжнародна фінансова корпорація (МФК). Ще в 2009 році, коли не було політичного консенсусу на користь активної фіскальної політики для боротьби з падінням, було багато попереджень про те, що не варто повторювати сумно відому помилку 1937 року, в якій Рузвельт був переконаний, що необхідно зосередитися на балансування бюджету, а економіка як і раніше залишається слабкою, припинення відновлення з 1933 року і відправки Америки у другий етап Великої депресії. Давайте подивимося на оцінки циклічного регулювання дефіциту бюджету за рахунок податкового моніторингу МВФ, що вимірюється у відсотках від потенційного ВВП. Для Великобританії, принаймні, є дуже гарна справа, що МВФ значно занижує потенційний обсяг виробництва і, отже, завищує структурний дефіцит, і є підозри, що це правда, у меншій ступені для США. Але в будь-якому випадку справа в тому, що навіть дешеві гроші країнам, що стикаються ніякого тиску, або з ринку, або від зовнішніх сил брати участь у безпосередній економії, тим не менше займалися різке скорочення фінансування. Це відбувається в середовищі, в якій приватний сектор як і раніше люто скорочує частки позикових коштів від боргового розгулу минулого десятиліття, тому ми створюємо ситуацію, в якій обидва приватний сектор і державний сектор намагаються урізати витрати по відношенню до доходів. Що призводить до того, що світова економіка тріщить по швах. По-справжньому дивно те, що це не є тяжкою помилкою, по більшій частині, в результаті особливого інтересу, або небажання робити нелегкий вибір. Насправді, можна стверджувати, що бажання зробити важкий вибір, або принаймні можна розглядати як робило це МВФ, бо причина з якої вирішили проігнорувати

обширна і, як ми тепер знаємо, абсолютно точні попередження від деяких економістів про те, що буде відбудеться, якщо вони дали будуть одержимі економією. Варто відзначити, що це питання не тільки Греції і Іспанії. Якщо подивитися по євро зоні в цілому, воно фактично було після різкого жорсткої економії бюджетних коштів без зміщення на грошову сторону. Тут з фінансової монітор МВФ, є одним з показників загальної податково-бюджетної політики в зоні євро, циклічно регулювати первинний профіцит (тобто, що збалансованість бюджету ігноруючи процентних платежів буде, якщо економіка не було такої депресії):

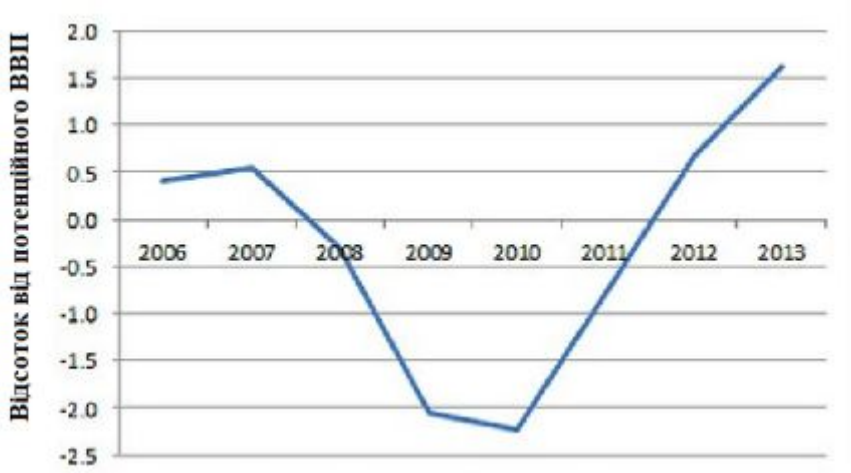

Рис. 2. Циклічна зміна бюджетного балансу

Це великий крок у бік жорсткої економії - 1937. І не все компенсується на грошову сторону. Отже деякі з рекомендацій МВФ виявилися неефективними. Це призвело до невдоволення його діяльністю не тільки з боку деяких державних діячів, вчених і фахівців, але навіть учасників вуличних демонстрацій. Проте, не дивлячись на нескінченний потік критики з боку багатьох експертів, представників різних економічних і політичних течій, і державних діячів, також були внесені деякі пропозиції щодо поліпшення діяльності Міжнародного валютного фонду, наприклад Франція запропонувала удосконалити організацію діяльності МВФ шляхом перетворення Ради керуючих у постійно діючий механізм для вироблення політики та прийняття рішень на більш високому рівні. Пропозицій Франції відразу ж не було прийнято, тому що вони не торкалися проблеми джерела ресурсів для розширення кредитної діяльності. На нашу думку, доцільніше було б:

— суттєво збільшити повноваження МВФ аж до створення в його рамках "світового економічного уряду", який зможе протистояти кризам глобального масштабу;

— змінити світове фінансове господарство - введенням спеціального податку на великі валютно-біржові угоди, що стало б джерелом додаткового поповнення бюджету МВФ;

— створення міжнародного страхового та кредитного товариства, яке б здійснювало контроль за рухом капіталів.

Отже, на сьогоднішній день МВФ та інші світові фінансові організації активно співпрацюють з багатьма країнами по наданню їм фінансової

допомоги, що позитивно відображається на економіці даних країн та прогнозам на майбутнє. МВФ сформований для того, щоб за допомогою часткової інтернаціоналізації золотих і валютних резервів країн створити пул міжнародних ліквідних ресурсів, який повинен бути джерелом тимчасового покриття сальдо платіжних балансів країн, котрі не мають у розпорядженні необхідних для цього власних ліквідних ресурсів і можливості одержати звичайний банківський кредит за кордоном. То ж, які б негативні висновки не були про роботу МВФ, а країнам нічого іншого не залишається робити як просити у нього фінансової допомоги при безвиході.

Література

1. Архангельський Д. Общие причины кризиса и меры борьбы с ним/Д.Архангельский // Фондовый рынок.- 2009.- №22.- с.2-4; с.5-7.

2. Блог Пола Кругмана[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://krugman.blogs.nytimes.com/2012/10/11/a-global-1937/

3. Кузнецов О. Особливості антикризової програми «Групи двадцяти» / О.Кузнецов// Економіка України.-2011.-№1.-с.70-79.

4. Мировые демографические тенденции. Доклад генерального секретаря ООН 2009. ООН: экономический и социальный совет, 2009. - 28 с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://daccess-ddsny.un.org/doc/UND0C/GEN/N09/210/54/ PDF/N0921054.pdf?0penElement.

Мороз О.С., *аспірант*
НТУУ «Київський політехнічний інститут»
м. Київ, Україна

МОДЕЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Внесок промислового комплексу в економіку визначає провідну роль і місце промисловості в забезпеченні важливих стратегічних інтересів держави. Прагнення України досягти рівня технологічно розвинутих країн ставить пріоритетом інноваційний розвиток промисловості, який забезпечить якісне зростання як галузі, так і економіки країни в цілому. Успішність інноваційного розвитку окремих підприємств та держави в цілому багато в чому залежить від точності та правильності здійснення його кількісного аналізу, який дає змогу спрогнозувати об’єм необхідних фінансових ресурсів для реалізації проектів, їх ефективність та наслідки впровадження. Отже, особливої актуальності набуває вивчення та застосування математичних методів дослідження

інноваційного розвитку.

Оскільки інновації несуть у собі значну кількість суб'єктивної інформації та експертних оцінок, для моделювання інноваційного розвитку промислових підприємств доцільніше скористатися апаратом нечіткої логіки, який передбачає формування множини нечітких термів з функціями належності, які відображають знання, досвід та думку експерта, та механізму нечіткого логічного висновку, що дозволяє приймати рішення в умовах неповної та нечіткої інформації.

Вхідними параметрами моделі було визначено такі показники: частка промислових підприємств, що впроваджують інновації, в загальній кількості промислових підприємств, X1; кількість впроваджених нових технологічних процесів, X2; кількість придбаних нових технологій, X3; кількість придбаних машин та обладнання, X4; кількість освоєних нових видів продукції, X5; питома вага обсягу реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, X6; розмір фінансування інноваційної діяльності, X7.

Ці показники було обрано як такі, що характеризують інноваційних розвиток з позиції його двох складових частин – інноваційного потенціалу та інноваційного процесу [1].

Для оцінки вхідних показників X1-X7 та вихідної лінгвістичної змінної Z «Рівень інноваційного розвитку» сформуємо шкалу з трьох якісних термів: Н – низький рівень показника; С – середній рівень показника; В – високий рівень показника.

Для простоти розрахунків нормалізуємо значення всіх вхідних параметрів моделі таким чином, щоб усі значення вхідних змінних моделі знаходилися у межах від 0 до 1 [2].

Побудуємо квазідзвоноподібні функції належності нечітких термів [2], щоб розмежувати рівні використовуваних показників.

Механізм нечіткого логічного висновку передбачає наявність певної бази правил, які дозволяють оцінити невідоме значення шуканого вихідного параметра на основі відомих значень вхідних параметрів (табл. 1).

Таблиця 1

Нечітка база правил для виведення змінної Z

№	Лінгвістичні значення показників							Вихідна змінна
	X_{11}	X_{211}	X_{212}	X_{213}	X_{22}	X_{33}	X_{34}	Z
1	Н	С	Н	С	Н	С	Н	Н
2	Н	-В	Н	-В	-В	Н	Н	
3	С	-В	-В	Н	Н	Н	Н	
4	С	-Н	С	С	-Н	С	-Н	С
5	С	В	Н	С	Н	Н	С	
6	Н	С	-Н	-В	В	С	С	
7	В	Н	С	В	Н	Н	С	
8	В	В	В	В	-Н	-Н	В	В
9	-Н	С	В	С	-Н	-Н	-Н	

Для того, щоб змоделювати інноваційний розвиток промислових підприємств України та визначити тенденції цього явища, скористаємося нормалізованими значенням 7 вхідних показників за 8 років (табл. 2).

Таблиця 2

Нормалізовані значення вихідних показників для аналізу інноваційного розвитку промислових підприємств (ПП) України за 2005-2012 рр.

Показник	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
X1	1,000	0,000	0,021	0,011	0,010	0,021	0,039	0,050
X2	0,486	0,000	0,201	0,368	0,548	0,658	1,000	0,764
X3	0,524	0,300	0,751	1,000	0,184	0,252	0,741	0,000
X4	0,000	0,046	0,589	0,615	0,249	0,259	1,000	0,668
X5	0,748	0,000	0,119	0,038	0,278	0,000	0,834	1,000
X6	0,941	1,000	1,000	0,765	0,441	0,147	0,147	0,000
X7	0,000	0,048	0,594	0,727	0,256	0,267	1,000	0,668

Джерело: Розраховано автором на основі [3]

Для побудови моделі на основі нечіткого логічного висновку Мамдані використаємо компонент Fuzzy Logic Toolbox системи MATLAB. У якості рівня інноваційного розвитку промислових підприємств для налаштування моделі використаємо значення глобального інноваційного індексу для України. Висунемо припущення про те, що даний показник пропорційно відображає рівень інноваційного розвитку промислових підприємств, а отже його нормовані значення можна використати для налаштування моделі.

В результаті налаштування системи нечіткого логічного висновку на основі нормалізованих значень глобального інноваційного індексу для України [4] та з використанням алгоритму мінімізації похибки [5] ми отримали такі вагові коефіцієнти для кожного з правил: правило № 1 – 1;правило № 2 – 0,983; правило № 3 – 0,573; правило № 4 – 0,999; правило № 5 – 0,999; правило № 6 – 0,974; правило № 7 – 0,998; правило № 8 – 0,964; правило № 9 – 0,988. Результати моделювання занесемо у таблицю 3.

Розрахунок результативного показника показав, що рівень розвитку промислових підприємств України протягом 2005-2012 рр. можна охарактеризувати як такий, що потребує підвищення. Для цього необхідно орієнтуватися на наукоємне виробництво; підвищувати попит на інноваційну продукцію; створити ефективну систему фінансування інноваційних проектів.

Таблиця 3

Результати моделювання рівня інноваційного розвитку промислових підприємств України на основі нечіткого логічного висновку за 2005-2012 рр.

№	Рік	Рівень впевненості	Значення
1	2005	0,83	0,7295
2	2006	0,69	0,6466
3	2007	0,84	0,5142
4	2008	0,65	0,5148
5	2009	0,83	0,623
6	2010	0,68	0,7211
7	2011	1	0,7048
8	2012	0,82	0,7103

Отримана модель дає доволі точні результати та може

використовуватись для оцінювання рівня інноваційного розвитку промислових підприємствта слугувати базою для розробки аналогічних модель для використання на мікрорівні.

Література

1. Мороз О. С. Інноваційний розвиток підприємства: сутність та проблема визначення складових частин / О. С. Мороз // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка». – 2012. - № 20. – С. 148-150.

2. Сявавко М.С. Математика прихованих можливостей: Навчальний посібник. – Острог, 2009. – 630 с.

3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

4. Сайт «Глобальний інноваційний індекс». – Режим доступу: www.globalinnovationindex.org

5. Штовба С.Д. Обеспечение точности и прозрачности нечеткой модели Мамдани при обучении по экспериментальным данным / С. Д. Штовба // Проблемы управления и информатики. – 2007. - №4.

Нелезенко Н.П., *аспірант кафедри управління суспільним розвитком*
Національна академія державного управління при Президентові України
м. Київ, Україна

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАСАД ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Розмірковуючи про майбутнє, ми все частіше говоримо про залучення наших народів до інноваційної діяльності. На фоні процесів глобалізації та переходу людства до інформаційного суспільства це виглядає абсолютно логічно і актуально, оскільки, мова йде про новий щабель суспільно-економічного розвитку. Мова йде не просто про якісне залучення в сферу економіки нових знань, інтелекту й інформаційно-комунікаційних технологій, дедалі все більше змінюватимуться характер організації всіх процесів і процедур нашого життя [1].

Як свідчить світовий досвід, формування інноваційної системи неможливе без активної участі держави, як інституту організації людського суспільства. Значення держави в становленні інноваційної економіки значно вагоміша, ніж при регулюванні звичайної економічної політики, що має передбачати розробку стратегії переходу до інноваційної моделі розвитку на основі

використання методів наукового планування на всіх рівнях управління (це питання системного аналізу, прогнозування, оптимізації, програмно-цільових методів управління тощо), підвищення рівня інноваційної культури соціуму, протидія корупції. Увесь цей ланцюжок має бути пронизаний ідеологією інновацій соціального та економічного розвитку України і спрямований на кінцеву мету - створення високо конкурентних технологій, товарів та послуг. Одним із важливих факторів у цьому є бюджетна підтримка. Ідеологія формування державного бюджету, закладена у Бюджетному кодексі України, має бути кардинально змінена. Його формування треба здійснювати не у відриві від плану соціального та економічного розвитку України, а у тісній взаємодії. Державний бюджет має забезпечувати реалізацію цього плану.

Адже в умовах ринкової економіки однією з основних складових економічного забезпечення інноваційної діяльності є достатність фінансових ресурсів. Розглянемо основні види джерел фінансування інноваційної діяльності в Україні. Метою фінансування інноваційної діяльності є необхідність збереження наукової бази, кадрового потенціалу, відповідного рівня проведення наукових досліджень, розроблення й освоєння наукомісткої конкурентоспроможної продукції, випуск якої може забезпечити збільшення експорту або зменшення імпорту аналогічної продукції [2].

Держава забезпечує бюджетне фінансування наукової та науково-технічної діяльності (крім видатків на оборону) у розмірі не менше 1,7 відсотка валового внутрішнього продукту України.

Видатки на наукову і науково-технічну діяльність є захищеними статтями видатків Державного бюджету України.

Бюджетне фінансування наукової і науково-технічної діяльності здійснюється шляхом фінансування основної діяльності державних наукових установ, наукових досліджень вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, фінансування окремих науковихі науково-технічних програм, проектів та надання грантів.

Але, розпорошення державних замовників, відсутність єдиного координуючого центру призводить до систематичного недофінансування програм; виконання програм не в повному обсязі; низьких темпів упровадження пріоритетних розробок у виробництво [2].

Проблеми формування національної інноваційної системи України є дуже важливими і актуальними. Інноваційна система держави – це новий вимір економічних і соціальних відносин, який базується на пріоритетному розвитку знань і технологій їх використання. Це – перехід у новий вимір суспільних цінностей, коли знання стають матеріальною основою існування людини, а технології їх застосування створюють якісно новий вимір благополуччя цілого суспільства. Створення такої системи є викликом часу, але, з другого боку, як свідчить досвід передових країн світу, прерогативою держави, проявом політичної волі її керівництва, консолідованих дій усіх органів державної влади.

Варто зазначити, що в Україні в основному створено нормативно-правову базу регулювання інноваційної діяльності. Однак, законодавча робота в інноваційній діяльності має бути скоординована і на рівні міжнародної

взаємодії. Крім істотного підвищення контрольних функцій щодо реалізації законів має бути враховано і інтереси сусідів, оскільки, розвиток особливо великих промислових комплексів може впливати скажімо на екологію. Аналіз виконання законів дозволяє найбільш правильно і глибоко розуміти сутність процесу і відповідним чином реагувати на позитивність результату. Виконання законодавства в науково-технічній та інноваційній сфері є вкрай незадовільним, що істотно впливає на падіння інноваційної активності в Україні. Поширилася практика призупинення дії статей законів у частині фінансування та стимулювання науково-технологічної та інноваційної діяльності.

Література

1. Соснін О.В. Проблеми державного управління системою національних інформаційних ресурсів з наукового потенціалу України: Монографія.-К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. – 572 с.
2. Антонюк Л. Л., Поручник А. М., Савчук В. С. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: Монографія. - К.: КНЕУ, 2003. – 394 с.

Озтюрк Т.В., *студент*
Донецький державний університет управління
м. Донецьк, Україна

АНАЛІЗ КОНЦЕПЦІЇ ФОРМУВАННЯ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ В ЛАНЦЮГУ ПОСТАЧАННЯ

Протягом останніх років як серед теоретиків, так і серед практиків зросла зацікавленість до проблеми, що пов’язана із створенням вартості для споживача, що відповідно і зумовлює появу ряду концепцій стосовно дослідження в напрямі вартості й формування поняття ланцюга вартості. Воно трактуєтьсяяк процес додавання вартості до товару, який починається з процедур, що пов’язані із закупівлею підприємством елементів необхідних для виробничого процесу (сировини, матеріалів, напівфабрикатів, тощо) й охоплює виконання операцій виготовлення (виробництво), а закінчується продажем товару й наданням послуг клієнтам.

Проблематика ефективного управління матеріальними, інформаційними потоками від постачальника до кінцевого споживача на основі концепції формування доданої вартості знайшла певне відображення у працях багатьох вітчизняних, зокрема, Є.В Крикавського, Р.Р Ларіної , В.Е. Николайчука , М.А. Окландера , Н.І. Чухрай , та зарубіжних, зокрема, Д.Бауерсокса, М.

Кристофера, К. Лайсонс ,Д.Уотерса вчених [1-5].

Виділяють такі концепції формування доданої вартості:

- ланцюг вартості за М. Портером;
- цикл створення вартості за К.Флетчером;
- процесний ланцюг вартості за Д. Кушманом і С. Кінгом;
- модель п’яти груп партнерів або канадська модель.

Розглянемо ланцюг вартості за М.Портером детальніше, тому що саме аналіз ланцюга вартості був направлений на виправлення кілька критичних недоліків, пов'язаних з фокусуванням на попередніх інструментах управління. Він забезпечив значний прорив у середині 1980-х рр., який дозволив стратегам відійти від неясних узагальнень і якісного критичного припущення про те, що джерела конкурентної переваги існували в самій організації і серед галузевих конкурентів.

Так в ланцюгу вартості за М. Портером [1, с. 87-88] сконцентровано увагу на організаційних відносинах, при цьому важливим є той факт, що підприємствапоєднують свої ланцюги вартості через коаліції. Таким багатоелементним ланцюгом вартості виступає інтегрований ланцюг постачання. Ланцюг вартості є множиною окремих, але тісно взаємопов’язаних процедур, які створюють корисність. Дії, які створюють вартість, визначаються як процедури корисності (value activities), що приносять прибутки тоді, коли вартість перевищує їх витрати. Процедури, які створюють вартість, поділяються на основні та допоміжні. До перших належить логістика виробництва, дистрибуції, постачання, а також обслуговування споживачів і маркетинг. Додатковими процедурами є: закупівлі, технології, управління людським потенціалом й інфраструктура підприємства. Згідно теорії ланцюга вартості, конкурентну перевагупідприємства на ринку може зміцнювати вміла співпраця на стику окремих процедур, наприклад, логістики і виробництва або логістики і маркетингу. Сучасні методи управління переміщенням, такі як “just in time”, “quick response”, ECR (effective consumer response), а також концепції управління: outsourcing, lean management або lean logistics, призводять передовсім до встановлення стратегічних коопераційних зв’язків [5,с.87-88]. Принципом формування ланцюгів поставок є зростання компетенції, яка розглядається в контексті цілої системи.

Виходячи з аналізу принципів формування доданої вартості, необхідним елементом є дослідження та розроблення системи формування доданої вартості в ланцюгу поставок на основі основних принципів логістики, які, в свою чергу, дозволять зі сторони споживача покращити якість, знизити витрати, скоротити термін поставок, підвищити конкурентоспроможність товару та зі сторони постачальника – покращити збут, сформувати довготривалі угоди, здійснити надійність прогнозування, забезпечити зростання прибутку.

Література

1. Чухрай Н. Формування ланцюга поставок: питання теорії та практики: монографія / Н.Чухрай, О. Гірна. – Львів: “Інтелект-Захід”, 2007. – 232с.

2. Трансформація вартості у розвитку відносин «підприємство-клієнт»:

монографія /А.Чубала, Р.Нестpуй, К.Мазурек-Лопацінська та ін.. – Львів: Видавництво НУ “Львівська політехніка”, 2007. – 250с.

3.Загородній А.Г.Фінансовий словник. – 4-те вид., випр. та доп./А.Г. Загородній, Г.Л.Вознюк, Т.С. Смовженко. – К.: Т-во “Знання”, КОО; Львів: Вид-во Львів. банк. ін-ту НБУ, 2002. – 566 с.

4. Чухрай Н.І. Оцінювання та розвиток відносин між бізнес-партнерами: монографія. / Н.І.Чухрай, Я.Ю. Криворучко – Львів: Видавництво «Растр-7», 2008 – 360с.

5. Вумек Дж. П. Бережливое производство. Как избавиться от потерь и добиться процветания вашей компании / П.Дж.Вумек, Т.Дж.Даниел. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2008.

Окопний Л.С., *студент*
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна

АДАПТИВНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ ІННОВАЦІЙ

Сьогодні вплив інновацій на діяльність і розвиток підприємств неможливо переоцінити. Цей вплив характеризується радикальністю і комплексністю та виявляє свою дію у вигляді здобуття підприємствами конкурентних переваг і більш повного задоволення потреб споживачів, зменшенням частки затрат на традиційні ресурси в структурі витрат підприємства. Особливу роль в інноваційній сфері діяльності підприємства відіграє адаптивне управління. Актуальними є питання взаємозв’язку між інноваціями й адаптивним управлінням, а також роллю інновацій в адаптивному розвитку підприємств.

Адаптивність – це властивість системи чи об'єкта пристосовуватися до змін умов зовнішнього та внутрішнього середовища [4]. Більш повне визначення, яке висвітлює суть адаптивного управління, дає Г. В. Бушмелева: “Адаптивне управління акумулює знання про стан і розвиток системи управління, методи й інструменти його використання в системних об'єктах, дозволяє перейти від емпіризму в теорії і практиці управління до професіоналізму діяльності менеджерів, тобто до науково обґрунтованого виконання управлінської діяльності” [1].

Т. В. Гринько адаптивне управління підприємством трактує як „цілеспрямований процес прийняття рішень в умовах безлічі впливів ендогенного та екзогенного характеру, що потребує втілення управлінських рішень з точки зору можливих їх альтернатив і наслідків, які загалом

спрямовані на вдосконалення діяльності підприємства відповідно до існуючих потреб внутрішньої структури організації підприємства, зовнішніх умов його функціонування та підпорядковані досягненню внутрішньої стабільності підприємства" [3].

Головною зміною у адаптивній поведінці підприємства є зміна номенклатури інноваційної продукції, що випускається, зумовлена необхідністю реалізації своєчасної економічної політики, спрямованої на вирішення комплексу заходів щодо довгострокового інноваційного функціонування підприємства в умовах змін його внутрішнього і зовнішнього середовища [2].

За проведеними нами дослідженнями інновація – це багатоаспектне поняття, яке представляє собою будь якого роду нововведення внаслідок реалізації ідеї в наукових, технічних, організаційних, виробничих чи соціально-економічних сферах діяльності, що має на меті одержання комерційного чи будь якого іншого ефекту.

Управління адаптивним інноваційним розвитком є системним втручанням у процес реалізації нововедень з метою їх перетворення [2].

Адаптивна система управління інноваційним розвитком складається з двох взаємозв'язаних систем: адаптивної системи планування і адаптивної системи регулювання.

Т. В. Гринько зауважує, що існують випадки, коли адаптивний розвиток підприємств відбувається і без застосування інновацій. Але слід зважити на те, що підприємство не зможе успішно тривалий час дотримуватися виконання сформованих алгоритмів управління. Виходячи із цього адаптивний інноваційний розвиток – процес реалізації нововведень, які здатні пристосовувати підприємство до змін умов зовнішнього та внутрішнього середовища [3].

Унікальність структури й особливостей діяльності кожного підприємства дає можливість його менеджерам визначити загальні напрямки його адаптивного розвитку. З цієї точки зору адаптивне управління представляє собою комплекс організаційних та економічних компонентів, які забезпечують взаємоузгоджене функціонування всіх елементів системи реалізації нововведень, що дає змогу організації пристосовуватись до змін у зовнішньому і внутрішньому середовищі та успішно функціонувати в довгостроковому періоді.

Література

1. Бушмелева Г. В. Адаптивное управление промышленным предприятием в конкурентной среде: Монография / Г.В. Бушмелева. – Екатеринбург: Изд-во Института экономики УрО РАН. – 2008. – 502 с.

2. Гринько Т. В. Підходи до адаптивного впровадження інновацій на підприємстві / Т. В. Гринько // Економічний простір. – 2010. – №42. – С. 182-191.

3. Гринько Т. В. Теоретико-методологічні засади адаптивного іннова-ційного розвитку / Т. В. Гринько // Економіка промисловості. – 2011. – №2-3 (54-55). – С. 240-244.

4. Гринько Т. В. Управління адаптивним інноваційним розвитком промислових підприємств : економічне обґрунтування та концептуальні засади [Текст] : монографія / Т. В. Гринько. – Донецьк : НАН України ІЕП, 2011. – 352 с.

Павлик В.П., *к.т.н., старший науковий співробітник*
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» НААН
м. Київ, Україна

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ІНТЕГРАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Основними учасниками ринку сільськогосподарської продукції є великі, середні та малі підприємства, які конкурують між собою. В результаті конкуренції у підприємств виникає певний обсяг нереалізованої продукції, що єнегативним чинником для їх господарської діяльності, підприємства недотримують деякої частки запланованого прибутку. У зв'язку з цим проблема ефективного функціонування різних підприємств в умовах конкуренції на ринку сільськогосподарської продукції набуває актуальності. Аналіз останніх публікацій дав змогу виділити напрями наукових досліджень, що спрямовані на розв'язання цієї проблеми. Зокрема, з урахуванням відокремленої діяльності підприємств учені [1] розробляють стратегії й умови функціонування їх на ринку.

За результатами досліджень ними формулюються рекомендації щодо забезпечення конкурентоспроможності підприємства, його здатності здійснювати довготривалу господарську діяльністьзавдяки одержанню певного прибутку від реалізації продукції. Водночас, враховуючи, що поряд із відокремленою діяльністю може вестися і спільна, вченими [2] досліджуються питання інтеграції, механізми прибуткового функціонування різних підприємств, об'єднаних єдиною метою, досягти бажаних результатів, максимального доходу.

В результаті досліджень учені пропонують концентрацію виробництва сільськогосподарської продукції на певній території з таким розрахунком щоб послабити на ній конкуренцію, досягти умов ефективного, взаємовигідного функціонування різних підприємств. Серед зазначених напрямів дослідження інтеграції сільськогосподарських підприємств також може передбачати розробку стратегії розвитку спільної діяльності, що вказує на його важливість і практичне значення. При розробці стратегії розвитку кожного відокремленого підприємства конкуренція на ринку не послаблюється, а навпаки –

загострюється, оскільки підприємства не уникають боротьби за реалізацію однакової продукції, а намагаються утримати свої конкурентні позиції шляхом удосконалення організації виробництва, збільшення частки в обсязі реалізації продукції.

Отже, одним із перспективних напрямів досліджень, спрямованих на послаблення конкуренції між різними підприємствами, є інтеграція, запровадження спільної їх діяльності. Враховуючи невирішеність питань щодо розробки інструментарію інтеграції сільськогосподарських підприємств, виявлення мотивів взаємовигідних інтересів у спільній діяльності, обґрунтування механізмів функціонування інтегрованих підприємств, визначення перспектив їх розвитку, пропонується провести моделювання процесу інтеграції сільськогосподарських підприємств, зосередившись на розв'язанні зазначених питань. У теорії кластеризації – одному з механізмів інтеграції - для об'єднання однорідних підприємств відомий кластерний аналіз, основна мета якого полягає тільки в їх виділенні за кількома показниками, динаміка яких непередбачувана.

На відміну від кластерного аналізу для оцінки господарської діяльності підприємств, можливої їх інтеграції пропонується номограма, наведена на рисунку 1, яка ґрунтується на закономірностях зміни відповідних економічних показників з урахуванням їх динаміки. На вказаній номограмі для великих структур бізнесу показано фактичний обсяг реалізації продукції та бажаний, тобто той, який повинен відповідати при встановлених економічних показниках. Різниця між бажаним обсягом реалізації та фактичним вказує скільки велике підприємство не реалізує продукції внаслідок конкуренції. Знаючи з номограми ціну, собівартість при фактичному і бажаному обсягах реалізації, визначимо відповідні прибутки, а з їх різниці встановимо скільки недодержується прибутку, що й вказуватиме на неефективність господарювання підприємства в умовах конкуренції на ринку. Для аналізу результатів господарювання великого підприємства, яке веде відокремлену господарську діяльність, та інтеграції двох великих підприємств шляхом кластеризації, як об'єднання однорідних об'єктів, що здійснюють спільний бізнес, скористаємося даними таблиці 1.

Позначення: $Ц_р$ – ціна продукції; $З_{пр}$- затрати праці; С – собівартість; $Q_р$ – обсяг реалізації продукції; 1, 2, 3 – відповідно великі, середні та малі структури; 4 – закономірності для інтегрованих структур; точки А, Б – відповідно фактичний та бажаний обсяг реалізації продукції великим не інтегрованим підприємством.

За результатами розрахунків на підставі даних таблиці 1, встановлено, що велике неінтегроване підприємство внаслідок конкуренції на ринку недодержує994,313 тис. грн прибутку, в той час, як інтегроване підприємство одержує понад 196,246 тис. грн запланованого прибутку.

Таким чином, моделювання процесу інтеграції сільськогосподарських підприємств полягає у графічному визначенні закономірностей зміни економічних показників шляхом додавання до координати відомої графічної залежності неінтегрованого підприємства, певного встановленого значення відповідної функції, показаного на рисунку штрих пунктиром. Встановлені

закономірності для різних підприємств дають змогу передбачати подальший їх економічний розвиток.

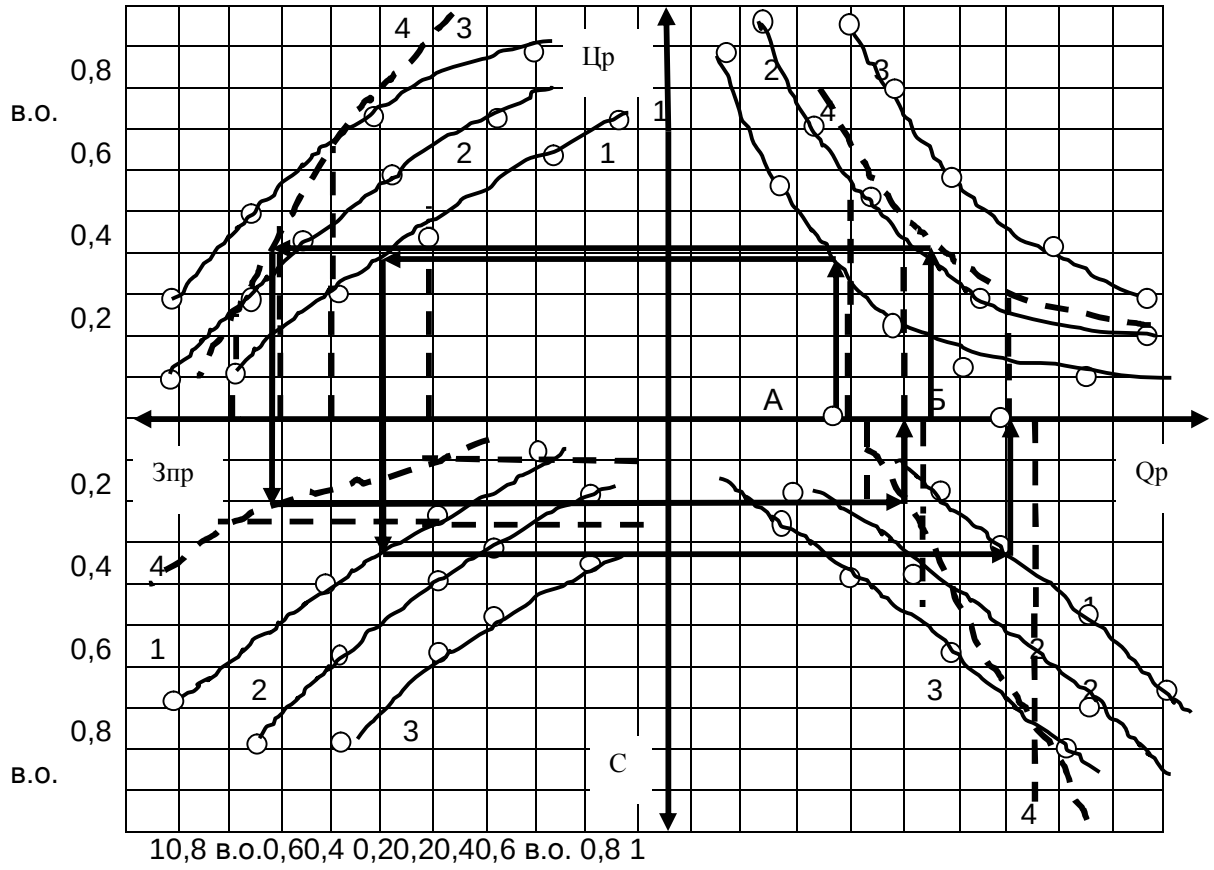

Рис. 1. Номограма процесу моделювання інтеграції сільськогосподарських підприємств

Таблиця 1

Результати виробництва озимої пшениці різними підприємствами

Тип підприємства	Числові значення економічних показників, (в.о.)				
	Цр, грн/ц	Qp, ц	Qбр, ц	Зпр, тис. люд.-год	С, тис. грн
Неінтегроване	40,07 (0,38)	23263,49 (0,3)	48077,88 (0,62)	33,99611 (0,52)	913,3751 (0,31)
Інтегроване	42,179 (0,4)	37221,584 (0,48)	32568,88 (0,42)	47,72531 (0,73)	589,274258 (0,2)

У таблиці позначено Qp, Qб – відповідно фактичний і бажаний обсяг реалізації продукції. У розрахунках за одиницю прийнято ціну реалізації пшениці – 105,447 грн/ц; обсяг реалізації – 77544,967 ц; затрати праці – 65,3771346 тис. люд.-год.; собівартість – 2946,37129 тис. грн.

Література

1. Портер Майкл Е. Стратегія конкуренції / Майкл Е.Портер; пер. з англ.. А. Олійник, Р. Скільський. – К. : Основи, 1997. – 390 с.
2. Нестерчук Ю.О. Інтеграційні процеси в аграрно-промисловому виробництві / Ю.О. Нестерчук // Умань: Видавець «Сочінський»,2009. – 372 с.

Павлов К.В., *д.э.н., профессор, профессор кафедры*
Ижевский государственный технический
университет им. М.Т. Калашникова
г. Ижевск, Россия

СТАДИИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ РОССИИЙСКОЙ ЭКОНОМИКИ

Модернизация, техническое перевооружение и прогрессивная структурная перестройка российской экономики на основе использования новейших инновационных технологий (в т.ч. нанотехнологий, биотехнологий и т.п.) являются важнейшими условиями эффективного инновационного развития страны и роста конкурентоспособности отечественной продукции. Все это позволит уменьшить зависимость уровня и темпов социально-экономического развития страны от получаемых доходов вследствие экспорта сырьевых ресурсов и действительно осуществить структурную перестройку отечественной экономики, о необходимости которой говорится уже очень давно. Важно также и то, что в результате этого улучшится имидж России, которую пока еще нередко отождествляют с сырьевым придатком развитого мира. Таким образом, в целом мировой опыт действительно свидетельствует о том, что рост инвестиций в инновационные сферы экономики способствуют ускоренному развитию народно-хозяйственного комплекса страны и повышению среднего уровня жизни населения.

Однако, несмотря на то, что о необходимости модернизации как основы роста конкурентоспособности российской экономики говорится давно, реальные результаты этого процесса еще очень далеки от требуемых стандартов. Недостаточно высокие темпы этого процесса связаны с рядом факторов, в том числе с ограниченными ресурсами и резервами модернизации. Как известно, для осуществления структурной перестройки и технического перевооружения экономики требуются значительные ресурсы: финансовые, материальные, инновационные, трудовые [1]. Откуда их взять?

Опыт государств, эффективно модернизировавших свою экономику, свидетельствует о том, что нередко важнейшим условием успешной

модернизации являются иностранные инвестиции. Так, например, в коммунистический Китай уже не одно десятилетие вкладываются значительные средства из-за рубежа (только из США в общей сложности туда в последнее время поступили десятки млрд. долларов) [4]. В Чили, реформирующую свою экономику на основе монетарных принципов еще со времен правления генерала Пиночета, также поступили значительные объемы иностранных инвестиций.

В этой связи можно вспомнить о достаточно быстром послевоенном восстановлении разрушенной войной экономики ряда европейских стран вследствие финансовой помощи на основе реализации плана Маршалла. Однако в России, несмотря на предпринимаемые усилия, к сожалению, иностранные инвестиции не сыграли той роли, которую от них ожидали. Кроме того, следует иметь в виду, что использование зарубежных источников как основы модернизации народно-хозяйственного комплекса наряду с очевидными позитивными последствиями имеют и негативные.

Так, например, новые индустриальные страны – Аргентина, Бразилия и Мексика - для осуществления индустриализации и технического перевооружения своих экономик преимущественно в 70-е годы XX века осуществили займы огромных финансово-кредитных средств – в итоге каждая странав общей сложности оказалась должна более 100 млрд. долларов, а вместе эти три государства оказались должны развитым странам более 330 млрд. долларов [2]. Вследствие этого данные страны на протяжении последних десятилетий являлись крупнейшими в мире должниками.

Для повышения уровня конкурентоспособности продукции и экономической эффективности российской экономики большое значение имеет также разработка теоретических проблем изучения влияния структурной перестройки и технического перевооружения производства на рост его эффективности при рыночных отношениях. Экономический рост представляет собой движение в сторону усложнения источников конкурентных преимуществ и укрепления позиций в высокоэффективных отраслях и сегментах народнохозяйственного комплекса. Данный процесс сопровождается быстрым ростом эффективности всей экономики. Уровни экономического развития различных стран можно представить в виде некоторого ряда стадий развития конкуренции. Эти стадии различаются по специфическим источникам достижения конкурентоспособности на мировом рынке, а также по видам и степени развития успешно функционирующих отраслей. Учитывая, что вопросам повышения уровня конкурентоспособности российских предприятий как основе решения экономических, социальных и демографических проблем страны уделяется в настоящее время первостепенное значение, имеет смысл стадии конкурентоспособности рассмотреть подробнее.

Выделяют четыре особые стадии конкурентоспособности национальной экономики, соответствующие четырем основным движущим силам, или стимулам, определяющим ее развитие в отдельные периоды времени, - это факторы производства, инвестиции, нововведения и богатство. На трех первых стадиях происходит рост конкурентоспособности национальной

экономики, что, как правило, сочетается с ростом благосостояния. Четвертая стадия означает постепенное замедление роста и в конечном счете спад. В соответствии с данным подходом осуществляют классификацию отдельных стран по уровню конкурентоспособности их индустрии в мировом хозяйстве.

Ни одна страна, по существу, не миновала первую из перечисленных четырех стадий развития экономики, т.е. стадии развития конкурентоспособности на основе факторов производства. В настоящее время на этой стадии находятся почти все развивающиеся страны, а также постсоциалистические страны (в том числе и Россия) [3]. То же самое можно сказать о некоторых странах (Канада, Австралия) с высоким уровнем благосостояния, обладающих значительными природными богатствами.

Поскольку Россия находится в настоящее время на первой стадии, охарактеризуем ее подробнее. На данной стадии практически все национальные отрасли, успешно действующие на мировом рынке, достигают своих преимуществ в конкурентной борьбе почти исключительно благодаря основным факторам производства: природным ресурсам или избыточной и дешевой рабочей силе. Экономика на этой стадии весьма чувствительна к мировым экономическим кризисам и изменению валютных курсов, которые приводят к колебаниям спроса и относительных цен. Она также оказывается чрезвычайно уязвимой в случае потери имеющихся факторов и быстро меняющегося лидерства отраслей (достаточно вспомнить августовский кризис 1998 г.). Как свидетельствует мировой опыт, обладание большими запасами природных ресурсов хотя и может обеспечить высокий доход на душу населения в течение довольно продолжительного периода, однако оно не является достаточным основанием для устойчивого роста эффективности экономики. Поэтому лишь немногие страны сумели преодолеть эту первую стадию факторов производства.

На второй стадии конкурентное преимущество экономики базируется на готовности и способности национальных фирм к агрессивному инвестированию. Фирмы вкладывают средства в современное, эффективное оборудование и технологию, которое можно приобрести на мировом рынке. Инвестиции также направляются на покупку лицензий и создание совместных предприятий. Причем, нередко приобретаемые техника и технология на поколения отстают от лучших мировых образцов, так как лидеры международной конкуренции стараются не продавать технику последнего поколения. В послевоенный период на вторую стадию удалось перейти Японии и позже - Южной Корее. В экономике Тайваня, Сингапура, Испании и в меньшей степени Бразилии присутствуют лишь некоторые признаки достижения стадии инвестиций, причем не все страны, развивающиеся в этом направлении, преуспевают.

Россия тоже пошла по этому пути, однако пока больших успехов добиться ей не удалось. Приведем некоторые факты. Хотя еще во времена горбачевской перестройки был принят закон о возможности создания совместных предприятий (СП) на территории нашей страны, в настоящее время в России в сравнительном аспекте создано относительно немного совместных предприятий. Нет и того притока иностранных инвестиций, на

который рассчитывалив начале монетарной реформы. И дело не только в их небольших объемах. Поступающие из-за рубежа инвестиции в основном вкладываются не в ключевые отрасли экономики (машиностроение, сельское хозяйство, отрасли производственной инфраструктуры) и даже не в отрасли, являющиеся "полюсами" роста, а преимущественно в сырьевые отрасли и пищевые. Важно и то, что процесс привлечения иностранных инвестиций в регионы России осуществляется неравномерно. Зарубежный капитал в основном концентрируется в Центральном районе, и прежде всего в Москве и Московской области (более 70 процентов), в Западной Сибири и на Дальнем Востоке. В Уральский регион поступило около одного процента от общего объема привлеченных в страну иностранных инвестиций. В этой связи возникает вопрос, а так ли уж нам надо было выбирать этот вариант развития, тем более что наряду с определенными плюсами ему присущи и существенные недостатки. Прежде всего, это высокая внешняя государственная задолженность России.

На наш взгляд, гораздо эффективнее для России выбрать иной путь - перейти с первой сразу на третью стадию, тем более что такой опыт в мировой практике уже имеется. Хороший пример тому - Италия, где потерпели неудачу все попытки следовать инвестиционной модели развития. В послевоенный период Италия совершила скачок от первой стадии факторов сразу к третьей стадии нововведений. По темпам роста экономики она уступала только Японии. Способность экономики избежать второй стадии инвестирования и, тем не менее, успешно развиваться требует наличия в историческом прошлом страны длительных периодов индустриальной активности, оставивших след в национальной системе образования, производственных навыках и т.п.

Но все это имело место в истории не только Италии, но и России. Достаточно сказать, что только в регионах Урала еще совсем недавно успешно развивались инновационные отрасли. Таким образом, российская экономика, опираясь на основные факторы, через определенный период может непосредственно перейти к третьей стадии нововведений, минуя вторую стадию инвестирования. Завершая рассмотрение проблемы о выборе возможных путей дальнейшего развития России, необходимо еще раз констатировать, что естественный, обычный для многих стран вариант перехода от первой стадии факторов ко второй стадии инвестирования у нас, как уже было показано, по большому счету не осуществляется. Главной причиной этого является, скорее всего, боязнь западных бизнесменов вкладывать крупные капиталы в нестабильную российскую экономику. К тому же не следует забывать, что вливания в больших масштабах инвестиций из-за рубежа обычно наряду с позитивными приводят и к негативным последствиям, прежде всего к росту внешней задолженности, бремя которой, как правило, ложится на население. В этой связи более предпочтительным является путь перехода от первой стадии факторов сразу к третьей стадии нововведений, минуя вторую стадию инвестирования (точнее, использовав лишь некоторые элементы, присущие этой стадии, т.к. полностью ее обойти не удасться), тем более что уже похожий скачок России приходилось

преодолевать - процесс индустриализации в послереволюционный период, а в настоящее время в России к тому же имеется немало новейших наукоемких производств. От предложенного варианта развития особенно выиграют регионы с традиционно высоким наукоемким потенциалом.

Литература

1. Государственное финансирование научно-технического прогресса в развитых капиталистических странах/ А.В. Жемчужникова, А.В. Толкушкин, И.А. Кравченко и др. М.: Финансы и статистика, 1989. - 239 с.

2. Павлов К.В. Патологические процессы в экономике. - М.: Магистр,2009. - 461 с.

3. Павлов К.В. Ядро экономических систем и эффективная хозяйственная политика. М.: Магистр, 2009. - 191 с.

4. Халевинская Е.Д. Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебник. М.: Экономистъ, 2004. - 303 с.

Парайко І.І., *студент*
Когут Ю.В., *старший викладач*
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
м. Чернівці, Україна

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА – ЗДАТНІСТЬ ДО АДАПТАЦІЇВ УМОВАХ ЗМІН ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Важливим атрибутом підприємства в ринковій економіці є конкурентоспроможність. Розуміння цієї категорії трактується фахівцями по різному. Визначений авторитет в галузі конкуренції М.Портер, висновки якого обґрунтовуються на результатах багатьох досліджувань досягнення і збереження конкурентної переваги, вважає, що фірми випереджають своїх суперників, якщо мають міцну конкурентну перевагу. В країнах з ринковою економікою конкурентоспроможність підприємства є результатом переплетіння факторів, породженим об’єктивним розвитком продуктивних сил і відображаючи результати політики великих монополій в боротьбі за якість, ринки збуту і отримання прибутку.

Конкурентоспроможність, з одного боку, визначається виробом як таким й нині переважно може зводитися до якості. Але водночас конкуренція пов’язані з процесом створення збуту і сервісного обслуговування товару, і, природно, визначається економічними можливостями і що обмеженнями споживача. З

іншого боку, у межах конкуренції відбивається усе те, стосовно споживача, як людина, як члена певної соціальної групи тощо.

В конкурентних умовах і невизначеною зовнішнього середовища процес досягнення цілей підприємства виходить з її певних властивості (конкурентоспроможності) і властивості системи управління (множинності реакцій). Успішність в конкурентної боротьби виступає мірою використання потенціалу, що визначається рівнем розвитку властивостей організації та її системи управління.

Беручи до уваги види адаптації (статична, динамічна, індивідуальна, постійна, періодична, тимчасова) найбільш ефективною в умовах кризи є групова адаптація, яка спрямована на збереження економічних інтересів декількох підприємств, окремого регіону чи визначеної галузі. А саме, індивідуальна адаптація може забезпечити вихід з кризи лише одного підприємства та одночасно створити ще більш негативні умови для функціонування його контрагентів [3, с. 173]. При цьому у підприємства не завжди достатньо ресурсів для досягнення бажаного результату адаптації, у зв’язку з цим встановлюється потенційно можливий або плановий результат адаптації. Після проведення адаптаційних дій отримується фактичний результат адаптації підприємства до конкурентного середовища, який потрібно порівнювати з бажаним результатом адаптації на момент початку діяльності, задля якої проводилась адаптація підприємства [4, с. 158]. Метою адаптації є забезпечення виживання та ефективного функціонування підприємства в умовах зовнішнього мінливого середовища, досягнення стратегічної стійкості. Відповідно, основними завданнями адаптації підприємства до конкурентного середовища є забезпечення реакції на дію зовнішніх чинників, скорочення часу стратегічної реакції, постійне вдосконалення форм і методів господарювання.

Конкуренція - це суперництво між учасниками ринкового господарства за найвигідніші умови виробництва, продажу і купівлі товарів та послуг, за привласнення найбільших прибутків. Такий вид економічних відносин існує тоді, коли виробники товарів виступають як самостійні, ні від кого незалежні суб'єкти, їхня залежність пов'язана тільки з кон'юнктурою ринку, бажанням виграти у конкурентів позиції у виробництві та реалізації своєї продукції. В ринкових відносинах конкуренцію - природно і об'єктивно існуюче явище - можна розглядати як закон товарного господарства, дія якого для товаровиробників є зовнішньою примусовою силою до підвищення продуктивності праці на своїх підприємствах, розширення масштабів виробництва, прискорення НТП, впровадження нових форм організації виробництва і систем зарплати тощо.

Джерелами конкурентних переваг є прогресивна організаційно-технологічна і соціально-економічна база підприємства, вміння аналізувати та своєчасно здійснювати заходи щодо укріплення конкурентних переваг. Останнє слід відзначити особливо, тому що аналіз та оцінка рівня конкурентоспроможності підприємства необхідне на всіх стадіях виробничого процесу.

Швидка адаптація підприємства до змін зовнішнього середовища має

забезпечуватися на основі комплексу інтелектуальних, технічних, технологічних, організаційних та економічних характеристик, які визначають успішну діяльність підприємства на ринку. Відповідно, якщо підприємство має широкий набір компетенцій і їх якісний рівень досить високий, то передумови для перемоги в конкурентній боротьбі у нього кращі, а рівень конкурентоспроможності є досить високий.

Література

1. Должанський І.З. Конкурентоспроможність підприємства / І.З. Должанський, Т.О. Загорна: [Навчальний посібник]. - Київ: Цент навчальної літератури, 2006. - 384с.

2. Борисенко З.М. Основи конкурентної політики / З.М. Борисенко: [Підручник] - К.: Таксон, 2004. - 704с.

3. Кудлаєнко С. В. Теоретичні основи поняття «адаптація підприємств» / С. В. Кудлаєнко // Вісник ХНУ. – 2009. – № 5. – С. 172-174.

4. Степанова Ю. Л. Результативність адаптації підприємства / Ю. Л. Степанова // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. – 2012. – № 24 (І). – С. 156-163.

Пастух О.В., *аспірант*
Національний авіаційний університет
м. Київ, Україна

ЕКОНОМІЧНЕ СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ

Реформування вітчизняного господарства у ринкове об’єктивно вимагає підвищення якості праці в усіх секторах економіки країни, а значить і конкурентоспроможності робочої сили. Водночас значною перепоною у здійсненні економічної реформи є відсутність ефективного стимулювання праці на вітчизняних підприємствах, що своєю чергою призвело до ослаблення трудової активності в умовах економічної кризи, падіння рівня життя населення. Стимулювання визначається як важлива складова управління, яка лежить в основі розробки стимулів ефективної діяльності суб’єктів трудового процесу.

Виплати з прибутку, що належить роботодавцю, на користь робітників розглядається як важливий елемент матеріального стимулювання високоякісної і продуктивної праці, яка забезпечує власнику капіталу приріст прибутку і перевищує витрати, пов’язані з цими додатковими виплатами. Відтак, застосовані в ринковій економіці механізми дещо стримують

збільшення розриву між багатими і бідними прошарками населення, але не знімають, а тільки завуальовують головне протиріччя ринкових відносин – домінування капіталу над працею. Людський капітал не розглядається як більш-менш рівноправний партнер в стосунках з фізичним (грошовим) капіталом – по-суті ігнорується та обставина, що без участі людського капіталу фізичний капітал – мертвий.

Повинен бути знайдений компроміс щодо визначення і спрямування на користь колективу найманих працівників науково-обґрунтованої частини приросту кінцевих результатів діяльності підприємства (доходів, прибутку) в періоді, що розглядається, в порівнянні з попереднім. При незмінності всіх принципів оплати праці в ринковій економіці (включаючи матеріальне стимулювання з прибутку підприємства) такий компроміс в умовах побудови соціально-орієнтованої економіки дозволив би пом'якшити протиріччя між капіталом і працею, зменшив домінування фізичного (грошового) капіталу і підвищив суспільний статус людського капіталу, сприяв зменшенню розриву між «багатими» і «бідними» прошарками населення.

При обґрунтуванні приросту доходів колективу працівників необхідно спиратись на показники, які об'єктивно відображають реальні зрушення в економіці країни і на окремих підприємствах. Такими показниками можуть бути насамперед показники економічної ефективності.

Економічне стимулювання і підвищення доходів найманих працівників повинно бути пов'язано, насамперед, з темпами економічного зростання і підвищенням економічної ефективності виробництва. Якщо такого підвищення не відбувається, то всі інші пропозиції щодо зростання доходів працівників малоконструктивні. Якщо в періоді, що розглядається, мало місце підвищення економічної ефективності, то доходи працівників об'єктивно повинні збільшитись. Для визначення величини такого збільшення повинен бути встановлений функціональний зв'язок між приростом ефективності виробництва і приростом доходів працівників.

На сьогодні відсутня єдина загальноприйнята і науково-обґрунтована система показників економічної ефективності діяльності суб'єктів господарювання на мікро- і макрорівнях. До цього часу не розроблено науково-обґрунтований підхід до кількісного визначення узагальнюючого ресурсного показника економічної ефективності виробництва, який дозволяв би на базі даних державної офіційної звітності окремих підприємств проводити відповідні розрахунки і використовувати їх як інструмент для обґрунтування підвищення доходів найманих працівників.

Розподільчі відносини базуються на реальному економічному потенціалі країни. Тому передумовою більш справедливого розподілу доходів є підвищення ефективності виробництва, що робить механізм такого розподілу дієвим, а не декларативним.

Ґрунтуючись на концепції економії суспільної праці і засадах системності, трансформації ресурсів, прямої та відносної економії живої і уречевленої праці був встановлений функціональний зв'язокміж ефективністю виробництва і його чинниками. Його формалізаціядозволила математично вивести формулу,яка показує величину підвищення (зниження) узагальнюючого показника

економічної ефективності виробництва при зміні обсягів застосовуванихресурсів у двох порівнювальних періодах.Це дало можливістьна матеріалах офіційної статистики і звітності підприємств кількісно визначити загальний економічний ефект (Е) і узагальнюючий показник економічної ефективності виробництва ($К_Е$)в економіці країни і окремому підприємстві.

При аналізі складових загального економічного ефекту встановлено, що ефект від раціонального формування та більш інтенсивного використання виробничого потенціалу в частині уречевленої праці повинен бути в повному обсязі віднесений на користь підприємців – його вплив знаходить свій відбиток у збільшенні чи зменшенні чистого прибутку підприємства. Ефект від використання живої праці не можна однозначно віднести до одного з суб'єктів ринку – його величина повинна бути об'єктивно розподілена між роботодавцем, державою і найманим працівником.

З метою визначення питомої ваги вкладу колективу найманих працівників у приріст (доходів) прибутку підприємства проведено розклад ефекту від використання живої праці на складові. Частина ефекту, яка належить працівникам визначається як добуток фактичного фонду заробітної плати і темпу (коефіцієнту) приросту продуктивності живої праці в періоді, що розглядається.

Джерелом економічного стимулювання і додаткових виплат працівникам за їх внесок в підвищення ефективності діяльності підприємства може слугувати як фонд заробітної плати, що збільшує собівартість продукції, так і прибуток підприємства. В тому і другому випадку це порушує усталений баланс інтересів між економічними агентами – роботодавцями, працівниками, державою. Нами розроблені і підкріплені відповідними розрахунками на матеріалах економіки України і ДП МА «Бориспіль» варіанти механізму «приріст ефективності – приріст доходів працівників», які якомога менше зачіпають і по можливості враховують інтереси всіх учасників виробничого процесу. Зокрема, варіанти включення додаткових виплат працівникам у собівартість продукції; коли ці виплати формуються за рахунок зменшення чистого прибутку чи загального прибутку підприємства; коли в формуванні цих виплат приймає участь держава.

Таким чином, доходи найманих працівників повинні складатися з двох частин:

– гарантованої частини – поточного фонду заробітної плати, який формується на ринку праці з урахуванням державних регуляторів, укладених тарифних угод між профспілками і роботодавцями щодо системи преміювання і входить до складу собівартості продукції;

– негарантованої частини, яка пов'язана з довготерміновими результатами роботи підприємства, залежить від темпів підвищення продуктивності праці і формується з його прибутку.

Література

1. Воронін О.О. Методика визначення узагальнюючого показника економічної ефективності виробництва. «Економіст»№4, 2007.

2. Воронін О.О., Пастух О.В. Ефективність виробництва і розподіл економії суспільної праці між суб'єктами ринку. «Економіка України» №3, 2009.
3. Воронін О.О., Пастух О.В. Вклад найманих працівників у результати діяльності підприємства. «Україна: аспекти праці» №2, 2009.

Петрашенко М.В., *аспірант*
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
м. Київ, Україна

ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ – НОВІТНІЙ ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРАЇНИ

Загальновідомим є той факт, що людині належить особливе місце в соціально - економічному й духовному розвитку будь - якої держави. Добробут нації та її майбутнє процвітання залежить від діяльності людини, її інтелекту, знань, умінь, професійних навичок тощо.

Розуміння ролі людини в економіці, необхідності появи якісно нової робочої сили, ідея людського капіталу і його вплив на економічне зростання мають давнє глибоке коріння. Ідею про те, що людина зі своїми виробничими здібностями являє собою багатство, першим висловив В. Петті. На його погляд, потрібно називати багатством не лише майно чи запаси країни, як результати попередньої чи минулої праці, а й живі діючі сили. А.Сміт до складу капіталу суспільства включив не лише машини, споруди та землю, а й набуті корисні здібності усіх громадян чи членів суспільства. В розумінні Дж. Мілля сама людська особа. не є капіталом. Людина є метою, заради якої існує багатство. Але її набуті здібності, що виступають лише як засіб і реалізуються лише через працю, на всіх підставах можна віднести до категорії капіталу [1].

У XX столітті виявилося, що єдиний фактор, розвиток якого має досить великий ресурс за якісними, кількісними й динамічними характеристиками, - це людський капітал. А тому у першій половині 60–х рр. з'являється концепція людського капіталу, зміст якої закладено у працях Г.Боуена, Т Беккера, Т. Шульца, І. Фішера, Е. Денісона, Л. Туроу, Ф. Махлупа та інших. Поява теорії людського капіталу відобразила роль нематеріального нагромадження в розвитку людства, що зросла останніми роками.

У визначенні Г. Боуена людський капітал складається з набутих знань, навичок, мотивації й енергії, якими наділені людські істоти і які можуть використовуватися протягом певного часу з метою виробництва товарів та послуг. У трактуванні Л. Туроу людський капітал являє собою "продуктивні здібності, обдарування і знання". Т. Шульц стверджував, що людський капітал

– це форма капіталу, оскільки служить джерелом майбутніх заробітків або майбутніх задоволень, або того й того разом. А людським є тому, що він складова частина людини. І. Фішер розширив цю категорію і до поняття «людський капітал» включив не лише знання та вміння людей, а й здатність до праці, психологічні особливості, суспільні та культурні якості людини. Теорія І. Фішера стала основою розвитку альтернативних концепцій людського капіталу. У подальших теоретичних розробках людський капітал розглядали як фактор відмінностей у заробітках, рівнях продуктивності праці [2].

Українські вчені також визначають людський капітал як сукупність знань, здібностей і кваліфікації, як здатність кваліфікованої робочої сили створювати прибуток [3]. У працях Д.Богині, О.Грішнової, В.Сафонової людський капітал розглядається через якісні характеристики працівника, що впливають на зростання продуктивності праці як чинника розвитку фірми та країни. Р. І. Капелюшников розглядає людський капітал як «запас знань, здібностей і мотивацій, що є в кожного».

Отже, на мій погляд, людський капітал доцільно розглядати як систему характеристик, які визначають здатність людини до творчої праці з метою створення товару, послуг, доданої вартості. Це поняття включає набуті знання, навички, мотивацію й енергію, які використовуються для створення благ, а також забезпечують конкурентоспроможність та економічне зростання.

Поняття "людський капітал" означає не лише усвідомлення вирішальної ролі людини в економічній системі суспільства, а й визнання необхідності інвестування в людину, бо він збільшується лише шляхом інвестування (за рахунок обмеження поточного споживання) і дає тривалий економічний ефект. Так, за розрахунками відомого американського теоретика Е. Денісона, інвестиції в людський капітал дають віддачу в 5–6 разів більшу, ніж вкладення в матеріальне виробництво. А Світовий банк, на прикладі обстеження 192 країн, дійшов висновку, що лише 16% економічного зростання в країнах з перехідною економікою зумовлені фізичним капіталом, 20% – природним капіталом, інші (64%) пов'язані з людським і соціальним капіталом [4].

Інвестиції в людський капітал, за визначенням К. Макконнелла і С. Брю, являють собою будь–яку дію, яка підвищує кваліфікацію і здібності і, тим самим, продуктивність праці робітників. Інвестиції як поточні витрати – наголошують ці вчені – здійснюються з тим розрахунком, що їх буде багаторазово компенсовано зростаючим потоком доходів у майбутньому.

Відповідно до рівнів інвестування в людський капітал розрізняють такі наслідки впливу цих інвестицій на економічне зростання: індивідуальний, корпоративний і макроекономічний, що схематично відображено у моделі впливу інвестицій на показники безпосередньо у виробництві та на ринку [5].

Початковим пунктом у цій моделі є інвестування в людський капітал на індивідуальному рівні, коли індивід збільшує свій запас людського капіталу за допомогою додаткових вкладень, що приводить до зростання продуктивності праці. На індивідуальному рівні збільшення продуктивності праці є передумовою для зростання дивідендів від людського капіталу, зокрема, у вигляді збільшення заробітної плати або інших вигод (наприклад, матеріального стимулювання й заохочення). Це зумовлює збільшення

споживчих витрат і, відповідно, ринкового попиту, виступаючи, таким чином, додатковим стимулом розвитку виробництва і прискорення економічного зростання.

На корпоративному рівні збільшення продуктивності праці внаслідок зростання інвестицій у людський капітал стимулює працедавців до подальшого збільшення інвестицій у людський капітал з метою посилення ефекту зростання продуктивності праці, що зумовлює додатковий приріст людського капіталу і приводить до економічного зростання.

На макроекономічному рівні при збільшенні продуктивності праці та індивідуальних дивідендів від людського капіталу посилюються стимули інвестування в людський капітал. Це зумовлює зростання людського капіталу і приводить, зрештою, до зростання сукупного людського капіталу країни і збільшення ВВП. Формується економіка Знань (knowledge - based economy), у якій джерелом зростання є продукування ідей, а не товарів. Складовими елементамии сучасної економіки знань є: доступна, якісна і безперервна освіта населення на основі нових наукових знань; економічні стимули та інституційний режим, що заохочують до ефективного використання національних і глобальних знань в усіх секторах економіки; ефективна інноваційна система, що об’єднує в єдиний комплекс економіку, наукові, академічні та дослідницькі центри; інфраструктура, яка з’єднує елементи інноваційної системи між собою та із зовнішнім середовищем; держава як ініціатор та координатор процесів розбудови економіки на основі нових знань [6].

Економіку Знань рухає виробництво, розподіл і використання знань та інформації. Якщо джерелом конкурентних переваг країни у традиційній економіці були доступ до сировини, зручні транспортні маршрути, місткий споживчий ринок, дешева робоча сила, то у новій – інновації та підприємництво. До основних чинників економічного зростання можна віднести: інвестиції в освіту; розвиток інформаційно - комп'ютерних технологій; зростання витрат на НДДКР; розширення доступу компаній до венчурного капіталу; якість управління країною та компаніями (високі темпи зростання заощаджень, низька інфляція, відкритість економіки, соціальна згуртованість); ефективна політика залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ); кількість і якість людських ресурсів, зайнятих у галузях знання.

Зауважимо також, що не всякі інвестиції в людину можуть бути визнані вкладеннями в людський капітал, а лише ті, що суспільно доцільні й економічно ефективні. Інвестиції в людський капітал класифікують за такими групами витрат: а) первинна освіта (від дошкільної до вищої); б) охорона здоров'я в широкому розумінні; в) освіта дорослих, що включає навчання та підвищення кваліфікації на виробництві, самовдосконалення, додаткову освіту тощо; г) виховання гуманітарних складових людського капіталу (вміння підтримувати нормальні стосунки, налагоджувати ділові контакти, лояльність, відповідальність, корпоративність, моральність, ціннісні орієнтації; д) посилення мотивацій працівників до підвищення якості своєї праці; ж) міграція працівників та їх сімей з метою поліпшення умов працевлаштування; з) пошук економічно важливої інформації [7].

Зокрема, інвестиції на освіту та науку мають високий рівень окупності. Так, високорозвинуті країни до 40% приросту валового національного продукту отримують у результаті розвитку ефективної системи освіти. Адже в процесі розвитку науки не лише створюються інтелектуальні новації, на основі яких потім формуються нові технології виробництва і способи споживання, а й відбувається перетворення самих людей як суб'єктів господарювання, бо саме вони внаслідок цього стають носіями нових здібностей і потреб. В інформаційному суспільстві, куди рухаються розвинуті країни і де визначальна роль належатиме сферам, у яких завдяки розвитку науки, освіти, культури накопичуються інформаційні багатства суспільства, що потім акумулюються у сфері технологій, наука перетворюється на своєрідний генератор людського капіталу [8].

Формування системи „наука - освіта - технологія - інновація - виробництво" - основа розвитку постіндустріальних суспільств та можливий шлях до підвищення *конкурентоспроможності* країни. Саме через інтеграцію різних елементів науково-технічного, освітнього і виробничого комплексу країна має розбудовувати власну національну інноваційну систему (НІС) як сукупність елементів: установ наукової і освітньої галузі, в яких створюються нові знання; нормативної та макроекономічної бази, що включає, зокрема, заходи торгівельної політики, які впливають на просування технологій та їхню вартість; інноваційних та техно - виробничих інфраструктур, спроможних до реалізації інновацій та перетворення їх у товар; можливостей доступу до глобальних джерел знань та інноваційних комунікацій; ринкових умов, що сприяють розповсюдженню і впровадженню інновацій. Конкурентоспроможністьсвідчить,насамперед,продовгостроковийаспектрозвитку,проздатністьдосягатитапідтримувати високітемпиекономічногозростання, що,врешті-решт, призводить до високого рівня добробуту населення.

Отже, людський капітал є одним із головних чинників економічного зростання. Він підвищує можливості суспільства у виробництві нових товарів і послуг, здатний приносити його власнику протягом певного часу доход. Критерієм виміру людського капіталу є інвестування в людину, всі види вкладень в неї, що сприяють зростанню продуктивності праці та її інтелектуалізації, підвищенню персоніфікованих доходів людини.

Література

1. Антология экономической классики. Предисловие И.А. Столярова. - М.: МП "ЭКОНОВ", "КЛЮЧ", 1993. - 475 с.

2. Сорвина Г.Н. Экономическая мысль XX столетия: страницы истории. М., РОССПЭМ, 2000, с.216 - 217.

3. Куценко В.І., Євтушенко Г.І. Людський капітал як фактор соціального захисту населення: проблема зменшення // Зайнятість та ринок праці: міжвідомчий науковий збірник. - 1999. - №10. - С.136.

4. Коровський А.В. Еволюція людського фактора економіки та проблеми його формування: Монографія. - К.: КНЕУ, 2004. - 184 с.

5. Шульга Ж.О. Ефективність інвестування в людський капітал як чинник економічного зростання//Держава та регіони. - 2007. - №6. - С.224-228.

6. МодернізаціяУкраїни - наш стратегічний вибір: Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. Доктрина економіки Знань. - К., 2011. - 416 с.
7. Борецька Н.П. Розвиток джерел формування людського і соціального капіталу//Держава та регіони. - 2010. - №1. - С.45 - 49.
8. Васильченко В. С., Гриненко А. М., Грішнова О. А., Керб Л. П. Управління трудовим потенціалом: Навч. посіб. - К.: КНЕУ, 2005. - 403 с.

Підгурський О.І., *к.т.н., доцент,*
доцент кафедри інформаційних технологій в менеджменті
Вінницький національний аграрний університет
м. Вінниця, Україна

МОДЕЛЮВАННЯ ФУНКЦІЙ УПРАВЛІННЯ НА БАЗІ НАВЧАЛЬНОГО ВІРТУАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Сучасний ринок праці розвинутої ринкової економіки потребує молодих фахівців з якісною освітою та досвідом командної роботи за обраним фахом. Але навчання у вищих навчальних закладах здебільшого орієнтоване на індивідуальну роботу студента без формування навиків роботи у єдиному трудовому колективі, де результати роботи усіх колег тісно пов'язані між собою. Навіть найуспішніші випускники вишів на своєму першому робочому місці потребують суттєвої психологічної трансформації та перебудови підходів до організації своєї роботи у колективі. Саме через це керівники підприємств найчастіше відмовляють молодим фахівцям у працевлаштуванні. Тому для навчальних закладів в сучасних конкурентних умовах все більш актуальним стає завдання підготовки фахівців, які не тільки володіли б теоретичними знаннями і практичними навичками з фаху, але і мали б досвід командної роботи. Актуальність даного завдання стає ще більш вагомою в умовах постійного підвищення рівня автоматизації процесів управління підприємствами на базі сучасних інформаційних технологій. Молодий фахівець зобов'язаний вільно володіти навиками роботи в сучасному інформаційному середовищі, яке надає широкі можливості оперативного розподілу і колективного використання різноманітних ресурсів підприємства, оперативного обміну інформацією, формування ефективного управлінського рішення, тощо. В умовах вищого навчального закладу такий досвід студент-старшокурсник може отримати в результаті проведення комплексу робіт на спеціально створеному навчальному віртуальному підприємстві.

Проблема створення та використання віртуальних підприємств досліджена в багатьох публікаціях. Зокрема в роботі [1] розглянуто стан, проблеми і перспективи розвитку віртуальних підприємств, змодельовано схему їх діяльності у віртуальному просторі. У роботі [2] розглянутий віртуальний комп'ютерний тренінг-продукт для вдосконалення системи навчання персоналу підприємства в складних умовах динамічного зовнішнього середовища. Розглянута система імітує діяльність реального підприємства і його підрозділів. Також в роботі розроблений комплекс тренінгів (завдань і ділових ігор) для автоматизації системи навчання і контролю знань персоналу та запропонований оптимальний інтерфейс для взаємодії програми з користувачем і механізм взаємодії віртуального підприємства з Інтернет та іншими програмними модулями.

Основна ідея створення і використання віртуального підприємства в навчальному процесі полягає в розробці ділової гри у вигляді єдиного взаємозв'язаного комплексу фахових завдань. В процесі підготовки до проведення такої гри студент крім засвоєння загальних теоретичних положень та практичних знань має досконало ”вивчити” свою роль. Такий підхід дозволяє значно підвищити готовність студента до сприйняття і засвоєння нових знань на базі інтегрованого навчання. Ділова гра дозволяє моделювати реальні процеси управління підприємством на різних його етапах: планування, обліку, контролю, аналізу та регулювання. Студенти знаходяться в центрі управлінського процесу, що сприяє виникненню інтересу, зосередженню уваги студентів на навчальному матеріалі. В процесі гри легко контролювати якість отриманих знань, навичок і рівень їх засвоєння.

Студентам пропонуються різні умови ділової гри. При цьому початковим етапом гри доцільно зробити ”реєстрацію” підприємства. Студентам необхідно самостійно вивчити процедуру реєстрації, відвідати органи місцевого самоврядування, державні установи та організації, а також банки з метою ознайомлення з бланками необхідних документів. Крім того студенти мають підготувати пакет установчих документів підприємства, штатний розпис, посадові інструкції, наказ про облікову політику, тощо. Після заповнення бланків реєстрації "віртуального підприємства" та підготовки пакету установчих документів студенти мають надати їх викладачеві, який ”реєструє” новостворене підприємство.

Після реєстрації потрібно розподілити студентів за функціями управління і ретельно спланувати подальшу роботу. Наприклад для фунції обліку необхідно розпланувати усю роботу бухгалтерії від головного бухгалтера до касира. При цьому студентський колектив структурується у відповідності з відділами бухгалтерії (ділянками обліку) з певними функціями і обов'язками. Як і на реальному підприємстві студенти згідно з посадовими інструкціями виконують свою частину роботи. Основний наголос в діловій грі робиться на самостійну роботу студентів. Завдання викладача – показати, підказати, проконсультувати, звернути увагу студентів на найбільш суттєві відмінності автоматизованої форми ведення обліку із застосуванням нових програмних продуктів від ручної форми.

Для створення моделі ”віртуального підприємства” необхідні спеціальні програмні засоби. Нині на ринку комп'ютерних програм існує велика кількість програмних продуктів, серед яких найбільш доступними і поширеними у вищих навчальних закладах є системи "Парус-Підприємство 7.40" та "1С:Підприємство 8.х". Дані системи дозволяють імітувати роботу різних підрозділів підприємства шляхом вирішення наскрізних завдань. Після розв’язання наскрізного завданя студенти, спираючись на знання, отримані зі спеціальних дисциплін, отримують можливість проведення аудиту усього облікового процесу від введення первинного документу до отримання бухгалтерської (фінансової) звітності. Наприкінці за отриманими результатами формується аудиторський висновок.

Завдяки застосуванню віртуальних підприємств відкривається широка перспектива організації дистанційної роботи студентів-заочників. Студенти заочного відділення за допомогою Інтернету можуть бути інтегровані у віртуальне підприємство і виконувати свої практичні завдання на відстані.

Досвід проведення практичних занять з використанням віртуальних підприємств на базі систем "Парус-Підприємство 7.40" та "1С:Підприємство" свідчить про такі результати:

- дозволяє застосовувати різноманітні методи навчання, у тому числі метод програмованого навчання;
- забезпечує високу мотивацію студентів в процесі навчання, особливо у вивченні основних спеціальних економічних дисциплін;
- робить навчання діяльним, самостійним;
- виробляє навички і уміння роботи з електронними джерелами інформації;
- використовує форми дистанційних освітніх технологій;
- дозволяє вивчити великий об'єм матеріалу;
- надає додаткові можливості виконання майбутніми фахівцями аналітичних звітів, документацію;
- підвищує якість підготовки фахівців;
- дозволяє удосконалювати методику викладання спеціальних економічних дисциплін;
- надає студентам досвід командної роботи.

Таким чином одним з найбільш перспективних напрямів у викладанні дисциплін економічного профілю може стати створення "віртуального підприємства" та проведення на його основі ділових ігор, що дозволяє підготувати фахівців, які не тільки володіли б теоретичними знаннями і практичними навичками з фаху, але і мали б досвід командної роботи.

Література

1. Шара Є.А. Віртуальні підприємства як елемент підвищення інноваційної активності та привабливості малого та середнього бізнесу. //Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. № 1.

2. Кокодей Т.А. Совершенствование системы обучения персонала с использованием компьютерного тренажёра «Виртуальное предприятие».

//Актуальні проблеми економіки. – 2009. №9.

***Познякова А.В.**, магістр*
Київський національний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна

ВДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ПОТОЧНИМИ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

Необхідність ефективного управління витратами зумовлена бажанням керівників досягти стабільних показників діяльності підприємств за умов динамічної економіки. Ключовим фактором успіху в управлінніі витратами є синергія інформації в результаті взаємодії відділів і служб підприємства, а також менеджерів різних рівнів управління. Недостатнє висвітлення практичних аспектів управління витратами в науковій літературі та важливість проблематики планування витрат підприємства в умовах нестабільності зумовили актуальність теми дослідження.

Синергія – це комбінована дія двох або більше чинників, яка характеризується тим, що їх об'єднана дія істотно перевершує ефект кожного окремо взятого компонентата їх суми.

Інформація у широкому розумінні - абстрактне поняття, що має безліч значень, залежно від контексту. Згідно зі ст. 1 Розділу 1 Закону України «Про інформацію», затвердженого Постановою ВР від 02.10.1992 р. №2658-XII під інформацією розуміють документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі [1].

У науковій економічній літературі не існує єдиного визначення термінів «синергія» та «інформація». З погляду різних галузей економіки, ці поняття описуються своїм специфічним набором ознак.

З позиції менеджменту економічна (витратна) синергія пов'язана зі зниженням витрат на виробництво і продажем продукції (послуг) за рахунок використання тих самих інженерних підрозділів для проектування, більш щільного завантаження наявних виробничих потужностей, каналів розподілу, утилізації відходів тощо. У такому разі поєднання виробничих процесів істотно скорочує витрати порівняно з кожним окремим процесом [2].

У бухгалтерському аспекті В.А. Кузнецовою вперше визначено синергію облікової інформації «як підвищення ефективності інформатизації системи управління суб'єкта господарювання за рахунок синергетичного ефекту в

результаті поєднання й інтеграції теоретичної, методологічної та організаційної складових, формування та об'єднання всього спектраоблікової інформації в єдину систему» [3]. Науковцем досліджено синергію облікової інформації для цілей управління підприємством, проте ефективність управління забезпечує не тільки облікова інформація.

Проте, якщо мова йде про управління підприємством у цілому і витратами зокрема, то необхідно дослідити синергію не тільки облікової інформації. Доцільним буде і визначення й інших факторів та дослідження їх впливу на загальний ефект від синергії інформації. На нашу думку фактори, які у взаємодії підвищують ефективність інформаційного забезпечення в управлінні витратами підприємства, доцільно розподіляти залежно від сфери їх виникнення на дві групи: фактори внутрішнього та зовнішнього середовища (рис. 1).

Рис. 1. Вплив і взаємодія факторів, які підвищують ефективність інформаційного забезпечення в управлінні витратами

Достовірна, повна, оперативна, інтегрована інформація про витрати підприємства є підґрунтям прийняття ефективних управлінських рішень у сфері управління витратами. Акумульована інформація, утворена у відділах і службах підприємства, оброблена та презентована відповідним чином на

запит користувачів кваліфікованими економістами, набуває синергетичного ефекту. Іншими словами, підвищується ефективність інформації в результаті її інтеграції [4].

Інформаційна система характеризується комплексністю, оперативністю і систематичністю, високим ступенем оцінок якості інформації, а також високим коефіцієнтом повторного використання. Але на більшості підприємств інформаційна система не створює передумов для достатнього економічного обґрунтування управлінських рішень. На таких підприємствах вона характеризується значним обсягом і нераціональністю потоків інформації. На збір, формування, обробку таінші операції витрачається 40 % бюджетного робочого часу управлінських працівників.

Аналіз сучасного стану інформаційно-методичного забезпечення управління витратами, виділення їх недоліків та переваг викликає необхідність впровадженняя в практичну діяльність підприємств принципу комплексного формування інформаційних облікових потоків, який відповідатиме сучасним вимогам щодо повноти та достатності інформаційного забезпечення управління. На нашу думку, принцип комплексного формування інформаційного забезпечення повинен:

-передбачати диференційований підхід до відбору інформації залежно від рівня ієрархії системи управління та розподілу відповідальності;

- відповідати встановленим параметрам ефективності, що передусім передбачають оптимізацію у відборі даних під час побудови інформаційного облікового потоку.

Визначений принцип формування інформаційного забезпечення управління витратами реалізовується через інформаційно-облікову модель із виділеними параметрами.

У вітчизняній літературі в багатьох випадках стверджується, що за допомогою бухгалтерського обліку досягається ціль, яка пов'язана з процесами управління [5]. Оцінка та аналіз внутрішньої інформації щодо місць виникнення, величини витрат, видів діяльності, центрів відповідальності є основою інформаційного забезпечення управління витратами на рівні підприємства.

Базою для формування інформаційного забезпечення управління поточними витратами є оперативний (оперативно-технічний), статистичний та бухгалтерський облік як складові системи господарського обліку підприємства. Саме в цьому середовищі формується управлінський облік, який традиційно називається обліком тільки через те, що основним його джерелом є облікова інформація.

Управлінський облік - це підсистема управління, що здійснює такі функції: інформаційну, оцінювання, контрольну та аналітичну. Він надає інформацію для прийняття рішень, планування і регулювання витрат підприємства [6].

Інформаційною базою для управлінського обліку слугує оперативний та бухгалтерський облік. При цьому, управлінський облік передбачає формування та обробку інформації за двома напрямами: до першого відносяться такі показники фінансово-господарської діяльності, як обсяг товарообороту, джерела доходу, витрати за елементами, прибуток, середні

товарні залишки (грн., дні), середньооблікова чисельність персоналу, товарооборот на одного працівника, дохід від реалізації товару на одного працівника, середньомісячна зарплата, дохід на 1м^2 торговельної площі; другий складається з системи показників-індикаторів оцінки фінансового стану підприємства (показники майнового стану, ділової активності, ліквідності, прибутковості, платоспроможності підприємства, ефективності використання трудового потенціалу).

Аналітичний облік по групам поточних витрат має вестися щомісячно наростаючим підсумком з початку року. Крім того вважаємо за доцільне задля підвищення ефективності управління та планування витрат підприємства постійно здійснювати і такі види аналізу як:

- Авс-аналіз (по групах та в межах кожної статті витрат);
- Аналіз розподілу поточних витрат на умовно-постійні та умовно-змінні витрати залежно від ступеня реагування на зміну обсягів товарообороту;
- Аналіз показників ефективності здійснення поточних витрат (витратовіддача, витратомісткість, ефект операційного важеля, рентабельність).

Запропоноване групування поточних витрат і їх аналіз дозволить керівництву торговельного підприємства:

- Своєчасно мати інформацію щодо суми витрат по кожному виду товару, що дозволить визначати гранично можливе зниження ціни;
- Встановлювати торговельну націнку диференційовано по кожному виду товарів;
- Визначити групи нерентабельних товарів та припинити їх подальшу реалізацію;
- Підвищити конкурентоспроможність торговельного підприємства.

Перевага даного групування витрат вуправлінському обліку полягає в тому, що крім інформації за статтями витрат, формується інформація та здійснюється контроль за центрами відповідальності та по товарно-груповій витратомісткості.

Ведення таких груп рахунків управлінського обліку формує потужний інформаційний масив, але сучасні інформаційні технології дозволяють досить швидко обробляти інформацію. Незважаючи на великі витрати з підготовки управлінської інформації, вигода від її використання виявиться набагато більшою і, зокрема сприятиме підвищенню ефективності процесу планування витрат підприємства на перспективу.

Література

1. Закону України «Про інформацію» від 02.10.1992 р.
2. Менеджмент у державних організаціях [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://ubooks.com.ua/books/0007/inx10.php.
3. Кузнецова С.А. Синергія облікової інформації в управлінні діяльністю суб'єктів господарювання: автореферат. [Електронний ресурс]/ С.А.Кузнецова; Держ. Вищ. Навч. Закл. «Київ. Нац. екон.ун-т ім. В. Гетьмана». – К.,2009.-35 с.
4. Кондратюк. О.М. Синергія інформації в управлінні витратами підприємства// Економіка та підприємництво, 2010.-№5.-.С.-134-138.

5. Чацкис Е.Д., Лысюк А.Н. Бухгалтерский учет: основы теории и практики. – Д.: Сталкер, 1999.

6. Качмарик Я.Д. Інформаційно-методологічні аспекти формування стратегії управління витратами підприємства/ Науковий вісник, 2007. – С.-253-257.

Попель С.А., *аспірант*
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький, Україна

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОГО РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Кожна країна має свою специфічну модель професійно-технічної освіти персоналу, яка відрізняється одна від одної за принципами й масштабами підготовки, за джерелами фінансування та змістом. Однак, єдиною для них характерною рисою є безпосередній вплив ринкових сил, оскільки, саме ринок визначає, яке навчання потрібне компанії і як адекватно оцінити необхідні вміння та спроможності персоналу.

Дослідженням питання професійного розвитку персоналу займалася велика кількість науковців серед яких слід відзначити таких, як: В. Базилевич, О. Бородіна, Д. Богиня, С. Бузановський, Н. Бутенко, Г. Воронцова, Й. Завадський, Є. Качан, В. Куценко, С. Мочерний, Б. Шелегеда, Г. Щокін. Однак, не часто об’єктом дослідження українських науковців стає аналіз зарубіжного досвіду підготовки працівників та можливість його використання в Україні, що і породжує необхідність проведення досліджень в даному напрямі.

У різних країнах світу існують свої системи підготовки робітничих кадрів, що відрізняються за принципами й масштабами підготовки, джерелами фінансування та змістом навчання. За принципами організації існуючі системи підготовки робітничих кадрів можна об'єднати в чотири основні групи: 1) ліберальна (кон’юнктура попиту та реалізація визначаються фірмами); 2) неокооперативна (є поєднанням елементів різних систем професійної підготовки); 3) модель державного втручання (провідну роль відіграє держава); 4) дуальна система професійного навчання персоналу (зміст теоретичного навчання визначається державою, а професійна підготовка - підприємством).

Розглянемо ці системи детальніше за допомогою табл. 1.

Проаналізувавши системи професійної освіти різних країн світу можна зробити висновок, що досвід досліджуваних країн має виняткове значення для України, оскільки його можна використати, як для вдосконалення власної

діяльності в зазначеній сфері, так і у зв'язку з її входженням в європейський освітній простір.

Таблиця 1

Аналіз особливостей національних систем професійного навчання персоналу у провідних країнах світу

Система професійного навчання персоналу	Країна	Характерні риси системи	Особливості фінансування систем навчання
1. Ліберальна	Велико-британія	За даної системи домінуючу роль відіграє підприємство, воно володіє повною свободою встановлювати обсяг і якість початкового та безперервного професійного навчання. Держава визначає лише кваліфікаційні стандарти для випускників і надає кошти для навчання [1].	Держава фінансує лише витрати пов'язані із присвоєнням працівникам професійної кваліфікації, всі інші витрати несе підприємство
	США	У США підготовка робітничих кадрів здійснюється у навчальних центрах на великих підприємствах. Формально навчальні центри належать до системи учнівства, оскільки професійна підготовка проходить на виробництві, а учні зараховуються у штат підприємства. Навчальні центри є могутніми підрозділами корпорацій. Підготовку професійних менеджерів у США здійснюють 1500 вищих навчальних закладів [2].	Витрати на навчання персоналу фінансуються компаніями і за рахунок надання державних дотацій. Витрати американських компаній на перепідготовку та підвищення кваліфікації персоналу становлять до 5 % прибутку.
	Японія	Основою японської системи професійного навчання в компаніях є концепція «гнучкого працівника»: відбір та підготовка працівника не з однієї, а з двох, трьох спеціальностей із наступним підвищенням кваліфікації протягом усього життя. Вважається, що перепідготувати працівника дешевше, ніж замінити його. Професійна освіта проводиться безпосередньо за допомогою системи підготовки на робочих місцях [3].	Фінансування проводиться за рахунок коштів підприємств. Держава може надавати бюджетні субсидії.
2. Неокоопера-тивна	Данія	Пріоритетом у роботі роботодавців з персоналом є професійне навчання працівників. 50 відсотків працюючих приймають участь у системі професійного навчання. Темпи змін технологій високі, тому вже через 2 роки кваліфікації стають застарілими, щорічно змінюються 60 тис. видів робіт [4].	Фінансування підготовки здійснюється за участю трьох суб'єктів професійної підготовки: держави, організації роботодавців і профспілок.
	Нідерланди	В рамках цієї системи активно діють асоціації роботодавців і профспілки, а держава лише надає законність рішень, прийнятих на основі групового консенсусу [1].	Фінансування витрат, пов'язаних із навчанням здійснюється за рахунок фонду сприяння навчання, який формується з коштів роботодавців, профспілок і державних субсидій. Держава може надавати підприємствам, які проводять навчання персоналу податкові пільги.

3. Модель державного втручання	Франція	Професійне навчання у Франції здійснюється у системі народної освіти. Держава розробляє систему навчання кадрів у співпраці із соціальними партнерами. Щорічно приблизно 800 тис. випускників загальноосвітніх шкіл одержують посвідчення про профпідготовку, яка дає право працевлаштуватися. Для підтвердження та підвищення кваліфікації підприємець укладає з випускниками шкіл «кваліфікаційні контракти», згідно з якими вони навчаються реалізувати набуті навички в умовах роботи підприємства. [2].	Фінансування здійснюється підприємствами за рахунок виплати податку на учнівство, що становить 0,5% від фонду заробітної плати і збору на потреби альтернативного навчання, який насамперед затрачається на оплату навчання працівників.
	Болгарія	Національне агентство професійної освіти і навчання здійснює ліцензування і контроль освітньої діяльності, координує діяльність інституцій, котрі мають відношення до професійної орієнтації, освіти і навчання, бере участь у розробленні списків професій для професійної освіти і державних вимог щодо отримання кваліфікації за професією. Підприємства, що навчають персонал на робочих місцях, не ліцензуються. Роботодавці мають можливість звертатися із аргументованою заявою в місцеві відділення Національного агентства із працевлаштування про виділення їм субсидій, зокрема для здійснення навчання новоприйнятих працівників [5].	Держава фінансово підтримує професійне навчання працівників, які працюють на малих і середніх підприємствах понад три місяці (їх майже 90%) та персоналу підприємств, на яких змінилися вимоги до професійної кваліфікації робочої сили у зв'язку зі змінами виробництва.
	Іспанія	Державна політика спрямована на сприяння підвищенню ефективності професійної освіти і навчання на регіональному рівні, узгодження її з потребами розвитку економіки в автономіях. Тут створено Національний інститут кваліфікацій, який аналізує стан ринку праці, а отримані дані використовує під час розроблення професійних кваліфікацій, забезпечує їх апробацію, здійснює методологічні дослідження чинних професійних кваліфікацій тощо [6].	Навчання фінансується за рахунок того, що працівники виплачують із своєї зарплати 0,1% коштів, а підприємства 0,6% коштів від прибутку до державного резервного фонду, який через Національний інститут працевлаштування оплачує навчання зайнятих працівників з особливо важливих професій, яких потребують певні галузі економіки
	Швеція	Питаннями навчання працівників та корпоративного розвитку займаються фонди сприяння зайнятості, які організовані в рамках колективного договору між Конфедерацією роботодавців Швеції та конфедерацією профспілок[7]. При цьому враховуються потреби в робочій силі за професіями даного регіону. Рівень безробіття у Швеції становить 1,8 – 2 %, що в багатьох країнах є показником повної зайнятості[1].	Фінансування фондів сприяння зайнятості здійснюється переважно за рахунок внесків компаній – членів фондів. Розмір внеску залежить від фонду оплати праці компанії і визначається щорічно в процесі укладення колективних договорів.

4. Дуальна система професійного навчання	Німеччина	Одночасне навчання на підприємстві й в професійній школі. Професійна самоосвіта - це навчання у спеціалізованих школах, народних інститутах відповідно до законодавства федеральних земель про освіту, в академіях та на курсах для державних службовців. Основні завдання щодо навчання працівників у системі професійної самоосвіти покладені на підприємство [8].	Фінансування здійснюється тими компаніями, які проводять професійний розвиток працюючого населення, а держава несе витрати, пов'язані із навчанням у професійних училищах.
	Австрія	Особливістю австрійської системи освіти є тісний взаємозв'язок між економікою та навчанням. Навчальні плани та основні освітні акценти пристосовуються до вимог економіки, учні отримують освіту за фахом безпосередньо на виробництві, або ж повинні пройти повний практичний курс на виробництві. Поряд з орієнтацією на практику, для австрійської системи освіти характерна також висока спеціалізація. [9].	Витрати фінансуються виключно підприємствами на яких працюють працівники.

Кожна з систем професійного навчання персоналу має свої особливості фінансування. В ліберальній системі фінансування здійснюється виключно за кошти підприємства, тоді як у неокооперативній системі воно здійснюється за рахунок створення фонду сприяння навчанню, який формується за рахунок відрахувань роботодавців, професійних спілок та урядових субсидій. У країнах, які використовують модель державного втручання фінансування здійснюється за спільні кошти держави, регіонів і підприємств. Використання дуальної системи професійного навчання передбачає, що компанії, які здійснюють навчання несуть витрати пов'язані із розвитком кваліфікацій осіб, у той час, як держава несе витрати за супутнім навчанням в професійних училищах із неповною формою навчання.

Досвід досліджуваних країн дає змогу говорити про те, що у більшості випадків професійне навчання кадрів відноситься до компетенції роботодавців, а держава може використовувати лише деякі механізми стимулювання підприємств до участі у виробничому навчанні власного персоналу, серед яких варто відмітити такі, як : державні субсидії і дотації роботодавцям; податкові пільги; створення спеціальних навчальних фондів; надання державних позик для організації навчання персоналу.

Література

1. Мартякова О. В. Закордонний досвід партнерства на ринку освітніх послуг і праці / Мартякова О. В., Мудра О.В. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
http://ea.donntu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/15461/1/Мудра%20О.В.,%20Мартякова%20О.В.-%20стаття%20ред.pdf

2. Васильченко В. С. Управління трудовим потенціалом / В. С. Васильченко, А. М. Гриненко, О. А. Грішнова, Л. П. Керб : [навч. посіб.]. - К.: КНЕУ, 2005. - 403 с.

3. Щецин Г. В. Теорія и практика управления персоналом : [учеб.-метод.

пособ.] Г. В. Щецин. – 2-е изд. – К.: МАУП, 2003. – 280с.

4. Анисимов П. Финансирование профессионального образования за рубежом / Анисимов П., Демин В., Олейников О. – М.: Майстерство, 2001. – 88 с.

5. Щербак Л. З досвіду правового регулювання професійної освіти та навчання кадрів на виробництві в Республіці Болгарія// Л. Щербак // Справочник кадровика. – 2006. - № 08. – С. 91-93.

6. Щербак Л. Професійна освіта і навчання кадрів на виробництві в Іспанії/ Л. Щербак // Справочник кадровика. – 2006. - № 05. – С. 88-90.

7. Коваль Н. Фінансове стимулювання професійної підготовки кадрів як складова соціально-економічного зростання держави/ Н. Коваль //Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2010. - №119. – С. 35-37.

8. Іванова Н. З досвіду організації професійної освіти та навчання в європейських країнах / Н. Іванова, Н. Синенько, Л. Щербак / Проект Tacis «Розвиток системи професійного навчання на робочому місці». – К.: Державне підприємство «Український науково-методичний центр професійного розвитку». - 2007. - 26 с.

9. Дуальна система освіти. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.advantageaustria.org/international/zentral/business-guide-oesterreich/investieren-in-oesterreich/arbeit-und-beruf/ausbildung.uk.html.

Постой-Волгіна К.С., *слухач магістратури*
Київський національний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ТА ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКИХ РЕГІОНІВ: РІВНЕНСЬКА ОБЛАСТЬ

Однією з важливих проблем економічної політики країни сьогодні є підвищення інвестиційної активності суб'єктів господарювання. Україна, за останні роки, відстала від розвинених країн і як наслідок, зменшилась конкурентоспроможність економіки, розвиток високотехнологічних галузей промисловості, зниження продуктивності праці і погіршення інвестиційного клімату країни. Причина цього полягає у нестабільному законодавстві держави, нездатністю приймати обґрунтовані рішення, неефективному проведенні науково-технологічної та інвестиційно-інноваційної політики.

До важливих передумов для зростання інвестиційної активності слід віднести зниження рівня інфляції, стійку національну валюту, удосконалення

податкової політики, стабільність законодавчих та нормативних актів, що регулюють різні аспекти інвестиційної діяльності та формують імідж країни в цілому.

Формування позитивного міжнародного та інвестиційного іміджу України залежить від соціально-економічного розвитку кожної її області. Саме імідж області, а також інформаційно-презентаційна політика регіону є основними чинниками збільшення прямих іноземних інвестицій в економіку та зростання зовнішньоторговельного обороту товарів та послуг.

Метою дослідження є аналіз інвестиційної привабливості та активності одного з регіонів України, а саме Рівненської області протягом останніх років.

Рівненська область є привабливим та перспективним для інвестування регіоном на північно-західній частині України завдяки значному виробничому, ресурсному, науково-технічному та людському потенціалу, вдалому географічному положенню, розвинутійінфраструктурі та соціально-культурній сфері. Вдале географічне розташування зумовило розвиток мережі автомобільних і залізничних магістралей, природно-ресурсного потенціалу краю.

Основні показники соціально-економічного розвитку Рівненщини за даними головного управління статистикипредставлені у табл. 1.

Таблиця 1

Основні показники соціально-економічного розвитку області за 2010-2012 роки [1]

Показники	Фактично за рік			Темп приросту,%		Абсолютне відхилення	
	2010	2011	2012	2011-2010	2012-2011	2011-2010	2012-2011
Обсяг реалізованої промислової продукції, (товарів, послуг),млн.грн.	10229,9	12426,3	13314,8	21,5	7,2	2196,4	888,5
Виробництво основних видів продукції тваринництва	940,5	948,2	1015,2	0,8	7,1	7,7	67,0
Експорт товарів, млн.дол.США	350,1	472,3	469,8	34,9	-0,5	122,2	-2,5
Імпорт товарів, млн.дол. США	407,9	504,8	630,8	23,8	25,0	96,9	126,0
Оборот роздрібної торгівлі, млн.грн.	9949,8	12332,4	14573,9	23,9	18,2	2382,6	2241,5

Як бачимо, що з кожним роком в області відбувалося зростання обсягів виробництва як промислової продукції, так і продукції сільського господарства. При цьому у 2011 році суттєво збільшилися порівняно з 2012 роком обсяги експорту товарів, (на 34,9%) та імпорту товарів (на 23,8%). Найбільші обсяги експортних поставок здійснювалися до Російської Федерації, Польщі, Німеччини, Білорусі, Бельгії, Італії, Туреччини. Найбільші обсяги імпортних надходженнь здійснювались з Російської Федерації, Польщі, Німеччини, Італії, США.

Обсяг іноземних інвестицій в економіку області протягом 2008-2011 років

стабільно зростав та становив 309,2млн. дол. США на кінець 2011 року. Заданими державної служби статисти у Рівненській області було визначено країну, що вклала найбільшу суму інвестованих коштів - Німеччина. А вже у 2012 році інвестиції скоротилися на 4,5%, ледь помітне збільшення на 0,5% відбулося на початку 2013 року (рис.1).

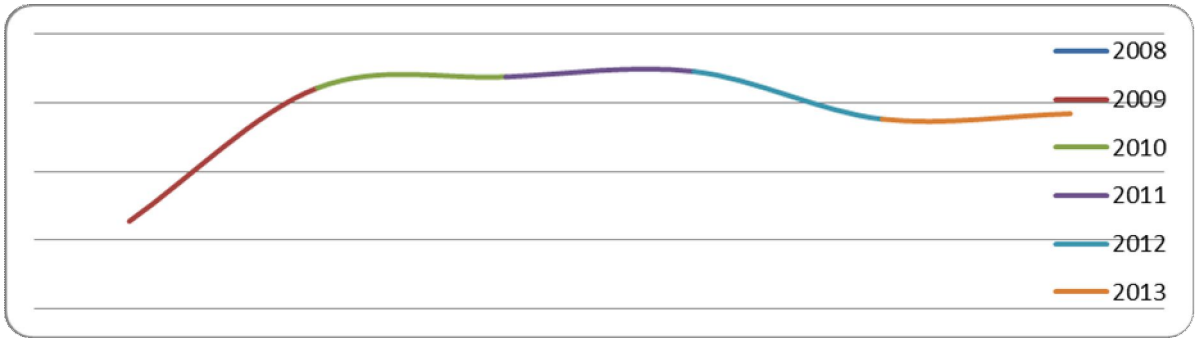

Рис. 1. Обсяг прямих інвестицій в економіку Рівненської області за 2008-2013 роки

Рівненщина посідає 11 місце в загальнодержавному рейтингу надходження інвестицій. Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал) на 01.01.2013 року склав майже 297 мільйонів доларів, що становить трохи більше 257 доларів на одного мешканця області. У минулому році іноземними інвесторами у розвиток підприємств вкладено 16,4 млн. дол. США інвестицій. Інвестиції надійшли з 38 країн світу [4]. До п'ятірки основних країн-інвесторів області входять[2]:

- Німеччина – 73,9 млн. дол. США,
- Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії– 62,4 млн. дол. США,
- США − 39,3 млн. дол. США,
- Кіпр – 25,1 млн. дол. США
- Італія – 20,6 млн. дол. США.

При цьому для інвесторів найбільш привабливою була сфера будівництва (42% загального обсягу). Другою за об'ємом капітальних вкладень стала сфера промисловості - 26%. Найменш привабливою для іноземних та вітчизняних інвесторів виявилася фінансова та освітянська сфери, їх частка в сукупності склала 1,2% [1].

Загалом згіднорейтингової оцінки Інституту економічних досліджень та політичних консультацій в рейтингу інвестиційної привабливості за групою жорстких факторів Рівненська область посідає 9-е місце [3]. За своїм розташуванням та за наявністю природних ресурсів область посідає 14-е та 11-е місця відповідно.

В рейтингу інвестиційної привабливості за групою м'яких факторів [3] Рівенщина область також посідає 9-е місце, і тому діловий клімат в області оцінюється нейтрально, проте можна висловити оптимізм щодо його майбутніх змін. За фактором «Діловий клімат» область знаходиться на 11-у місці, а за показником «Діловий оптимізм» займає 6-е місце.

Вкрай низько оцінюється ефективність влади Рівненської області. За цим критерієм область знаходиться на 27-у місці. Критична ситуація в регіоні і з корупцією, але влада області намагаються поліпшити дану ситуацію.

Взагалі, можна відмітити, що Рівненська область має сприятливе середовище для введення бізнесу, проте занепокоєна можливістю виходу інвесторів з регіону. Справді, діловий клімат для інвесторів оцінюється відносно добре. Проте негативні показники за деякими аспектами регулювання бізнесу, зокрема високий рівень корупції, можуть бути причиною небажання інвестувати в економіку області.

Серед перешкод, які можуть вплинути на подальший розвиток інвестиційної діяльності в регіоні можна назвати: недостатній попит, недоступність кредитів, високі ставки по кредитам, несприятлива політична ситуація, часті зміни в економічному законодавстві, корупція, високий податковий тягар та високий конкурентний тиск.

Можливістю для розвитку інвестиційного середовища в області може стати створення промислових зон. При розвитку промисловості потрібно враховувати такі загрози, як погіршення навколишнього середовища та старіння виробничих фондів. Тому варто сприяти використанню нових та екологічно безпечних технологій на виробництві.

Вразливою стороною області є і недостатня кількість вільних земель та залежність від рішень центральної влади у розпорядженні корисними копалинами. А до можливостей можна віднести формування підприємницьких кластерів та мереж, а також захист інвесторів (табл. 2).

Таблиця 2

SWOT-аналіз Рівненської області [3]

СИЛЬНІ СТОРОНИ	***СЛАБКІ СТОРОНИ***
• Сприятливе бізнес-середовище • Активність регіональної влади	• Недостатня кількість земель • Залежність від рішень Києва щодо корисних копалин
МОЖЛИВОСТІ	***ЗАГРОЗИ***
• Створення промислових зон • Формування підприємницьких мереж • Захист інвесторів	• Погіршення екологічного стану • Старіння виробничих фондів • Вихід інвесторів з регіону

Таким чином задля збільшення інвестиційної привабливості досліджуваного регіону та підвищення його інвестиційного рейтингу, доцільним, на нашу думку, буде здійснення заходів за такими напрямками:

- розвиток якісної вищої та професійно-технічної освіти, а також для бізнес-освіти, підвищення кваліфікації та навчання впродовж життя, які будуть відповідати потребам підприємств у якісних трудових ресурсах;

- подолання корупційних практик в державних органах та службах, створить умови для вільної конкуренції у сфері бізнесу.

- забезпечення захисту прав власності та спрощення процесу реєстрації та ведення бізнесу.

- розробка стратегії залучення ПІІ в область, яка дозволить сформувати

чітке бачення ролі ПІІ в економічному розвитку регіону. Для ефективної інвестиційної стратегії регіональній владі необхідно визначити чіткі й зрозумілі цілі щодо наявних та очікуваних прибутків від ПІІ. Для кожного сектора регіональної економіки слід визначити потенційні країни та найкращі зарубіжні компанії, які можуть генерувати мобільні проекти і відповідають цілям регіону в окремих секторах і технологіях.

Реалізація зазначених заходів дозволить зайняти Рівенськй області гідне місце серед регіоні України щодо інвестиційної привабливості, реалізувати свої потенційні можливості в інвестиційній сфері та досягти стабільних високих показників економічного розвитку.

Література

1. Офіційний сайт Головне управління статистики у Рівненській області [Електронний ресурс] – режим доступу:http://www.rv.ukrstat.gov.ua.

2. Рівненська обласна державна адміністрація, [Електронний ресурс] – режим доступу: http://www.rv.gov.ua/sitenew/main/ua/publication/content/16287.htm.

3. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів [Електронний ресурс], режим доступу:http://www.ukrproject.gov.ua/sites/default/files/upload/zvit_pro_investiciynu_privablivist_regioniv_povna_versiya.pdf.

4. Україна сьогодні, каталог провідних підприємств, [Електронний ресурс],режим доступу: http://rada.com.ua/ukr/RegionsPotential/Rivne/.

Притула В.І., *здобувач кафедри організації обліку і аудиту*
Полтавська державна аграрна академія
м. Полтава, Україна

КОНЦЕПЦІЯ ЛЮДИНИ В ЕКОНОМІЧНІЙ ТЕОРІЇ ТА ЇЇ ДИСПЕРСІЙНИЙ ВПЛИВ НА СПЕКТРИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

У процесі еволюції наукової думки в економічній теорії сформувалася концепція людини, яка об’єктивує систему поглядів та ідей, є сукупністю методологічних основ і положень щодо трактування сутності людської особистості, мотиваційних засад її діяльності, особливостей діалектичного поєднання її соціальних та економічних потреб, інтересів, цілей.

Основними модифікаційними формами концепцій людини в XIV-XIX ст. стали раціональна (економічна) модель та соціальна (гуманістична) модель, концентруючись відповідно навколо ідеї «людини економічної» та «людини

соціальної»:

1) модель людини економічної (homo economicus) – сукупність економічних потреб, інтересів, цілей індивіда, органічне поєднання в ньому рис працівника і власника. Тому економічна сутність людини розкривається в суперечливій єдності людини-працівника як основного елемента системи продуктивних сил і людини-власника як суб'єкта економічних відносин, передусім відносин економічної власності [1, С. 439].

2) модель людини соціальної (homo sociologicus) – сукупність соціальних відносин, в межах якої розвивається сутність людини, відбувається її перетворення в особистість, що передбачає діалектичне заперечення економічної сутності людини, тому людина соціальна не може сформуватися, не досягши найвищих якостей людини-працівника і раціональних меж людини-власника [1, С. 440].

Згідно з економічною концепцією А. Сміта природною рушійною силою розвитку є прагнення індивідів задовольнити свої економічні інтереси, насамперед грошові. Головними рисами людей він вважав самолюбство, егоїзм, намагання отримати максимальний результат за мінімальних витрат, а панування вільної конкуренції, як правило, змушує їх обирати альтернативні способи використання обмежених економічних благ, тобто поводитися раціонально. Для обґрунтування окремих сторін людини економічної В. Петті зробив спробу дати грошову оцінку її корисних властивостей. Методологічна основа такого підходу – принципи індивідуалізму, атомістичності, економічного детермінізму [2].

Представники утопічного соціалізму – А. Сен-Сімона, Р. Оуена, Ш. Фур'є – вважали, що в людині інстинктивно переважає прагнення до задоволення суспільних інтересів. У такій діяльності вона реалізує власні інтереси.

Маркс обґрунтував соціологічний підхід до сутності людини, втілений у положенні, що «людина є сукупністю суспільних відносин», тому природа людини розглядається як така, що може бути реалізована в підсистемах суспільних відносин – економічних, передусім у відносинах економічної власності, соціальних, правових, політичних, культурних, духовних, національних та ін [2].

Група науковців, зокрема С.В. Мочерний, Я.С. Ларіна, О.А. Устинко та ін., наголошують на тому, що концепції людини в сучасній економічній теорії представлені в трьох основних напрямах:

1) неокласичний – заснований на концепції людини економічної Сміта, зміщує акцент на сферу споживання, споживчого вибору економічних благ. Головною метою людини, за цієї концепції, стає раціоналізація корисних властивостей таких благ, їх оптимальний вибір;

2) неокейнсіанський – долає принцип індивідуалізму, сутність людини розглядає крізь призму ширшого кола її інтересів,при цьому, за Кейнсом, для людини характерна недостатня поінформованість, а тому їх раціональність – обмежена. Економічна модель поведінки людини доповнюється такими чинниками, як милосердя та альтруїзм.

3) інституціональний – поведінка людини, як економічного суб'єкта визначається такими інститутами, як соціальні норми і правила, звичаї,

релігійними переконаннями. Так, Т. Веблен, Д. Коммонс, В. Мітчелл визначальну роль у поведінці індивідів відводять суспільним інтересам, необхідності служіння потребам колективу, критикуючи принцип індивідуалізму.

Досліджуючи історичні підходи до філософії розуміння концепції людини в економічній теорії, французький економіст Р. Барра виділяє три основні напрями розвитку наукової думки [1, С. 536]:

1) механістичний (атомістичний), згідно з яким людині в економічній теорії відводилася така сама роль, як і молекулі в кінетичній теорії;

2) органічний (фізіократичний) – трактування суспільства і місця людини в ньому на основі закономірностей функціонування біологічного організму;

3) орієнтований на людину – суспільство й соціальні групи складаються з людей, наділених свідомістю, розумом і волею, наголошуючи на самобутності людського існування та діяльності.

Виділені Р. Барром напрямки розвитку наукової думки щодо концепції людини, дисперсійно пройшовши через історичний генезис економічної теорії, в сучасних умовах трансформувалася в дифракційні спектри управління персоналом підприємства:

1) економічний спектр – управління наявними трудовими ресурсами. Провідне місце в цьому спектрі відводиться технологіям, принципам єдності управління, суворій ієрархії, дисципліні, балансі між повноваженнями та відповідальністю;

2) органічний спектр – управління колективом та управління людськими ресурсами. Даний спектр орієнтований на необхідність задоволення потреб працівників, усвідомлення основних мотиваційних факторів ефективної діяльності, трактування самого підприємства, як сукупності функціональних частин, поєднаних лінією управління.

3) гуманістичний спектр – управління людським потенціалом. У даному спектрі підприємство розглядається як центр сприяння особистісного та професійного розвитку працівника, як осередок власної організаційної культури із системою цінностей, внутрішньо корпоративною етикою.

Дифракційні спектри системи управління персоналом сформовані на базі трьох основних аспектів ролі люди в організації, за С.І. Ярцевою [3, С. 7-8], яка наголошує на тому, що у сучасних системах управління персоналом домінантною є ідея визначальної ролі особистості працівника, необхідності розуміння його мотиваційних установок, вміння формувати та координувати персональну та колективну діяльність, відповідно до завдань, які стоять перед організацією.

Сьогодні, формуючи систему управління персоналом, ми наголошуємо на необхідності врахування соціальної та економічної природи людини, а тому власну теорію соціально-гуманітарної біфуркації економічних відносин [4, С. 35-36] в подальшому будемо моделювати на основі дифракційного спектру розглянутої концепції людини в системі управління персоналом.

Література

1. Економічний енциклопедичний словник :У двох томах. Т. 2 / за ред. С.В.

Мочерного. – Львів : Світ, 2006. – 568 с.

2. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. [Електронний ресурс] / відп. ред. С. В. Мочерний. – К. : Видавничий центр “Академія”, 2000. – 864 с. – Режим доступу: http://www.ukr.vipreshebnik.ru/2012-06-25-13-15-09/27-2011-03-30-18-32-14/3364-2012-07-25-15-00-47.html.

3. Ярцева С. И. Текст лекций по предмету «Управление персоналом» [Електронний ресурс] / С. И. Ярцева. – Москва, 2000. – 72 с. Режим доступу: http://works.tarefer.ru/88/100146/index.html.

4. Притула В. І. Соціально-гуманітарна біфуркація в управлінні персоналом / В. І. Притула // Збірник тез доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції, Черкаси, 18-19 квітня 2013 р. – Черкаси : СУЕМ, 2013. – 271 с.

Пуцентейло П.Р., *д.е.н., професор кафедри аграрного бізнесу і обліку,*
заступник декана з наукової роботи
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ДЕРЕВНИХ ВІДХОДІВ ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА ГРАНУЛЬОВАНОГО БІОПАЛИВА

Сьогодні в Україні і в світі важливою є проблема використання лісосічних відходів на підприємствах лісопромислового комплексу України. На окремих стадіях виробництва лісопродукції частина деревної сировини через низьку товарну цінність не використовується або втрачається у вигляді відходів. Додатковою сировиною для переробки в лісозаготівельному виробництві можуть слугувати відходи лісозаготівель і лісообробного виробництва, а також деревина, що утворюється на лісових складах при переробці деревини. Ця сировина може бути використана для переробки в технологічну тріску та іншу цінну продукцію.

Деревних відходів, як сировини для подальшої переробки в Україні є вдосталь, переважна її більшість донедавна висипалася в яри, залишалася в лісах чи просто спалювалася, що погіршувало екологічну ситуацію довкілля в Україні. Загалом, за даними Державного агентства лісових ресурсів України, щорічно в українських лісах залишається близько 2 млн. куб. м відходів. Проте, ситуація потрохи починає покращуватися. Зростає попит на вітчизняну паливну продукцію, відповідно, з’являються нові лінії з виробництва твердого біопалива, і ці відходи, які гнили в лісах, починають використовуватися. Зокрема, тільки в 2010 р. виробництво твердого біопалива в порівнянні з 2009

р. зросло на 45-50% і склало близько 500 тис. т. 75-80% цих об'ємів – це тверде біопаливо з відходів деревообробної промисловості. Інші 20-25% – продукт, вироблений з відходів АПК (солома, лузга соняшника та ін.). Така пропорція пояснюється тим, що тверде біопаливо з відходів деревини має вищий показник теплотворності, ніж з відходів АПК [3].

Раціональна утилізація деревних відходів дасть можливість знизити шкоду навколишньому середовищу, стане надійним джерелом економії коштів, отримання додаткового прибутку за рахунок реалізації нових видів продукції. Великі обсяги перероблюваної деревини тягнуть за собою очевидну проблему утилізації відходів від цього виду промисловості. Отже, деревина – найбільш ефективне джерело енергії (крім природного газу) для отримання тепла, одночасно вона є найбільш екологічно чистим продуктом для ТЕС.

Найтехнологічніший вид твердого біопалива – паливні брикети. Це глибоко перероблений і екологічно чистий вид палива. Виробляти їх можна з різних видів біомаси, їм властива достатня енергетична цінність і відмінні фізичні властивості, що дозволяють ефективно подрібнювати і пресувати матеріал. Найпоширенішими видами сировини для виробництва твердого біопалива є:

– деревина (відходи лісозаготівлі, лісопиляння і деревообробки);

– відходи сільськогосподарського виробництва (лушпиння соняшнику, лушпиння гречки, проса і т.д., солома, очерет, підстилка домашніх тварин і птахів); торф; тверді побутові відходи; осад стічних вод.

У регіонах з розвинутим лісопромисловим комплексом у якості сировини для виробництва гранул та брикетів в основному використовують деревні відходи і неділову деревину. У регіонах з розвиненим рослинництвом виготовляють паливні гранули та брикети з відходів переробки рослин: соломи, лузги соняшнику, зерновідходів. Тваринницькі підприємства розглядають в якості сировини використану «підстилку» для тварин і птахів (частіше тирсу, перемішані з послідом).

На сьогодні брикети є одним з найбільш екологічних видів палива. Вони досить давно і широко використовуються в європейських державах. Паливні брикети відрізняються один від одного складом композитів, щільністю, міцністю, кольором забарвлення і, відповідно, теплотою згоряння. Це, як правило, висушена і спресована сировина у формі циліндрів діаметром 6, 8, 10 мм і довжиною 5-40 мм і яка має низку цінних властивостей (енергетичних, екологічних) і є певним вирішенням сучасних проблем альтернативного енергозабезпечення.

У порівнянні з традиційними видами палива брикети з деревних відходів володіють низкою переваг: екологічна чистота; доступність; висока теплотворна здатність; низький вміст золи, шкідливих речовин; можливість повної автоматизації процесу спалювання; відновлення вихідної сировини; можливість вторинного використання відходів (золи в якості добрива).

Широке поширення в усьому світі деревних гранул, як пічного палива, одержало завдяки особливостям процесу згоряння. Кількість тепла (теплотворення) деревних гранул є дещо меншою в порівнянні з традиційними

видами палива (вугілля, мазут, сланці тощо), але в той же час, кількість виділених шкідливих речовин при спалюванні гранул є досить незначною.

Постійно зростаюча популярність гранульованого біопалива у всьому світі обумовлена низкою беззаперечних переваг у порівнянні з вихідною сировиною:

– зменшення обсягу складів на 50% за рахунок більшої насипної ваги;

– зниження витрат на транспортування;

– горіння в котлі відбувається більш ефективно, ніж при спалюванні вихідної сировини;

– подача палива в пальник може бути досить легко автоматизована;

– пальники для гранул легко встановлюються на котли замість відпрацьованих пальників для рідкого палива, із збереженням високого рівня автоматизації.

Технологія виробництва гранул включає ряд операцій, які можна розділити на три основні стадії:

– попередня підготовка сировини;

– отримання гранул;

– операції з готовими гранулами.

Отже, для вирішення проблеми використання відходів деревини доцільно створити на базі підприємств лісопромислового комплексу виробництво по вторинному використанню сировини у вигляді паливних гранул і брикетів.

Література

1. Гелетуха Г. Біоенергетика на задвірках / Г. Гелетуха // Економічна правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.epravda.com.ua/columns/2013/03/20/366395/.

2. Гелетуха Г.Г. Оцінка енергетичного потенціалу біомаси в Україні. – Ч. 1. Відходи сільського господарства та деревинна біомаса / Г.Г. Гелетуха, Т.А. Железна, М.М. Жовмір // Промислова теплотехніка. – 2010. – Т. 32. – № 5. – С. 58 – 65.

3. Державне агентство лісових ресурсів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/index.

Рехтета О.М., *аспірант*
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
м. Донецьк, Україна

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНІМ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ

На сучасному етапі Україна, як і більшість розвинених країн, і країн, що розвиваються, використовує зовнішні запозичення для фінансування бюджетного дефіциту. Це призводить до виникнення тенденції постійного зростання абсолютної суми зовнішнього державного боргу. У зв'язку з цим нагальним є питання забезпечення користувачів повною та достовірною інформацією про стан і складові державного боргу.

Останнім часом зовнішній державний борг є предметом дослідження і дискусій багатьох вчених: В.В. Козюка, В.А Андрущенка, Н.В. Зражевської, А.С. Гальчинського, В.М. Гейця, Т.П. Вахненко та ін. Управління зовнішнім державним боргом розглядається як вагомий елемент фінансової політики держави та передумова сталого розвитку економіки.

В Україні державний борг регулюється переважно через накази Міністерства фінансів України та окремі постанови Кабінету Міністрів України, що зумовлює використання певних аспектів боргового менеджменту, але не дає цілісної картини щодо системи управління в цілому.

Основний документ, який визначав би поняття, склад Державного боргу, принципи утворення, управління ним та контролю за його станом, установлював би порядок його обслуговування та погашення, а також регулював відносини, які виникають у результаті такого утворення, управління, контролю, обслуговування та погашення, сьогодні перебуває лише на стадії доопрацювання у вигляді Проекту Закону України «Про Державний борг» [1].

Новітнім методологічним підходом при оцінці боргової стійкості та боргової безпеки став документ МВФ - “Статистика зовнішнього боргу.Керівництво для укладачів та користувачів” (МВФ, 2003). Авторами даного документу запропоновано визначення та групування боргових показників в залежності від стану заборгованості у різних секторах економіки, а також врахування показників платоспроможності та ліквідності держави [2].

Лише за допомогою комплексного підходу у аналізі запропонованих показників можна у повній мірі визначити реальний стан рівня зовнішньої заборгованості.

В останні роки багатьом країнам з низьким і середнім рівнем доходів, у результаті підвищення ефективності управління державним боргом, вдалося досягти суттєвого поліпшення структури боргових портфелів.

У деяких країнах було чітко визначено і формалізовано цілі управління державним боргом. Інші країни вдалися до зміни організаційно-

адміністративної системи управління боргом. Більшість країн почали застосовувати сучасні методики оцінки боргових ризиків, прогнозування структури боргу і динаміки боргових виплат [3].

Подібним вирішенням в Україні стала Інформаційно-аналітична система "Управління державним боргом». Вона розроблена для підтримки прийняття рішень в галузі управління державним боргом, пов'язаними з ним бюджетними ресурсами та макроекономічного прогнозування. Зазначені цілі досягаються шляхом повної інформаційної підтримки планування та обліку державного боргу, контролю витрачання запозичених коштів, виконання платежів з обслуговування і погашення державного боргу, розрахунку фактичних і планових показників державного бюджету, а також розрахунку й аналізу фактичних і прогнозних боргових показників [4].

Але без існування довгострокової боргової політики держави дуже складно, навіть при застосування сучасних інструментів аналізу і прогнозування боргових показників, приймати ефективні рішення щодо управління зовнішнім державним боргом.

Спрямування державних запозичень орієнтовано на фінансування дефіциту державного бюджету, зокрема, в розрізі фінансування поточних видатків, на погашення боргів минулих періодів та гарантованих державою кредитів підприємствам, в інвестиційні проекти, та лише незначна частина на підтримку стратегічних галузей, в реальний сектор економіки та на підтримку інноваційних проектів. Це зумовлено не достатньо чітко визначеною борговою політикою та практичною відсутністю стратегічної боргової стратегії.

Управління зовнішнім державним боргом, нажаль, має хаотичну організацію і не гарантує ефективного використання запозичених ресурсів. Для цього не має ані достатнього нормативного супроводу, ні зваженої довгострокової боргової стратегії, ані необхідного інформаційного забезпечення.

Використовуючи досвід міжнародних фінансових організацій можна значно поліпшити наявну систему оцінки стану зовнішнього державного боргу, та швидше приймати рішення, щодо управління ним.

Література

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.2011 № 170 "Про затвердження Середньострокової стратегії управління державним боргом на 2011 - 2013 роки", [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.

2. Статистика внешнего долга. Руководство для составителей и пользователей — [Washington, D.C.]: Международный Валютный Фонд, 2008. – 332 с.

3. International Monetary Fund.Global Financial Stability Report. – 2006. – №2. [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.imf.org>.

4. Інформаційно-аналітична система "Управління державним боргом" [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://iqusion.com/uk/component/content/article/307-derjborg>.

Ромашко О.М., *доцент*
Університет економіки та права «КРОК»
м. Київ, Україна

СУТНІСТЬ ТА НЕОБХІДНІСТЬ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Відносно новим напрямком розвитку економічної науки на сьогодні є економічна безпека підприємства.

Забезпечення стійких темпів зростання виробництва і результатів економічної діяльності на підприємстві; досягнення цілей, що відповідають інтересам його власників та суспільства не можливе без розробки та проведення самостійної стратегії підприємств, без забезпечення ефективної системи його фінансової стійкості та безпеки.

Недостатня увага до проблем фінансової стійкості та безпеки підприємства може привести, навіть при високій дохідності бізнесу, до того, що компанія може стати об'єктом для ворожого поглинання, а з іншого боку, прискорені темпи росту бізнесу викликають високу залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування, що може призвести до втрати фінансової стійкості та самостійності у прийнятті управлінських рішень.

Недавня світова фінансово-економічна криза вже зачепила цілий ряд секторів вітчизняної економіки та вплинула на діяльність багатьох підприємств і установ. Зниження доступності кредитів та відтік інвестицій призвели до скорочення обсягів виробничої діяльності українських підприємств та до згортання попиту і пропозиції на товарних і фінансових ринках. В результаті перед більшістю економічних суб'єктів гостро постала проблема створення дієвої системи економічної безпеки, здатної забезпечити зниження рівня загроз для підприємств і фінансових установ у майбутньому.

Питання економічної безпеки стають дедалі актуальнішими і в аспекті національної безпеки.

Поняттю економічної безпеки підприємства та факторам впливу на діяльність підприємства приділена увага в працях вітчизняних учених, таких як: Єрмошенко М.М., Кириченко О.А, Кім Ю.Г., Гаєць В.М., Пригунов П.Я., Сідак В.С., Білоусова І.А., Захаров О.І. та ін.

Багато науковців економічну безпеку трактують розуміють як стан, за якого досягається стійкий економічний і фінансовий розвиток, надійний майновий захист підприємства [1]; інші вбачають в ній заходи по досягненню такого стану [2, 3].

Але більш коректним виглядає саме визначення економічної безпеки підприємства в Концепції економічної безпеки країни, тобто стану захищеності життєво важливих інтересів підприємства від реальних і потенційних джерел небезпеки або економічних загроз. Таке визначення може вважатися достатньо коректним, оскільки заходи, методи по досягненню такого стану –

це вже управління економічною безпекою. Головні завдання управління системою економічної безпеки підприємства – передбачення та випередження можливих загроз, що призводять до кризового стану, а також проведення антикризового управління, яке спрямоване на виведення підприємства з кризового стану; мінімізація зовнішніх і внутрішніх загроз економічному стану суб'єкта підприємництва, зокрема його фінансовим, матеріальним, інформаційним, кадровим ресурсам на основі розробленого комплексу заходів економіко-правового та організаційного характеру.

Економічна безпека підприємства характеризується сукупністю якісних і кількісних показників, найважливішим серед яких вважається рівень економічної безпеки, який визначається станом використання корпоративних ресурсів за критеріями рівня економічної безпеки підприємства. Цей показник залежить від спроможності керівництва підприємства і спеціалістів ефективно уникнути можливих загроз і ліквідувати шкідливі наслідки окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища.

З метою досягнення найбільш високого рівня економічної безпеки підприємство має проводити роботу із забезпечення максимальної безпеки основних функціональних складових своєї роботи.

Головні завдання управління системою економічної безпеки підприємства – передбачення та випередження можливих загроз, що призводять до кризового стану, а також проведення антикризового управління, яке спрямоване на виведення підприємства з кризового стану; мінімізація зовнішніх і внутрішніх загроз економічному стану суб'єкта підприємництва, зокрема його фінансовим, матеріальним, інформаційним, кадровим ресурсам на основі розробленого комплексу заходів економіко-правового та організаційного характеру.

Функціональні складові економічної безпеки підприємства – це сукупність основних напрямів його економічної безпеки, що істотно відрізняються один від одного за своїм змістом [2].

Окрім того, необхідним є визначення економічної безпеки на макро-, мезо- та макрорівнях [4].

Макроекономічний аспект економічної безпеки передбачає формування економічної безпеки країни, під якою доцільно розуміти здатність держави забезпечити та підтримувати оптимальні умови для її економічного розвитку, гарантувати належний рівень життя громадян й реалізацію державних інтересів.

Мезорівень економічної безпеки полягає у забезпеченні регіональної економічної безпеки, яку доцільно розглядати, як здатність регіону протистояти негативному впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ і спрямованість ефективно використовувати потенціал регіону.

Мікрорівень економічної безпеки полягає у забезпеченні економічної безпеки окремих суб’єктів господарювання. Під економічною безпекою підприємства, на нашу думку, слід розуміти здатність суб’єкта господарювання забезпечити стійкий розвиток в умовах економічної нестабільності.

Таким чином, система економічної безпеки підприємства – це комплексне поняття, до складу якого входять суб’єкти, об’єкти та механізм реалізації

безпеки на підприємстві.

Система економічної безпеки кожного підприємства є індивідуальною, її повнота і дієвість залежать від чинної в державі законодавчої бази; від обсягу матеріально-технічних і фінансових ресурсів, виділених керівниками підприємств; від розуміння кожним з працівників важливості гарантування безпеки бізнесу, а також від досвіду роботи керівників служб безпеки підприємств.

Література

1. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М.М. Єрмошенко. – К., 2001. – 240 с.

2. Особливості гарантування економічної безпеки підприємницької діяльності в ринкових умовах : монографія/ [Долженков О.Ф., Жуковська Ж.О., Головченко О.М.] ; за ред. О.Ф. Долженкова. – Одеса: ОЮІ ХНУВС, 2007. – 208 с.

3. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання : монографія / [О. А. Кириченко, М. П. Денисенко, В. С. Сідак, С. М. Лаптєв, С. А. Єрохін, О. І. Захаров, П. Я. Пригунов та ін.]. – К. : ІМБ Університету економіки та права «КРОК», 2010. – 412 с.

4. Сумець О.М. Стратегії сучасного підприємства та його економічна безпека: [навч. посіб.] / О.М. Сумець, М.Б. Тумар. – К. : «Хай-Тек Прес», 2008. – 400 с.

Руденко В.К., *студентка*
Метлушко С.К., *старший преподаватель*
Гомельский государственный университет имени Ф. Скорины
г. Гомель, Республика Беларусь

ПРОБЛЕМЫ ОЦЕНКИ ЭКСПОРТНОГО ПОТЕНЦИАЛА ОРГАНИЗАЦИИ

В настоящее время организация рассматривается как самостоятельный субъект хозяйствования, представляющий собой многогранную социально-экономическую систему. Развитие процессов глобализации привело к изменению роли организаций, которые стали активными участниками не только внутринациональных экономических связей, но и действующими субъектами мировых конкурентных процессов, способными осуществлятьвнешнеэкономическую деятельность. Это дало возможность максимально использовать имеющиеся социально-экономические ресурсы

для развития организаций, вовлеченных в международную торговлю, путем наращивания их экспортного потенциала.

Характер трудностей, возникающих при изучении экспортного потенциала, во многом объясняется отсутствием комплексных научно-обоснованных подходов и методов к его анализу.

В современной экономической литературе достаточно широко излагаются методологические основы формирования и оценки потенциала на уровне организации: экономического, производственного, кадрового, технического, технологического, инвестиционного потенциалов. Формированию же экспортного потенциала, определяющего внешнеэкономическую деятельность организации, уделяется недостаточно внимания. Традиционно исследуются такие вопросы, как экономическая сущность и значение экспортного потенциала, роль внешних и внутренних факторов в его развитии, критерии эффективности использования экспортного потенциала. Однако, большая часть исследований посвящена изучению отдельных элементов экспортного потенциала.

На практике показателю экспортного потенциала ввиду его низкой теоретической проработки уделяется недостаточно внимания, не всегда наблюдается логическая связь между понятием экспортного потенциала и рекомендуемыми показателями его измерения. Поэтому первоочередными проблемами методологии исследования являются проблемы объективного определения уровня экспортного потенциала, оценка его экономической эффективности на основе принятых показателей.

Типовой методики оценки экспортного потенциала организации не существует. В практике планово-экономических расчетов и обоснований показатель экспортного потенциала организации не планируется и даже не упоминается. В научной литературе также отсутствуют исследования, посвященные определению уровня экспортного потенциала организации, и изучению его динамики.

В настоящее время существующие методики аналитической оценки экспортного потенциала организации можно сгруппировать по следующим признакам:

1) по уровню сложности выделяют простые количественные и сложные многофакторные. Как правило, простые количественные методики оценки экспортного потенциала наиболее распространены;

2) с точки зрения единиц измерения экспортного потенциала выделяют количественные и экспертные методики. В количественных методиках за единицу измерения принимают классические абсолютные и относительные единицы измерения − стоимостные, проценты, коэффициенты и т.д. Экспертные методики базируются на системе оценок в баллах и подразумевают привлечение специалистов по данному вопросу. С одной стороны, экспертным методикам присуща доля субъективизма, с другой – они позволяют учитывать приоритетность качественных аспектов, что, как правило, не могут отразить количественные показатели;

3) по признаку используемых параметров оценки выделяют содержательные и сравнительные методики. Так называемые

содержательные методики включают оценку элементов экспортного потенциала или выделенных факторов его формирования, а сравнительные − оценку экспортного потенциала посредством сравнения продукции либо результатов деятельности предприятия с продукцией или результатами деятельности организаций-конкурентов [1].

В настоящее время отсутствуют методики количественные оценки взаимосвязей между влияющими на экспорт факторами и результатами экспортной деятельности, а также не всегда учитываются особенности производства при определении эффективности основных экспортных позиций.

Одной из основных проблем оценки экспортного потенциала является отсутствие информационной базы для нее. Большинство авторов в своих методиках ограничиваются моделированием показателей без указания источников для их расчета, что снижает их практическую значимость.

Таким образом, несмотря на разнообразие методик оценки экспортного потенциала, существуютпроблемы их применения на практике. Основной из них является отсутствие достоверной информации для расчета ряда предлагаемых авторами показателей.

Вместе с тем, теоретические исследования и разработка наиболее приемлемого варианта методики оценки экспортного потенциала имеет очень большое значение для организации, так как позволяет выбрать правильную внешнеэкономическую стратегию с целью определения реальных возможностей и резервов наращивания производства экспортной продукции для повышения ее финансовых результатов и укрепления финансового состояния.

Литература

1. Формирование и оценка экспортного потенциала промышленный предприятий / С. Дубков / Банкаускі веснік. – 2011. − №28.− с.29-35.

Рудик В.К., *к.е.н., доцент, директор Інституту бізнесу і фінансів*
Подільський державний аграрно–технічний університет
м. Кам'янець–Подільський, Україна

ПОТЕНЦІАЛ БАГАТОРІВНЕВИХ ПЕНСІЙНИХ МОДЕЛЕЙ В УМОВАХ ПРОЯВУ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ В СУСПІЛЬСТВІ

Формування національної пенсійної системи вважається досить тривалим процесом, який може охоплювати як періоди економічного розвитку суспільства, так і його кризові періоди. Тому важливим є побудувати таку пенсійну модель, яка б могла ефективно функціонувати в різних економічних умовах життя суспільства, оперативно реагувала на прояви фінансових криз, мала механізми захисту фінансових ресурсів громадян пенсійного віку від різноманітних ризиків.

Вітчизняне пенсійне законодавство передбачає побудову трьохрівневої національної пенсійної системи, яка включає використання розподільних і накопичувальних типів пенсійних програм для громадян. На сьогоднішній день в обов'язковому порядку функціонує тільки перерозподільна пенсійна система, яка формує перший рівень української пенсійної моделі. Накопичувальні пенсійні програми найшли своє відображення тільки в добровільній формі через недержавне пенсійне забезпечення, яке функціонує на третьому рівні вітчизняної пенсійної системи. Другий рівень, який передбачає використання системи обов'язкового накопичувального пенсійного страхування прогнозується запровадити найближчим часом. Проте прояви фінансової кризи у світі, а також в нашій країні, мотивували наукові дискусії серед фахівців щодо необхідності, доцільності, часу запровадження і використання обов'язкових накопичувальних пенсійних програм.

Як показує зарубіжний досвід, національні пенсійні системи, в більшості випадків, зазнали фінансових втрат в результаті прояву світової фінансової кризи. Вони не змогли оперативно розробити дієвих заходів, щоб ефективно протидіяти їй. Результати досліджень фінансистів показали, що фінансова криза мала неоднаковий вплив на різні типи пенсійних систем в країнах [1;2]. Особливо відчувався дефіцит коштів для розподільних пенсійних систем, для яких фінансова криза ще більш чіткіше виявила вже давно існуючі проблеми. Зниження росту ВВП в національних економіках, підвищення рівня безробіття, відповідно недоодержання фінансових ресурсів в солідарні пенсійні системи, призвели до зростання дефіциту пенсійних коштів на даному рівні. Крім того негативні тенденції в демографічній сфері також впливають на фінансове становище перерозподільних пенсійних систем.

В країнах, в яких функціонують накопичувальні пенсійні системи, кризові явища проявилися в зниженні вартості активів пенсійних фондів, відповідній реакції на фінансову кризу фондового ринку. Більшість пенсійних активів вкладалися в акції і нерухомість, значно менша їх питома вага інвестувалася в облігації і на депозити [1]. Такі явища призводять до зниження пенсійних

виплат, так як зменшується інвестиційний дохід учасників накопичувальних пенсійних програм, а в тих пенсійних програмах, в яких встановлені суми пенсійних виплат – до збільшення навантаження на відповідні пенсійні фонди.

Характеристика комбінованих пенсійних систем, які включають перерозподільні і накопичувальні типи пенсійних програм показала, що вони виявилися більш стійкішими до прояву фінансових криз в суспільстві. Їх практичне використання забезпечує диверсифікацію ризиків в пенсійній сфері і сприяє значній фінансовій підтримці обов'язкових солідарних пенсійних систем. Саме можливість використання різних джерел фінансування пенсійних виплат надає пріоритетного значення багаторівневим пенсійним системам.

Більшість країн посилюють роль комбінованої пенсійної системи. В їхніх пенсійних моделях перерозподільні пенсійні системи, в більшості випадків, є обов'язковими, а накопичувальні використовуються і в добровільній і обов'язковій формах. Дослідження показують, що домінуючою, в сучасних умовах, виступає перерозподільна пенсійна система. На її долю припадає в середньому 68% всіх пенсійних виплат більшості розвинутих країн світу, тоді як на обов'язкові накопичувальні пенсійні системи – 19% і на добровільні накопичувальні пенсійні програми – 13% [2, с.3].

Нинішні тенденції розвитку національних пенсійних моделей складаються такі, що збільшується питома вага обов'язкових перерозподільних і накопичувальних пенсійних програм в їх структурі. Вони дозволяють збільшувати коефіцієнт заміщення саме за рахунок обов'язкових пенсійних програм. Це досить важливий фактор, який дозволяє громадянам пенсійного віку в достатній мірі заміщати свої середні заробітні плати, які вони одержували в працездатному віці. Варто зазначити, що в Угорщині коефіцієнт заміщення по обов'язковим перерозподільним і накопичувальним пенсійним програмам становить 106%, тобто розмір пенсії перевищує середній рівень заробітної плати в країні. Достатньо високий даний показник у Данії – 89,8%, Словаччині – 74,5% [3].

Під час прояву фінансової кризи зарубіжні і українськіфінансисти по різному оцінювали роль накопичувальної пенсійної системи в структурі національних пенсійних моделей. Одні відмічали, що вона більш вразливіша до фінансової кризи, ніж перерозподільна пенсійна система, інші зазначали, що вона абсолютно не підвладна впливу будь – яких фінансових криз і виступає як інструмент підтримки першого рівня [2]. Коваль О.П., досліджуючи дані питання, вважає змішані пенсійні системи також оптимальними, які повинні забезпечити диверсифікацію ризиків та здатність протистояти власній фінансовій нестабільності. Він приєднується до тих фахівців, які виступають за впровадження в Україні другого рівня національної пенсійної системи [4, с. 74].

Таким чином, формування багаторівневої пенсійної системи в нашій країні, є оптимальним варіантом подальшого проведення пенсійної реформи в сучасних умовах. Запровадження другого рівня дасть змогу сформувати повноцінну вітчизняну пенсійну модель, яка відображена в національному пенсійному законодавстві. Одночасне функціонування всіх трьох її рівнів повинно сприяти стабільності у сфері пенсійного забезпечення, незалежно від проявів фінансових криз в суспільстві.

Література

1. Влияние глобального фінансового кризиса на системы социального страхования и пенсионные системы. [Електронный ресурс] – Режим доступу. http://www.actuaris.ru/magazine/detail.php.ID=4873.
2. Пенсионные системы после кризиса: обзор центра макроэкономических исследований Сбербанка России. Май 2011 г. [Електронный ресурс] – Режим доступу. http://www.pdf.ru/common/img/uploaded/files/pdf/press_center/pens_syst.pdf.
3. OECD(2011),"Pension at a Glance 2011: Retirement – income systems in OECD and G20 countries", OECD, Paris.
4. Коваль О.П. Місце і роль загальнообов'язкової накопичувальної складової в багаторівневій пенсійній системі України: антикризовий аспект//Фінанси України, 2012, №6. – с. 74.
5. Закон України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» від 8 липня 2011 р. № 3668-VI, 2011р.// «Голос України» від 13 вересня 2011р. // www.rada.gov.ua.

Савчинська Т.І., *студентка*
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна

ПРОБЛЕМИ ПОШУКУ МЕХАНІЗМІВ МОТИВАЦІЇ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ

За умов ринкової економіки забезпечення високої прибутковості виробництва, яке стає неможливим без випуску якісної, конкурентоспроможної продукції, також без врахування реального споживчого попиту, стійкої роботи підприємства в загальному – головний орієнтир господарської діяльності підприємства. А, перш за все, це залежить від якості та конкурентоспроможності персоналу підприємства. Отже, можна виділити одне із основних завдань кожного керівника підприємства – формування системи мотивації праці, притаманної ринковій системі.

Одне з центральних місць в системі внутрішнього управління фірмою посідає мотивація ефективної праці робітників. Вона представляє адміністративне управління і представлена непрямим, опосередкованим управлінням, що подається через інтереси працівників з використанням специфічних методів та форм забезпечення їх матеріальної та моральної заінтересованості до праці та досягненні високих її результатів.

Отже,необхідною умовою для раціонального виконання запланованих

завдань та прийнятих управлінських рішень працівниками підприємства виступає мотивація трудової діяльності.

Ігнорування проблеми мотивації праці може призвести до вагомих негативних наслідків:

- зниження якості трудового потенціалу;
- загострення економічної кризи;
- втрата праці як цінності;
- падіння рівня життя;
- масове звільнення кадрів, як наслідок – ріст напруженості на ринку праці.

Тому виникнення нових методів мотивації обумовлена актуальністю пошукубільш дієвіших механізмів прискорення трудової діяльності персоналу

Індивідуальний підхід, розширення сфери діяльності працівника і залучення його в справи організаціїповинні виражати суть нових методів. У зв'язку з цим, можна виділити такі загальні прийоми мотивації трудової діяльності

- прийоми, орієнтовані на працівників;
- прийоми, орієнтовані на організацію;
- прийоми, орієнтовані на роботу.

Стосовно конкретних працівників іноді виникає проблема мотивації Тому оптимальним скористатися прийомами, які орієнтовані на конкретного працівника. Керівництво може застосувати індивідуальний підхід до кожного окремого працівника, який працює не вмотивовано, але тільки якщо справи в організації ведуться успішно і більшість її працівників працюють з високими темпами віддачі та цілком задоволені своєю винагородою за працю. Деяким людям може знадобитися фахова допомога, а саме людям з певними недугами чи інвалідністю. А для здорового та повноцінного працівника існує широкий комплекс різноманітних прийомів мотивації, що дають змогу йому здійснювати свій виробничий потенціал, а саме: постановка цілей, модифікація поведінки та перепідготовка тощо.

За допомогою чітких та можливих для реалізації цілей можна успішно мотивувати певних робітників. Тому керівник має можливість досягти успіху, якщо точно обізнаний з чого складається його успіх так само і для окремих працівників. Робітників можуть залучати до участі у визначенні їхніх власних задач, що формує сутність використання постановки цілей у якості засобу мотивації.

У якості засобу мотивації особливість використання постановки цілей полягає в тому, що працівникам дозволено брати участь у формуванні та визначенні їхніх особистих задач. Якщо цілі нав'язливо пропонуються зверху, переваги цього підходу, будуть втрачені і працівники будуть відчувати маніпуляцію. Більш того, дуже важливо, щоб у цю систему було введено зворотній зв'язок: тоді працівники знатимуть чи вони реально досягають своїх цілей.

Ідея модифікації поведінки полягає в наступному: варто заохочувати бажані дії та не заохочувати небажані. Відомо, що публічне визнання та

похвала більш важливі для одержання очікуваного результату, ніж несхвалення, яке може виражається у формінасмішок, сарказму, глузування або догани.

У сьогоднішній нестабільній економіці працівникам може загрожувати втрата основного джерела доходу - роботи, що дозволяє їм матеріально забезпечувати своє життя. Люди, які бояться втратити роботу, бувають мало зацікавлені, а тому може знижуватися працездатність на підставі розчарування та безвихідності з даної ситуації.

Для вирішення проблеми, пов'язаної із скороченнями та звільненнями працівників, існує безліч різних способів

Одним із них є надання за рахунок підприємства працівникам можливості навчання новим спеціальностям. Промислові робітники можуть навчитися працювати з автоматичним устаткуванням, механізованими роботами й іншим; управлінці – нових методів управління. Хоча багато працівників думають, що пристосуватися до змін на підприємстві дуже важко, більша частина цінує можливість знову стати корисними для підприємства та економіки в цілому. Після періоду занепаду продуктивності праці, цілком очікуваного при одержанні нової професії, вони незабаром знову знаходять сили працювати в повну силу.

Силенко М.Ф., *перший заступник голови РДА*
Городнянська райдержадміністрація Чернігівської області
м. Городня, Україна

РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК У ТРАНЗИТИВНИХ КРАЇНАХ. ДОСВІД ПОЛЬЩІ

У даний час в багатьох зарубіжних країнах спостерігається регіоналізація державного управління, його децентралізація.

Між центральнимурядом і регіонами виникають економічні відносини, які в найбільш концентрованому вигляді відбиваються в поділі повноважень в економічній сфері між урядом і регіональною владою, в організації бюджетної системи, а також у державної регіональної економічній політиці [5].

Особливо яскраво процес децентралізації спостерігається у більшостітак званих «транзитивних» країн, які здійснюють або вже здійснили перехід від соціалістичних методів господарювання до ринкових.

За В. Дергачовою П. Фільяновим, перехідна (транзитивна) економіка характеризується докорінними глибинними перетвореннями міжсистемного типу, здійснюваними шляхом цілеспрямованого реформування у певні

проміжки часу [2].

Загалом до країн з транзитивною економікою відносять колишні союзні республіки СРСР; колишні соціалістичні країни Центральної Європи: Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина, Румунія, Болгарія, Сербія, Чорногорія, Хорватія, Словенія, Боснія й Герцеговина, Македонія, Албанія; азіатські країни: Китай, Монголія і В'єтнам. Соціалістичну орієнтацію з метою побудови комунізму зберегли Корейська Народно-Демократична Республіка (КНДР) і Куба.

Економічні реформи, що відбувалися в цих країнах у перехідний період, супроводжувалися глибоким падінням обсягів виробництва, соціально-економічною кризою. Вихід з кризового становища в різних країнах відбувався неодночасно; першими з нього вийшли країни, що раніше розпочали реформування.

Країни так званої «Вишеградської четвірки» (Польща та Угорщина) в 90-х роках уже мали позитивний приріст ВВП, подолавши труднощі перехідного періоду ще в 1989-1992 рр. Найскладніша ситуація з відбудовою господарства мала місце в Молдові й Україні; перелом на краще тут розпочався лише з 2000 р.

Польща – одна з тих країн, що найбільше просунулися шляхом реформування. Вона стала першою центральноєвропейською державою, яка створила міцні регіони з відносно великою автономією та провела всеохоплюючу реформу місцевого самоврядування й територіально-адміністративної структури [6]. Держава має відносно високий рівень ВВП на душу населення (близько 17,0 тис. дол.), тому варто ширше зупинитись на особливостях польського процесу регіоналізації.

З 1975 року Польща була адміністративно поділена на 49 воєводств. Після 1989 року ці воєводства виявилися надто малими та слабкими для реагування на нові виклики глобалізації та інтеграції. Існувала поширена думка, що потрібна нова правова та інституційна база, а також нова територіальна організація держави з тим, щоб регіони змогли стати незалежними одиницями, здатними конкурувати на європейських і глобальних ринках. Хоча лінія кордонів нових регіонів викликала гарячу полеміку, зрештою, колишні воєводства були об’єднані у 16 нових [4].

На регіональному рівні сеймик, демократично обраний (з повітів) регіональний парламент, який очолює голова, займається плануванням регіональної політики та розробляє стратегії регіонального розвитку. Уряд воєводства є виконавчим органом регіонального рівня, який очолює маршал. Серед обов’язків маршала такі, що стосуються формування політики розвитку та контроль за діяльністю регіональних виконавчих органів місцевого самоврядування. Зокрема маршали відповідають за створення належного середовища для регіонального розвитку, формування регіонального ринку праці, розвиток регіональної інфраструктури, освіту, інноваційну діяльність, охорону навколишнього середовища й культуру. Крім того, маршал готує стратегію регіонального розвитку та представляє регіон у зовнішніх зв’язках.

У регіоні є також представник центрального уряду – воєвода (губернатор воєводства), який виступає в ролі наглядача за регіональною політикою з юридичної точки зору, спостерігає за діяльністю сеймика та контролює інші

регіональні установи. Воєводи також представляють Державне казначейство. Воєводу призначає Прем'єр-міністр.

Прийняття 14 липня 2000 року Закону про правила підтримки регіонального розвитку стало ще одним кроком до коригування польської регіональної політики відповідно до принципів ЄС. Цим законом встановлено механізм надання підтримки регіонам. Закон також увів поняття контракту воєводства як основи фінансування регіональних програм.

Загальні цілі регіональної політики, передбачені у вищезазначеному законі, передбачають:

- розвиток окремих територій країни;
- підвищення рівня життя населення регіону;
- забезпечення конкурентоспроможності регіонів;
- зменшення диспропорцій у розвитку регіонів;
- надання всім громадянам рівних можливостей розвитку;
- ліквідацію відсталості найменш розвинених регіонів.

У рамках цієї основи ресурси державного бюджету можуть виділятися на такі види діяльності:

- розвиток підприємництва;
- створення нових робочих місць;
- розвиток місцевої та регіональної інфраструктури;
- розбудова інституцій;
- охорона навколишнього середовища;
- освіта й культура;
- дослідження.

Відповідно до цього законодавчого акту для того, щоб отримати фінансування з державного бюджету, уряд воєводства подає заявку на виділення коштів, зазначаючи цілі та завдання, яких стосуватиметься підтримка, а також джерела та обсяги фінансування цих завдань, очікувані результати та інституційну основу. Після переговорів із центральним урядом підписується контракт воєводства, який має бути затверджений Радою міністрів і регіональним парламентом (сеймиком).

Основними інституціями, які займаються питаннями регіонального розвитку, є:

На національному рівні –

– Рада міністрів – координує регіональну політику в Польщі, затверджує головні документи, що регламентують сферу регіонального розвитку;

– Міністерство регіонального розвитку – відповідає за створення проекту національної стратегії регіонального розвитку, розроблення проекту програми підтримки, організацію переговорів щодо підписання контрактів воєводств, оцінку, нагляд і моніторинг програм регіонального розвитку, програм підтримки та контрактів воєводств;

– Державна рада з питань регіональної політики – консультативний орган при прем'єр-міністрі з питань, що стосуються регіонального розвитку; надає висновки щодо документів, правових актів та з інших відповідних питань;

– Польська рада з питань територіальної економіки – консультативний орган при Раді міністрів;

– Польське агентство з питань регіонального розвитку – фонд Державного казначейства, створений з метою надання підтримки процесам регіонального розвитку; нині він виконує програми економічного й соціального згуртування.

На регіональному рівні:

– офіси маршалів;

– офіси воєводств;

– агентства регіонального розвитку – у Польщі існує приблизно 70 агентств, які стимулюють і підтримують регіональний економічний розвиток.

Національна стратегія регіонального розвитку на 2001–2006 роки (НСРР), яка була прийнята парламентом 28 грудня 2000 року, заклала основу для державної підтримки та реалізації регіональної політики.

Програма підтримки, ухвалена парламентом 28 грудня 2000 року, деталізує НСРР, зокрема визначає сферу, режим та умови державної підтримки регіонів. Серед іншого в ній викладені види завдань, за якими може надаватися підтримка, об'єктивні критерії визначення сфер для підтримки, принципи виділення коштів державного бюджету для окремих завдань, правила оцінки та контролю за процесом виконання.

На регіональному рівні сеймиками розроблені та прийняті 16 стратегій регіонального розвитку.

Польща є країною регіональної диференціації. Регіональні відмінності проявляються у географії та ландшафті, демографії, економіці, культурі та політиці. Ця диференціація обумовлена двома головними вимірами: структурним, пов'язаним із історією, та місько-сільським. Їхня комбінація формує структуру території Польщі.

Постсоціалістична трансформація мала чіткий регіональний характер: кілька регіонів виявилися краще підготовленими для нових економічних умов, а інші не змогли впоратися з ними достатньо добре. Не дивно, що історично краще розвинені регіони виявляють більшу пристосовуваність до конкурентної відкритої економіки. Їхня багатша й сучасніша економічна структура, більш кваліфікована робоча сила, краща оснащеність високоякісною інституційною та матеріальною інфраструктурою роблять їх привабливішими для вітчизняних та іноземних інвесторів. Як результат, структурні зміни в цих регіонах глибші, а темпи трансформації – вищі.

Незважаючи на певні регіональні відмінності, Польща, протягом 90-х – початку 2000-х років змогла провести базові реформи та налагодити ефективну модель відносин між центром і регіонами.

За два десятиліття реформ, в Україні так і не здійснено розмежування повноважень центральної влади та місцевого самоврядування, відсутні прозорі та дієві механізми стимулювання регіонального розвитку, слабка фінансово-бюджетна база регіонів. Одна з причин повільного і недостатньо ефективного впровадження реформ, ініційованих Президентом України у 2010 році – відсутність акценту на подолання міжрегіональних диспропорцій.

Безумовно, досвід Польщі, яка на практиці довела життєздатність власної моделі регіонального розвитку, багато в чому може бути застосованим і в нашій державі.

Література

1. Гранберг, А.Г. Основи регіональної економіки: Підручник для вузів. - М.: ГУВШЕ, 2000, с. 347-348. ISBN 5-7598-0074-4.
2. Дергачова В.В., Фільянов П.О. Становище країнз перехідною економікою у глобальному середовищі //Проблеми науки: Зб. наук. пр. - 2005. - № 9. - С.43-50.
3. Здорова, Е.С. Організаційно-економічні аспекти управління стійким розвитком регіону [Електронний ресурс]: Дис. канд. економ. наук: 08.00.05. - М.: РГБ, 2005 (З фондів Російської Державної бібліотеки). Повний текст: http// diss.rse.ru/diss/05/0469/05046902. pds, с.4
4. Регіональна політика: правове регулювання. Світовий та український досвід. За заг. ред. Р.Ткачука. Видання друге, доповнене. – К.: Леста, 2011, – 260 с.
5. Регіональний розвиток: досвід Росії та Європейського Союзу [Текст]/Рук. авт. колл. и отв. ред. А.Г. Гранберг. - М.: ЗАТ "Видавництво" Економіка ", 2000. - 435с.
6. Фролов О. Становлення та розвиток місцевого самоврядування в Польщі. // Віче №14, 2011.

Сіднєва Ж.К., *к.е.н., доцент*
Національний університет харчових технологій
м. Київ,Україна

ІННОВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Вступ країни до Світової організації торгівлі (СОТ) та перспектива приєднання до Європейського Союзу вимагають кардинальної модернізації матеріального виробництва на засадах інноваційної моделі розвитку, розширення виробництва інноваційних видів продукції, які за показниками якості та безпечності відповідають вимогам Європейських світових стандартів. Ці обставини і зумовлюють безальтернативність інноваційної парадигми структурної перебудови національної економіки. Основні напрями інноваційної моделі визначені у «Стратегії економічного і соціального розвитку України (2004-2015 рр.) «Шляхом Європейської інтеграції» [1]. Безпосередньо з інноваційним розвитком пов’язано забезпечення продовольчої безпеки. На цей зв’язок звертає увагу російський академік В.К.Сечагов, на думку якого розвиток є однією з компонентів безпеки [2].

Ґрунтовне визначення продовольчої безпеки міститься в Законі України

"Про продовольчу безпеку", яка трактується як захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої держава гарантує фізичну й економічну доступність та якість життєво важливих продуктів харчування населенню згідно з науково обґрунтованими наборами продуктів харчування, підтримує стабільність продовольчого забезпечення населення та забезпечує продовольчу незалежність" [3].

В умовах переходу економіки України на інноваційну модель структурної перебудови особливе місце займає техніко-технологічна складова продовольчої безпеки, яка відображає процес безперервних інноваційних техніко-технологічних перетворень на підприємствах агропромислового комплексу (АПК).

Її сутність визначається здатністю науково-технічного потенціалу генерувати позитивні зрушення в діяльності будь-якого суб'єкта господарювання і полягає у рівні відповідності застосовуваних на підприємствах АПК технологій найкращим світовим аналогам за оптимізацією витрат. Поняття інноваційної складової продовольчої безпеки об'єднує як науково-технічну, так і технологічну складові.

Продовольча безпека, як складова національної безпеки, значною мірою залежить від розвитку вітчизняної науки. Здобуття нових знань, розроблення новітніх технологій та їх ефективне застосування визначають рівень усіх складових національної безпеки. У промислово розвинених країнах збільшення ВВП на 80-95 % досягається за рахунок нових знань, впроваджених у техніку і технології. В Україні частка високотехнологічної продукції у структурі ВВП з кожним роком знижується, так за даними 2011 р. вона дорівнює всього у 0,7 %, що не відповідає науково-технічному потенціалу країни. Загрозою продовольчої безпеки є скорочення чисельності виконавців наукових та науково-технічних робіт, так порівняно з 1990 р. вона скоротилась майже в три рази, хоча кількість науковців вищої кваліфікації збільшується. За даними Інституту економічного прогнозування НАН України у виробництво впроваджується менше 20 % науково-технічних розробок. При цьому слід визначити низький рівень фінансування науково-технічної діяльності, яке становить в останні роки 0,2-0,3 % ВВП [4]. Отже, сучасний стан науково-технологічного потенціалу, недостатні темпи інноваційного розвитку становлять найбільші загрози для продовольчої та національноїбезпеки.

Продовольча безпека України значною мірою залежить від інноваційного розвитку харчової промисловості – стратегічно важливої складової національної економіки, питома вага якої у загальному обсязі промислового виробництва складає майже 20 %, що говорить про її вагомість. Подальший її розвитокпов'язано з активізацією інноваційної діяльності. Без впровадження передових досягнень науки і техніки у виробництво харчових продуктів неможливо забезпечити економічну та продовольчу безпеку.

Однією із загроз продовольчій безпеці є низька інноваційна активність підприємств харчової промисловості. Незважаючи на зростання суми витрат на інноваційні цілі, за період 2000-2011 рр. вони зросли на 35 %, частка інноваційно активних підприємств залишається низькою і постійно зменшується. У статистиці інновацій при аналізі кількості підприємств, що

беруть участь в інноваційному процесі, аналізується кількість підприємств, які здійснюють інноваційну діяльність, які впроваджують інновації та які, реалізують інноваційну продукцію. У 2011 р. інноваційною діяльністю у харчовій промисловості, направленою на розробку та впровадження як технологічно нових, так і значно технологічно вдосконалених продуктів і процесів, займалося 384 підприємства, або 26% від загальної кількості промислових підприємств, що здійснювали інноваційну діяльність (проти 527 підприємств і 31 % у 2001 р. та 583 підприємства і 32,3 % у 2002 р.) [5]. Останнім часом має місце негативна тенденція зменшення кількості підприємств харчової промисловості, що займаються інноваційною діяльністю, хоча ситуація у 2007-2011 рр. дещо стабілізувалася (22-24 %). Тоді як у розвинутих країнах нормою вважається 60-80 %. Слід відмітити, що наприкінці 80-х років українська промисловість за цим показником відповідала цій нормі, але програвала в якості інновацій та науково-технічному прогресу. За цей період кількість підприємств харчової промисловості, що впроваджували інновації скоротилась майже удвічі. У 2011 р. у галузі інновації впроваджували 313 підприємств, тоді як у 2002 р. – 550. Наведені дані свідчать про те, що підприємства не мають зацікавленості у підвищенні свого інноваційного рівня.

У статистичній звітності розрізняють два види технологічних інновацій – продуктові та процесові. У харчовій промисловості у 2011 р. із загальної кількості підприємств, що застосовували інновації 146 впроваджували нові технологічні процеси і 182 підприємства освоювали виробництво інноваційних видів продукції. Аналіз свідчить про суперечливість тенденцій щодо впровадження різних видів інновацій. Зокрема, у 2011 р. порівняно з 2000 р. в 1,7 рази збільшилась кількість підприємств, що впроваджували нові технологічні процеси, однак в 3,6 рази зменшилась кількість підприємств, що освоювали інноваційні види продукції.

Одним із основних показників, що характеризують інноваційну діяльність є обсяг реалізованої інноваційної продукції. У 2011 р. кількість підприємств харчової промисловості, що реалізовували інноваційну продукцію зросла на 13% порівняно з 2010 р. В українській статистиці з 2007 р. загальний обсяг реалізованої інноваційної продукції поділяється на продукцію, що є новою для ринку і на продукцію, що є новою для підприємств. Такий поділ більш чітко визначає межу новизни в новій інноваційній продукції. Так, мінімальним рівнем новизни для зарахування виробленого товару до категорії «інновація», є новизна для підприємства. Із усього обсягу інноваційної продукції, що була реалізована підприємствами харчової промисловості у 2011 р. 19,0 % – це продукція, що була новою для ринку і 81,0 % – нова тільки для даних підприємств. Питома ваганової продукції для ринку неухильно зменшується з 67,4 % у 2003 р. до 19,0 % у 2011 році. Така ситуація зменшує експортні можливості вітчизняних виробників харчових продуктів. Нову продукцію на експорт поставляли тільки 20,5 % інноваційно активних підприємств, які реалізовували інноваційну продукцію, хоча кількість таких підприємств поступово зростає. Частка інноваційної продукції в харчовій промисловості в загальному обсязі реалізованої продукції становив 3,5 % у 2011 р (3,1 % у 2010р.), тоді як у ЄС цей показник сягає 60 %, в Японії – 67 %, у США – 78 %.

Значною мірою спад інноваційної діяльності в харчовій промисловості обумовлений недостатнім рівнем фінансування. Так, витрати на інноваційну діяльність у 2011 р. порівняно з 2000 р. зменшилися в 1,3 рази. Необхідність технічної переоснащеності підприємств харчової промисловості призвела дотого, що більша їх частина (понад 60 %) витрачала кошти на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення і кількість таких підприємств з кожним роком зростає.

Для здійснення інноваційної діяльності майже кожне шосте інноваційно активне підприємство харчової промисловості збільшує кількість придбаних нових технологій, з яких 70-80 % були придбані в Україні . а передають свої технології менше 1 % підприємств. При цьому потрібно відмітити, що в структурі прогресивних технологічних процесів у 2007-2011 рр. кількість маловідходних, ресурсозберігаючих і безвідходних технологій почала зменшуватися, що не приводить до покращення техніко-технологічного стану підприємств і є загрозою продовольчої безпеки.

Суттєвим недоліком у розвитку інноваційної діяльності підприємств галузі, як уже зазначалося, є недостатній рівень фінансування. Як і в попередні роки у 2011 р. основним джерелом витрат на інновації були власні кошти підприємств. Їх частка у загальному обсязі фінансування інноваційних витрат становила 92,8 %, що на 5,3 пункти більше порівняно з 2010 роком. Частка кредитів становила 6,1 % (з них на пільгових умовах 2 %), кошти іноземних інвесторів – 1,0 %, кошти інших джерел фінансування – 0,1 %. Згідно статистичних даних кошти з держбюджету та місцевих бюджетів на фінансування інновацій у дану галузь не виділялись. Вітчизняні та іноземні інвестори не проявляють необхідної зацікавленості щодо інноваційного розвитку харчової промисловості. Отже, уповільнення інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості, що є прямою загрозою продовольчій безпеці, обумовлено нестабільністю інвестиційної сфери, недостатнім фінансовим забезпеченням, неефективністю економічного стимулювання цільового інвестування в інновації.

З огляду на вище зазначене можна зробити висновок, що без впровадження у виробництво харчових продуктів останніх досягнень науково-технічного прогресу неможливо гарантувати продовольчу, економічну та національну безпеку. Процес забезпечення продовольчої безпеки потребує впровадження новітніх технологій, які відповідають останнім світовим досягненням; використання безвідходних та ресурсозберігаючих технологій; оновлення матеріально-технічної бази підприємств; застосування сучасного виробничо-технологічного обладнання; нарощування виробництва високоякісних та безпечних продуктів харчування.

Література

1. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 рр.) «Шляхом Європейської інтеграції» / Авт.кол.: А.С.Гальчинський, В.М.Геєць та ін.; Нац. Ін.-т стратег. дослідж.; Ін-т екон. Прогнозування НАН України, М-во економіки та з питань європ. Інтегр. України. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.

2. Экономическая безопасность России. Общий курс. / Под ред. В.К. Сечагова – 2-е изд. –М.: Дело, 2005. – 896 с. – С.188.
3. Закон України "Про продовольчу безпеку" [Електронний ресурс]. – Режим доступу http: www.rada.gov.ua
4. Фідулова Л.І. Інноваційна економіка. – К.: Либідь, 2006. – 480 с.
5. Наукова та інноваційна діяльність в Україні. Стат. збірник: К.: ДП ”Інформаційно-виробничий центр Держстату України”. – 2012

Собкевич О.В., *к.е.н., с.н.с., завідувач відділу секторальної економіки*
Національний інститут стратегічних досліджень
м. Київ, Україна

НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Володіючи потужним інтелектуальним і технологічним потенціалом у промисловості, Україна має перспективи створення конкурентоспроможного промислового комплексу, здатного утвердити її як високотехнологічну державу.

На сьогодні в Україні склалась модель експортноорієнтованого адаптивного розвитку промисловості, яка характеризується переважанням слабкодиверсифікованого низькотехнологічного виробництва й спонукає країну пристосовуватись до потреб світового ринку в межах наявних внутрішніх можливостей та поточних конкурентних переваг. Ефективність такої моделі ставиться під сумнів надмірною прив’язкою до світової кон’юнктури та відсутністю механізмів протистояння негативним зовнішнім впливам [1], що здатні порушити стійкість післякризового відновлення. Сучасні тенденції щодо розгортання фінансово-боргової кризи у країнах Європи вже негативно позначились на кон’юнктурі світового ринку і можуть призвести до скорочення попиту на основну експортну продукцію України.

На етапі активізації економічних реформ з метою прискорення післякризового відновлення промисловості та створення передумов для забезпечення довгострокового економічного зростання постає завдання формування сучасних механізмів промислової політики з урахуванням передового світового досвіду у цій сфері, які дозволять модернізувати структуру промисловості на засадах підвищення частки виробництва товарів із високою доданою вартістю, насамперед, високотехнологічних, нарощування їх експорту, розвитку внутрішнього ринку збуту, забезпечення припливу інвестицій у виробничий сектор економіки, налагодження виробництва продукції, здатної ефективно конкурувати з продукцією іноземного виробництва, підвищення енергоресурсної ефективності виробництв,

утворення замкнених циклів виробництва [2].

Промислова політика є одним із основних напрямів економічної діяльності держави, сутність якої складає система заходів, спрямованих на якісні й кількісні перетворення промислового сектора та пов'язаних з ним секторів. Промислова політика в Україні як частина державної загальноекономічної політики має формувати стратегію розвитку промислового комплексу України та його окремих складових, задаючи певний тип економічного устрою. Стратегічні засади промислової політики було закладено у Державній програмі розвитку промисловості на 2003-2011 рр. [3], спрямованій на створення конкурентоспроможного промислового комплексу, здатного в умовах глобалізації та зростання відкритості національної економіки розв'язувати основні завдання соціально-економічного розвитку України. Проте, завдання Програми не виконані у повній мірі, а потенціал основних її положень виявився вичерпаним.

Про невизначеність пріоритетів промислової політики свідчить відсутність відповідної нормативно-правової бази: не розроблено ключовий для розвитку промисловості Закон «Про промисловість України», який би визначав поняття «промислове підприємство» і критерії віднесення підприємств до промислових, пріоритетні напрями розвитку промисловості, регламентував чітке розмежування повноважень щодо розроблення та реалізації державної промислової політики, сприяючи посиленню її ефективності.

Натомість промислово розвинуті країни накопичили значний досвід модернізації державної промислової політики. Зростаюча роль державної промислової політики в зарубіжних країнах обумовлена низкою причин, найбільш істотною серед яких є різке загострення конкуренції на світових ринках. У 90-х рр. XX ст. нові індустріальні країни - Республіка Корея, Гонконг, Тайвань, Сінгапур, Бразилія, Іспанія, Мексика захопили лідерство в багатьох галузях економіки завдяки тому, що сформували високоефективну і гнучку структуру промисловості з орієнтацією на виробництво новітньої наукоємної продукції. Боротьба за лідерство на світових ринках обумовила підвищену увагу сектору державного управління і вчених до державної промислової політики. В її основу закладались такі вихідні методологічні та концептуальні принципи:

- перелив капіталу в галузі, які мають потенціальні можливості у найближчій перспективі досягти високої конкурентоспроможності й швидко вийти на світові ринки;
- надання допомоги галузям, які зазнають труднощів;
- прискорення розвитку провідних галузей, що спроможні надати нові імпульси технічному і технологічному прогресу;
- створення державного банку промислового розвитку, який має фінансувати підприємства, корпорації й окремі галузі з підвищеним ступенем ризику.

Світовий досвід свідчить, що модель промислової політики держави значною мірою залежить від рівня економічного розвитку країни, ефективного використання ринкових принципів господарювання, інтегрованості держави у світовий простір.

В Україні на сучасному етапі мають бути закладені основи промислової політики, яка здатна забезпечити адекватне реагування держави на найважливіші виклики, зокрема, пов'язані зі світовими кризовими процесами, провідними тенденціями розвитку світової економіки – глобалізацією та постіндустріальною модернізацією. Стратегічними напрямами реалізації промислової політики України мають бути наступні.

1. Забезпечення структурно-технологічної модернізації промислового комплексу та переходу до вищих технологічних укладів. Промислова політика має стати дієвим інструментом економічних реформ та механізмом, що забезпечить післякризове відновлення на якісній основі, нарощування потенціалу промислового виробництва як основи економічного зростання у довгостроковому періоді.

2. Запровадження комплексу організаційно-економічних заходів, які мають послідовно реалізовуватись у таких сферах промислової політики як фінансово-інвестиційна, інноваційна, науково-технологічна, зовнішньоторговельна, формування ефективної структури економіки, реформування відносин власності.

3. Формування відповідної нормативно-правової бази, що передбачає, насамперед, розроблення рамкового Закону «Про промисловість України», а також створення нової державної програми розвитку промисловості на середньостроковий період, де напрями державної підтримки були б визначені у загальному балансі державних, секторальних, корпоративних і регіональних інтересів та ресурсів.

Ринкові реформи, не підкріплені відповідною промисловою політикою, спроможні спричинити не лише втрату країною її технологічних позицій на світовому ринку, але й розвиток таких негативних процесів, як значний спад виробництва, зростання безробіття та інше, що доводить доцільність перенесення промислової політики на перші рядки порядку денного економічних реформ [4].

Література

1. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку / [Кіндзерський Ю. В., Якубовський М. М., Галиця І. О. та ін.]; за ред. канд. екон. наук Ю. В. Кіндзерського; НАН України; Ін-т екон. та прогнозув. – К., 2009. – 928 с. - С. 91.

2. Модернізація України – наш стратегічний вибір. Щорічне послання Президента України до Верховної Ради України. – Київ, 2011. – С. 123.

3. Постанова КМУ від 28.07.2003 р. № 1174 «Про схвалення Державної програми розвитку промисловості на 2003-2011 роки».

4. Федулова Л. Концептуальні засади державної регіональної промислової політики в умовах інноваційного розвитку // Стратегічні пріоритети. - № 1 (6). – 2008. – С. 113.

***Сотник І.М.**, д.е.н., професор,*
професор кафедри економіки та бізнес-адміністрування
***Вегера Н.Ю.**, студент*
Сумський державний університет
м. Суми,Україна

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК ЗРОСТАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Інформаційно-технологічні (ІТ) послуги – це перспективна галузь українського експорту, яка досягла обсягу більше 1 млрд дол. США у 2011 році та у випадку надання податкових пільг може зростати на 30-40% у рік. Враховуючи той факт, що, за оцінками експертів, тільки приблизно 25% обсягів ІТ робіт та послуг виконуються легально з точки зору податкового та трудового законодавства України, щорічні обсяги тільки експорту ІТ послуг можуть бути оцінені в сумі 4-5 млрд дол. США [5]. Таким чином, в Україні визріває розуміння, що інформаційно-технологічний сектор економіки, спираючись на висококваліфікований персонал, може значно посилити внутрішні і зовнішні позиції української економіки та її міжнародної конкурентоспроможності.

Водночас у 2011 році у рейтингу конкурентоспроможності, розрахованому Світовим економічним форумом (WEF), Україна посіла 89-е місце зі 139 країн. Найгірші показники зі складових цього рейтингу в Україні за інституційним середовищем (країна займає 134-те місце), зміцненням фінансових ринків (119-е) і підвищенням ефективності товарних ринків (129-е). Одним з показників, який характеризує конкурентоспроможність економіки, є також індекс її інноваційності. Для України цей показник складає 3,3 бали за 7-бальною шкалою (88-е місце з 139) [4]. У рейтингу країн за Індексом розвитку людського потенціалу, що поданий у «Звіті з людського розвитку – 2010» комісії Програми розвитку ООН (United Nations Development Programme), Україна знаходиться на 69-му місці зі 169 [6]. За глобальним рейтингом простоти ведення бізнесу відповідно до щорічного звіту «Ведення бізнесу 2011» (Doing Business 2011) Світового банку (WB) та Міжнародної фінансової корпорації (IFC) Україна посіла 145-е місце серед 183 країн, проаналізованих у звіті [3]. У рейтингу підприємницької привабливості на період 2008–2012 рр. Україна посідає 70-е місце серед 82 країн (Росія – 62-е). Найкращі показники серед країн Центральної та Східної Європи має Естонія – 21-е місце. США знаходяться на 9-му місці [7].

За ефективністю використання чинників виробництва Україна, як і інші країни СНД, посідає останні місця, поступаючись розвиненим країнам світу. Наприклад, порівняно з Францією ефективність використання сільськогосподарських угідь менше у 10-12 разів, трудових ресурсів – 7-15 разів, основного капіталу – 2-3 рази, наукового потенціалу – більш як у 20 разів [2].

В Законі України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» зазначено, що досягти підвищення національної конкурентоспроможності можна за рахунок розвитку саме людського потенціалу у високоінтелектуальних сферах праці, а також розширення експортного потенціалу інформаційно-комунікаційних технологій [1]. Отже, перспективними напрямками інформатизації в Україні є такі:

- прийняття законопроектів, що передбачають введення в дію суттєвих податкових пільг для виробників програмного забезпечення, баз даних, телекомунікаційних систем та послуг;
- співпраця з провідними міжнародними корпораціями в галузі інформаційних технологій, які значною мірою визначають розвиток технологій;
- навчання ІТ-спеціалістів, підготовка та перепідготовка кадрів відповідно з потребами ринку праці України;
- достатнє фінансування процесів інформатизації;
- застосування та розвиток сучасних інформаційних технологій в усіх сферах суспільного життя і т.д.

Підсумовуючи, зазначимо, що процеси інформатизації, завдяки своїм особливостям, здійснюють значний вплив практично на всі сфери суспільного розвитку. Уряди розвинених країн світу приділяють особливу увагу розвиткові та поширенню саме цих процесів та їх структурних елементів як стратегічно важливих конкурентних напрямів соціально-економічного та науково-технічного розвитку суспільства, що необхідно здійснювати і для України з її ринковою економікою.

Література

1. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки : закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2007. –№ 12. – Ст. 102.

2. Corruption Perceptions Index 2010 Results. Transparency International [Electronic resource]. – Mode of excess: http://www.transparency.org/policy_research/ surveys_indices/cpi/2010/results.

3. Doing Business 2011: Ukraine [Electronic resource] / International Finance Corporation; The World Bank, 2011. – Mode of excess:http://www.doingbusiness.org/data /exploreeconomies/Ukraine.

4. The Global Competitiveness Report 2010-2011 : Highlights [Electronic resource] / World Economic Forum. –Geneva, Switzerland, 2010. – Mode of excess:http://www.idbgrouponline.com /IDBFiles/E-NewsLetterFile/2d019935-0556-4f80-99e2-6dec8fd0a4f7The%20Global%20Competiness%20Report%202010-2011.pdf.

5. Высоким технологиям обещают низкие налоги. Власть может ввести льготы для IT-рынка [Электронный ресурс] / G-news. – Режим доступа: http://www.g-news.com.ua/news/18-it/-/12388-vysokim-tekhnologiyam-obeshchayut- nizkie-nalogi.

6. Доклад о развитии человека 2010. Реальное богатство народов: пути к развитию человека. [Электронный ресурс] / Пер. с англ.; ПРООН. – М. : Издательство «Весь Мир», 2010. – Режим доступа:

http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2010_RU_Contents.pdf.

7. Украина заняла 70-е место [Электронный ресурс] / Украинская ассоциация HR-специалистов. – Режим доступа: http://hr.org.ua/news/reyiting-ukraina.

Стояненко І.В., *к.е.н., доцент,*
доцент кафедри економіки та фінансів підприємства
Іващенко Є.О., *магістрант кафедри економіки та фінансів підприємства*
Київський національний торговельно-економічний університет
м. Київ, Україна

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Оцінка інвестиційної вартості підприємства, його майна відноситься до найскладніших питань фінансової діяльності підприємств. Правильна оцінка вартості компанії дозволить вірно спрогнозувати розміри оподаткування, розрахувати співвідношення внесків акціонерів або компенсаційні виплати при виході власника із складу співзасновників. Питання правильного визначення вартості підприємства може стати вирішальним і в ситуації, коли вирішується проблема необхідності фінансової санації підприємства чи його ліквідації.

Технології оцінювання підприємства стають все більш затребуваними в Україні. При цьому, основним є витратний підхід. Разом з цим, іноземні інвестори, які приходять на ринки України, наполягають на застосуванні сучасних методів оцінювання підприємства, зокрема, дохідного підходу, для отримання реалістичної уяви про потенційні можливості господарюючого суб'єкта.

За цих умов, використання інноваційних механізмів щодо визначення інвестиційної вартості підприємства є запорукою прийняття ефективних управлінських рішень, підґрунтям підвищення його інвестиційної привабливості.

Метою нашого дослідження є аналіз основних методичних підходів до визначення інвестиційної вартості підприємства та визначення найбільш прийнятних методів для застосування в українських реаліях.

Під інвестиційною вартістю будемо розуміти вартість майна підприємства, яке потребує достовірної оцінки для конкретного інвестора або класу інвесторів при визначених інвестиційних цілях. Це суб'єктивне поняття співвідносить конкретний об'єкт майна з конкретним інвестором, з групою інвесторів або організацією, що має певні цілі та / або критерії щодо

інвестування.

На сьогодні у вітчизняній науковій літературі, як правило, розглядаються три методичні підходи оцінки вартості підприємства:

1. Дохідний – підхід, що заснований на оцінці потоку майбутніх доходів підприємства, тобто оцінка вартості підприємства, що ґрунтується на визначенні теперішньої вартості очікуваних вигод (доходів, грошових потоків) від володіння корпоративними правами підприємства.

Цьому підходу притаманними є наступні переваги:

- вартість оцінки залежить від прибутку, який може принести оцінюваний об’єкт;
- врахування інтересів інвестора.

Однак, дохідний підхід має і певні недоліки:

- високий ступінь ризику;
- суб’єктивність оцінки.

Використання даного підходу є доцільним при оцінці інвестиційної вартості економічного суб’єкта, коли очікується, що майбутні доходи будуть значно перевищувати теперішні.

2. Майновий (витратний, підхід з погляду акумуляції активів) – підхід, що заснований на уявленні про підприємство як цілісний майновий комплекс, вартість якого визначається різницею між вартістю активів підприємства та його зобов’язаннями.

До переваг майнового підходу оцінювання вартості бізнесу доцільно віднести:

- можливість використання для оцінки неефективних і неприбуткових підприємств (метод дозволяє отримати прийнятну ціну для продавця, тому що він враховує вартість активів і не бере до уваги потенційну прибутковість);
- наявність достатньої кількості необхідної інформації (на відміну від порівняльного підходу).

Недоліками майнового підходу до оцінки вартості бізнесу є:

- балансова вартість майна ніколи не відповідає її ринковій вартості;
- іноді виникають труднощі щодо визначення розміру зносу об’єкту оцінки (наприклад, коли будові більше 10 років).

3. Порівняльний (ринковий) – підхід, заснований на тому, що вартість підприємства – це реальна ціна продажу аналогічного підприємства, тобто розрахунок вартості підприємства відбувається на основі результатів його зіставлення з іншими бізнес-аналогами.

Порівняльний підхід має наступні переваги перед іншими підходами щодо оцінювання вартості бізнесу:

- статистично обґрунтований;
- достатньо простий в застосуванні і дає надійні результати;
- під час оцінки вартості бізнесу з допомогою порівняльного підходу вносять корегування на відмінності порівнюваних об'єктів;
- у цінах продажів відображають зміну фінансових умов і інфляцію;
- у підсумковій вартості відображається думка типових продавців і покупців.

До недоліків порівняльного підходу можна віднести такі його якості як:

- складність збору інформації про практичні ціни продажів;
- залежність від активності ринку;
- залежність від стабільності ринку;
- відмінності продажів;
- складність узгодження даних про продажі, що істотно розрізняються;
- проблематичність збору інформації про специфічні умови операції [1, 2].

Крім традиційних підходів та методів оцінювання вартості, позитивну динаміку розвитку в міжнародній практиці отримав опціонний підхід, пов'язаний із застосуванням опціонних моделей ціноутворення. Використання опціонних моделей ціноутворення дозволяє моделювати й оцінювати вартість фінансово-економічних об'єктів із змінним рівнем ризику, оцінювання і моделювання яких за інших підходів некоректні і практично неможливі. До об'єктів оцінювання, де можна використовувати опціонний підхід, відносять права на розроблення і комерційну експлуатацію запасів природних копалин, вартість патентів, вартість акціонерного капіталу суб'єктів господарювання, які перебувають на межі банкрутства, та підприємств, діяльність яких тільки починається і пов'язана з виведенням на ринок принципово нового продукту та інші [3].

Серед новітніх математичних моделей, які дають можливість оцінювати опціонні премії, необхідно відзначити такі: модель нейтрального опціонного хеджу (модель Блека – Шоулза); біноміальна модель; модель Кокса – Рубінштейна; модель Гармана – Кольхагена [3].

Слід відзначити, що останнім часом серед спеціалістів-практиків отримало розповсюдження групування оцінювання вартості за результуючими показниками оцінки, а не за використовуваними методами. Зокрема, О.М.Щербакова пропонує групувати методи оцінювання, які широко застосовуються в зарубіжній практиці, за трьома групами [4]:

1. Методи оцінювання, які ґрунтуються на грошових потоках (FCF, ECF, CCF, FTE (Flows to Eguity)).

2. Методи оцінювання, що базуються на чистому приведеному доході (NPV, APV, SNPV).

3. Методи оцінювання, засновані на доданій вартості (EVA, MVA, CVA).

Необхідність бачення перспектив розвитку підприємства, його конкурентоспроможності в середовищі світового бізнесу об'єктивно вимагає використання сучасних підходів та методів оцінювання вартості підприємства.

При виборі підходів і методів оцінювання вартості підприємства слід враховувати, що досить часто в практичній роботі для оцінювання вартості підприємства застосовують кілька або всі методичні підходи, що найповніше відповідають конкретним умовам, об'єктам і меті оцінювання, наявності та достовірності інформаційних джерел для її проведення. У цьому випадку з'являється необхідність у методичному забезпеченню консолідації отриманих результатів.

На нашу думку, в практиці оцінювання вартості підприємства доцільним буде використання математичного методу консолідації результатів оцінки інвестиційної вартості підприємства. Для визначення консолідованої інвестиційної вартості підприємства пропонуємо використовувати наступну

формулу:

$$y = \delta_1 x_1 + \delta_2 x_2 + \delta_3 x_3, \quad (1)$$

де $\delta_1, \delta_2, \delta_3$ - оцінки цінностей (значущості) використовуваних методичних підходів оцінки інвестиційної вартості підприємства (результати аналізу ієрархій);

x_1, x_2, x_3 – результати оцінювання інвестиційної вартості за трьома методичними підходами.

Для оцінки цінностей методичних підходів пропонується сформувати перелік критеріїв, за якими можна визначити рівень актуальності методу оцінювання. Після цього за допомогою методу аналізу ієрархій Т.Сааті вираховуються оцінки цінностей критеріїв. Кращому варіанту буде відповідати більше значення оцінки за шкалою (табл.1).

Таблиця 1

Шкала відносної важливості Т.Сааті

Рівень важливості	Визначення
1	Однакова важливість
3	Слабка важливість
5	Значна або сильна важливість
7	Дуже сильна і очевидна важливість
9	Абсолютна важливість
2,4,6,8	Проміжні значення між сусідніми значеннями шкали

Далі, використовуючи відповідні формули, визначаються оцінки цінностей $\delta_1, \delta_2, \delta_3$критеріїв. Такі ж результати, можна отримати за допомогою програми «MPRIORITY 1.0».

Таким чином, за допомогою методики багатокритеріальної оптимізації і методики Т. Сааті побудови відносної функції цінностей на скінченій множині можна запропонувати схему розв'язку задачі «оцінки важливості» кожного методу оцінювання інвестиційної вартості бізнесу. Цей метод враховує можливу зміну цінностей критеріїв, за сукупністю яких оцінюється «привабливість» обраного методу оцінки.

З врахуванням вищезазначеного можна констатувати, що методи оцінки підприємств, які використовуються на сьогодні в практиці фінансового менеджменту, мають цілий ряд переваг і недоліків. Вони дозволяють відобразити майбутню прибутковість підприємства і при цьому враховують цілу низку факторів, що її обумовлюють, та визначити з досить високою ймовірністю інвестиційну вартість підприємства. Проте, їх використання ускладнене проведенням досить точного прогнозування результатів діяльності підприємства у майбутньому та інтерпретацією результатів оцінки за кожним з методів. Відтак, для вирішення даної проблеми пропонуємо використовувати математичний підхід до консолідації результатів оцінки інвестиційної вартості підприємства, що дозволить, врахувати переваги кожного з методів

оцінювання та їх «привабливість» до використання на конкретному підприємстві.

Література

1. Есипов В.Е. Оценка бизнеса / В.Е. Есипов, Г.А. Маховикова, В.В. Терехова. – СПб.: Питер, 2006. – 464 с.

2. Грязнова А. Г. Оценка бизнеса / А. Г. Грязнова, М. А. Федотова. – М. : «Финансы и статистика», 2009. – 736 с.

3. Островська Г. Оцінювання вартості підприємства як основа ефективного управління / Г. Островська // Галицький економічний вісник. — 2011. — №1(30). — с.107-115.

4. Щербакова О.Н. Методы оценки и управления стоимостью компании, основанные на концепции экономической добавленной стоимости / О.Н. Щербакова // ФМ. – 2005. – № 3. – С. 46–54.

Сукач А.В., *студентка-магістр*
Національний університет ДПС України
м. Ірпінь, Україна

СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ РОЗВИТКУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЇ ЕКОНОМІКИ

Стимулювання інноваційно-інвестиційної активності розвитку конкурентоспроможної економіки вимагає формування державної інноваційної політики. Основними завданнями її має бути активізація інноваціно-інвестиційної діяльності та створення цілісної системи фінансового забезпечення не лише на рівні держави, а й на рівні підприємства.

Стимулювання інвестиціно-інноваційної активності розвитку конкурентоспроможної економіки має двоїстий характер. Воно передбачає, з одного боку, заінтересованість суб'єкта господарювання у певних організаційно-економічних діях, які мають позитивні наслідки для економіки та соціальної сфери в державі, в регіоні, а з іншого – мотивування конкретних людей (вищих керівників) у певних діях на користь інтересів громадян або держави при збереженні інтересів самого підприємства.

Стимулювання у вищезазначеному контексті може досягатися різними шляхами, та все ж більш чітко виділяються два напрями такого стимулювання [3, С. 38]. По-перше, для власників (приватних та акціонерів) мотивації щодо отримання підприємством додаткових прибутків, інвестицій, ринків збуту тощо

внаслідок реалізації певної схеми розвитку та забезпечення конкретних видів їх діяльності.

Бесперечно подібний перебіг подій у кінцевому підсумку має позначитися на особистих доходах власників. По-друге, створення мотивації для працівників підприємства щодо забезпечення їх стабільним замовленням, визначенням часової перспективи функціонування підприємства і, відповідно, робочих місць у результаті виконання певної програми дій. І в цьому випадку кінцевим результатом є поява особистої заінтересованості працівників. Саме такий механізм, який передбачає комплексне формування заінтересованості у всіх учасників виробничих відносин підприємства,має правом називатися стимулюванням його інноваційного розвитку. Отже, важливо поєднувати заінтересованість працівників виконавців. Від яких залежить час інвестованих коштів із заінтересованістю власників та інвесторів підприємства, які визначають саму можливість інвестиції, а також її масштаб і характер.

Сучасна світова практика подає три напрями інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств. По-перше, за стратегією запозичення передбачається пряме використання наукоємних продуктів від іноземних виробників. По-друге. За стратегією перенесення робиться акцент на адаптацію зарубіжних науково-технічних здобутків під умови й вимоги власного економічного простору. По-третє, за стратегією нарощування головну увагу приділяють відчизнянним напрацюванням, котрі не маєть світових аналогів та якомога більше нарощують вітчизняний інтелектуальний потенціал.

Сучасна державна інноваційна політика. В широкому розумінні, поєднує науку. Технологію. Техніку, економіку. Підприємництво та управління. Вона стосується всього соціально-економічного середовища, організаційних та правових умов для ефективного відтворення розвитку і використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва та реалізації нових видів конкурентоспроможної продукції.

Верховна Рада України визначила такі стратегічні приорітетні напрями інноваційної діяльності в україні на 2003-2013 роки:

- перехід до інноваційної моделі розвитку держави;
- модернізація електростанцій; нові й відновлювані джерела енергії, новітні ресурсозберігаючі технології;
- машинобудування та приладобудування як основа високотехнологічного оновлення всіх галузей виробництва; розвиток високоякісної металургії;
- нанотехнології, мікроелектроніка, інформаційні технології. Телекомунікації;
- вдосконалення хімічних технологій, нові матеріали, розвиток біотехнологій;
- високотехнічний розвиток сільського господарства й переробної промисловості
- охорона та оздоровлення людини й навколишнього середовища;
- розвиток інноваційної культури суспільства.

Перелічені пріоритети мають становити основу системи державних, регіональних і галузевих інноваційно-інвестиційних програм та отримати

першочергову підтримку у вигляді прямих інвестицій, пільгових кредитів, податкових пільг тощо.

Отже, важливим завданням стає здійснення широкомасштабних структурних перетворень соціального господарства, включаючи перетворення й інституційних структур. Інноваційна політика активізації змін структурних процесів має здійснюватися, виходячи з приорітетів довготривалого економічного зростання.

Література

1. Микитюк П.П., Сенів Б.І. Інноваційна діяльність. – К.: Центр учбової літератури. 2009.-392 с.

2. Корж М.В. Формування системи управління інноваційною діяльністю/М.В. Корж//вісник Донецького національного університету. Сер.23.: Економіка і право.2.2011.-С.100-104

3. Дацій О.І. Державне регулювання інноваційного розвитку підприємств. Запоріжжя: ГУ «ЗІДМУ», 2004.- 52 с.

4. Закон України «Про інноваційну діяльність»//Відомості Верховної Ради України. 2002р.-№36.

Ткачук В.В., *к.е.н., доцент, докторант*
Подільський державний аграрно-технічний університет
м. Кам'янець-Подільський, Україна

СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Однією з найбільш характерних особливостей управлінської діяльності, є істотна залежністьїї ефективності від наявності у суб'єкта управління необхідної для його раціонального здійснення інформації. Всяка управлінська система має притаманну їй організацію інформатизаційних зв'язків, що забезпечує реалізацію функціонального призначення. При відсутності інформаційних зв'язків жодна управлінська система не в змозі забезпечити безперервний рух процесу виробництва. Обмін інформацією здійснюється як по лінії управління по вертикалі, так і через зв'язок, що існує між працівниками управління, по горизонталі.

Проблемам управління присвятилинаукові праці вчених: В.П. Галушко, О.Д. Гудзинський, Р. ДафтЙ.С. Завадський, М.Й. Малік, М.П. Поліщук, А.В. Попов, Ф.У. Тейлор,А Файольта багато інших вчених. Разом з тим проблема управлінської діяльності, а саме її інформаційного забезпечення та

пристосування до нових умов господарювання вимагає подальшого дослідження .

Водночас, організація інформаційних зв’язків є невід’ємною складовою частиною організації управління, тому що будь-яке управлінське рішення є базою для побудови інформаційних зв’язків, відповідно вибраній організації управління. Основи організації інформаційних зв’язків закладаються і безпосередньо обдумуються за змістом завдань, що стоять перед управлінням.

Всяке управління передбачає дію на об’єкт, здійснювану шляхом видачі управлінських команд, розроблених на основі аналізу інформаційних характеристик ситуації. Відсутність інформації позбавляє керівника можливості свідомих і аргументованих дій, оскільки вона служить вихідним матеріалом для теоретичної і практичної діяльності людини. Не володіючи кожного моменту інформацією про стан окремих структурних підрозділів, про їх взаємозв’язок, неможливо забезпечити раціональне функціонування усього підприємства. До того ж відсутність надійної інформації слугує однією з передумов необґрунтованих рішень і дій.

Об’єктивна потреба в інформації відображається, як правило, в свідомості працівників, яким доручається вирішення управлінського завдання. Це, з однієї сторони, пов’язано з прогалинами і неповнотою знань про об’єкт, а з іншої – з особистим досвідом і здібностями працівників.

Змістовністьінформації характеризується міра відображення її змістом дійсного стану об'єктів управління або ж сутності та характеру їхнього функціонування. Ця міра має бути достатньою для прийняття і обґрунтування раціональних управлінських рішень. Це означає наявність у складі отриманої інформації значень усіх істотних параметрів, сукупність яких цілком і повністю визначає стан об'єкта управління та характер процесів, що відбуваються в ньому. Варто водночас зазначити, що забезпечення повноти не повинно приводити до інформаційної надмірності, тобто "забруднення" інформації не використовуваними для управління даними (так званими шумами).

Вірогідністю інформації характеризуєть міру відповідності її змісту справжньому стану об'єкта. Вона має формуватись на підставі об'єктивних даних і забезпечувати прийняття таких управлінських рішень, які найбільш адекватні ситуації, що склалась і потребує управлінського впливу. Саме від вірогідності отримуваної інформації істотною мірою залежить можливість прийняття і реалізації тих рішень, які здатні належним чином розв'язати проблеми, що виникли.

Оперативність інформації характеризує своєчасність її надходження, яка, з одного боку, дає дійсне уявлення про оперативний стан об’єкта управління у відповідний момент часу чи за певний його проміжок, а з іншого, дозволяє своєчасно здійснити таке втручання у процес його функціонування, яке б усувало можливість небажаного розвитку ситуації та повертало процеси в об'єкті до заданих меж.

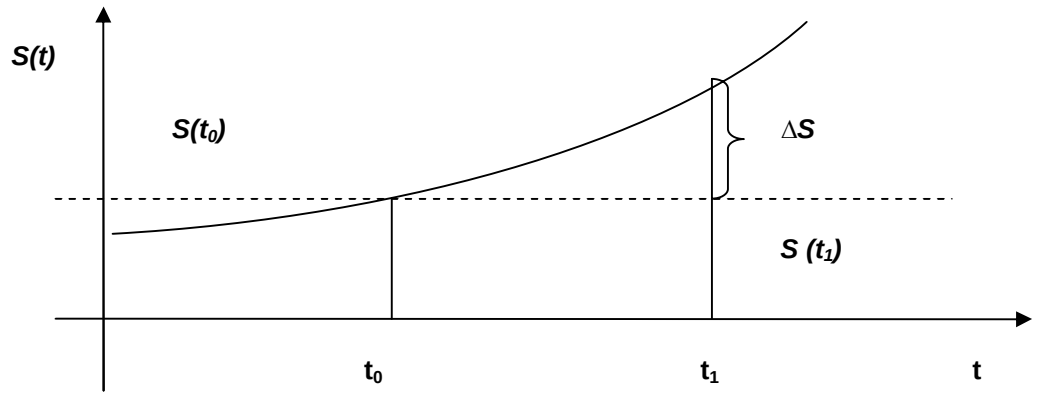

Рис 1. Вплив своєчасності інформація на прийняття рішень

Наприклад, стан об'єкта управління в момент часу t_0 характеризується значенням $S(t_0)$ певного узагальненого параметру S (*t).* Якщо ж інформація про цей стан надходитиме керівникові із затримкою, тобто тільки у момент t_1 то вона вже не відбиватиме дійсного стану об'єкта, який фактично характеризуватиметься вже величиною $S(t_1)$ узагальненого параметру, тобто відрізнятиметься від отриманої інформації на величину $\Delta S=S(t_1) - S(t_2)$. Іншими словами, несвоєчасно отримана інформація здатна спотворювати уявлення про дійсний стан об'єкту і не сприяє формуванню у суб'єкта управління найбільш адекватного ситуації управлінського рішення.

Цінність інформації полягає у можливості визначення за її допомогою принципово нових відомостей про об'єкт управління чи появи нових, раніше неочікуваних напрямів розвитку відповідної соціальної системи. Іншими словами, отримана суб'єктом управління інформація набуває особливої цінності для нього, коли вона дозволяє визначити точки біфуркації та спрогнозувати можливі наслідки вибору того чи іншого варіанту дій.

Корисністю інформації вважається її властивість допомогти керівникові обрати найбільш доцільний варіант управлінського рішення чи дії в умовах можливості альтернативного вибору.

Розглянуті аспекти взаємозв'язку інформації та управління не тільки свідчить про істотну взаємообумовленість цих феноменів, а й ставлять специфічні питання щодо сучасного розуміння професіоналізму керівника, який здатний забезпечити інформацією з усіма наведеними вище параметрами, адже для цього потрібно ряд навиків, вміння, хисту. На сьогоднішній день склалася дещо хибна думка про управлінську працю як таку. Вважається, що управлінський процес може здійснювати людина без особливих на те навиків, але з певним такбимовити талантом. А в сьогоднішній швидкий, динамічний та основне інформаційний час, потрібні знання і знання в галузі управління, технології та процесі управлінської діяльності. Сучасний керівник це особистість, яка здатна оперувати великими інформаційними потоками, і на базі них приймати рішення, які будуть слугувати запорукою існування а саме головне розвитку підприємства. І одного

вродженого таланту тут недостатньо, потрібний постійний, всебічний, глибокий навчальний процес. Щоб вміти оперувати інформаційними процесами як запорукою розвитку ефективного менеджменту. Зокрема, йдеться про необхідність інформаційної культури та її формування в процесі професійної підготовки майбутніх керівників-лідерів.

Література

1. Василенко В.О.Антикризове управління підприємством: Навчальний посібник./В.О.Василенко/ - К.: ЦУЛ, 2003-428с.
2. Дерлоу Дес Ключові управлінські рішення. Технологія прийняття рішень: Пер. З англ..-К.: Наукова думка 2001.-242с.
3. Завадський Й.С. Менеджмент: Management. Т. 1, Вид. 2-е./ Й.С. Завадський/ –К., Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1998-542с.
4. Кремень В.ГФілософія управління: Підруч. для студ. вищ. навч. закл./ В.Г. Кремень, С.М. Пазиніч, О.С. Порномарьов. - К.: Знання України, 2007.-360с.
5. Твердохліб М.Г. Інформаційне забезпечення менеджменту: Навч. посібник. – Вид. 2-ге, доп. та перероб. /М.Г. Твердохліб/ – К.: КНЕУ, 2002.-224с.

Трач Н.Д., *аспірантка*
Подільський державний аграрно-технічний університет
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

З усіх галузей народного господарства найбільш радикального і дійового державного регулювання та підтримки для нормального розвитку вимагає сільське господарство. Це зумовлено тим, що, по-перше, дана галузь є життєво необхідною в будь-якому суспільстві й розглядається як пріоритетна при обґрунтуванні перспектив соціально-економічного розвитку країни; по-друге, сільськогосподарське виробництво через існування проблем не може ефективно розвиватися без стабілізуючого впливу держави. На агропромислове виробництво припадає лише 25% виробничих фондів, хоча воно виробляє близько 35% валового внутрішнього продукту. Внутрішній товарообіг продуктів харчування займає до 70% [1].

Потреба у фінансовій підтримці й фінансовому захисті АПК зумовлюється

не лише сезонністю виробництва, циклічністю, великим періодом кругообігу капіталу, а й тим, що аграрна сфера дає 90% продовольчих ресурсів держави.

Державна підтримка сільськогосподарського виробництва в Україні має бути спрямована на забезпечення отримання прибутковості виробництва на рівні, що забезпечує розширене відтворення, формування передумов для збереження та комплексного розвитку сільських територій, задоволення потреб населення України в якісних і доступних продуктах харчування, розширення експортного потенціалу країни.

Основними нормативно-правовими актами, що визначають державну підтримку аграрної галузі та с.-г. товаровиробників в Україні, є закони: «Про державну підтримку сільського господарства України», «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 р.», Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 р. та ін.

Згідно з вище вказаними нормативними актами, державна підтримка аграрного сектору України здійснюється за наступними напрямами:

- Цінове регулювання. Після ухвалення у 2004 р. Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» було запроваджено цінове регулювання ринку найважливіших видів сільгосппродукції через уведення мінімальних закупівельних цін (на зернові, насіння соняшнику, тваринницьку продукцію). Для здійснення ефективної цінової політики у 2005 р. було створено Аграрний фонд;

- Субсидії та дотації на виробництво та придбання ресурсів. Для підтримки тваринницької галузі у 2003 р. введено доплати сільськогосподарським товаровиробникам за збереження поголів'я корів м'ясного та молочного напряму, овець та кіз тощо, у 2004 р. – бюджетні субсидії сільськогосподарським товаровиробникам за продані ними тварини переробним підприємствам. У 2006 р. запроваджено виробничі дотації у рослинництві – бюджетні виплати на гектар зернових, ріпаку, льону. Загалом бюджетна підтримка виробників продукції рослинництва та тваринництва у 2006-2008 рр. (погектарні виплати, виплати на наявне поголів'я та доплати за здану худобу) становила у середньому 1,6-2,7 млрд грн, у 2009 р. скоротилась до 370 млн грн, у 2010 р. – до менш ніж 100 млн грн.

- Фінансово-кредитна підтримка. З 1.07.2012 р. набув чинності Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою»[6], який передбачає надання сільськогосподарському товаровиробнику коштів з державного бюджету у вигляді субсидій для оплати частини страхового платежу (страхової премії), нарахованого за договором страхування. Цей Закон сприятиме розвитку страхового ринку в сільськогосподарському виробництві та дозволить товаровиробникам знизити витрати на страхування сільськогосподарської продукції. Також з 2000 р. надається часткова компенсація процентних ставок на отримання кредитів комерційних банків і здійснення лізингових платежів. Розмір кредитної ставки, що компенсується, максимальний розмір кредитної ставки за залученими кредитами, а також порядок компенсації лізингових платежів визначаються Постановою КМУ «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення фінансової підтримки

суб'єктів господарювання агропромислового комплексу через механізм здешевлення кредитів та компенсації лізингових платежів» від 11.08.2010 р.

- Податкове стимулювання у вигляді фіксованого сільськогосподарського податку (ФСП), а також спеціального механізму сплати податку на додану вартість (ПДВ). ФСП – податок, який сплачують сільськогосподарські товаровиробники, в яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 % загального обсягу виробництва. Спеціальний механізм сплати ПДВ передбачає компенсацію сільськогосподарським товаровиробникам коштів за продані ними переробним підприємствам молоко і м'ясо в живій вазі. У співвідношеннях: у 2012 р. – відповідно 30 % і 70 %; у 2013 р. – 40 % і 60 %; у 2014 р. – 50 % і 50 %. Суму ПДВ, перераховану на спеціальний рахунок, переробне підприємство використовує виключно для виплати компенсації сільськогосподарським товаровиробникам за продані ними молоко і м'ясо в живій вазі;

- Спеціалізована підтримка за окремими напрямами та програмами (розвиток фермерства, кредитної кооперації, рослинництва, тваринництва, підвищення родючості ґрунтів, ведення сільського господарства на радіаційно забруднених територіях тощо). З червня 2012 р. у рамках бюджетної програми «Державна підтримка галузі тваринництва» запроваджено дотації селянам за збереження молодняку великої рогатої худоби: за теля віком від 3 до 5 місяців сільськогосподарські товаровиробники отримають 250 грн, від півроку до 8 місяців – 500 грн, від 9 до 11 місяців – 750 грн за голову. Загалом на дотації селянам за збереження молодняку великої рогатої худоби передбачено спрямування близько 1 млрд грн. Також Міністерством аграрної політики та продовольства спільно з Національною академією аграрних наук України розроблено Національний проект «Відроджене скотарство», який передбачає шляхи і механізми нарощування поголів'я великої рогатої худоби, її продуктивності, обсягів продукції скотарства з відповідним організаційно-економічним, технологічним, технічним та нормативно-правовим забезпеченням.

Рис. 1. Класифікація чинників, які стримують створення конкурентоспроможної продукції аграрних підприємств

Допомога держави потрібна в регулюванні конкретних ринків сільськогосподарської продукції, що сприятиме підвищенню ефективності їх функціонування. Насамперед варто на державному рівні розробити Концепцію виведення сільського господарства з тривалої кризи. В основі Концепції має лежати здійснення всеосяжної аграрної реформи і радикальна перебудова економічних відносин на селі, а саме – відносин до засобів виробництва. Вихід із ситуації, в якій перебуває сільське господарство, можливий за умови активного державного втручання держави в перебіг грошово-кредитних відносин та державної підтримки в стимулюванні розвитку цієї важливої для країни галузі, державного сприяння в створенні на науково обґрунтованій основі та розміщенні за зональним принципом великих високотехнологічних підприємств різних форм власності й господарювання з виробництва продукції тваринництва і рослинництва, відродження агроресурсного потенціалу, запровадження на аграрному ринку України тих економічних правил, які діють на ринках ЄС. На основі державної підтримки й протекціонізму в Україні має бути створене ринкове середовище, яке б забезпечувало фінансову самодостатність сільськогосподарських товаровиробників, зокрема шляхом

залучення в необхідних обсягах доступних за ціною кредитних ресурсів для можливості здійснення виробничої діяльності на прибутковій основі.

Згідно із Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України», держава здійснює регулювання гуртових цін окремих видів сільськогосподарської продукції, встановлюючи мінімальні та максимальні закупівельні ціни, а також застосовуючи інші заходи, визначені цим Законом, при дотриманні правил добросовісної конкуренції. За період 2008–2012 р. об'єктами державного цінового регулювання були пшениця, жито, ячмінь, кукурудза, цукор, борошно, молоко сухе, гречка, масло вершкове, горох, овес, просо. Проте встановлені обмеження не зупиняють ріст цін на стихійних ринках, що говорить про неналежне регулювання та контроль ціноутворення.

Отже, державна підтримка сільськогосподарських підприємств вкрай необхідна, однак ряд невирішених проблем відображаються на результатах її діяльності. Тому, перш за все необхідно врегулювати належне фінансування та правильний його розподіл, створити більш сприятливі умови для інвестування з метою акумуляції коштів в пріоритетні сфери діяльності підприємства, удосконалити механізм підтримки кредитування сільськогосподарських виробників, перетворити систему агрострахувань в джерело майнового захисту, регулювати ціни на сільськогосподарську продукцію не тільки сільськогосподарських виробників, а й в ланцюгах посередницьких структур. Тільки за належної державної підтримки в України є можливість сприяти розвитку конкурентоспроможності сільського господарства, та сільськогосподарських підприємств зокрема, на міжнародних ринках.

Література

1 Мальшакова С. Б. Що приготував нам Держбюджет-2009 / С. Б. Мальшакова // Баланс-Агро. - 2009. - №2. - С. 17-20.

2. Дем'яненко М. Я. Державна підтримка як фактор забезпечення конкурентоспроможного аграрного виробництва / М. Я. Дем'яненко, Ф. В. Іванина // Економіка АПК. – 2009. – № 9. – С. 3–9.

3Чорна Н. П. Модернізація і реконструкція сільського господарства та села / Н. П. Чорна // Інноваційна економіка. – 2010. – № 18. – С. 163–168.

4Дем'яненко М. Я. Проблемні питання державної політики фінансової підтримки сільського господарства / М. Я. Дем'яненко // Економіка АПК. – 2011. – № 7. – С. 67–75.

5 Калетнік Г. М. Державна фінансова підтримка сільськогосподарських товаровиробників / Г. М. Калетнік, Н. В. Пришляк // Економіка АПК. – 2010. – № 8. – С. 52–55.

6 Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою»

Тредіт В.Є., *здобувач*
Харківський національний аграрний університет імені В. В. Докучаєва
м. Харків, Україна

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Поступальний розвиток науки і суспільного виробництва обов'язково породжує необхідність уточнення вже існуючих економічних понять та введення у практику нових. До таких понять, безумовно, належить і поняття ресурсного потенціалу. Ресурсний потенціал сільськогосподарського підприємства визначає перспективи зростання виробництва продукції, формування доходів, отримання прибутку та багато інших аспектів операційної, фінансової, інвестиційної діяльності та все частіше пов'язуються з ефективністю функціонування підприємства.

Категорію «потенціал» почали широко використовувати в науковому вжитку наприкінці 70-х – на початку 80-х років XX ст. Саме в цей час з'явилася безліч публікацій, присвячених теоретико-методологічному осмисленню цієї дефініції.

Економічні енциклопедичні словники і довідники розглядають потенціал як наявні ресурси, засоби, запаси, джерела та їхні конкретні потенційні характеристики, дієздатність яких забезпечується конкретними цілеспрямованими діями [2], або ж як можливості, ресурси, які можуть бути використані для досягнення, здійснення будь-чого [3]. С.В. Мочерний дещо видозмінює це визначення і трактує потенціал як «наявні в економічного суб'єкта ресурси, їх оптимальна структура та вміння раціонально використати їх для досягнення поставленої мети» [4, с. 13].

О.С. Федонін, І.М. Рєпіна, О.І. Олексюк дають такі визначення потенціалу: потенціал – це сукупність необхідних для функціонування чи розвитку системи різних видів ресурсів; це система матеріальних і трудових факторів виробництва, які забезпечують досягнення мети; це спроможність комплексу ресурсів економічної системи виконувати поставлені перед нею завдання [5].

На думку А.Е. Воронкової, модель потенціалу будь-якого підприємства визначається: обсягом і якістю наявних у нього ресурсів (трудових, фінансових, основних і оборотних засобів, нематеріальних активів); здібностями співробітників, їх освітніми, кваліфікаційними та мотиваційними якостями; здібностями менеджменту раціонально використовувати наявні ресурси; інноваційними, інформаційними і фінансовими спроможностями [6].

В.В. Россоха під потенціалом розуміє сукупність кількісних і якісних характеристик елементів (ресурсів), прив'язану до місця і часу, а також їх функціональних властивостей, які залучаються у виробництво, формують його потенційні можливості, а також використовуються і проявляються у виробничих процесах. Якщо більшість авторів розглядає потенціал або як сукупність ресурсів, або як наявність потенційних можливостей, то у вказаному визначенні ці дві складові поєднані.

Проведений аналіз існуючих підходів до визначення категорії потенціалу дає змогу зробити висновок, що єдиної точки зору щодо сутності цього поняття досі не сформовано. Більшість авторів визначають потенціал як сукупність необхідних для розвитку системи ресурсів, безпосередньо пов'язаних з функціонуванням виробництва. Інші розглядають потенціал як здатність комплексу ресурсів вирішувати поставлені завдання. Такі відмінності у визначеннях пояснюються, з одного боку, наявністю різних форм прояву цієї категорії, як і будь-якого економічного явища, а з іншого боку – кожний дослідник зосереджує свою увагу і виділяю якусь одну характерну ознаку потенціалу, не розкриваючи її повністю.

Теорія і практика розрізнять не лише підходи до визначення потенціалу, а й різні його види. Зокрема, виділяють економічний, виробничий, ресурсний, ринковий потенціали, потенціал підприємства тощо.

Дискусії з приводу сутності різних видів потенціалу ведуться серед економістів і сьогодні. На особливу увагу заслуговує питання співвідношення економічного, виробничого та ресурсного потенціалів.

Найчастіше економічний потенціал трактується як здатність господарської системи освоювати й переробляти народне багатство для задоволення суспільних потреб. Однак таке визначення не в повній мірі розкриває здатність підприємства нарощувати окремі види ресурсів, а дає лише кількісну характеристику реально досягнутого економічного розвитку. Тому необхідно характеризувати систему не лише абсолютним розміром вироблених матеріальних благ та послуг, а й невикористаними, прихованими можливостями накопичених матеріально-технічних, трудових та інших ресурсів.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що економічний потенціал підприємства – здатність підприємства забезпечувати власне довгострокове функціонування і досягнення стратегічних цілей на основі використання наявних ресурсів.

Література

1. Словарь современного русского литературного языка / под. ред. К.А. Тимофеева. – М., 1994. – 675 с.

2. Алексеєнко Л.М. Економічний тлумачний словник: власність, приватизація, ринок цінних паперів (українсько-англійсько-російський) / Л.М. Алексеєнко, В.М. Олексієнко. –Тернопіль: Астон, 2003. – 672 с.

3. Борисов А.Б. Большой экономический словарь / А.Б. Борисов. – М.: Книжный мир, 2003. – 590 с.

4. Економічна енциклопедія. У 3 т. Т. 3. / відп. ред. С.В. Мочерний. – К.: Академія, 2002. – 952 с.

5. Федонін О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. посібник / Федонін О. С., Рєпіна І. М., Олексюк О. І. – К.: КНЕУ, 2004. – 316 с.

6. Воронкова А.Э. Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: диагностика и организация / А.Э. Воронкова. – Луганск: ВНУ, 2000. – 315 с.

Туренок М.А., *студент*
Донецький державний університет управління
м. Донецьк, Україна

РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Економічна трансформація – це безперервний процес видозмін,перетворення структур ,форм і способів економічної діяльності. У сучасному світі інтенсивно відбувається становлення і функціонування глобальної економіки сталого розвитку. А це, в свою чергу, потребує адекватного вимірювання фактів господарської діяльності в усіх країнах світу [1].

Відповідно розвиток бухгалтерського обліку можна розглядати як його зміну, удосконалення в порівнянні з існуючими його станом. Потреба в удосконаленні існуючого стану будь-якого об`єкта виникає у тому випадку, коли цей об`єкт перестає відповідати вимовам його користувачів. Безпосередніми користувачами системи бухгалтерського обліку, перш за все, є керівники та управлінці на всіх рівнях управління підприємства. Нині з посиленням впливу глобалізації вітчизняна система бухгалтерського обліку поступово зникає і на її зміну приходить інша облікова система, яка є новою і не відповідає інтересам і потребам управління. В умовах глобалізації виникають і інші користувачі системи бухгалтерського обліку – глобальні. Відповідно до вище сказаного виникає необхідність у розгляді питання стосовно впливу процесів глобалізації на розвиток бухгалтерського обліку в Україні. Аналізуючи сучасних науковців с приводу глобалізації на розвиток бухгалтерського обліку, бачимо існування різних точок зору. На думку одних науковців, реформування бухгалтерського обліку та приведення його до вимог міжнародних стандартів сприяє його розвитку, інших – реформування вітчизняного бухгалтерського обліку та його стандартизація у відповідності до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку – не сприяє. Поділяючи точку зору останніх, потрібно зазначити, що бухгалтерський облік починає змінюватися на користь глобальних користувачів – світових організацій. При цьому потреби та вимоги до бухгалтерського обліку безпосередніх користувачів-управлінців залишилися неврахованими, що знижує ефективність управління підприємством [2].

Сучасні глобалізаційні процеси в економіці надають нові можливості для України та її регіонів. Разом з тим, інтеграція України у світовий економічний простір може завдати суттєвих негативних соціально-економічних наслідків для тих регіонів, які не виробили власної стратегії конкурентоспроможності. Особливо вагомим є це завдання в умовах загострення глобальної конкуренції, нав'язування інтеграційних правил поведінки, застосування загальних для всіх суб'єктів конкурентної боротьби принципів, правил і норм. З

посиленням впливу глобалізації вітчизняна система бухгалтерського обліку поступово трансформується; виникають інші користувачі системи бухгалтерського обліку - глобальні. Тому виникає необхідність у розгляді питання стосовно впливу процесів глобалізації на розвиток бухгалтерського обліку в Україні [3].

Узагальнюючою концептуальною основою побудови бухгалтерського обліку в умовах глобалізації, на наше переконання, має стати конвергенція як процес узгодженого зближення національних і міжнародних систем бухгалтерського обліку до єдиних Всесвітніх стандартів фінансової звітності (або оновлених МСФЗ), що визначатимуть єдині принципи, загальні підходи в галузі бухгалтерської науки, практики та професії. Вищезазначені висновки підтверджуються і практикою міжнародної стандартизації бухгалтерського обліку.

На сьогоднішній день політику в данному питанні визначають два центри: IAS (International Accounting Standards) – Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) – Лондонський офіс; GAAP US (Generally Accepted Accounting Principles) – агальновизнані облікові принципи США.

Ідея розробки міжнародних стандартів бухгалтерського обліку започаткована в 60-ті роки під егідою Центру ООН по транснаціональних корпораціях. Виступаючи на генеральній асамблеї ООН, американський президент Дж. Кеннеді звернув увагу на розвиток глобальних економічних відносин, що виникають на основі транснаціональних корпорацій (ТНК). Таврійський державний агротехнологічний університет.

Для нормального функціонування нових відносин необхідна універсальна мова спілкування бізнесу. Такою мовою він назвав бухгалтерський облік і фінансову звітність, доступні та зрозумілі всім зацікавленим особам. Проте реалізувати дану ідею при ООН з різних причин не вдалося.

Натомість, у відповідь на зростаючу потребу в розробці та узгодженні стандартів, у 1973 році в Європі (МСФЗ – Лондонський офіс) був створений Комітет з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Комітет був заснований на базі угоди між професійними організаціями бухгалтерів Австралії, Великобританії, Ірландії, Канади, Нідерландів, Німеччини, Мексики, США, Франції, Японії [4].

В кінці хотілося підкреслити,що слабкість науково-теоретичного та нормативного підґрунтя облікового забезпечення розвитку аграрного сектору економіки України є реальною загрозою успішного виконання ним провідної місії в національній та глобальній економіці, а також , в глобальному бухгалтерському середовищі «правила гри» оновлюють представники сильніших економік, компанії яких і фінансують роботу розробників стандартів. Такий стан речей дає підстави вважати, що найближчим часом спостерігатиметься посилення конвергенції між стандартами Лондона і Вашингтона, а Україна і світ знову будуть змушені реагувати на нові вимоги оновлених міжнародних стандартів. В Україні сьогодні ніхто не може дати однозначної відповіді на питання, чи вирішить «українські бухгалтерські проблеми» застосування замість П(С)БО як національних стандартів — МСФЗ, так само, як і навпаки.

Література

1. Сопко В. Глобалізаційні процеси та їх вплив на бухгалтерський облік / В. Сопко // Бухгалтерський облік і аудит. — 2006. — № 5. — С. 4.

2. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 2008 / перекл. з англ. за ред. С. Ф. Голова. —К. : ФПБАУ, 2008. — 1270 с.

3. Mason A.K. The Development of International Financial Reporting Standards International Center for Researchin Accounting, University of Lancaster, 1978

4. Офіційний сайт Міжнародної федерації бухгалтерів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ifac.org.

Уварова А.С., *студентка*
Коляда С.П., *к.е.н., доцент*
Академія митної служби України
м. Дніпропетровськ, Україна

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА ЗА ДОПОМОГОЮ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Статистики прогнозують, що у 2050 році відбудеться приріст населення майже на 2,5 млрд. чол. за рахунок країн, що розвиваються. Тому поставлене питання нагодувати майже 9,1 млрд. чоловік.

Тільки держава може правильно подбати про запаси продовольства, використовуючи механізми підтримки виробників основних продуктів харчування, регулювання експорту і митно-тарифної політики.

Одним з найважливіших законодавчих актів є Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» від 18 жовтня 2005 р. Він закріплює гарантію продовольчої безпеки на рівні стратегічної мети аграрної політики [1].

Більш конкретні механізми забезпечення продовольчої безпеки описані Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24 червня 2004 року [2].

За даними Міністерства аграрної політики та продовольства України зовнішньоторговельний обіг основних видів продукції харчової та переробної промисловості за 2011 рік склав 11845,6 млн дол., що порівняно з відповідним періодом 2010 року більше на 18,8%. Зовнішньоторговельне сальдо позитивне і дорівнює 3043,6 млн дол., що становить 141% порівняно з аналогічним періодом 2010 року: експортовано товарів на суму 7444,6 млн дол., а імпортовано на суму 4401 млн доларів [5].

Зокрема, імпорт м’яса в Україну скоротився на 132 тис. т, а молока – на 25 тис. т. У 2010 р. в Україну імпортували м’ясо в обсязі 246 тис. т із Бразилії, Польщі та Німеччини. Але Україна експортувала м’ясо – у 2011 році в обсязі 80 тис. т до Росії, Білорусі, Казахстану, Молдови – переважно свинину та курятину. Імпорт - залежність України спостерігається за такими позиціями як рибні продукти, плоди, ягоди та виноград, оскільки частка імпорту становить 68,3% та 53,8% [5].

Завдяки зростанню показників у галузі тваринництва, у 2013 року споживання м'яса на душу населення в рік складе 55,3 кг. Таке зростання відбувається, у тому числі, і внаслідок продовження державних програм підтримки тваринництва.

Споживання м'яса в середньому по Україні в 2012 р. склало 54,4 кг в рік. Для збільшення споживання цього продукту і нарощування його виробництва, держава продовжує підтримку галузі тваринництва. Так, торік здолана негативна тенденція в галузі і реалізовано на забій 3,4 млн т худоби і птиці в живій вазі, що на 3,4% більше, ніж в 2011 р [5].

Торік було стабілізовано і навіть нарощено поголів'я худоби у всіх категоріях господарств.

Що стосується показників в тваринництві на початок2013 року, то за станом на 1 лютого поголів'я КРС склало 4,7 млн голів, збільшившись на 4,5% в порівнянні з аналогічним періодом минулого року. Також на 3,7% зросло поголів'я свиней, нараховується 7,5 тис. голів. Проте найбільше зростання сталося в птахівництві - на 7,8%. На вказаний період птиці налічувалося 206,4 млн голів [5].

Слід зазначити, що в ідеалі продовольча безпека держави може бути гарантована за рахунок власного виробництва, адже будь-який імпорт передбачає залежність.

Тому держава регулює експортно-імпортні операції за допомогою ввізного мита на пшеницю у розмірі 9% від контрактної ціни (але не менше 17 євро/т), кукурудзу — 12% (не менше 20 євро/т), ячмінь — 14% (не менше 23 євро/т) відповідно до Закону про внесення змін до Податкового кодексу України.

Закон України «Про основи національної безпеки» ще з 2003 року визначає основні загрози продовольчій безпеці країни, як-от незбалансоване споживання продуктів харчування населенням; низький рівень споживання продуктів тваринного походження та інші [3].

Продовольча безпека згідно із Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України» визначається як захищеність життєвих інтересів людини.

У законопроекті визначено основні завдання у сфері формування продовольчої безпеки. Також, що фізична доступність харчових продуктів визначається як структура джерел реалізації продовольчих товарів на ринку, наявність основних видів продовольчих товарів у роздрібній торговельній мережі та на ринках відповідної території та асортимент продовольчих товарів у роздрібній торговельній мережі на відповідній території.

Зарплатня не встигає за ростом цін на продовольство. Саме тому ми повинні робити акценти не на фізичній доступності продуктів харчування, а

скоріше на економічній.

Необхідно відновлювати і розвивати вітчизняне виробництво продуктів харчування та сировини. Проте все ж обов'язково контролювати підтримання фізичної та економічної доступності безпечних продуктів харчування згідно з нормами.

Тобто допустимі заходи для захисту вітчизняних виробників шляхом мит і тарифів на імпорт продовольства. Необхідно також посилити державний контроль за моніторингом балансу продовольства, щоб запобігти втратам від обмеження експорту. Також необхідно сформувати державні інформаційні ресурси у сфері забезпечення продовольчої безпеки, використовуючи сучасні засоби комунікації, а саме Інтернет, мобільний зв'язок тощо.

Також важливо організувати своєчасне інформування виробників і надання консультаційних послуг державними органами та дорадчими службами щодо державних програм підтримки галузі і схем їх реалізації, механізмів регулювання ринків сільгосппродукції.

Література

1. Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» від 18 жовтня 2005 р./ Верховна Рада України. – Офіц.вид. – К. Парлам. вид-во, 2012.

2. Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24 червня 2004 року./Верховна Рада України. – Офіц.вид. – К. Парлам. вид-во, 2012.

3. Закон України «Про основи національної безпеки» від 2003 року./ Верховна Рада України. – Офіц.вид. – К. Парлам. вид-во, 2011.

4. Митний кодекс України: за станом на23.01.2013 року/ Верховна Рада України. – Офіц.вид. – К. Парлам. вид-во, 2013. – 324с. – (Бібліотека офіційних видань).

5. Статистичні дані про друковані засоби масової інформації в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL : comin.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article.

Фадєєва Г.М., *к.е.н, доцент*
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
м. Харків, Україна
Бігдан І.А., *к.е.н, доцент, завідувач кафедри обліку та аудиту*
Харківський інститут бізнесу і менеджменту
м. Харків, Україна

МОДЕЛІ ВЗАЄМОДІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ І ОБЛІКУ ДЛЯ ЦІЛЕЙ ОПОДАТКУВАННЯ

Проблема узгодження системи бухгалтерського обліку і обліку для цілей оподаткування є однією з актуальних тем, що обумовлена значним підвищенням ролі бухгалтерської інформації для оподаткування. Тривалий час в Україні бухгалтерський облік не був інформаційною базою для оподаткування. Ці види обліку існували майже відокремлено.

В умовах тісного взаємозв'язку бухгалтерського обліку і обліку для цілей оподаткування, особливого значення набуває стабільність основного елементу податкової системи – законодавчо-нормативної бази. Очевидно, будь-які її зміни призводять до адекватного реагування системи бухгалтерського обліку, необхідності трансформації її відповідно до умов в яких вона функціонує. З прийняттям Податкового кодексу виникло більше можливостей для використання інформації бухгалтерського обліку для цілей оподаткування, однак, залишаються невирішеними низка проблемних питань відносно цього. Крім того, процес внесення змін до Податкового кодексу триває.

Головним недоліком обліку для цілей оподаткування стала його методологічна необґрунтованість та методична недосконалість, відсутність взаємозв'язку з даними бухгалтерського обліку та його системним інструментарієм тощо.

Проблема взаємозв'язку бухгалтерського обліку і обліку для цілей оподаткування актуальна у всьому світі та розглядалась у наукових працях вітчизняних вчених Ф. Бутинця, С. Голова, Д. Свідерського, Т. Сльозко та інших, а також зарубіжних вчених Х. Андерсона, М. Кутера, С. Ніколаєвої, В. Палія, Я. Соколова та інших.

Проведений аналіз праць вітчизняних та зарубіжних фахівців показав, що в сучасних умовах в теорії обліку спостерігається відсутність чіткої концепції щодо визначення місця і призначення обліку для цілей оподаткування (функціонально-орієнтованого обліку на задоволення вимог податкових органів).

Так, Е. Гейер виділяє дві моделі взаємодії обліку і оподаткування [1]:

1) модель автономного (паралельного) податкового обліку;
2) модель податкового обліку, вбудованого в систему бухгалтерського обліку.

Багатоваріантність поглядів деяких вчених стосовно цього питання можна звести до трьох основних підходів:

1) податковий облік не виділяється, внаслідок достатності системи бухгалтерського обліку (інтегрований підхід) [2];

2) податковий облік розглядається, як окрема складова бухгалтерського обліку (функціональний підхід) [3];

3) податковий облік виділяється, як окремий елемент системи бухгалтерського обліку (структурний підхід) [4].

Слід зазначити, що найбільш спірними є перші два підходи.

Так, на думку Л. Нападовської, лише за рахунок системної (інтегрованої) інформації можливо уникнути невизначеності, яка збільшує ризик прийняття неправильних управлінських рішень [5, с. 67].

У той же час, М. Пушкар зазначає, суперсистема обліку виконувала роль великого резервуара, з якого кожний з рівнів управління черпав необхідні йому інформаційні ресурси для вирішення різнопланових управлінських завдань. Насправді було важко забезпечити систематизацію вихідної інформації на запити різних груп користувачів, тому суперсистема вимагала виділення з неї таких підсистем, які б розробляли методи обробки даних для менеджерів різних рівнів [5, с. 19].

Професор Ю.Я Литвин під податковим обліком розуміє окремий вид господарського обліку, який забезпечує виконання органами ДПА своїх функцій по наповненню доходної частини бюджету держави загальнодержавними та місцевими податками і зборами [6].

Отже, на сучасному етапі розвитку облікової теорії відсутня цілісна логічно ув'язана система поглядів щодо визначення місця і призначення обліку для цілей оподаткування в інформаційному контурі управління. Левова частина досліджень має дискретний і непослідовний характер, що дає підставу стверджувати про відсутність системного підходу в них та необхідність їх наукового переосмислення.

Література

1. Гейер. Э. Модели взаимодействия бухгалтерського учета и налогообложения прибыли / Э. Гейер // Бухгалтерский учет аудит. - № 11. – 2011. - с. 19.

2. Ластовецький В. Який вид обліку не є управлінським? / В. Ластовецький // Бухгалтерський облік і аудит. - №4. – 2003. – С. 40-44.

3. Соколов Я.В. Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней: учебное пособие. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1996. – 638 с.

4. Литвин Ю.А. Податковий облік: хто його повинен вести, або як допомогти бухгалтеру у його відносинах з ДПА / Ю.А. Литвин // Світ бухгалтерського обліку. – 1997. - № 6.- с. 3-13.

5. Сучасні проблеми обліку: монографія / За ред. докт. екон. наук, проф. М. С. Пушкаря – Тернопіль: ТНЕУ, 2010. – 268 с.

6. Литвин Ю.А. Податковий облік: хто його повинен вести, або як допомогти бухгалтеру у його відносинах з ДПА / Ю.А. Литвин // Світ бухгалтерського обліку. – 1997. - №6. – с. 3-13.

Хрулев Е.А., *аспирант кафедры национальной и региональной экономики*
ССЭИ (филиал) ФГБОУ ВПО «РЭУ им. Г.В. Плеханова»
г. Саратов, Россия

АНАЛИЗ ИНСТРУМЕНТОВ БЕНЧМАРКИНГА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ НА ОТРАСЛЕВОМ УРОВНЕ

Для формирования стратегии инновационного развития отрасли, которая позволит с максимальной эффективностью реализовать имеющийся потенциал и вывести ее на передовые позиции по уровню инновационности, крайне важно создание эффективной методики измерения текущего уровня конкурентоспособности.

Первые попытки бенчмаркинга конкурентоспособности были предприняты на отраслевом уровне еще родоначальником классической политэкономии Д. Рикардо, полагавшим, что отрасль обладает сравнительным конкурентным преимуществом, если ее доля в структуре экспорта выше, чем у иных секторов экономики либо превышает долю данной отрасли в других странах. Однако данный подход скорее отражает уровень специализации, чем конкурентоспособности [8].

Первая комплексная методика оценки уровня конкурентоспособности была разработана в конце 20 в. родоначальником современной теории конкуренции М. Портером, определившим группы факторов, которые необходимо учитывать при бенчмаркинге, получившие название «ромба конкурентоспособности» [7, с. 78]. Но модель М. Портера была ориентирована в первую очередь на национальный, а не отраслевой уровень; не были определены точный перечень исследуемых в каждой группе показателей, а также источники данных. Кроме того, отсутствуют созданные на базе данной модели рейтинги отраслевого уровня.

Модель М. Портера развивалась многими последователями. В частности, ученые Сеульского национального университета Мун и Чо, обращая внимание на невозможность применения данной методики к развивающимся странам, недостаточный учет влияния государства и инновационных факторов, предложили методику «двойного ромба».

Данная модель была доработана Корейским Исследовательским институтом промышленной политики (IPS).

Практическое значение модели IPS заключается в возможности определения уровня конкурентоспособности отрасли и сравнения с аналогичными секторами. Однако на текущий день методика применяется лишь для расчета рейтинга конкурентоспособности стран. Индекс конкурентоспособности IPS состоит из 2 субиндексов, 9 факторов, 25 подфакторов, 209 показателей, что существенно затрудняет расчеты. Кроме того, авторы методики предлагают при расчете 107 показателей использовать данные официальных статистических органов, а по остальным критериям – сведения аналитических отчетов, интервью, публикаций. По мнению автора,

это ставит под угрозу возможность проведения бенчмаркинга на регулярной основе, а также вызывает зависимость результатов от субъективного мнения экспертов.

Рис. 1. Модель девяти факторов IPS [3]

В основе подхода Всемирного международного банка лежит расчет трудоемкости продукции – затрат труда на производство единицы продукции. Отрасль признается более конкурентоспособной, если ее трудоемкость ниже определенной нормы и наоборот [6, с. 16]. Недостаток модели состоит в том, что в странах с высоким уровнем ВВП на душу населения, а также высокой фондовооруженностью труда современным дорогостоящим оборудованием трудоемкость инновационной продукции всегда высока, что не позволяет сопоставлять сектора экономики по выбранному критерию.

По мнению известного экономиста Г. Бринкманна государства производят и реализуют не ту продукцию, что менее трудозатратна, а ту, что более прибыльна. Данный подход имеет своих сторонников и положен в основу методологии, используемой Организацией экономического сотрудничества и развития, при проведении секторальных исследований в различных странах мира [5, с. 37].

Вышеописанные методики используют однофакторную модель, однобоко описывающую текущую ситуацию. Китайский ученый Жи Йонг Хуанг разработал многофакторную методику для здравоохранения, представляющую собой объединение 35 индикаторов по 6 группам: конкурентоспособность ресурсов, инноваций, менеджмента, рынка;

конкурентные силы и потенциал роста [9].Но она не учитывает многие важные критерии, например, влияние государства, исключительную роль нематериальных активов.

Ассоциация производителей программного обеспечения (BSA) ежегодно рассчитывает Индекс конкурентоспособности IT индустрии, состоящий из 26 параметров (6 групп) и позволяющий определить готовность государства создать необходимые для развития сферы информационно-коммуникационных технологий условия [4]. Однако в силу специфики исследуемых показателей их применение в качестве универсальной модели для других отраслей невозможно.

Национальной академией наук США в 2007 г. было проведено исследование, посвященное бенчмаркингу машиностроения. Участниками его явились 11 ученых из США и Канады, рассматривавшие машиностроение в разрезе 11 направлений: акустика и динамика, биоинженерия, вычислительная механика, дизайн и автоматизированное проектирование, динамические системы и контроль, энергосистемы, производство и его автоматизация, материаловедение, микроэлектромеханические и нанотехнологические системы, термические системы и теплопроводность, наука о трении. Данные для анализа были получены из существующих статистических баз, на основе анализа публикаций в газетах и журналах, а также мнения экспертов. Такой «академический бенчмаркинг» основан на предположении, что качественно-количественная оценканаучно-исследовательской деятельности может служить индикатором конкурентоспособности всего машиностроительного сектора США [1]. Недостатками данного исследования являются: оторванность от практики; сравнение США не с отдельными странами, а с блоками государств; разовый характер проведения; отсутствие четких индикаторов сравнения, рейтинга стран.

Европейской ассоциацией станкостроителей в 2011 г. исследована конкурентоспособность станкостроения. Цель анализа - выявление основных тенденций на мировом рынке станкостроения, их влияния на развитие отрасли в ЕС и определение перечня мер по нивелированию их негативного воздействия и укреплению мощи отрасли [2, с. 8-9]. При этом в отчете не прослеживается четкая методика исследования, количественная оценка достигнутого уровня конкурентоспособности, позиции относительно других стран мира.

Таким образом, проведенный автором анализ зарубежных инструментов бенчмаркинга конкурентоспособности отрасли показал отсутствие эффективных регулярно рассчитываемых рейтингов. За неимением отечественных наработок в данной сфере проблема приобретает острый характер, поскольку промедления в оценке состояния сектора экономики приводят к невозможности своевременного принятия решения об инвестировании, разработке программы поддержки отрасли, отслеживании эффективности ее реализации, что, в конечном счете, негативно отражается на уровне инновационного развития всей экономики.

Литература

1. Benchmarking the Competitiveness of the USA in Mechanical Engineering Basic Research. // National Academies Press. – Washington. – 2007. – p.1-119.
2. CECIMO study on the competitiveness of the European machine tool industry. // CECIMO.-Brussels. - 2011. – 52 p.
3. IPS National Competitiveness Research 2011-2012. [Интернет-источник] http://www.ips.or.kr/site/IPS_english/main.aspx
4. IT Industry Competitiveness Index 2011. [Интернет-источник] http://globalindex11.bsa.org
5. L. Latruffe. Competitiveness, Productivity and Efficiency in the Agricultural and Agri-Food Sectors. // OECD Food, Agriculture and Fisheries Papers. - 2010. - №. 30. – 63 p.
6. M. Broeck, A. Guscina. Assessing Competitiveness Using Industry Unit Labor Costs: an Application to Slovakia. // IMF Working Paper. – 2012. – 26 p.
7. M. Porter. The competitive advantage of the nations. // Harvard Business review. – March-April, 1990. - p.73-91.
8. T. Widodo. Comparative Advantage: Theory, Empirical Measures And Case Studies. // Review of Economic and Business Studies. – 2009. -p.57-82.
9. Zhi Yong Huang. Research on Competitiveness Evaluation of Chinese Medicine Industry in China Based on Factor Analysis. // IACSIT Press. - Singapore. – 2012. – vol. 36. – p. 126-130.

Цигилик О.О., *студент*
Вівчар О.Й., *к.е.н., доцент кафедри ФІН*
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОВІДНОСИН ДЕРЖАВНОГО І МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

В Україні досить гостро постає проблема забезпечення достатнім фінансовим ресурсом місцевих бюджетів всіх рівнів як гарантії соціально-економічного розвитку держави в цілому та її окремих регіонів, тому метою нашого дослідження буде визначення нових підходів до організації взаємовідносин між державним та місцевими бюджетами.

Одне з головних завдань бюджетної політики – це створення умов для реалізації принципу фінансової автономії місцевого самоврядування, а саме: створення системи самодостатніх місцевих бюджетів та побудови справедливих міжбюджетних відносин державного та місцевих бюджетів [1].

Подальші реформи, щодо побудови таких відносин, мають бути логічним продовженням попередніх трансформацій і спрямовуватися на наступні стратегічні цілі.

Важливим завданням є збільшення надходжень від власних джерел місцевих бюджетів за допомогою:

– застосування гнучких ставок до податків і зборів, що надходять до місцевих бюджетів, відповідно до фази економічного циклу з поправкою на стан економіки регіону – збільшення ставок у фазі економічного зростання і зменшення у фазі спаду;

– запровадження органами місцевого самоврядування туристичного збору на всіх наявних об'єктах оподаткування;

– повне використання органами місцевого самоврядування резервів від збору за місця для паркування транспортних засобів шляхом контролю за наявністю договорів оренди на землю під парковки, меж і розміток таких парковок [2].

Одним із кроків бюджетної реформи, у напрямі надання місцевим бюджетами додаткових джерел доходів, має стати закріплення за місцевими бюджетами частини податку на прибуток підприємств, що сприятиме їх зацікавленості в активізації роботи та покращення умов для ведення бізнесу.

Важливою умовою також є зменшення фінансової залежності місцевих бюджетів від державного бюджету. Місцеве самоврядування має відокремлюватися від державної влади не лише номінально, а й фактично. Муніципалітети мають набувати справжню незалежність та самостійність, і перш за все економічну, у здійсненні покладених на них функцій у межах своєї компетенції. Фінансова система, на якій ґрунтуються ресурси органів місцевого самоврядування, повинна забезпечувати відповідність наявних ресурсів реальному зростанню вартості виконуваних муніципалітетами завдань. Для цілей здійснення позик інвестиційного капіталу органам місцевого самоврядування має забезпечуватися реальний доступ до національного ринку капіталу в межах закону.

Необхідним заходом є підвищення рівня та ефективності використання бюджетних коштів. Оскільки державне фінансування є недосконалим, місцеві ради часто використовують власні надходження на виконання делегованих повноважень, тим самим позбавляючи ресурсів житлово-комунальне господарство, місцеві соціально-економічні і культурні програми та інші.

Удосконалення дії інституту делегованих повноважень можливе за рахунок:

– передання органам місцевого самоврядування лише незначної частини повноважень органів виконавчої влади. Вони не повинні переважати власні повноваження органів місцевого самоврядування, основне соціальне призначення яких полягає у вирішенні питань місцевого життя;

– наділення (делегування) органів місцевого самоврядування окремими державними повноваженнями не повинне трактуватися як повне звільнення органів державної влади від відповідальності за здійснення переданих повноважень;

– здійснення типологізації бюджетів місцевого самоврядування, районів

та регіонів за видами здійснюваних ними видатків з метою підвищення коректності обчислення показників і нормативів таких видатків;

– унормування вичерпного переліку повноважень, які можуть бути делеговані, і тих, які взагалі не можуть бути делегованими (повноваження загальнодержавного значення);

– надання можливості повернення делегованих повноважень до делегуючого суб'єкта при їх невиконанні чи недостатньому фінансуванні [3].

Отже, у перспективі розвиток міжбюджетних відносин повинен відбуватись у напрямку стимулювання економічного розвитку регіонів, максимального використання конкурентних переваг кожного з них. Основні підходи до вдосконалення міжбюджетних відносин мають бути спрямовані на: чітке розмежування доходів та видатків місцевих бюджетів з метою поглиблення процесів децентралізації управління фінансовими ресурсами регіонів; стимулювання максимального збільшення надходжень до місцевих бюджетів; формування дієвих механізмів фінансової підтримки бюджетів різних рівнів. Все це сприятиме зацікавленості органів державного управління та місцевого самоврядування щодо здійснення структурних перетворень, створення сприятливого інвестиційного та підприємницького клімату, підтримки конкурентного середовища в регіонах.

Література

1. Закон України «Про місцеве самоврядування» від 20.11.2012 : [Електронний ресурс] – Режим доступу : http:// zakon4.rada.gov.ua/laws/

2. Офіційний сайт Всеукраїнської Асоціації сільских та селищних рад : [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://vassr.org/index

3. Писаренко В. Правові аспекти формування фінансової системи місцевого самоврядування в Україні: Право України №11 / В.Писаренко – 2011.

Чирва І.В., *аспірант*
Полтавська державна аграрна академія
м. Полтава, Україна

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Аграрні підприємства з метою ефективного функціонування здійснюють інвестиційну діяльність, що являє собою сукупність практичних дій щодо реалізації інвестицій. Будучи суб'єктом такої діяльності, аграрні підприємства самостійно визначають напрями, види й обсяги інвестицій, а також приймають рішення про вкладення власних, позичкових і залучених фінансових, майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування. Вони можуть виступати в ролі вкладників, кредиторів, покупців і учасника інвестиційної діяльності.

Сукупність властивих тій чи іншій країні політичних, соціально-економічних, фінансових, соціокультурних, організаційно-правових і географічних чинників, які приваблюють або, навпаки, відштовхують інвесторів, прийнято називати інвестиційним кліматом [1]. Це сукупність чинників, які визначають можливість здійснення, ефективність і міру ризику інвестиційної підприємницької діяльності. Ступінь сприятливості інвестиційного клімату для іноземних інвесторів А.Пересада визначає за сукупністю інвестиційних ризиків для цих інвесторів [2].

Забезпечення ефективного розвитку сільськогосподарського виробництва в регіоні полягає у створенні належних умов для нарощування обсягів виробництва аграрної продукціїй, отже, підвищення продовольчої безпеки; раціональному використанні природних ресурсів та охорони навколишнього природного середовища; удосконаленні систем ведення сільського господарства; впровадженні нових енергозберігаючих технологій вирощування сільськогосподарських культур [3].

Інвестиції сільського господарства є основою для розвитку підприємств, окремих галузей. Для визначення інвестицій у сільське господарство області скористаємось данимиГоловного управління статистики в Полтавській області (табл. 1).

За досліджуваний період (2005-2011 рр.) обсяг інвестицій у основний капітал Полтавської області зріс на 7962,5млн. грн. або в 3 рази у 2011 році становить 11671,1 млн. грн.

Протягом останніх років аграрне виробництво області за вкладеннями в основний капітал регіону займало друге місце після переробної промисловості, але і частка переробної промисловості скорочується протягом досліджуваного періоду. У 2011 році порівняно з 2005 роком розмір інвестицій у сільське господарство, мисливство і лісове господарство зріс на 769,7 млн. грн. або у 4 рази. Це є підтвердженням інвестиційної привабливості регіону. Частка інвестицій у сільське господарство, мисливство і лісове господарство у загальній сумі інвестицій у основний капітал у 2005 році становить 7,36%; у

2006 році – 8,5%; 2007 р. – 7,71%; у 2008 році – 8,74%; у 2009 році – 6,4%; у 2010 році - 7,6%; у 2011 році – 8,9%. Отже у 2011 році було досягнуто рекордного рівня вкладень у сільське господарство області.

Таблиця 1

Аналіз динаміки освоєння капітальних інвестицій у сільське господарство в Полтавській області*

Показники	Роки						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
1. Капітальні інвестиції -всього, млн.грн	3708,6	4759,8	6672,1	8839,8	7691,2	8315,6	11671,1
у % до 2005 р.	100	128,3	179,9	238,4	207,4	224,2	314,7
приріст, млн.грн	-	1051,2	1912,3	2167,7	-1148,6	624,4	3355,5
2. У тому числіу сільське господарство, млн.грн	268,9	401,6	511,0	769,3	491,1	628,7	1038,6
у % до 2005 р.	100	149,3	190,0	286,1	182,6	233,8	386,2
приріст млн.грн	-	132,7	109,4	258,3	-278,2	137,6	409,9

***** ДаніГоловного управління статистики в Полтавській області

Частка інвестицій у виробництво цукру коливається в межах 0,52% в 2005 році до 0,86% в 2010 році або в середньому за 6 років 1,5%. Але найбільша частка інвестицій була досягнута у 2008 році і становить 3,93% або 347,2 млн. грн.

Значна різниця в залученні інвестицій свідчить проневикористані інвестиційні ресурси та резерви зростання вкладень у галузь з метою збільшення прибутку.

За досліджуваний період капітальні інвестиції у рослинництво зросли на 215,2 млн. грн. або на 91% і у 2010 р. – 451,6 млн. грн.

За весь період дослідження найбільший приріст інвестицій у сільське господарство 410 млн. грн. було досягнуто у 2011 році. Тому сподіваємось, що і надалі значна частина інвестицій надходитиме у галузь. Як бачимо з розрахунків, серед наведених показників прослідковується позитивна тенденція до збільшення інвестицій, а відповідно до нарощування обсягів виробництва.

Література

1. Муравьев А.И., Игнатьев А.М., Крутик А.Б. Малый бизнес: экономика, организация, финансы.- СПб.:”Издательский дом “Бизнес-пресса”, 1999. – 608с.

2. Пересада А.А. Інвестиційний процес в Україні. – К.: Лібра, 1998. – 392 с.

3. Спаський Г.В. Інвестування сільськогосподарського виробництва Закарпатського регіону / Економіка АПК, 2011, №2 с. 58.

Шамота Г.М., *к.е.н., старший викладач*
Андрющенко О.Ю., *магістр*
Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України»
м. Суми, Україна

МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Основними складовими багатопланової ролі місцевих бюджетів є те, що вони виступають важливим чинником економічного розвитку і фінансової стабільності регіону.

У державному бюджеті зосереджуються понад 60-70% доходів та видатків бюджетної системи, що свідчить про високу централізацію бюджетних ресурсів та про недостатню самостійність місцевих органів влади. Розглядаючи динаміку та структуру доходної частини місцевих бюджетів за аналізований період можна побачити, що податкові надходження переважають. Щодо видатків, то за функціональною – найбільше коштів направлялося саме на освіту, охорону здоров'я, проте спостерігається зменшення їх питомої ваги в останні роки. Частка трансфертів у доходах місцевих бюджетів помітно зросла. Темпи зростання доходів (без урахування трансфертів) за період дослідження значно нижчі за темпи зростання трансфертів. Однак, чим більше доходів включається до «першого кошика», тим менше стимулів мають органи місцевого самоврядування щодо проведення роботи з їх мобілізації. Посилюється залежність місцевого самоврядування від рішень органів влади. Звідси зростання кількості дотаційних регіонів в Україні. Перерахування трансфертів з місцевих бюджетів до державного бюджету за 2006-2012 рр. має тенденцію до скорочення.

Найбільш характерною рисою місцевих бюджетів сьогодні є високий рівень їх залежності від державного бюджету. Окрім вищезазначеної проблеми сьогодні існує і безліч інших проблем, які потрібно враховувати при реформуванні місцевих бюджетів, та ін. Нажаль, в Україні місцеві бюджети формуються з урахуванням поточних потреб, досить часто не враховуючи стратегічні цілі розвитку як адміністративно-територіальних одиниць, так і країни в цілому, що може змінити будь-які стратегічні курси розвитку і в цілому привести до значних негативних відхилень від плану.

Згідно до «Програми економічних реформ України на 2010-2014 рр.» необхідність реформи місцевих бюджетів обумовлена рядом проблем, а також в ній виділені чинники, котрі породжують дані недоліки: низька якість послуг, що надаються на місцевому рівні. У більшості сільських, селищних бюджетів видатки на виплату заробітної плати з нарахуваннями складають понад 90 %; зношена інфраструктура. Комунальна інфраструктура зношена більше ніж на 60 %. Кількість аварій у ЖКГ за останні 10 років зросла в 5 разів. Близько 90 % доріг загального користування є дорогами місцевого значення. При цьому 70

% автодоріг потребують капітального ремонту. Згідно з розрахунками Світового Банку, протягом наступних 10 років місцева інфраструктура вимагатиме інвестицій у 29 млрд. дол. США.

Причинами вказаних проблем є: низька фінансова незалежність. Згідно з розрахунками Асоціації міст, у 2009 р. недофінансування видатків на місцевому рівні склало 12,1 млрд. грн. При цьому брак ресурсів на делеговані повноваження знижує відповідальність місцевої влади за якість послуг, що надаються; недостатньо прозорий розподіл міжбюджетних трансфертів. Усупереч положенням ст.105 Бюджетного кодексу відсутній закон, що визначає принципи й критерії розподілу інвестиційних субвенцій. Формула дотацій вирівнювання ускладнена безліччю коефіцієнтів. Це знижує прогнозованість і стабільність доходів місцевих бюджетів; обмеженість у доступі до запозичень. Чинне законодавство унеможливлює для більшості місцевих бюджетів використання запозичень для інвестицій; нечіткий розподіл і брак повноважень. У Бюджетному кодексі видаткові повноваження розподілені як відповідальність за фінансування бюджетних установ за типом (школи, лікарні), а не суспільною функцією (освіта, медична допомога).

Формування бюджетів на рівні закладів ґрунтується на секторних нормативах. У результаті органи місцевого самоврядування обмежені в можливостях оптимізувати ресурси; брак контролю за витратою коштів на місцях. На місцевому рівні де-факто відсутній зовнішній аудит, а внутрішній проводиться з недостатньою комплексністю й системністю.

Шевченко А.В., *старший консультант*
Національний інститут стратегічних досліджень
м. Київ, Україна

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ У ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Зростання інноваційної активності підприємств промислового сектору України можливе за умови застосування нових організаційних важелів, здатних стимулювати підвищення продуктивності праці у промисловості, створення продукції з високою доданою вартістю, розвиток високотехнологічних та наукоємних виробництв, створення замкнених ланцюгів виробництва. Одним з найбільш ефективних засобів підвищення інноваційної активності у промисловості є застосування кластерного підходу організації промислового виробництва, який дозволяє об'єднати у межах кластерів ресурси та компетенції, недоступні дляокремих підприємств.

Інноваційний кластер являє собою цілісну систему підприємств та організацій з виробництва готового інноваційного продукту, що включає весь інноваційний ланцюг від розвитку фундаментальної наукової ідеї до виробництва та дистрибуції готової продукції [1].

На сьогодні особливістю розвитку кластерів в Україні є орієнтація більшості перспективних кластерів на традиційні галузі промисловості – легку промисловість, будівництво, АПК, металургію, тоді як пріоритетом європейських країн є розвиток насамперед високотехнологічних інноваційних кластерів у галузях машинобудування, біофармацевтики, електроніки. Спрямованість на високотехнологічні та наукоємні виробництва мають кластерні ініціативи у Туреччині, Болгарії та РФ.

В Україні є всі передумови для розвитку інноваційних кластерів у високотехнологічних секторах на основі існуючих технопарків та індустріальних парків – біотехнологій, систем спеціального та подвійного призначення на базі наукового парку «Київська політехніка»; ядерних технологій на базі технополісу «П'ятихатки» у м. Харкові; електронної промисловості на базі індустріального парку у с. Розівка (Закарпаття), автомобілебудування на базі індустріального парку «Соломоново» (Закарпаття) тощо. Розвиток інноваційних кластерів на базі технополісів вимагає збільшення прямого державного фінансування технопарків, індустріальних парків та бізнес-інкубаторів за прикладом європейських країн. Зокрема, частка бюджетних асигнувань у фінансуванні технопарків у Великобританії складає 62 %, у Франції – 74 %, у Німеччині – 78 %, у Нідерландах – 70 %, у Бельгії – майже 100 %, тоді як в Україні вони перебувають на самофінансуванні [2].

Світовий досвід свідчить, що ключовими перевагами реалізації кластерної політики у промисловості є:

- структурна перебудова промислового сектору завдяки зростанню частки наукоємних та високотехнологічних виробництв, що вимагає посилення ролі держави у забезпеченні послідовності та ефективності реалізації всіх стадій інноваційного процесу від НДДКР до комерціалізації та виводу на ринок нової продукції з високою доданою вартістю;
- зростання інноваційної активності промислових підприємств завдяки розвитку кооперації між науково-дослідним та виробничим секторами, розвитку державно-приватного партнерства в інноваційній сфері, залученню висококваліфікованих кадрів через розширення зовнішніх зв'язків підприємств, розвитку аутсорсингу та зростанню інвестиційної привабливості підприємств-членів мережевих структур;
- усунення диспропорцій у соціально-економічному розвитку регіонів та розвиток міжрегіональних зв'язків через забезпечення державної підтримки створення та розвитку регіональних та міжрегіональних кластерів у галузях, які мають найвищий потенціал виробництва продукції, конкурентоспроможної на внутрішньому та зовнішніх ринках, що передбачає здійснення поглибленого SWOT-аналізу промислового сектору та вивчення перспектив створення інноваційних мереж у регіонах.

Державна політика підтримки розвитку інноваційних кластерів полягає у:

- розробленні та затвердженні законодавчої та нормативно-правової бази;
- сприянні розвитку інноваційної інфраструктури, створенні або призначенні організацій, відповідальних за реалізацію кластерної політики держави;
- розробленні ефективних механізмів взаємодії промислових підприємств, науково-дослідних, освітніх організацій та органів державної влади, у т. ч. через систему електронного урядування та створення онлайн-послуг;
- здійсненні кластерних досліджень та розробленні на їхній основі кластерних програм та системи оцінювання результатів функціонування кластерів.

Наразі в Україні розроблена центральними органами державної влади нормативно-правова база формування засад державної кластерної політики залишається незатвердженою. Вона включає проекти «Концепції створення кластерів в Україні» (2008 р.), «Концепції загальнодержавної цільової програми розвитку промисловості України до 2017 р.» (2008 р., передбачалося розроблення та впровадження моделі кластерної організації промисловості), «Національної стратегії формування та розвитку транскордонних кластерів» (2009 р.). Натомість, протягом останніх років розвиток кластерів стає одним з пріоритетів економічної політики у регіонах України – створення та розвиток кластерів визнано одним з найважливіших напрямів у стратегіях розвитку багатьох областей України, у яких вже розпочато реалізацію кластерних ініціатив спільними зусиллями облдержадміністрацій, бізнесу та неурядових організацій.

Ефективність розбудови інноваційної інфраструктури та створення інноваційних кластерів значним чином залежить від налагодження ефективних механізмів взаємодії промислових підприємств, науково-дослідних, освітніх організацій та органів державної влади. Наразі в Україні зберігається глибокий розрив між виробництвом, наукою та освітою та низька ефективність технологічного обміну. Ключовими партнерами інноваційних підприємств є постачальники обладнання, матеріалів, компонентів або програмного забезпечення, тісні зв’язки з якими підтримують 17,1 % підприємств, а також клієнти або споживачі (9,9 %), тоді як співробітництво з державними науково-дослідними інститутами та освітніми установами залишається нерозвиненим – тісні зв’язки з ними підтримують лише 4,7 % та 3,4 % підприємств відповідно [3]. Це свідчить про те, що партнерські відносини інноваційних підприємств мають переважно прикладний характер, і не спрямовані на створення принципово нової продукції.

В Україні державна політика підтримки розвитку інноваційних кластерів має бути спрямована на створення сприятливого макроекономічного, інформаційного та нормативно-правового середовища для розвитку бізнес-мереж кластерного типу. Світовий досвід свідчить про необхідність побудови надійної інформаційної платформи для розвитку кластерів, а також про важливість об’єднання зусиль держави, приватного сектору та громадських організацій для успіху кластеризації.

З метою забезпечення державної підтримки становлення та розвитку інноваційних кластерів необхідно здійснити наступні заходи.

1. Доопрацювати та затвердити «Концепцію створення кластерів в Україні», розробити на її основі «Програму створення інноваційних кластерів в Україні».

2. Доопрацювати та затвердити «Національну стратегію формування та розвитку транскордонних кластерів».

3. Забезпечити контроль за виконанням заходів, передбачених у Державній цільовій економічній програмі «Створення в Україні інноваційної інфраструктури» на 2009–2013 рр. та досягнення запланованих у ній показників інноваційного розвитку.

4. Стимулювати розвиток в Україні електронного урядування, розроблення та впровадження інноваційних послуг, механізмів інтерактивного зв'язку між владою, підприємствами та організаціями на рівні центральних і регіональних органів державного управління.

5. Створити міжвідомчу робочу групу з питань розроблення кластерної політики в Україні із залученням провідних українських та іноземних експертів з метою вивчення перспектив створення інноваційних мереж у регіонах України, здійснення кластерних досліджень і визначення найбільш перспективних існуючих і потенційних інноваційних кластерів, яким буде забезпечено фінансову та організаційну підтримку з боку держави, шляхом організації конкурсу та відбору найкращих проектів створення інноваційних мереж.

6. Забезпечити формування комплексної бази даних щодо розроблених українськими науково-дослідними організаціями проектів виробництва інноваційної продукції, які потребують інвестицій, що дозволить залучити найбільш перспективні українські науково-дослідні організації до інноваційних кластерів.

7. Сприяти популяризації кластерної моделі розвитку у промисловості шляхом проведення просвітницьких заходів для підприємств та організацій, інформування іноземних партнерів про перспективи співробітництва з українськими інноваційними мережами, а також висвітлення діяльності національних кластерів у ЗМІ.

Література

1. Шовкалюк, В. С. Кластери та інноваційний розвиток України. Створення та функціонування інноваційних кластерів / В. С. Шовкалюк // Інформаційно-аналітичні матеріали Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dknii.gov.ua/images/stories/Stvor_ta_funk_klasteriv.pdf

2. Мазур, О. А. Технологічні парки. Світовий та український досвід / О. А. Мазур, В. С. Шовкалюк. – К. : Вид-во "Прок-бизнес", 2009. – 70 с.

3. Обстеження інноваційної діяльності в економіці України за період 2008–2010 рр. (за міжнародною методологією) : доповідь Держстату [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua

Шевчук О.П., *студентка*
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна

БІЗНЕС-ПОДАРУНОК ЯК КОМПОНЕНТ УСПІШНОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ

Проблематика правильності вибору подарунка була, є і залишатиметься актуальною як в сучасних умовах, так і в майбутньому.

На сучасному етапі, економічні відносини це не просто відносини, які виникають між людьми з приводу виробництва, розподілу, обміну й споживання матеріальних і духовних благ, а й певні суспільні відносини, які являють собою психологічну та соціальну єдність і ґрунтуються на дотриманні певних норм та правил бізнес культури, її витонченості, особливості та педантичності.

Одним із основних елементів бізнес культури, яка є невід'ємною складовою ділового етикету як економічних так і особистісних відносин, є бізнес подарунок.

В умовах ринкової економіки саме за допомогою такої категорії подарунків, представники різних видів бізнесу здатні не лише підтримувати імідж компанії в особі партнерів та клієнтів, але і мають можливість зміцнювати взаємовідносини співробітників фірми.

Особливості формування бізнес подарунка і його оригінальність визначається такими критеріями: Філософія компанії дарувальника щодо подарунків в цілому; визначення результатів, яких компанія хоче досягти, підносячи подарунок; формулювання етичних принципів для вибору подарунка; визначення фінансових меж при виборі подарунка; рекомендації щодо безпосередньо підношення подарунка і т.д.

Необхідно пам'ятати й те, що від цінності та оригінальності бізнес подарунка, будуть аналізувати про ділові якості вашої компанії, про її творчий потенціал і, звичайно про ставлення до клієнтів.

Не слід забувати не лише про оригінальність самого подарунка, але і про індивідуальний процес його вручення.

Вручення бізнес подарунка – це не лише один із етапів , але і ціла наука, яка вимагає уважного та чіткого вивчення, що не вимагає поспіху.

Існують три важливі фундаментальні закони вручення бізнес подарунка:

1. Подарунок повинен відповідати за вартістю статусу свого адресата.
2. Подарунок повинен бути корисним або приємним.
3. Подарунок повинен нагадувати адресату про вашу компанії.

Вибір бізнес подарунка є дуже особливим процесом. При здійсненні вибору, дарувальник повинен врахувати особливості особи, яка прийматиме цей подарунок, її індивідуальні примхи, бажання і потреби.

В цілому, подарунки є витонченою формою комунікації, що вносить

особистісні компоненти і в сферу ділового спілкування.

Культура ділових відносин свідчить про те, що роблячи дорогий подарунок партнерові, начальнику, обдаровуваний ставить його в залежне становище, так би мовити чинить тиск, що також може позначитися на відносинах. До того ж дорогий презент може бути розцінений як акт корупції, що ніяк не сприяє успішному розвитку комерційної діяльності.

Варто відзначити, що не прийнято в якості бізнес подарунка підносити елементи одягу (шкарпетки, сорочки, капелюхи, білизну), винятком є шарфи, краватки, хустки. Також ознакою поганого тону можуть бути розцінені спиртні напої, навіть самої високої якості. Не доречні предмети культу, релігійна символіка, жартівливі подарунки, парфумерія та косметика — все це, можливо, буде неправильно витлумачено. Хоча, якщо ви знаєте напевно що подарунки такого типу будуть до вподоби винуватцю свята, тоді рішення вибору залишається за вами.

Бізнес презенти краще підносити від імені компанії з дарчим написом, скрупульозно підійшовши до їх вибору.

Також, під час процесу вибору бізнес подарунка, слід врахувати і те, якої статті отримувач (адже те, що можна дарувати чоловікові, не завжди годиться жінці), який його соціальний статус, та інші тонкощі, котрі стосуються безпосередньо цієї людини, але не лише як особистості, а йяк працівника компанії.

Отже які бізнес подарунки варті уваги, якщо винуватець свята – чоловік?

Кожен чоловік, яку б посаду він не обіймав, бажає відчувати себе респектабельним, потрібним та важливим. Для представників сильної статі, одним із таких важливих аксесуарів є невеликі сумки через плече чи барсетка, яка є неодмінним атрибутом кожного бізнесмена. Та не сам факт наявності такого виробу, а й матеріал, з якого воно виготовлене, що може свідчити про суспільний стан людини. Натуральна шкіра - свідоцтво і доброго смаку, і стабільного достатку. В першу чергу завдяки довговічності цей матеріал високо цінується.

В якості бізнес подарунка для жінки може підійти жіночний діловий аксесуар від провідних європейських брендів- Шанель, Діор, Ланвін, Шеррер, Черруті.

До таких подарунків можна віднести:

- витончені блокноти з ручкою від Дюпон - жіноча лінія;
- щоденник в обкладинці з гарної шкіри;
- гаманець для дрібниці, жіноче портмоне від Баленсіага;
- дорожні речі - шкіряні косметички-несесери від Шанель, дорожній клатч для коштовностей з ексклюзивних сортів шкіри - крокодил, страус;
- ексклюзивні ручки - є чудові жіночі моделі від Черруті і Шеррер;
- підставка для записок з каменями Сваровські.

Бізнес подарунок - це не просто подарунок. Це фактор, що сприяє формуванню бізнес культури, а значить, і фактор, що сприяє розвитку і процвітанню компанії.

Отже, на сучасному етапі бізнес подарунки залишаються невід'ємною частиною ділової етики і сприяють вдалому просуванню бізнесу в складній

економічній ситуації.

Шульгат Н.І., *студентка*
Тернопільський національний економічний університет
м. Тернопіль, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ БАГАТОФАКТОРНИХ МОДЕЛЕЙ У ФОРМУВАННІ БРЕНД-ПЛАТФОРМИ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах підвищеної конкуренції на ринку товарів і послуг, динамічності і стрімкого розвитку економіки важливим є не тільки створення бренду компанії, але й підтримання і удосконалення його протягом тривалого періоду. Сильний бренд є одним з найцінніших активів, якими володіє підприємство, тому саме від раціональності формування бренд-платформи залежать те, яку конкурентну нішу підприємство займатиме у майбутньому.

Огляд наукової літератури показав різноплановість і неоднозначність підходів щодо висвітлення моделей бренду. Загалом, до основних моделей створення бренду можна віднести модель «колесо бренду», модель Thompson Total Branding (TTB), модель Unilever Brand Key (UBK) та модель Brand Name Development Services (етапності побудови бренду).

Суть моделі «колеса бренду» (Brand Wheel) полягає у тому, що бренд створюється шляхом поєднання п'яти оболонок: атрибути – фізичні і функціональні характеристики; переваги – значущість користування; цінностей – емоційного результату від користування; індивідуальність – зближення з певною соціальною групою; ядро – центральна ідея. «Колесо бренду» дозволяє детально описати і систематизувати всі аспекти взаємодії бренду і споживача (рис. 1).

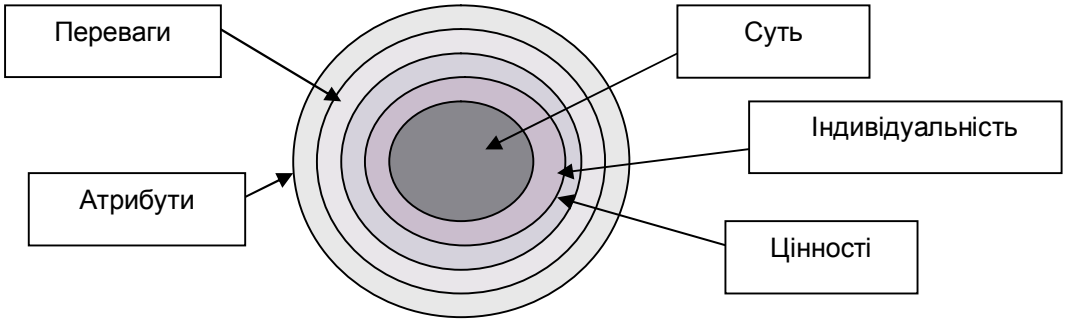

Рис. 1. Модель «Колесо бренду»

За допомогою даної методики більш-менш точно описуються відчуття споживачів стосовно бренду, а також з'ясовується на чому вони базуються. Це дозволяє сформувати рекомендації щодо активації зусиль в кожній області сприйняття бренда, що розглядається.

Основним недоліком застосування даної моделі є те, що вона орієнтована на індивідуальні емоційні враження від бренду, а його функціональні характеристики, практично нівелюються. Перевагою – детальний опис і систематизація аспектів взаємодії товару і споживача.

Модель TTB (Thompson Total Branding) (рис. 2) показує, що на формування враження про марку впливає безліч факторів, пов'язаних з маркетинговими комунікаціями різних марок, особливостями споживача та ринкової ситуації. Основними складовими бренду тут є ядро (продукт) бренду – те, що він являє собою; позиціонування – головне призначення продукту і його відмінність від інших марок; цільова аудиторія – ті потенційні споживачі, на яких спрямовані комунікації; індивідуальність бренду, тобто ідентифікація, яка впливає на позиціонування.

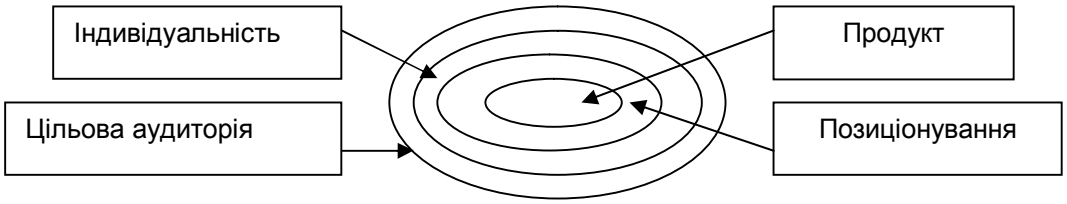

Рис. 2. Модель Thompson Total Branding

Модель Unilever Brand Key (UBK) сьогодні є найбільш поширена. Вона об'єднує в собі і факторний, і процесуальний підходи до побудови бренду.В основі створення бренду лежить фокусування на цільовій аудиторії з одного боку та аналіз конкурентного середовища з іншого. Базується дана модель на трьох основних поняттях: ключове позиціонування, ключове бачення – інструмент, що визначає, яку позицію повинен займати бренд, ключовий розвиток – портфель брендів і т.д. (рис. 3).

Рис. 3. Модель Unilever Brand Key

Сама назва моделі етапності побудови бренду свідчить про керуванні тут чіткою послідовністю етапів. На цій підставі формується сутність бренду, пов'язана з такими елементами, як визначення бренду, корисність бренду, цінність. Менеджери відповідають на питання, чому споживач має довіряти саме цьому бренду. Дана модель має процесуальний характер і описує основні етапи створення та виведення бренду на ринок (рис. 4).

Рис. 4. Модель Brand Name Development Services

Як бачимо аналізовані моделі висвітлюють, що при формування бренд-платформи потрібно орієнтуватися здебільшого не на матеріальні фактори, які часто залишають споживачів байдужими і не створюють довготривалих зв’язків, а на створення позитивних вражень, стимулювання почуття задоволення від покупки, пошуку основи в емоційному світі споживача.

Шустікова Н.О., *асистент кафедри управління земельними ресурсами та кадастру*
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва
м. Харків, Україна

СТРАТЕГІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Україна – єдина держава на пострадянському просторі, яка до останніх років мала розгалужену не реформовану залізничну систему. Роль залізниці в Єдиній транспортній системі України визначається і тим, що через територію держави пролягають три основні транспортні трансєвропейські коридори.

Серед всіх підгалузей транспорту залізничний транспорт є найбільш розвинутим у нашій країні. Шляхова мережа української залізниці розгалужена, значна частка її електрифікована, майже третина загальної довжини шляхів має двох і багатоколійні ділянки. З економічної точки зору, залізниця є рентабельним видом транспорту. Це, в більшості випадків, стосується перевезень важких вантажів на далекі відстані.

Теоретичні проблеми і практичні аспекти вирішення питання розвитку та підвищення ефективності функціонування залізничного транспорту знайшли відображення у роботах таких вчених, як А.П. Абрамова, О.О. Бакаєва,І.В. Бєлова, В.Г. Галабурди, В.О. Дергачова, В.А. Дмитрієва, В.М. Загорулька, А.В. Крейніна, Ю.Ф. Кулаєва, Б.М. Лапідуса, Г.С. Махуренка, А.М. Новікової, М.Т. Примачова, В.Л. Ревенка, Є.М. Сича, Н.П. Терешиної, М.М. Толкачевої, Р.М. Царьова, Ю.М. Цвєтова, М.Г. Чумаченка, Б.І. Шафиркіна.

Основні правові, економічні та організаційні засади діяльності залізничного транспорту визначають Закони України «Про транспорт», «Про залізничний транспорт», Статут залізниць України, Правила технічної експлуатації залізниць України, Інструкція про норми і порядок відведення земель для залізниць і використання смуги відведення, технічне завдання на виконання робіт по інвентаризації земель, оформленню права користування землею та ін.

Відповідно до Державної цільової програми реформування залізничного транспорту на 2010-2019 рр. та Програми економічних реформ України Наказом «Укрзалізниці» №016-Ц було затверджено план та строки виконання заходів, пов’язаних із створенням публічного акціонерного товариства «Українська залізниця». В ході цієї роботи виконано підготовку і прийняття Закону України «Про особливості утворення публічного акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування», внесені зміни до Закону України «Про залізничний транспорт», підготовка Статуту залізничного транспорту України та нормативно-правового акту про його затвердження, передбачено розроблення та затвердження методики регулювання плати за використання залізничної інфраструктури, економічного обґрунтування тарифів на вантажні та пасажирські перевезення та ін.

В березні 2013 р. Президент України Віктор Янукович підписав Указ, згідно з яким був затверджений Національний план дій на 2013 р. щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010—2014 рр. В документі, крім іншого, прописані заходи і щодо розвитку залізничної галузі.

Зокрема передбачається закупівля рухомого складу вітчизняного виробництва за рахунок коштів Державного бюджету, проведення модернізації тепловозів з метою зменшення витрат пального, на жовтень 2013 р. заплановано реєстрацію АТ «Укрзалізниця», передбачається механізм державної підтримки залізничного транспорту в секторі вантажних та пасажирських перевезень.

Трансформація підприємств залізничного транспорту в акціонерне товариство вплине на введення в дію нової системи оплати праці. Зіставлення динаміки середньомісячної заробітної плати залізничників України і залізничників таких країн, як Росія, Казахстан, Латвія, Литва та Естонія, де вже пройшла реформа, вказує на наше значне відставання. Передбачається, що Єдина тарифна сітка оплати праці працівників АТ «Укрзалізниця» буде будуватися на коефіцієнтах трьох рівнів: розділення фонду оплати праці на відносно постійну (основна зарплата, доплати і надбавки, гарантії та компенсації, соціальні виплати) та змінну (фонд стимулювання ефективності) частини. Також передбачена розробка Положення про систему преміювання працівників як основного елемента мотивації праці.

Особливістю процесу реформування залізничного транспорту є послідовність дій з визначеними строками виконання, які визначені у постанові Кабінету Міністрів України «Про створення публічного акціонерного товариства «Українська залізниця».

Після прийняття Кабінетом Міністрів рішення про створення АТ «Укрзалізниця» через п'ять місяців на затвердження Міністерства інфраструктури надійдуть: зведений акт оцінки майна та майнових прав, що вносяться до статутного капіталу АТ, зведений передавальний акт майна та майнових прав з переліком основних засобів, внесених до статутного капіталу АТ, і зведений передавальний акт земельних ділянок. Зазначені документи, після затвердження їх Міністерством інфраструктури, є базовими для визначення розміру статутного капіталу АТ «Укрзалізниця», формування його балансу та оформлення права власності товариства на об'єкти нерухомості.

На засідання робочої комісії з реформування залізничного транспорту було ухвалено низку нормативних документів, що регламентують діяльність АТ «Укрзалізниця». Їх розробником виступив Державний економіко-технологічний університет транспорту.

Також розглядалося питання визначення основних видів діяльності для ведення бухгалтерського обліку протягом першого року після утворення АТ «Укрзалізниця» та наступних періодів реформування. Державний економіко-технологічний університет транспорту (ДЕТУТ) розробив номенклатуру доходів за видами економічної діяльності залізничного транспорту України:

1. Основні види економічної діяльності:

1.1. Перевезення, у тому числі:

— пасажирські перевезення у далекому сполученні;

— пасажирські перевезення у приміському сполученні;
— вантажні перевезення;
1.2. Види економічної діяльності, що забезпечують перевезення, у тому числі:
— утримання та експлуатація об'єктів інфраструктури;
— послуги локомотивної тяги;
— ремонт рухомого складу.
2. Другорядні види економічної діяльності:
— будівництво об'єктів інфраструктури;
— промисловість;
— науково-дослідна та дослідно-конструкторська діяльність;
— утримання соціальної сфери;
— інші види економічної діяльності.
3. Допоміжна діяльність.

Отже, облік доходів і витрат здійснюватиметься за 11 позиціями основних та другорядних видів діяльності та допоміжною діяльністю.

Рада головних інженерів Укрзалізниці ухвалила розробку інноваційних проектів за цими трьома напрямами - інфраструктура, рухомий склад, персонал. А саме питання щодо впровадження швидкісного руху, модернізації рухомого складу, роботи з персоналом. Розроблений проект «Створення автоматизованої системи контролю стану контактної мережі дільниць обертання швидкісного тягового рухомого складу та нагляду за роботою його струмоприймачів (АСК КМіС)» дасть можливість на лініях впровадження швидкісного руху автоматизовано визначати місця невідповідності, оперативно реагувати та усувати неполадки. Виконання робіт за проектом передбачене в чотири етапи - з 2013 до 2016 рр.

Інший, не менш важливий проект, ухвалений Радою головних інженерів, — «Створення модернізованого тепловоза ЧМЕ3М з дводизельною енергосиловою установкою та накопичувачем електроенергії». Модернізація тепловоза сучасним обладнанням дасть можливість знизити експлуатаційні витрати за рахунок зменшення відрахувань на пальне, мастило і ремонт.

Усунути людський фактор при обстеженні стану здоров'я машиністів і помічників машиністів, а також провідників вагонних депо покликаний проект розробки автоматизованого комплексу для професійного психофізіологічного і соціально-психологічного відбору працівників.

Слід зазначити, що керівництво «Укрзалізниці» приділяє багато уваги питанню зменшення антропогенного впливу на навколишнє середовище. Так, обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря становлять понад 7,5 тис. т., що становить менше 0,2 % від загальних обсягів викидів усієї промисловості України. Зокрема, на всі магістралі «Укрзалізниці» припадає лише 0,27% від загальнодержавного забору свіжої води, 0,066% від усіх скидів зворотних вод у водойми, 2,4% від обсягів відтворення відходів I-III класу небезпеки.

До фондів охорони навколишнього середовища залізнична галузь спрямовує понад 5% від загальнодержавної суми. Торік загальні витрати залізниць на різні напрямки охорони довкілля становили 1,2 млрд грн. А за

2012 р. викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря зменшились майже на 16%, скоротились об'єми використання свіжої води на 18%, зменшились утворення відходів І класу небезпеки більш ніж на 67%.

Півроку тому для забезпечення напрямку екологізації залізничної галузі було створено відповідне самостійне Управління.

Сучасна існуюча структура управління залізничним транспортом, стан виробничо-складської бази та технологічний рівень організації перевезень не відповідають потребам та вимогам користувачів та європейським стандартам відносно якості послуг, які пропонуються транспортною галуззю України. Розпочата реформа залізничного транспорту України базується на наробках у цьому питанні таких країн, як Росія, Германія, Польща, Казахстан.

Найбільш актуальними проблемами реформування є оновлення основних фондів, рухомого складу. Через це питання з'являється необхідність збільшення інвестування. Ці та інші проблемні питання і має вирішити процес реформування залізничного транспорту.

Юха Т.М., *студентка*
Кулініч М.О., *студентка*
Криворізький економічний інститут
ДВНЗ «Криворізький національний університет»
м. Кривий Ріг, Україна

ПРОБЛЕМА ВТРАТ БЮДЖЕТУ ВІД НАДАННЯ ПОДАТКОВИХ ПІЛЬГ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ

Важливою складовою податкової політики держави є податкові пільги. Їх використання повинно бути ефективним тактичним інструментом втручання у розподільчі процеси за допомогою маневрування формами організації фінансових відносин з метою створення сприятливих умов для певних платників податків, галузей і форм господарювання, з діяльністю яких пов'язане досягнення певних суспільних пріоритетів та соціально-економічних цілей.

Дослідженням проблеми податкових пільг як причини виникнення податкових втрат присвячено численні праці учених, таких як: Мельник П.В., Іванова Ю.Б., Соколовської А.М., Десятнюк О.М., Крисоватого А.І. та ін.

Відповідно до ст. 30 Податкового кодексу України податкові пільги трактуються як передбачене податковим і митним законодавством звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування та сплати податку і збору, сплата ним податку та збору в меншому розмірі за наявності підстав,

визначених пунктом 30.2 цієї статті [1]. Такими підставами є особливості, що характеризують певну групу платників податків, вид їх діяльності, об'єкт оподаткування або характер і суспільне значення здійснюваних ними витрат.

Втрати бюджетних надходжень у зв'язку із наданням податкових пільг, або їх ще можна назвати податковими витратами, є вагомою складовоюподаткових втрат. Тому необхідно розмежовувати ці два поняття. Тобто, податкові витрати – це втрати держави через надання податкових пільг, списання і скорочення податкових зобов'язань, відтермінування сплати податкових платежів тощо. Податкові втрати, своєю чергою, є наслідком неефективної реалізації податкової політики, адміністрування податків та порушення суб'єктами господарювання норм податкового законодавства [3].

Найбільш масштабні обсяги втрат бюджету внаслідок пільгового оподаткування спостерігаються по таких видах податків: податок на додану вартість, податок на прибуток підприємств та плата за землю. Таке зростання зумовлено значним збільшенням обсягів втрат бюджету внаслідок надання податкових пільг платникам акцизного збору із вироблених в Україні підакцизних товарів і ввезених на митну територію України підакцизних товарів.

Аналіз даних Державної податкової служби України щодо обсягів втрат бюджету внаслідок пільгового оподаткування дає змогу розмежувати втрати державного та місцевих бюджетів (табл. 1).

Таблиця 1

Суми втрат бюджету внаслідок пільгового оподаткування, 2007–2011 рр. [4]

Станом на	Всього (тис. грн.)	Втрати держбюджету (тис. грн.)	У % до всього	Втрати місцевих бюджетів (тис. грн.)	У % до всього
2007	17 472 201	17 021 535,88	97,42	450 665,36	2,58
2008	22 845 418	22 262 298,63	97,45	583 119,78	2,55
2009	28 207 029	27 507 407,54	97,52	699 621,72	2,48
2010	37 127 375	36 133 031,32	97,32	994 343,40	2,68
2011	40 382 569	40 133 977,93	99,38	248 591,44	0,62

Як бачимо, протягом 2007–2011 років 97–99% втрат бюджету внаслідок пільгового оподаткування складають втрати держбюджету, і лише 1–3% – втрати місцевих бюджетів.

Для того щоб податкові пільги не перетворювалися в необґрунтовані податкові витрати, вбачаємо за доцільне вжити таких заходів:

- переглянути перелік і кількість податкових пільг, скасувати неефективні, які призводять до значних втрат бюджету;
- підвищити фіскальну і соціальну ефективність податкових пільг;
- створити дієву систему нагляду за податковими витратами з метою дослідження їх впливу на окремі галузі господарства;
- забезпечити ефективну систему контролю за цільовим використанням соціальних пільг;
- передбачити відповідальність керівників підприємств і установ за нецільове використання податкових пільг;

- відновити надання територіальних податкових пільг для стимулювання ділової активності в депресивних регіонах країни;
- скасувати надання пільг окремим галузям чи суб'єктам господарювання для вирівнювання конкурентних умов;
- сформувати сприятливі інституційні умови для забезпечення розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності у країні та ін. [3].

Для більш ефективного використання пільгового оподаткування доцільним вважаємо перегляд існуючих видів пільг за податками і зборами з урахуванням аналізу їх впливу на формування доходів бюджету та податкове навантаження суб'єктів господарювання. Таким чином, немає сумнівів у потребі скорочення обсягів податкових пільг, які надаються суб'єктам підприємницької діяльності в основному на непрозорих засадах і призводять до масштабних втрат бюджету.

Література

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sta.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=300560&cat_id=46733

2. Мельник П. В. Розвиток податкової системи в перехідній економіці / П. В. Мельник. – Ірпінь : Академія ДПС України, 2007. – С. 362.

3. Соколовська А. М. Проблеми моніторингу ефективності надання податкових пільг в Україні / А. М. Соколовська // Фінанси України. – 2011. – № 3. – С. 42–53.

4. Офіційний веб-сайт ДПС України [Електронний ресурс]. – Режим доступу :http://www.sta.gov.ua/control/uk/index

СОЦІАЛЬНИЙ БЛОК ДОСЛІДЖЕНЬ

Власова-Чмерук О.М., *аспірант*
Національний авіаційний університет
м. Київ, Україна

КОНКУРЕНТНІСТЬ ЯК ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Актуальність розгляду проблеми конкурентних стосунків зумовлена змінами світоглядних орієнтацій сучасної людини. В сучасному житті для будь якої людини найкращим компліментом стає похвала ініціативності, творчого потенціалу, тобто всіх тих якостей, які допомагають їй досягти особистого успіху. Ще в середині ХХ ст. філософХ. Ортега-і Гассет, підкреслив найсуттєвішу ознаку сучасності: „те, що раніше було так просто - знайти собі місце, тепер стає вічною проблемою» [1, с.16], а Карен Хорні підсумувала «народжуючись в сфері економіки, суперництво розповсюджується на всі інші сфери діяльності і пронизує сферу любовних відносин, міжособистісні зв'язки, гру. Через це змагання є проблемою для кожного в нашій культурі».

Людина завжди є членом контактної групи,отже вона включається у відносини кооперації, конкуренції, відчуває вплив більшості, підкорюється авторитету. Конкуренція стала невід'ємною частиною сучасного життя і породжує необхідність соціально-психологічної рефлексії даного феномену.

Цікавим є питання конкуренції та суперництва як одного з процесів групової динаміки в цілому. Як впливає на групу конкуренція серед її членів? За які «блага» конкурують між собою люди: за лідерські позиції, за визнання, за симпатії?

На сьогоднішній деньв освітній галузі, з впровадженням рейтингової системи оцінювання (за умовами Болонського процесу), конкуренція стала проявлятися особливо виразно – суперництво супроводжує весь навчальний процес. Як сприймати іншого студента, викладача – як суперника чи як партнера?

Конкурентність вже стала невід'ємною частиною образу світу учасників освітнього процесу. В психологічнійнауці вже є деякі здобутки у вивчені даного феномену. Так М.Г. Ярошевський ввів поняття «оппонентного кола» вченого, що утворюється його науковими супротивниками, і показав, що конкуренція з іншими, а не лише співробітництво і консолідація є детермінантою творчого

пошуку [4]. О.М. Подд'яков вивчав проблему протидії в освіті (проявляється у так званій дидактогенії – діях учасників педагогічного процесу, що призводить до негативного ефекту для того, хто навчається) [2].Не дивно, що все більш актуальнимистає висловлювання Е.О. Клімова про те, що одна з тенденцій розвитку сучасної психологіїполягає у відродженні середньовічних традицій приховуваннятаємниць професійної майстерності, що може загрожувати відтворенню професійної психологічної культури.

Метою дослідження є аналіз особливостей рефлексії студентами сутуацій конкурентної взаємодії. У опитуванні прийняли участь 64 студента гуманітарних спеціальностей.Для актуалізації проблеми ми просили студентів пригадати ситуації конкуренції, що траплялися в їхньому житті та описати свої переживання а також вказати на те, що допомогло їм успішно подолати дану ситуацію.

Проведений аналіз самозвітів дозволив зафіксувати декілька важливих пунктів. По-перше, це переживання та емоції людини, що опиняється в ситуації конкуренції. 11% студентів в своїх відповідях вказували на почуття страху, 42% пов'язували ситуації конкуренції з хвилюванням, знервованістюта напруженістю. Лише 10% зазначали що ситуація конкуренції їх мобілізує, породжує бажання стати кращими, приносить радість «перемоги». По-друге це ті особистісні якості, які є запорукою успішності чи неуспішності в ситуації конкуренції з іншими.Тут хотілося б наголосити, що респонденти розділилися на дві групи: для одних найважливішими є впевненість у власних силах, зібраність, інші сподіваються на прихильність долі чи збіг обставин.На даному етапі можна висунути припущення, що однією з особистісних характеристик, які пов'язані з стратегіями поведінки в конкурентній ситуації є локус контролю.

Різниця у відповідях респондентів також очевидно проявляється в мотивації участі в конкурентній боротьбі. Одні зорієнтовані на уникання невдач (наприклад «я не можу собі дозволити бути гіршим за інших…»), інші – на досягнення успіху («в такі моменти я відчуваю емоційне піднесення та бажання стати першою»).

Окремої уваги заслуговує той факт, що лише деяка кількість опитаних (5%)в своїх відповідях охарактеризували конкурентні відносини як такі, що вимагають поваги до суперників та гідного поводження з ними.

Висновки. Образ ситуації конкурентної взаємодії у студентів сповнений протирічь. Конкурентність породжує як позитивні так і негативні переживання та зрештою виконує фасилітуючу або стримуючу функцію для учасників взаємодії.

Значимість конкуренції як психологічної проблеми обумовлює перспективність подальших наукових пошуків, особливо в аспекті оптимізації ефектів суперництва. В психологічному досліджені важливим є створення адекватного інструментарій для вивчення конкурентних стосунків.

Література

1. Ортега-и-Гассет Х. Восстание масс. Сб.: Пер. с исп. [Текст] / Х. Ортега-и-Гассет – М.: ООО «Издательство АСТ», 2002. – 509, [3] с. – (Philosophy).

2. Поддьяков А. Н. Психология конкуренции в обучении [Текст] /А. Н. Поддьяков; Гос. ун-т – Высшая школа экономики. – М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2006 – 231, [1] с.

3. Хорни К. Невротическая личность нашего времени; Самоанализ [Текст] / К. Хорни ; пер. с англ. В. В. Старовойтов ; общ. ред. Г. В. Бурменская. –М. : Прогресс, 2000. – 480 с. – (Мастерская психологии и психотерапии).

4. Ярошевский М.Г. Оппонентныйкруг и научное открытие. [Електронний ресурс] /М.Г. Ярошевский // Вопросы философии – 1983. – №10. – с. 49-61. Режим доступу до журн.: http:// www.gpntb.ru/win/mentsin2.cfm?KEY=178.

Мирвода С.І., *старший викладач кафедри менеджменту*
Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»
м. Київ, Україна

ЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Проблеми розвитоку соціальної інституціоналізації нових світових тенденцій у змісті й формах культурної та освітньої діяльності виявилася на початку 70-х рр. XX століття. Ці соціальні імперативи відбивають рух сучасного суспільства до інформаційного, відкритого суспільства. Відбувається суперечливий перехід від техногенної до антропогенної цивілізації. Освіта та культура завжди є «дзеркалом» соціальних і інших відносин, що об'єктивно існують у суспільстві. Інституціоналізація в культурній сфері, тобто установа яких-небудь нових суспільних інститутів, правове й організаційне закріплення тих або інших суспільних відносин, виразилося в досить відчутному різноманітті форм.

Сучасна культурна сфера повинна адекватно відбивати й задовольняти потреби суспільства. Однак форми організації одержання й відновлення культурної спадщини в Україні практично збереглися в незмінному виді. Реальними кроками в рішенні цих проблем є: створення єдиного інформаційно-освітнього культурного середовища; використання відкритих форм навчання українських традицій; забезпечення відкритого дистанційного доступу до розподілених інформаційних і технологічних ресурсів сфери культури.

Створення перспективної системи освіти в галузі культури, здатної підготувати українське суспільство в цілому й кожну людину окремо до життя в умовах конкурентоспроможної економіки, - одна з важливих і актуальних

проблем, рішення якої можливо лише на рівні державної політики. Розвиток системи освіти в сфері культури в нинішніх умовах визначається необхідністю неперервної, гнучкої, модульної, самостійної, випереджальної, розподіленої освіти, тобто реалізацією принципів відкритої освіти.

При створенні системи відкритої освіти в галузі культури повинні бути повною мірою використані накопичені в українській вищій школі науковий, методичний, кадровий і виробничий потенціал, інформаційні ресурси й технології, досвід проведення дистанційної освіти, що існує, телекомунікаційна інфраструктура (універсальні канали зв'язку) і організаційні структури вищої та середньої школи.

Новим принципом освіти в галузі культури стає управління знаннями, а новими технологіями - формалізація створення знань, передачі (поширення) знань (доступу до знань) і контролю знань. Рівноправний доступ до таких технологій варто забезпечити на всіх рівнях систем освіти сфери культури. У світі йдуть глибинні й об'єктивні процеси формування єдиного відкритого освітнього простору. Створюються спеціалізовані освітні структури відкритого типу. Ведеться пошук відповідної організаційної структури й установ освіти (особливо, освіти дорослих), які забезпечили б перехід від принципу «освіти на все життя» до принципу «освіти через все життя», - найважливіша проблема XXI століття. Все це повною мірою відноситься до сфери культури.

У теперішній час набирають обертів світні установи розподіленого типу, або гіперпровайдери відкритої освіти в галузі культури, що можуть стати такими соціальними інститутами, які були б здатні надавати людині різноманітні набори освітніх послуг, що дозволяють учитися безупинно й одержувати сучасні професійні знання в культурній сфері. Для цього необхідно дати можливість кожному слухачу, вибудувати ту освітню траєкторію, що найбільш повно відповідала б його освітнім і професійним здатностям і потребам, культурним уподобанням, незалежно від його місцезнаходження. У підсумку, необхідно сформувати таку інформаційну мережу (консорціум) зв'язаних один з одним навчальних установ в сфері культури, що припускала б наявність інформаційно-педагогічного простору освітніх послуг, та які забезпечують взаємозв'язок і наступність програм (здатних задовольняти культурні запити й потреби населення), можливість багатомірного руху фахівця в освітньо-професійному просторі в сфері культури й створення для нього оптимальних умов розвитку своїх творчих уподобань через навчання й культурний освітній професійний консалтинг.

Відкрита освіта у сфері культури - система організаційних, педагогічних і інформаційних технологій, у якій архітектурними й структурними рішеннями забезпечуються відкриті стандарти в галузі культури на інтерфейси, формати й протоколи обміну інформацією з метою забезпечення мобільності, інтероперабельності, стабільності, ефективності й інших позитивних якостей, що досягаються при створенні відкритих систем [1; 2].

Відкрита освіта у сфері культури - система, у якій реалізується творчий процес навчання й здійснюється індивідуумом досягнення й підтвердження його культурно - освітнього цензу. Основу освітнього процесу у відкритій освіті сфери культури становить цілеспрямована, контрольована, інтенсивна

самостійна робота слухача, котрий може розвивати свої творчі здібності, вчитися в зручному для себе місці, за індивідуальним розкладом, маючи при собі комплект спеціальних засобів навчання й погоджену можливість контакту з викладачем по телефону, факсу, електронній або звичайній пошті, а також особистого контакту.

Відкрита модель освіти у сфері культури - результат історичного еволюційного шляху розвитку культури й становлення інформаційної цивілізації, як невід'ємної її частини, не залежить від політики держави в галузі освіти [3; 4].

Традиційні форми одержання освіти у галузі культури - денна, заочна, екстернат у системі відкритої освіти інтегруються в єдиний освітній простір.

Ціль відкритої освіти - підготовка слухачів до повноцінної й ефективної участі в суспільній і професійній культурних областях в умовах інформаційного суспільства.

Принципи відкритої освіти у сфері культури:

- вступ у вищий навчальний заклад поза конкурсом при наявності значних творчих здібностей;
- відкрите планування навчання у відповідності до творчих уподобань - свобода складання індивідуальної програми навчання шляхом вибору із системи курсів музики, архітектури, малюнку та ін..;
- свобода вибору часу й темпу навчання - прийом студентів у ВНЗ протягом усього року, відсутність фіксованих строків навчання;
- свобода у виборі місця навчання - студенти можуть бути фізично відсутніми основну частину навчального часу у навчальних аудиторіях, можуть самостійно вибирати, де навчатися;
- перехід від принципу "освіти на все життя" до принципу "освіти через все життя";
- перехід від руху студента до знань до зворотного процесу - знання доставляються людині.

Вільний розвиток індивідуальності у сфері культури - основний фактор відкритої освіти. Класична модель освіти припускає тверді норми, що уніфікують людську індивідуальність.

Література

1. Вениаминов В. Альфа и омега качественного образования / В.Вениаминов // Вузовские вести. – 2003. – № 24.– С. 10.
2. Викторова Л. В. Инновационные процессы в образовании / Л.В. Викторова // Инновации в образовании. – 2002. - №2. – С.6.
3. Винницький М. Впровадження третього циклу вищої освіти - ключ до успіху Болонського процесу / М. Винницький // Вища школа. – 2008. – № 12. – С. 20-27.
4. Винославська О. Проектування інноваційної діяльності як складова педагогічної майстерності викладача вищої школи / О. Винославська, Г. Ложкін // Вісник Львівського університету. Серія Педагогічна. – 2009. – Вип. 25. – С. 48-56.

Соляр Л.В., *викладач вищої категорії, методист,*
Кордонська А.В., *викладач української мови та літератури І категорії*
Могилів-Подільський технолого-економічний коледж Вінницького НАУ
м. Могилів-Подільський, Україна

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ СТИЛІ СПІЛКУВАННЯ ВИКЛАДАЧА ТА СТУДЕНТІВ

У навчально-виховному процесі коледжу головним засобом передачі культури, духовних цінностей є особистість викладача як носія культури і суб'єкта міжособистісних стосунків із студентською молоддю, котра постійно змінюється та збагачується. Оскільки об'єктом педагогічної діяльності є особистість, то ця діяльність будується за законами спілкування. Спілкування – це складний, багатоплановий процес встановлення контактів між людьми, який з'являється у результаті спільної діяльності. Педагогічне спілкування – це цілісна система соціально-психологічної взаємодії між викладачем та студентом, який спрямований на створення оптимальних соціально-психологічних умов для спільної діяльності. Саме це спілкування створює найкращі умови для розвитку мотивації студента, творчого характеру діяльності, для формування його особистості, забезпечує сприятливий психологічний клімат, попереджує створення психологічних бар'єрів, дозволяє максимально використовувати у навчальному процесі особистісні та професійні якості викладача.

Проблема спілкування перетворилась сьогодні на одну з найактуальніших у теоретичному та практичному відношеннях. Осмислення проблеми спілкування в усіх її аспектах, узагальнення практики і проблем між індивідуальних стосунків мають особливо важливе значення для кожного викладача коледжу.

Набуття кожним викладачем особистісного рівня спілкування є необхідною умовою високої культури взаємодії педагога і студента. Це потребує від викладача великої самовіддачі. Формування власного індивідуального стилю спілкування зі студентами пов'язане з розвитком творчої індивідуальності викладачів. Стиль спілкування – це сукупність конкретних прийомів і засобів, які викладач доцільно, залежно від конкретних умов і можливостей навчання і виховання, реалізує у своїй діяльності на основі власного педагогічного досвіду, знань, здібностей та умінь.

З досвіду роботи зазначимо, що у стилі спілкування знаходять своє вираження: особливості комунікативних можливостей викладача; характер взаємовідносин викладача і студентів, що склався; творча індивідуальність викладача; особливості студентського колективу. Стиль педагогічного спілкування значною мірою впливає на власну систему роботи викладача та ефективність викладання.

Спочатку розглянемо стилі педагогічного спілкування відповідно до стратегії взаємодії: *авторитарний* – стиль диктату, коли студент

розглядається тільки як пасивний виконавець і йому фактично відмовлено у праві на самостійність та ініціативу;*демократичний* – стиль, що ґрунтується на глибокій повазі до особистості кожного; засадою для нього є довіра й орієнтація на самоорганізацію, самоуправління особистості та колективу; *ліберальний* – стиль, що характеризується нестійкою педагогічною позицією; виявляється у невтручанні, низькому рівні вимог, формальному розв'язанні проблем. Усвідомивши соціально-етичні установки викладача та способи їх виявлення в організації діяльності студентів, визначмо головні стилі спілкування.

Наприклад, викликає зацікавленість класифікація стилів педагогічного спілкування відомого російського психолога В.А.Кан-Калика:

1. Спілкування на підставі захоплення спільною творчою діяльністю. Основним для нього є активно-позитивне ставлення до студентів, закоханість у справу, що передається дітям, співроздуми та співпереживання щодо цікавих і корисних заходів. За такими викладачами студенти ходять слідом, бо вони наповнюють їхнє життя радістю, гордістю за успіхи в колективних справах.

2. Стиль педагогічного спілкування, що ґрунтується на дружньому ставленні. Демонстрація дружнього ставлення – запорука успішної взаємодії. Цей стиль ґрунтується на особистісному позитивному сприйнятті студентами викладача, який виявляє приязнь і повагу до дітей. Виявляючи дружнє ставлення і маючи зацікавленість у справі, завжди можна залучити студентів до спільного пошуку, співтворчості.

3. Спілкування-дистанції.Часто молоді викладачі, не вміючи встановити дружніх взаємин на ґрунті самовіддачі, обмежують спілкування формальними стосунками і обирають цей стиль. У них може бути в цілому позитивне ставлення до студентів, але організація діяльності наближена до авторитарного стилю, що знижує загальний творчий рівень спільної з ними роботи.

4. Спілкування-залякування. Вдаються до нього ті викладачі, котрі не в змозі організувати спільну діяльність, адже для цього потрібні професійні навички. Така форма спілкування показує, як діяти не слід, тому що вона руйнує творчу атмосферу.

5. Спілкування-загравання. Властивий молодим викладачам, які надмірно прагнуть популярності. Таке спілкування забезпечує лише фальшивий, дешевий авторитет.

Як правило, у педагогічній практиці досить часто спостерігається поєднання стилів педагогічного спілкування у певній пропорції, але домінує один із них. Спрямованість на особистість студента, його розвиток, захопленість своєю справою, професійне володіння організаторською технікою і делікатність – це є запорукою продуктивного стилю у педагогічній праці.

Література

1. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник. – Київ: Знання, 2005. – 486с.

2. Трухін І.О. Соціальна психологія спілкування: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 335 с.

ПРИРОДНИЧИЙ БЛОК ДОСЛІДЖЕНЬ

Вагнер І.В., *студент-бакалавр,*
Чорна В.І., *д.біол.н., професор, завідувач кафедри*
Дніпропетровський державний аграрний університет
м. Дніпропетровськ, Україна

ФЕРМЕНТАТИВНА АКТИВНІСТЬ ЯК ІНДИКАТОР БІОХІМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В ЧОРНОЗЕМАХ ЗВИЧАЙНИХ СИНЕЛЬНИКОВСЬКОГО РАЙОНУ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Ґрунт - просторовий базис і головний засіб виробництва у сільському господарстві, тому актуальність питання збереження ґрунтового покриву, який досить часто втрачає потенційну родючість у результаті господарської діяльності людини, не підлягає сумніву [1].

На особливу увагу заслуговує вивчення біологічної активності ґрунту, яка зумовлює процеси біохімічного перетворення органічної речовини та елементів живлення. Біологічна активність пов’язана практично зі всіма ґрунтовими режимами, а оптимальні її показники свідчать про загальне покращення умов росту і розвитку рослин [1, 2].

Об’єктом дослідження стали чорноземи звичайні Синельниковського району Дніпропетровської області.

Активність ґрунтових ферментів відіграє індикаторну роль у визначенні біохімічних процесів, їх взаємодії, широкого та всебічного спектра процесів, які формуються у ґрунтах.

Нами визначені рівні активності каталази, яка відповідає за розщеплення токсичного пероксиду водню та уреази, яка відповідає за розщеплення сечовини до аміаку, який є джерелом азоту та одним з найважливіших біохімічних показників ґрунтів.

Пероксид водню утворюється у процесі дихання живих організмів і у результаті різних біохімічних реакцій окиснення органічних речовин. Токсичність пероксиду водню визначається високою реакційною здатністю утвореного кисню. Висока реакційна здатність кисню призводить до неконтрольованих реакцій окиснення.

Одним з надійних індикаторів стану ґрунтів є активність уреази. Цей

фермент відіграє важливу роль у перетворенні азотовмісних сполук, його активність характеризує важливі етапи перетворення азотовмісних сполук у грунтах та розщеплення складних азотовмісних сполук на прості легкодоступні сполуки [2, 3].

Метою роботи було визначення розподілення ферментативної актив-ності каталази та уреази чорноземів звичайних у Синельниковському районі на полі з інтенсивним землеробством.

Ґрунт для визначення активності ферментів відбирався на стаціонарному полі агрокорпорації «Степова» за загальноприйнятою методикою ГОСТ 17.4.4.02-84 [1]. Активність каталази визначалася методом Джонсона і Темплє (1964), титруванням 0,1 н розчином $KMnO_4$, де активність виража-ли в мл 0,1н $KMnO_4$ / г сух.грунту за 20 хвилин, який заснований на вимірю-ванні кількості не розкладеного пероксиду водню [2].

Дослідження активності уреази проводилося експрес-методом, який добре себе зарекомендував при проведенні комплексних досліджень (20 годин)[2]. Побудова карт виконувалась у програмі Surfer 8 [3].

Проби відбирались на полі через кожні 1,5 метра. Загалом було проаналізовано 90 проб и побудована модель розподілення рівнів уреазної активності на полі з чорноземами звичайними Синельниковського району Дніпропетровської області (рис. 1).

Аналізуючи, математичну модель карти було встановлено, що активність уреази є неоднорідною і змінюється по полю приймаючи значення від 1,5 до 5,5 одиниць активності, що свідчить про дуже низький рівень активності даного ферменту і є показником негативного стану азотного фонду. Отримані результати демонструють потребу проведення заходів по відновленню стану родючості грунтів. Таким чином, досліджувані грунти можна віднести до низькозабезпечених ґрунтів елементами азотного живлення.

Аналізуючи отримані дані, можна сказати, що розповсюдження каталазної активності ґрунтів є однорідною та змінюється від 0,103 до 0,117 одиниць активності.

Таким чином, встановлено, що досліджувані грунти є ферментативно малоактивними і потребують проведення робіт по встановленню причин дуже низької активності. Рекомендовано проведення агрохімічних заходів поліпшення процесів гуміфікації. Вивчення активності ґрунтових ферментів набуває великого прикладного значення і може слугувати індикатором вектора біохімічних процесів , що відбуваються в едафотопі.

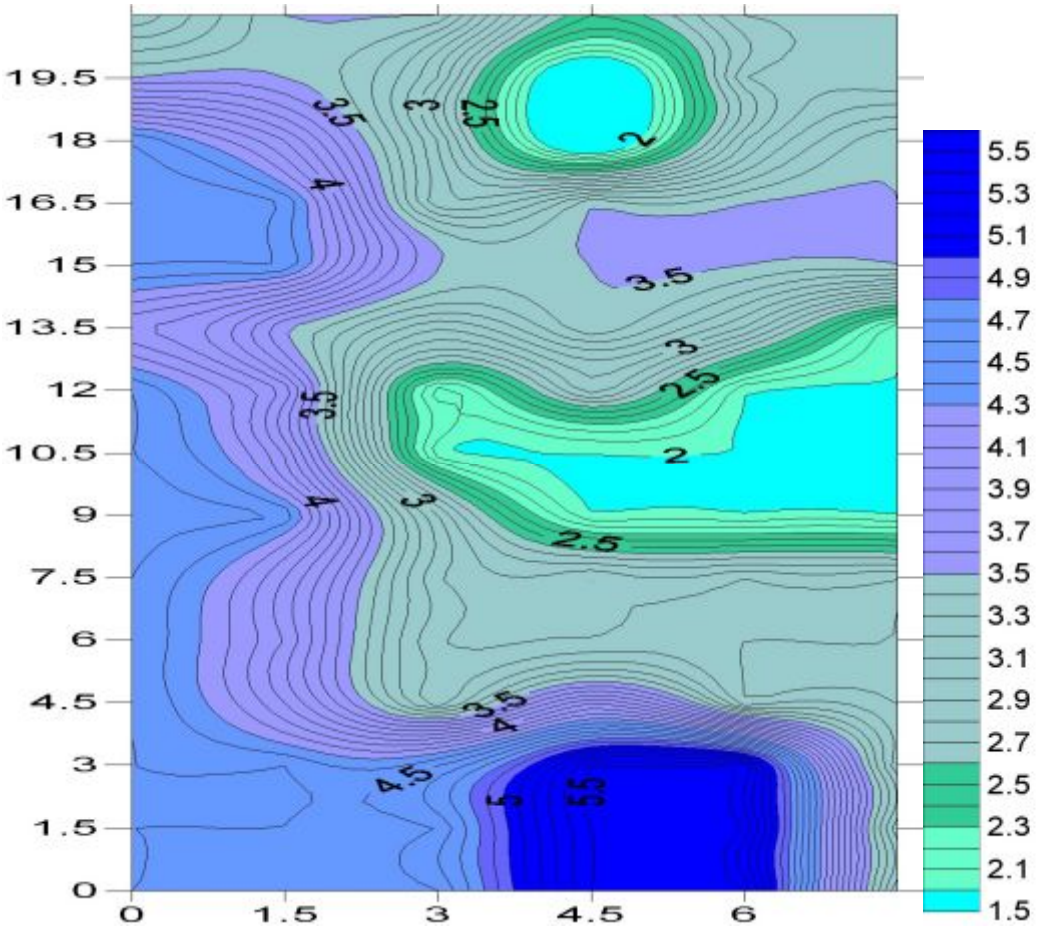

Рис. 1. Модель карти розподілення по полю активності уреази

Також була визначена активність каталази (рис. 2).

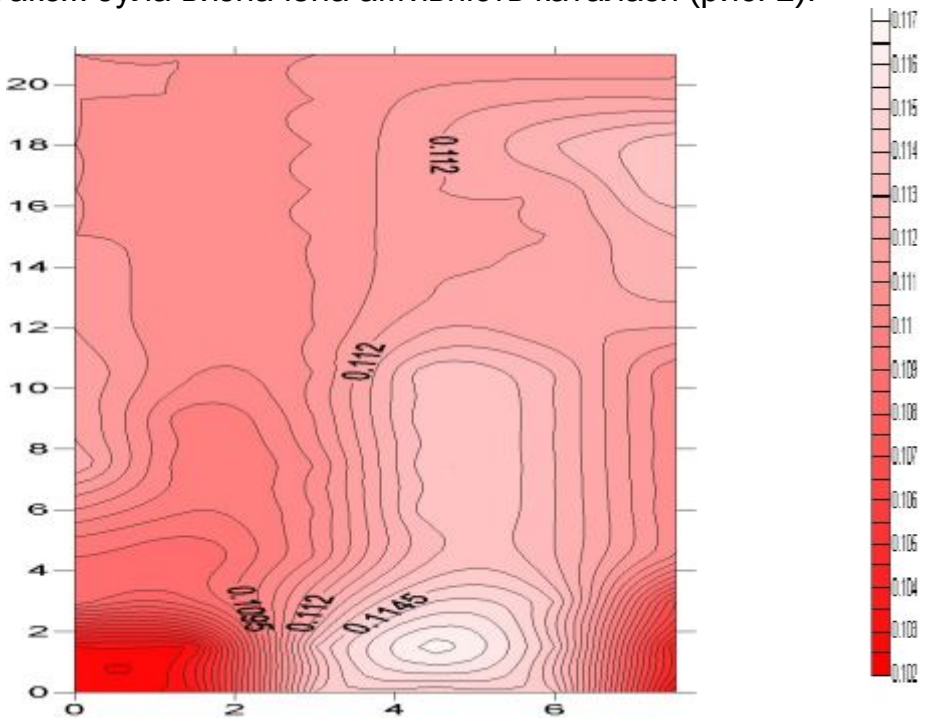

Рис. 2. Модель сітьової карти розповсюдження активності каталази на дослідному полі

Література

1. Агрохімічні методи дослідження ґрунтів. –Київ, 2003.-390 с.
2. Федорец Н. Г., Медведева Н. В. Методика исследования почв урбанизированных территорий. Петрозаводск: Карельский научный центр РАН, 2009. 84 с.
3. Силкин К. Ю. Геоинформационная система Golden Software Surfer 8. – В., Изд-во ВГУ, 2008.- 66 с.

***Bilyera N.** , Candidate of Science, senior lecturer*
***Gorodniy M.**, Doctor of Science, professor*
***Dudka O.,** postgraduate student*
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,
Kyiv, Ukraine

EVALUATION OF PHOSPHORUS AND POTASSIUM SOIL STATUS UNDER SPRING BARLEY IN LONG-TERM FIELD EXPERIMENT

Phosphorus is an essential for all living organisms. In crop plants adequately supplied it usually makes up to between 0.2 -0.5 % ofthe dry weight and is a constituent of important cellular molecular components including the nucleic acids, phospholipids, and ATP and other energy transferring compounds. Phosphorus thus plays a role in an array of physiological processes including energy generation, nucleic acid synthesis, photosynthesis, respiration, membrane synthesis and stability, enzyme activation/inactivation, redox reactions, signaling, carbohydrate metabolism and nitrogen (N) fixation [1].

Potassium also plays a major role in various physiological and biochemical processes. Most of potassium, unlike other macronutrients, is dissolved in plant sap [2]. Potassium is important for strong stem development and lodging resistance, promotes starch accumulation and plays an important role in carbohydrate metabolism.

Numerous numbers of long-term experiments have been conducted and it was established that long term application of mineral fertilizers improves soil quality, reduces N mineralization from soil and leads to reduction in P sorption [3] and decreasing of pH (H2O), pH (KCl), EC and organic matter. The availability of fertilizer P was obviously increased by long-term applying fertilizer P together with manure, compared with applying fertilizer P alone [4], but available P was increased in the treatments that received only chemical fertilizers, and thus, P accumulation might be a gradual saturation of the P-sorption capacity [5].

Therefore such experiments shoud be conducted at all soil types to evaluate crop responses to P and K application and find right fertilization rates.

Site characteristics. The trials were carried out at the long-term experimental field of the Agrochemistry and Crop Quality Department of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kiev during the years 2006-2008.

The local climate can be defined as temperate with annual rainfall of about 562 mm (273 mm of it falls during the vegetation period) and a mean annual air temperature of 7.5°C with mean temperature during the vegetation period of 12.4°C. The soil is a meadow-chernozemic calcareous loam. pH_{H2O} was 8.1, SOM content by Turin is 4.22 %, mobile phosphorus and exchangeable potassium by Machigin (extraction by 1%-$(NH_4)_2CO_3$) was 27.1 and 155 mg/kg respectively.

Treatments and design. Organic (farmyard manure) and mineral fertilizers (ammonium nitrate, ordinary superphosphate and potassium chloride) were applied systematically over the last 50 years. The treatments were without fertilizers (control), Farmyard manure (FYM) (mean annual rate 12 t/ha; FYM + P (mean annual rate 81 kg/ha); FYM + PK (mean annual rate 166 kg/ha); FYM + 1 NPK (mean annual rate 239 kg/ha); FYM + 1,5 NPK (mean annual rate 358 kg/ha);NPK (mean annual rate 239 kg/ha).

The experiment is systematic block with three replicates. Plot size was 175 m^2. Crop management was handled according to standard farm practices.

Sampling and analyses. The soil was collected from the top layer (0-25 cm) and subsoil (25-50 cm) in the 10th field under spring barley. The soil was air dried, grinded and sieved. Mobile P and exchangeable K were extracted with 1% NH_4CO_3 and measured colorimetrically by Machigin method. Analysis of variance has been performed by using Agrostat and Excel MS.

Today international net totally includes 620 long term experiments, and 15 of them are situated in Ukraine [6]. Our long-term experiment is among of them and results obtained there is valuable for understanding loss or improvement of soil fertility after long term organic and mineral fertilizers application in Forest-Steppe of Ukraine.

Our research showed that systematically fertilizers application in crop rotation over 50 years promotes soil fertility improvement, as well as leads to better crops growth and development. Application of FYM+1,5 NPK was resulted in highest mobile Machigin P at tillering in topsoil (138 mg/kg) and subsoil (104 mg/kg), that is respectively 4,4 and 4,2 times higher those in control. There was significant increasing in Machigin P in soil in treatment with N-fertilizers application if compared to application only P or PK fertilizers. This might be due to acidifying of soil solution after N fertilizers application. Over the last 50 years of fertilizers application both processes can occur: decreasing of soil fertility in control and increasing – in treatments with fertilizers application, especially when combining organic and mineral.

Long-term organic and mineral fertilizers application in crop rotation promotes increasing exchangeable Machigin K in soil. We have found that long term application of FYM+1,5 NPK in crop rotation was resulted in additional 77% of Machigin K in topsoil and 82% of Machigin K in subsoil, if compared to treatment without fertilization. It can be explained by several processes: 1) losses of soil

Machigin K due to soil chemical degradation in control; 2) increasing of soil Machigin K as a result of accumulation in soil after long term application of organic and mineral fertilizers.

Whereas the crop yield of spring barley in FYM+1,5 NPK treatment was 2,1 times higher than in control, the difference in Machigin K between tillering and harvesting in control (28,5mg/kg) and FYM+1,5 NPK (56,0 mg/kg) was predictable due to removing this element with harvest.

Difference in mobile Machigin P between the beginning and the end of vegetation period in control (11,7 mg/kg) was 4.8 times lower than inFYM+1,5 NPK (55,7 mg/kg). It was caused not only by removing with harvest, but also by P retrogradation (altering) processes in meadow-chernozemic calcareous soil and P leaching in treatment with very high P Machigin content. Therefore the amount of applied mineral P can be reduced to avoid leaching and retrogradation losses and to increase its agronomical effectiveness.

At the beginning of vegetation there was significant increasing of mobile P and exchangeable K in top soil on 107 and 73 mg/kg respectively after systematic 50-years application of FYM and 1,5 NPK. After harvesting the difference in P and K content between the most fertile plots and control (without fertilizers) was less due to high removal with much higher yields of crops, and for P also due to leaching and P retrogradation. To use P fertilizers more effective and avoid losses their management should be revised.

References

1. Vance C. P., C. Uhde-Stone and D. L. Allan (2003). Phosphorus acquisition and use: critical adaptations by plants for securing a nonrenewable resource. New Phytologist, 157: 423-447.

2. Igras J. and V. Danyte (2007). Potassium concentartion in tissue water as an indicator of crop potassium require. Proceedings of international conference “Plant nutrition and its prospects” held at 5-6 September 2007: 47-50.

3. Rizand A., R.H. Marrs, M.W. Gough and T.C.E. Wells (1989). Long-term effects of various conservation management treatments on selected soil properties of chalk Grassland. Biological Conservation, 49 (2):105-112.

4. Liu, J. and F. Zhang (2000). Dynamics of soil P pool in a long-term fertilizing experiment of wheat-maize rotation. II. Dynamics of soil Olsen-P and inorganic P. Ying Yong Sheng Tai Xue Bao, 11 (3):365-368.

5. Park M., O. Singvilay, W. Shin, E. Kim, J. Chung and T. Sa (2004). Effects of long-term compost and fertilizer application on soil phosphorus status under paddy cropping system. Communications in soil science and plant analysis, 35 (11&12): 1635–1644.

6. MIneev, V.G., V.G. Sychev and V.A. Romanenkov (2006). About improving of management and metrological issues of geographical webs of fertilizers trials. Agrochimiya, 2:78–85 [in Russian].

***Zadnipryany I.V.**, Professor of Normal human anatomy department,*
***Sataieva T.P.**, PhD of Medical biology department*
Crimea State Medical University
Simferopol, Ukraine

STUNNED AND HIBERNATING MYOCARDIUM

Both the hibernating and the stunned myocardium are characterized by reversible contractile dysfunction. In hibernating myocardium ischaemia is still ongoing, whereas in stunned myocardium blood flow is fully or almost fully restored. Both the hibernating and the stunned myocardium retain an inotropic reserve. In hibernating myocardium the increase in contractile function is at the expense of metabolic recovery whereas in stunned myocardium no metabolic deterioration occurs during inotropic stimulation. Therefore, inotropic stimulation in combination with metabolic imaging may help not only to identify viable, dysfunctional myocardium but also to distinguish between hibernating and stunned myocardium. The therapy of hibernating myocardium is to restore blood flow to the hypoperfused tissue. Myocardial stunning per se requires no therapy at all, since by definition blood flow is normal and contractile function will recover spontaneously. If, however, myocardial stunning is severe, involves large parts of the left ventricle and thus impairs global left ventricular function, it can be reversed with inotropic agents and procedures. In the experimental setting, antioxidant agents, calcium antagonists and ACE inhibitors attenuate stunning, most effectively when administered before ischaemia [2, 4].

There are 2 major hypotheses for myocardial stunning: (1) a oxygen-free radical hypothesis and (2) a calcium overload hypothesis. Postischemic dysfunction may be due to cytotoxic oxygen-derived free radicals (ie, hydroxyl radicals, superoxide anions) that are thought to be generated during occlusion or, upon reperfusion. Such radicals cause lipid peroxidation, altering their function and structure [1].

Normal cardiac contraction depends on the maintenance of calcium cycling and homeostasis across the mitochondrial membrane and sarcoplasmic reticulum during each cardiac cycle. Brief ischemia followed by reperfusion damages Ca^{2+} pump and ion channels of the sarcoplasmic reticulum. This results in the electromechanical uncoupling of energy generation from contraction that characterizes myocardial stunning. Calcium accumulates in the cell at the time of reperfusion and that is followed by a partial failure of normal beat-to-beat calcium cycling, which perhaps occurs at the level of the sarcoplasmic reticulum. This mechanism is proposed to account for contractile dysfunction. Structurally, myocytes in stunned myocardium appear normal when examined by light microscopy. The appearance of glycogen vacuoles adjacent to mitochondria and of myofibrillary loss are noted in most cases of hibernating myocardium when examined by electron microscopy. Several controversies exist regarding these histologic changes [1, 3].

Several animal models have been proposed to demonstrate the physiologic significance of coronary stenosis, in which a regulation of flow and downregulation of metabolism lead to hibernating myocardium. The key determinant of this adaptive process is a reduction in the coronary perfusion reserve that results from critical coronary stenosis [2, 5]. Conti demonstrated that the production of an acute and critical reduction in coronary flow reserve (CFR) in chronically instrumented pigs leads to an accelerated progression of chronic stunning proceeding to hibernation in less than 2 weeks. The time frame for the transition from stunning to hibernation can be fairly short, and it is directly related to the degree of flow impairment in a stenotic coronary artery that supplies the dysfunctional segment. As the ischemic threshold decreases with a reduction in the CFR, repetitive stunning results in a delay in the recovery of function that becomes longer than the interval between ischemic episodes. The image below shows a schematic diagram of the potential mechanism of myocardial stunning. Several other groups have also demonstrated impairment of coronary vasodilator reserve in chronically dysfunctional myocardium. It has been shown that in patients with CAD, flow reserve decreases as the degree of stenosis is increased, and flow reserve is absent with stenoses as great as 80% of the luminal diameter. Progression of coronary stenosis to a critical limit and a loss of the CFR mean that subendocardial flow cannot accommodate the increasing demand, predisposing myocardium to hibernation. Borderline impairment with frequent intermittent ischemia when demand increases may suffice to cause hibernation. Certainly, chronic resting ischemia causes hibernation [1, 5].

Differentiating between subendocardial ischemia and hibernating myocardium can be difficult. Collectively, these findings indicate that chronic repetitive ischemia that progresses to hibernating myocardium is associated with regional downregulation of the sarcoplasmic reticulum, with changes in calcium regulation and gene expression. These changes are accompanied by modest increases in myocyte apoptosis and a reduction in the regional myocyte nuclear density. These same structural and functional findings occur in patients with dilated cardiomyopathy of ischemic origin.

Литература

1. Cowan F. Outcome after intrapartum asphyxia in term infants / F. Cowan // Semin. Neonatol. — 2000. — Vol. 5. — № 2. — P. 127 – 140.

2. Jennings R.B., Reimer K.A. Lethal myocardial ischemic injury / R.B. Jennings, K.A. Reimer // Amer. J. Pathol. — 1982. — V. 122. — P. 219 – 231.

3. Jensen A. Dynamics of fetal circulatory responses to hypoxia and asphyxia / A. Jensen, Y. Gamier, R. Berger // Eur. J. Obstet. Gynecol. Reprod. Biol. — 1999. — Vol. 84. — № 2. — P. 155 – 172.

4. Wickline S.A., Lanza G.M. Molecular imaging, targeted therapeutic and nanoscience / S.A. Wickline, G.M. Lanza // J. Cell Biochem. — 2002. — Vol. 39. — P. 90-97.

5. Wickline S.A., Lanza G.M. Nanotechnology for molecularimaging and target therapy / S.A. Wickline, G.M. Lanza // Circulation. — 2003. — Vol. 107. — P. 10.

***Закорчевний І.І.**, студент*
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут»
м. Київ, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ ЗНИЖЕННЯ ФІТОТОКСИЧНОЇ ДІЇ СІРЧАНОКИСЛОЇ МІДІ ПІД ВПЛИВОМ ОРГАНІЧНИХ СПОЛУК – СКЛАДОВИХ КОРЕНЕВИХ ЕКСУДАТІВ

Для пошуку засобів захисту рослин від негативного впливу важких металів та зменшення їх накопичення в сільськогосподарській продукції необхідним є вивчення механізмів надходження останніх до рослинного організму, їх фітотоксичної дії, способів підвищення стійкості до їх дії, що виробились у рослинах в процесі еволюційного розвитку [1].

На поглинання хімічних елементів рослинами значний вплив чинять процеси, які відбуваються в ризосфері - зоні, що безпосередньо оточує кореневу систему. Відомо, що до 20-30 % загальної кількості вуглецю, асимільованого вищими рослинами, вивільняється в ризосферу у вигляді різноманітних ексудатів, включаючи CO_2, що виділяється в процесі дихання. Досліджено, що деякі кореневі ексудати володіють комплексоутворюючими та хелатуючими властивостями по відношенню до іонів важких металів. Це стосується, в першу чергу, органічних кислот та фітосидерофорів [2].

Виділення коренями хелатуючих лігандів чи органічних кислот визначає їх зв’язування з важкими металами, у результаті чого поглинання останніх рослинами може збільшуватись або зменшуватись. Однак, кількість даних про зв'язок між стійкістю рослин до важких металів і виділенням хелатів з кореневим ексудатом досить обмежена та потребує подальшого вивчення.

Одним з можливих шляхів зниження фітотоксичності важких металів, зокрема міді, є вплив на них органічними кислотами (яблучної або лимонної), сполуками фенольної природи (фталевий ангідрид та ін.), амінокислотами та антиоксидантами (глутатіон) - складовими кореневих ексудатів, що може бути використаним з метою підвищення стійкості рослин до стресових факторів навколишнього середовища [3].

Нами було досліджено вплив різних складових кореневих ексудатів на проростання насіння та деякі морфо-фізіологічні параметри озимої пшениці сорту Смуглянка в присутності 0,05 мМ концентрації сірчанокислої міді у водній культурі.Попередньо відібране (за критерієм схожості та маси зерна) та стерилізоване насіння озимої пшениці сорту Смуглянка (по 25 насінин в чотирьохразовій повторності) пророщували в стерилізованих чашках Петрі у 0,05мМ водному розчині сірчанокислої міді (II) в присутності 0,01 мМ розчину лимонної кислоти; 0,01 мМ розчину глутатіону відновленого; 0,05 мМ розчину амінокислоти аргініну та 0,005 мМ розчину фталевого ангідриду відповідно. В кожну з чашок наливали по 25 мл відповідного розчину, тоді як в контрольному

досліді в якості середовища пророщування використовували дистильовану воду. Пророщування проводили за температури 25 ^{o}C, при освітленні 20 000 лк.

Виміряні, оброблені та усереднені значення лінійної довжини кореня та стебла на 7-й день експерименту представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Усереднені значення лінійної довжини проростків насіння озимої пшениці сорту Смуглянка, см

Варіанти досліду	Довжина кореня	Довжина стебла	Варіанти досліду	Довжина кореня	Довжина стебла
Контроль	12,0±2,1	8,4±1,7	0,05 мМ $CuSO_4$ + 0,01 мМ глутатіон	3,7±1,0	7,5±1,5
0,05 мМ $CuSO_4$	3,9±1,1	8,1±1,2	0,05 мМ $CuSO_4$ + 0,01 мМ аргінін	3,5±1,1	7,4±1,7
0,05 мМ $CuSO_4$ + 0,01 мМ цитрат	12,3±2,2	9,1±1,6	0,05 мМ $CuSO_4$ + 0,005 мМ фталевий ангідрид	3,7±1,4	8,1±1,5

Виходячи з аналізу отриманих даних, можна зробити висновок про відчутну фітопротекторну дію лимонної кислоти в концентрації 0,01 мМ на ріст та розвиток проростків озимої пшениці в присутності сірчанокислої міді, адже пригнічення лінійного росту кореня порівняно з контролем не спостерігалося. Всі інші використані в досліді складові кореневих ексудатів проявляли слабку фітопротекторну дію у заданих концентраціях. Отримані дані свідчать про визначну роль органічних кислот в детоксикації та зв′язуванні важких металів, зокрема міді, що може знижувати їх доступність для рослин. Для остаточної перевірки дії інших складових кореневих ексудатів слід задати їх інші концентрації або застосовувати у комбінаціях з лимонною кислотою, що може виявитись більш ефективним.

Таким чином, знаходить підтвердження думка проте те, що більшість рослин шляхом виділення в ризосферу хелатуючих лігандів, органічних кислот та інших речовин можуть через кореневу систему частково регулювати (збільшувати або зменшувати) надходження важких металів і, таким чином, знижувати їх фітотоксичний вплив. У разі ефективної роботи зазначених механізмів рослина може цілком успішно рости і розвиватися на ґрунтах, забруднених важкими металами, що є одним з найперспективніших напрямків дослідження [4].

Література

1. Гуральчук Ж. З. Фітотоксичність важких металів та стійкість рослин до їх дії / Ж. З. Гуральчук – К.: Логос, 2006. – 208 с.

2. Титов А. Ф. Устойчивость растений к тяжелым металлам / А. Ф. Титов и др. - Институт биологии КарНЦ РАН, Петрозаводск: Карельский научный центр РАН, 2007.- 172 с.

3. Salt D. E. Phytoremediation / D. E. Salt, R. D. Smith, I. Raskin // Annu. Rev. Plant. Physiol. Plant Mol. Biol.,1998. - V.49. - P. 643–668.

4. Петербургский А. В. Агрохимия и физиология питания растений /

Петербургский А. В. - М.: Россельхозиздат, 1981. – С. 193-198.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ІННОВАЦІЙНИЙ ШЛЯХ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА:
ПРОБЛЕМИ, ДОСЯГНЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Збірник наукових праць
міжнародної науково-практичної
Інтернет-конференції

30 – 31 травня 2013 року

Відповідальний за випуск:
к.е.н., Семенишена Н.В.

Комп'ютерний набір і верстка
Семенишена Н.В.

Адреса редакції:
Подільський державний аграрно-технічний університет
вул. Шевченка, 13, м. Кам'янець-Подільський
Хмельницька обл., 32300

Видавець:
Видавництво «Крок»
вул. Гайова, 56, м. Тернопіль, 46006
тел. +38 096-9431704

Підписано до друку 12.06.2013 р. Формат 60х90/16.
Папір офсетний. Гарнітура Arial. Умовн. друк. арк. 18,85
Тираж 300. Замовлення № 121.

Віддруковано з готових діапозитивів в СМП «ТАЙП»
вул. Чернівецька, 44 б, м. Тернопіль, 46000
Тел. +38 0352 527500; +38 0352 52616